

การปรับตัวและทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก้าวหน้า

นันทนา แสงมิตร

คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์พัชณี เขยจรรยา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (นิเทศศาสตร์และนวัตกรรม)

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อศวิน เนตรโพธิ์แก้ว)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กำจร หลุยยะพงศ์)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์พัชณี เขยจรรยา)

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	การปรับตัวและทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยี ก่อน
ชื่อผู้เขียน	นางสาวนันทนา แสงมิตร
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (นิเทศศาสตร์และนวัตกรรม)
ปีการศึกษา	2565

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการปรับตัวของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยี
ก่อน 2) เพื่อศึกษาทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน และ 3) เพื่อศึกษา
ความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธี
เชิงคุณภาพโดยการวิจัยเชิงเอกสารร่วมกับการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง
กับอุตสาหกรรมสื่อโทรทัศน์จำนวน 3 กลุ่ม รวม 13 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า จากการที่องค์กรข่าวสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลปรับตัวนำสื่อออนไลน์เข้ามา
หลอมรวมกับสื่อดั้งเดิม กระบวนการสื่อข่าวใหม่มีการนำเสนอรูปแบบใหม่ทางสื่อออนไลน์และขยาย
ช่องทางสื่อสารผ่านแพลตฟอร์ม OTT ควบคู่กับการออกอากาศผ่านโทรทัศน์ส่งผลให้นักข่าวต้อง
ปรับตัว แนวทางการปรับตัวของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน เริ่มจากกรอบความคิด
(Mindset) ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป มีทัศนคติต่อความเปลี่ยนแปลงด้าน
เทคโนโลยีเป็นโอกาสในการเรียนรู้ และพัฒนาตัวเอง พร้อมยืดหยุ่นให้องค์กรและรูปแบบงานใหม่
ปรับวิธีการรวบรวมข้อมูลข่าวโดยใช้แหล่งข้อมูลจากสื่อดิจิทัลควบคู่กับแหล่งข้อมูลเดิม ปรับเทคนิค
การทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking) และทำงานทุกอย่างด้วยตัวเอง (Multi-
Skills) ปรับรูปแบบการเผยแพร่ข่าว การเล่าเรื่องและช่องทางการสื่อสาร นำเสนอหลากหลาย
แพลตฟอร์มสื่อ ด้านทักษะที่จำเป็น จากการปรับการทำงานภายใต้ระบบนิเวศวิทยาสื่อดิจิทัล จึงต้อง
เรียนรู้และเพิ่มทักษะจำเป็น 7 ด้าน คือ ด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) ด้านการ
ทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills) ด้านการใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว
ด้านการเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ ด้านวิชาชีพสื่อมวลชน ด้านความเป็น Specialist และ
ด้านความฉลาดทางอารมณ์ ด้านความต้องการส่งเสริมทักษะนักข่าวโทรทัศน์ต้องการพัฒนาเนื้อหาให้
น่าสนใจดึงดูดผู้รับสาร ผู้ฟัง ผู้ชม และการสนับสนุน ส่งเสริมด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและ
กฎระเบียบใหม่ ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานข่าว สำหรับแนวทางการพัฒนาทักษะควรส่งเสริม
สนับสนุน และพัฒนาทักษะร่วมกันของ 3 หน่วยงานหลัก คือ หน่วยงานรัฐด้านกำกับดูแล

ABSTRACT

Title of Thesis	TV Reporters' Adaptation and Essential Skills in the Face of Disruptive Technology
Author	Miss Nantana Sangmitra
Degree	Master of Arts (Communication Arts and Innovation)
Year	2022

This study aimed to 1) examine TV reporters' adaptation in the age of disruptive technology; 2) study their essential skills in such age; and 3) look into their skill-development needs in the face of disruptive technology. This qualitative study analyzed data from documents and in-depth interviews with 13 people, whose jobs were related to the TV industry.

According to findings, digital TV news stations had blended online media into traditional media. Their news reporting had also evolved with new presentations made in online media. Moreover, they had expanded their coverage to OTT platforms rather than focusing on just traditional broadcasting. Their news reporters, as a result, had to adjust. In the age of disruptive technology, TV reporters' adaptation started with changing mindset. They had to understand that the situation had already changed. Also, they had to find learning and self-improvement opportunities in technological changes. They also needed to be flexible and adjust to new ways of working. As they gathered information for their news reports, they had to use both digital sources and traditional sources. Aside, their work must integrate multitasking and multiple skills. Their news presentation styles must be adjusted in regard to storytelling, communications channels, and multiple-platform presentations. In digital-media ecosystem, TV reporters needed seven essential skills namely fact checking skill, multitasking skill, IT for news skill, multiple-platform storytelling skill, media profession skill, specialist skill, and EQ skill. Regarding the need to improve skills for the development of interesting content that appeals to audiences and to be educated about new laws and regulations that affect their

reporting, this study found that skill development should be done via tripartite collaborations involving regulators of digital TV stations, media profession organizations, and professional organizations.



กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงโดยได้รับความอนุเคราะห์และสนับสนุนเป็นอย่างดีจาก ศาสตราจารย์ พัทณี เขยจรรยา ที่กรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ให้การสนับสนุน และให้กำลังใจกับผู้เขียนมาโดยตลอด ตั้งแต่วันแรกที่เริ่มต้นเขียนจดปิดเล่มสมบูรณ์ และขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว และรองศาสตราจารย์ ดร.กำจร หลุยยะพงศ์ ที่ให้ความกรุณาและสละเวลาในการเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้คำปรึกษา คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ ช่วยให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีประโยชน์ สูงสุดกับการนำไปต่อยอด เสริมสร้างพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์ ในอนาคต

ขอขอบพระคุณ ผู้ให้สัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย สำหรับการสัมภาษณ์เจาะลึกในครั้งนี้ ทุกท่าน ทุกกลุ่ม ทั้งนักข่าวโทรทัศน์ นักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน และตัวแทนจาก สมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ที่สละเวลาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ โดยเฉพาะมือแห่งความเอื้ออารี ของ พี่มน - รองศาสตราจารย์ ดร.มนวิภา วงรุจิระ และพี่เทสต์ - รองศาสตราจารย์ สุธสิทธิ วิทยารัฐ ที่สละเวลาอันมีค่าให้สัมภาษณ์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ อย่างรู้ลึกและรอบด้าน รวมทั้งให้คำแนะนำด้านอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์กับงานวิจัย ช่วยเติมเต็มปณิธานส่วนตัวผู้เขียนที่ตั้งใจจะขอ นำประสบการณ์ของตัวเองในฐานะสื่อมวลชนกระแสหลักโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ และความรู้เชิงวิชาการมาบูรณาการให้เกิดประโยชน์กับวิชาชีพสื่อมวลชน

ขอขอบคุณ ครอบครัว ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จ พ่อ - ครูศรี แสงมิตร ที่ตอนนี้ไปอยู่บนฟ้า แล้วแต่เชื่อว่ายังคงคอยมองมาดูความสำเร็จ และความเป็นไป ของลูก ๆ อยู่เหมือนเดิม แม่ พี่ชาย น้อง และหลาน ๆ ผู้คอยให้การสนับสนุนทุกด้าน และให้กำลังใจผู้เขียนด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณ กัลยาณมิตร คนสำคัญ พี่ต้อย - ขวัญชาติ ดาสา เพื่อนร่วมรุ่นนิเทศศาสตร์และนวัตกรรม แห่งสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จตัวจริง ในฐานะคนที่คอยเตือน คุ้ย ดึง จนทำให้ผู้เขียนสามารถกลับมาทำงานวิจัยสำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้

สุดท้าย ต้องขอขอบคุณตัวเองกับความเป็นนักสู้ อดทน ไม่ยอมแพ้ พร้อมก้าวข้ามทุกปัญหา อุปสรรค จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยดี

นันทนา แสงมิตร

กรกฎาคม 2566

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ค
ABSTRACT	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3 กรอบแนวคิดงานวิจัย	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.5 ขอบเขตการศึกษา	5
1.6 นิยามศัพท์.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดและทฤษฎีในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและการสื่อสารมวลชน	8
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับกรอบความคิด (Mindset)	8
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์กับความเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อสาร 10	
2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน.....	13
2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการผลิตข่าวโทรทัศน์	20
2.1.5 แนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด	24
2.1.6 แนวคิดเรื่องสื่อใหม่	26

2.1.7 แนวคิดการหลอมรวมสื่อกับการปรับตัวขององค์กรสื่อ	30
2.2 แนวคิดและทฤษฎีในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับทักษะ.....	35
2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับ Digital Disruption	35
2.2.2 แนวคิดการรู้ดิจิทัล (Digital Literacy).....	50
2.2.3 แนวคิดการเล่าเรื่องและเนื้อหาข้ามสื่อ	52
2.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพสื่อมวลชนและแรงงานในยุคดิจิทัล	56
2.3 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง	63
2.3.1 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว	63
2.3.2 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะ	66
บทที่ 3 ระเบียบวิจัย.....	70
3.1 วิธีการวิจัย.....	70
3.1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research).....	70
3.1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth-Interview).....	70
3.2 กลุ่มเป้าหมาย.....	71
3.2.1 กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์.....	71
3.2.2 กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน	72
3.2.3 กลุ่มตัวแทนจากสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน.....	72
3.3 วิธีการเก็บข้อมูล.....	73
3.3.1 การวิจัยเอกสาร (Document Research).....	73
3.3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth-Interview).....	73
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม.....	74
3.4.1 การวิจัยเอกสาร (Document Research).....	74
3.4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth-Interview).....	74
3.5 ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ	75

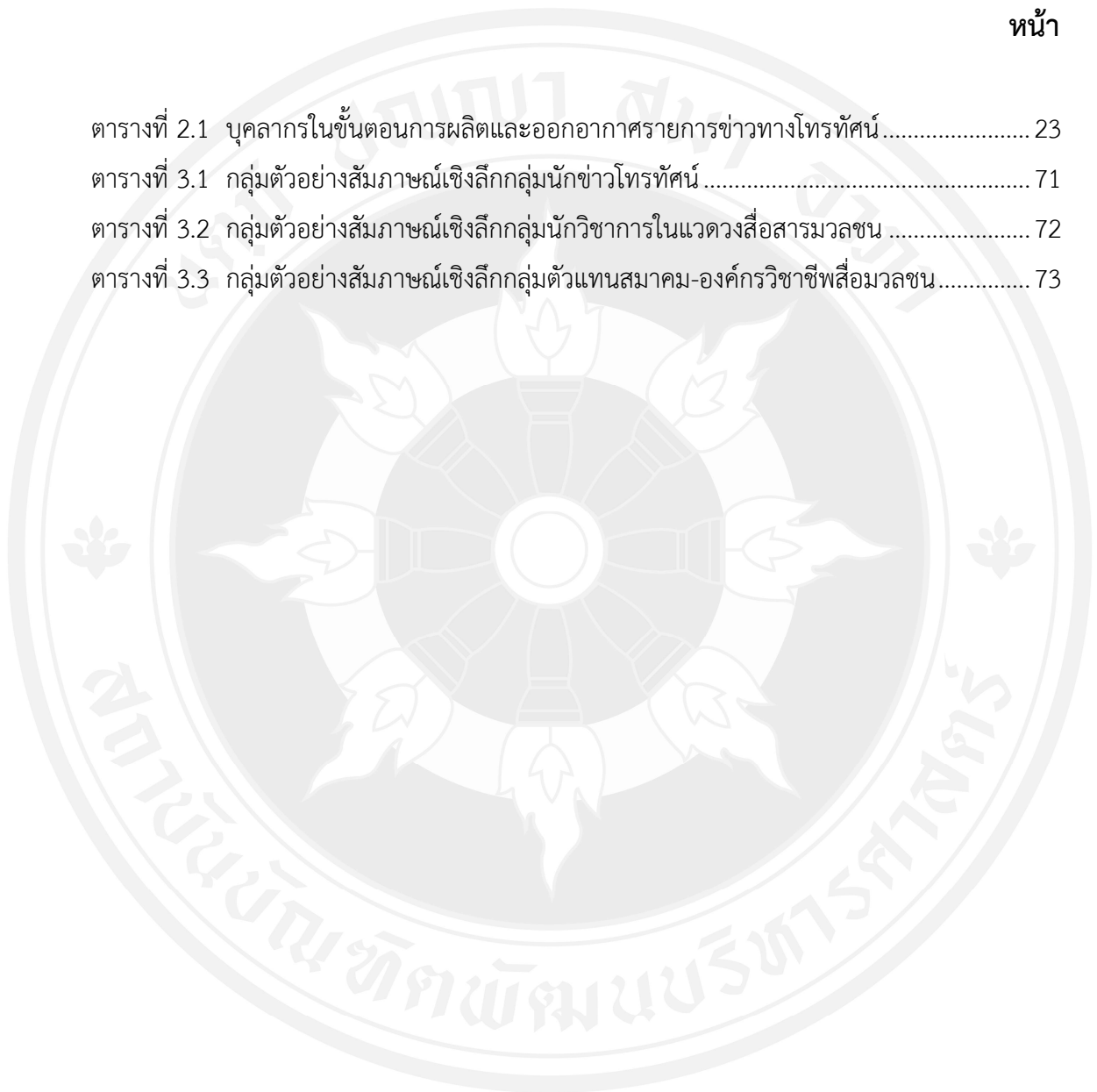
3.6 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล	75
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	76
3.8 การนำเสนอข้อมูล	76
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	77
4.1 การปรับตัวของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน	77
4.1.1 ด้านกรอบความคิด (Mindset).....	78
4.1.2 ด้านกระบวนการสื่อข่าว	80
4.1.3 ด้านการเล่าเรื่อง.....	89
4.1.4 ด้านช่องทางการสื่อสาร	90
4.2 ทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน	91
4.2.1 ทักษะด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking)	91
4.2.2 ทักษะด้านการทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills).....	95
4.2.3 ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว.....	97
4.2.4 ทักษะด้านการเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ	102
4.2.5 ทักษะด้านวิชาชีพสื่อมวลชน	105
4.2.6 ทักษะด้านความเป็น Specialist	111
4.2.7 ทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์.....	114
4.3 ความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน.....	115
4.3.1 ความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์.....	115
4.3.2 บทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมทักษะ	121
4.3.3 บทบาทของสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ในการส่งเสริมทักษะ	127
4.3.4 แนวทางการพัฒนาทักษะของนักข่าวโทรทัศน์.....	130
4.3.5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน	134

4.3.6 แนวทางการรับมือความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต.....	136
4.3.7 ทิศทางอุตสาหกรรมข่าวโทรทัศน์ปี 2566.....	137
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	143
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	143
5.1.1 การปรับตัวของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน.....	143
5.1.2 ทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน.....	145
5.1.3 ความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน	148
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	152
5.2.1 การปรับตัวของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน.....	152
5.2.2 ทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน.....	159
5.2.3 ความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน	166
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	175
5.3.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย.....	175
5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย.....	177
บรรณานุกรม.....	178
ประวัติผู้เขียน.....	184

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1	บุคลากรในขั้นตอนการผลิตและออกอากาศรายการข่าวทางโทรทัศน์	23
ตารางที่ 3.1	กลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มนักข่าวโทรทัศน์	71
ตารางที่ 3.2	กลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน	72
ตารางที่ 3.3	กลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวแทนสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน	73



สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1	แนวโน้ม 10 ประการ ภูมิทัศน์สื่อในทศวรรษที่ 3 แห่งศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 2021-2030).....	3
ภาพที่ 1.2	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
ภาพที่ 2.1	กระบวนการผลิต และการออกอากาศรายการข่าวโทรทัศน์	21
ภาพที่ 2.2	การพยากรณ์อัตราการเติบโตของการให้บริการ OTT ทั่วโลก ตั้งแต่ปี 2022-2030.....	39
ภาพที่ 2.3	แผนภูมิต้นไม้ แสดงเทคนิคการนำเสนอข่าวสื่อดิจิทัล	44
ภาพที่ 2.4	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงพลิกผัน แนวโน้ม และปรับตัวของอุตสาหกรรมสื่อในภูมิทัศน์สื่อใหม่ (ค.ศ. 2021-2030).....	49
ภาพที่ 5.1	วิธีคิดทักษะวิชาชีพวารสารศาสตร์และสื่อมวลชนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ก่อนและหลังสถานการณ์เทคโนโลยีก่อกวน.....	165
ภาพที่ 5.2	แนวทางการเสริมพลัง (Empowerment) ทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อกวน.....	168
ภาพที่ 5.3	ทักษะที่จำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์สังกัดสื่อโทรทัศน์ประเภทบริการทางธุรกิจ	173
ภาพที่ 5.4	ทักษะที่จำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์สังกัดสื่อโทรทัศน์ดิจิทัลประเภทบริการสาธารณะ.....	174

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันอุตสาหกรรมกิจการโทรทัศน์ กำลังเผชิญกับความท้าทายและการแข่งขันที่สูงขึ้น ซึ่งมาพร้อมกับยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบ กระชกกัน หรือที่เรียกว่าปรากฏการณ์ Digital Disruption (เทคโนโลยีก่อควม) ซึ่งเป็น ปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลและโมเดลธุรกิจใหม่ เข้ามาส่งผลกระทบต่อ คุณค่าสินค้าและบริการที่มีอยู่เดิม รวมถึงความต้องการพื้นฐานในแต่ละอุตสาหกรรมจนนำไปสู่การ เปลี่ยนแปลงของตลาดและวิถีชีวิตของผู้คนในเวลาเดียวกัน ในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อควม ที่เห็น ชัดเจนตั้งแต่ปี 2561 เป็นต้นมา ซึ่งเศรษฐกิจดิจิทัลได้เข้ามาเปลี่ยนนิเวศทุก ๆ อุตสาหกรรมจากการ ควบคุมแบบรวมศูนย์ (Centralized) ไปสู่การกระจายอำนาจ (Decentralized) ในส่วนอุตสาหกรรม สื่อเกิดการหลวมรวม (Convergence) เข้ากับโทรคมนาคมอย่างกลมกลืน ผู้ประกอบการโทรทัศน์ แบบดั้งเดิมถูกสื่อรูปแบบใหม่บนแพลตฟอร์ม OTT เข้าไปเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภค (เศรษฐกิจ มะลิสุวรรณ, 2561) จากการสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคโทรทัศน์ส่วนใหญ่รับชมผ่านทาง YouTube โดยโทรศัพท์มือถือ เนื่องจากพวกเขาไปได้ทุกที่ รับชมได้ตลอดเวลา (ณัฐกานต์ แก้วขำ และยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2564) สะท้อนความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมรับชมโทรทัศน์ผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยี สมัยใหม่ ไม่ได้รับชมโทรทัศน์แบบผ่านช่องทางหลักดั้งเดิม

ปัจจุบันอัตราการยอมรับนวัตกรรมการสื่อสารมีอัตราเพิ่มขึ้นสูงขึ้น โดยเฉพาะการถือครอง สมาร์ทโฟน การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชาชน จำนวนผู้ใช้งานสื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย หากพิจารณาจากผลสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประชาชนที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไป โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมปี 2565 คนไทยร้อยละ 87.8 มีโทรศัพท์มือถือใช้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) ส่วนการใช้งานอินเทอร์เน็ต จากผลสำรวจ Global Digital 2023 We are Social และ Hootsuite ประจำปี 2566 ที่สำรวจกลุ่มผู้ใช้งาน อินเทอร์เน็ตระหว่างอายุ 16 ปี ถึง 64 ปี ประเทศไทยมีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต 61.21 ล้านคน หรือ 85.3% ของประชากร 71.75 ล้านคน ส่วนใหญ่ 52.25 ล้านคน หรือร้อยละ 72.8 ของจำนวนประชากร

นิยมใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ แพลตฟอร์มเฟซบุ๊ก แอปพลิเคชันไลน์ เฟซบุ๊ก แมสเซ็นเจอร์ Tik-Tok อินสตาแกรม และทวิตเตอร์ เพื่อใช้รับข้อมูลข่าวสาร (อินไซท์เเอรา, 2566)

ประกอบกับพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคบริโภคปัจจุบันมุ่งใช้งานเพื่อความบันเทิงควบคู่กับค้นหาข้อมูล ติดตามข่าวสาร อีกทั้งการเกิดขึ้นของเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เป็นดิจิทัล แพลตฟอร์ม ในลักษณะให้บริการโดยมีวัตถุประสงค์ลักษณะเดียวกับโทรทัศน์ หรือ OTT บริการในรูปแบบวิดีโอที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน เช่น YouTube Netflix มีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้น สะท้อนจากรายงานการวิเคราะห์พฤติกรรมการแข่งขันในกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการที่เกี่ยวข้อง คาดการณ์ข้อมูลจาก Precedence Research หน่วยงานด้านการวิจัยตลาดระดับโลก คาดการณ์ตลาด OTT จะมีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้นจากปี 2565 สูงถึง 26.42% ในปี 2573 โดยมีมูลค่าตลาดสูงถึง 1,241.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.). สำนักส่งเสริมการแข่งขันและกำกับดูแลกันเอง, 2565)

นอกจาก ด้านพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป จากการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และการถือครองสมาร์ตโฟนเพิ่มขึ้นแล้ว ความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยียังนำมาซึ่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมโทรทัศน์ในมิติด้านการผลิต การแพร่กระจายและมิติด้านการบริโภคสื่อ (สมสุข หินวิมาน และคณะ, 2557) ส่งผลให้สื่อโทรทัศน์ในศตวรรษที่ 21 ต้องปรับตัวเองเพื่อให้มีความสามารถในการแข่งขัน 4 ด้าน ตามข้อค้นพบของ ญัฐกานต์ แก้วขำ และยุบล เบ็ญจรงค์กิจ (2564) ประกอบด้วย โครงสร้างองค์กร ช่องทางการสื่อสาร รูปแบบการนำเสนอเนื้อหา และเนื้อหา ท่ามกลางข่าวเรื่องการปรับตัวปรับกลยุทธ์ด้านต่าง ๆ ของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมโทรทัศน์ที่ยังคงเกิดอย่างต่อเนื่อง

ในสถานการณ์ที่นวัตกรรมการสื่อสาร ตลอดจนงานวิวัฒนาการ ความก้าวหน้าทางวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ และการปฏิวัติเทคโนโลยีสื่อสารระบบดิจิทัลจะยังคงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสื่อต่อเนื่อง โดยโครงสร้างการสื่อสารที่จะมีอิทธิพลต่อภูมิทัศน์สื่อและระบบนิเวศในธุรกิจและอุตสาหกรรมสื่อ ในอนาคตข้างหน้า ได้แก่ ระบบสื่อสารโทรคมนาคม 5G ปัญญาประดิษฐ์ (AI-Artificial Intelligence) อินเทอร์เน็ตแห่งสรรพสิ่ง (IoT-The Internet of Things) ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และบล็อกเชน (Blockchain) ควบคู่ไปกับเรื่องอื่น ๆ ตามที่ สีขเรศ ศิริกานต์ (2564) วิเคราะห์ไว้ในแนวโน้ม 10 ประการ ภูมิทัศน์สื่อในทศวรรษที่ 3 แห่งศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 2021-2030) ดังที่แสดงไว้ในภาพที่ 1.1

ปฏิทินสื่อในทศวรรษที่ 3 แห่งศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 2021 - 2030)	
1	นวัตกรรมสื่อสารเป็นแกนพลวัตหลักในการขับเคลื่อน
2	วิกฤติโควิด 19 ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนและวิถีใหม่ของอุตสาหกรรมสื่อ
3	การปฏิรูปก่อสร้างนโยบายสื่อสารและการกำกับดูแลแพลตฟอร์มสื่อใหม่
4	การปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการกิจการสื่อและการเกิดขึ้นของธุรกิจสื่อวิถีใหม่
5	นวัตกรรมเป็นเครื่องมือพื้นฐานขององค์กรและนักวิชาชีพสื่อในงานผลิตและเผยแพร่ข่าวสาร สารบันเทิง
6	สื่อสร้างสรรค์เพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจดิจิทัล
7	นวัตกรรมสื่อสารและแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นช่องทางสำคัญในการสื่อสารและเคลื่อนไหวทางการเมือง
8	สื่อและแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นแกนกลางของภูมิทัศน์ทาง "วัฒนธรรมดิจิทัล"
9	ระบบนิเวศนวัตกรรมสื่อสารบูรณาการเข้ากับระบบนิเวศของชีวิต
10	การปฏิรูปภาควิชาการสู่ "วารสารดิจิทัล"

ภาพที่ 1.1 แนวโน้ม 10 ประการ ภูมิทัศน์สื่อในทศวรรษที่ 3 แห่งศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 2021-2030) แหล่งที่มา: สีขเรศ ศีรากานต์ (2564).

นอกจากนี้วิวัฒนาการของเทคโนโลยีอย่าง ChatGPT หรือปัญญาประดิษฐ์ ที่สามารถสื่อสารผ่านข้อความกับมนุษย์ได้อย่างเป็นธรรมชาติ สามารถช่วยคิดพาดหัวบทความ ย่อใจความสำคัญให้เหลือตามจำนวนคำที่กำหนด หรือการช่วยค้นคว้าข้อมูลในเรื่องต่าง ๆ (มาร์เก็ตติ้งอุปลส์, 2565) ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับอุตสาหกรรมโทรทัศน์ในยุคปัจจุบัน

ปัจจัยเรื่องความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี และอีกหลายด้าน ไม่เพียงทำให้อุตสาหกรรมโทรทัศน์ต้องปรับตัวตามรายละเอียดข้างต้น ยังส่งผลกระทบต่อแนวทางการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ ที่ต้องมีการปรับตัวและพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เป็นตัวขับเคลื่อนอุตสาหกรรมโทรทัศน์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมโทรทัศน์เรื่อยมา ซึ่งผลการศึกษาพบว่าองค์กรต้องมีการปรับตัว เพื่อให้สามารถแข่งขันในอุตสาหกรรมและสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ ภายใต้ปัจจัยความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการสื่อสาร เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และปัจจัยเรื่องโรคอุบัติใหม่โควิด-19 ซึ่งแต่ละปัจจัยมีความเชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อนิเวศอุตสาหกรรมสื่อทั้งระบบ แต่ยังไม่มียานวิจัยใดที่มุ่งศึกษาการปรับตัว ทักษะที่จำเป็น และความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ เพื่อนำไปสู่แนวทางการรับมือให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่ยังเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง เพื่อให้อยู่รอดในสภาวะการณ์เทคโนโลยีก่อนหน้า

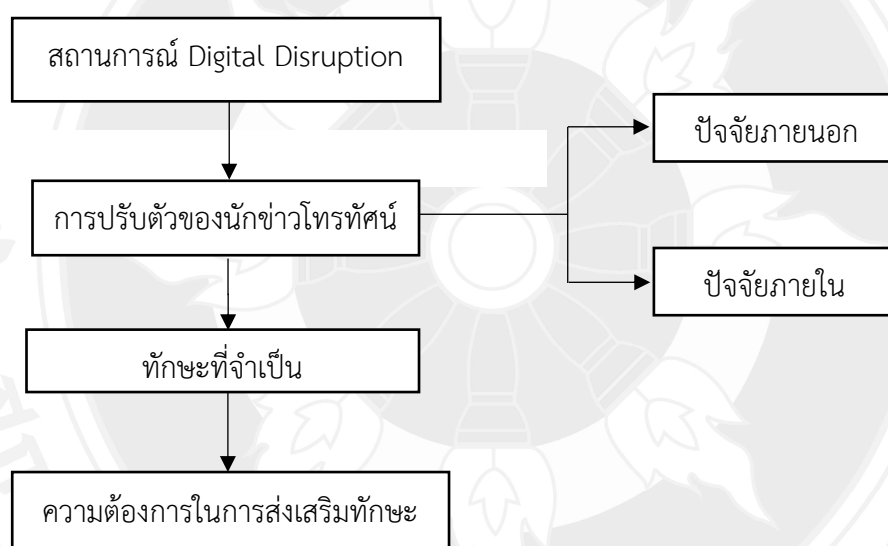
ด้วยความสำคัญดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเรื่องการปรับตัวและทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อนหน้า เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในด้านการเสริมสร้างพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของ

เทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งเพื่อประโยชน์กับแวดวงสื่อสารมวลชน ประโยชน์ในเชิงวิชาการ ตลอดจนประโยชน์ของประชาชนผู้รับสาร

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาการปรับตัวของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน
- 2) เพื่อศึกษาทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน
- 3) เพื่อศึกษาความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน

1.3 กรอบแนวคิดงานวิจัย



ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้ทางด้านวิชาการ สำหรับผู้ที่สนใจงานวิจัยในเรื่องสื่อสารมวลชน
- 2) เพื่อนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์กับการพัฒนาทักษะสื่อมวลชนเตรียมพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี รวมทั้งเพื่อประโยชน์ของประชาชนผู้รับสาร

1.5 ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยเรื่องการปรับตัวและทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) นักข่าวโทรทัศน์ นักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน และตัวแทนสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ที่เกี่ยวข้องในแวดวงอุตสาหกรรมโทรทัศน์ ซึ่งมีความสามารถในการให้ข้อมูลอย่างครบถ้วน เพื่อให้ทราบถึงการปรับตัว ทักษะที่จำเป็น และความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อน โดยผู้วิจัยได้เริ่มค้นคว้าหาข้อมูลเชิงเอกสาร และทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2565-เดือนมีนาคม 2566

1.6 นิยามศัพท์

การปรับตัว หมายถึง ความสามารถของนักข่าวโทรทัศน์ในการเตรียมความพร้อมตอบสนองต่อแรงกดดันจากปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลต่อการบริหารสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล นำมาซึ่งการปรับตัว โดยเริ่มจากการปรับกรอบความคิด (Mindset) ที่พร้อมปรับตัว ปรับกระบวนการแสวงหาข้อมูลโดยใช้สื่อดิจิทัลเป็นทั้งแหล่งข่าวและแหล่งข้อมูลควบคู่กับการใช้แหล่งข้อมูลจากช่องทางเดิม ปรับการปฏิบัติงานข่าวหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อรายงานข่าวทั้งสื่อสังคมออนไลน์และสื่อโทรทัศน์ ปรับการเผยแพร่ข่าว การเล่าเรื่อง และปรับขยายช่องทางการสื่อสารให้สอดคล้องกับการขยายช่องทางการสื่อสารขององค์กรสื่อ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานข่าว และให้อยู่รอดได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงพลิกผันของเทคโนโลยี

นักข่าวโทรทัศน์ หมายถึง ผู้สื่อข่าว ผู้รายงานข่าวที่ปฏิบัติงานข่าวในรูปแบบรายงานข่าวหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อทั้งสื่อสังคมออนไลน์และสื่อโทรทัศน์

ยุค Digital Disruption หมายถึงยุคที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วจนถึงจุดที่สร้างนวัตกรรมใหม่ให้เกิดขึ้นและมีผลให้พฤติกรรมเสพสื่อของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในส่วนอุตสาหกรรมสื่อเห็นชัดเจนตั้งแต่ปี 2561 เป็นต้นมาที่เกิดการหลอมรวมระหว่างอุตสาหกรรมสื่อและโทรคมนาคม สื่อโทรทัศน์แบบดั้งเดิมถูกสื่อรูปแบบใหม่ OTT แพลตฟอร์มเข้าไปเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภค (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ, 2561) รวมทั้งการใช้งานสมาร์ทโฟน 2 ใน 3 ของประชากรทั่วโลก (แบรนดบัฟเฟต์, 2561)

กระบวนการผลิตงานโทรทัศน์ หมายถึง กระบวนการผลิตข่าว ตั้งแต่การคัดเลือกประเด็น จากบรรณาธิการข่าวที่พิจารณาถึงคุณค่าข่าว หลักเกณฑ์จริยธรรมในการนำเสนอ การลงพื้นที่ผลิต ข่าวของผู้สื่อข่าว รวมไปถึงกระบวนการตัดต่อจนออกอากาศ

ทักษะ (Skill) หมายถึง ความชำนาญหรือความสามารถในการปฏิบัติงานข่าวที่เกิดจากการฝึกฝนหรือกระทำบ่อย ๆ โดยมีสิ่งที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานข่าวภายใต้ระบบนิเวศวิทยาสื่อดิจิทัล 7 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) ทักษะด้านการทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills) ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว ทักษะด้านการเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ ทักษะด้านวิชาชีพสื่อมวลชน ทักษะด้านความเป็น Specialist และทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์

ทักษะด้านการทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills) หมายถึง ความสามารถในการทำงานข่าวได้หลายงานพร้อมกัน จากเดิมเน้นทักษะด้านใดด้านหนึ่ง เช่น งานเขียน การรายงานข่าว การสัมภาษณ์ การถ่ายภาพ ทำเพื่อทำการผลิตชิ้นงานเพียงหนึ่งชิ้น

ทักษะการทำงานหลายอย่างด้วยตัวเอง (Multi Skills) หมายถึง ความสามารถในการทำงาน หลากหลายในลักษณะสามารถทำงานคนเดียว เช่น รายงานข่าว เขียนข่าว เล่าเรื่อง ถ่ายภาพ และตัดต่อ

ภูมิทัศน์สื่อ หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงในยุคสื่อดิจิทัล ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการพัฒนา และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสื่อสารและเทคโนโลยีเกี่ยวกับสื่อ

สถานการณ์เทคโนโลยีก่อความหมายถึง นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่สร้างตลาดและมูลค่า ให้กับตัวผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยี และส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรง (Disrupt) ต่อตลาดของผลิตภัณฑ์ เดิม รวมทั้งอาจจะทำให้ธุรกิจที่ใช้เทคโนโลยีแบบเดิม ๆ ล้มหายตายจากไป ตัวอย่างเช่น อีเมลเปลี่ยนวิธีที่เราติดต่อสื่อสารถึงกัน โดยเข้ามาแทนที่การเขียนจดหมาย ธุรกิจรับส่งของทางไปรษณีย์และอุตสาหกรรมผลิตการ์ดอวยพร เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลเข้ามาแทนที่เครื่องพิมพ์ดีด ซึ่งในกรณีของอุตสาหกรรมโทรทัศน์หมายถึงการหลอมรวมสื่อ (Media Convergence) ได้เข้ามามีบทบาทในฐานะเทคโนโลยีก่อความที่สร้างความเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะสื่อโทรทัศน์

ปัจจัยที่มีผลทำให้นักข่าวโทรทัศน์ต้องปรับตัว หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการบริหาร สถานีโทรทัศน์ดิจิทัล ได้แก่ ปัจจัยภายใน และภายนอก สำหรับปัจจัยภายในองค์กรที่มีผลต่อการบริหารงานข่าวสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล เช่น ด้านการจัดการ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไป 2 ลักษณะ คือ องค์กรที่ทำเพื่อประโยชน์สาธารณะและองค์กรธุรกิจ เครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำมาใช้เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มศักยภาพผลผลิต และบุคลากร และปัจจัยภายนอกองค์กร ที่มีผลต่อการบริหารงานข่าวสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล ซึ่งมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ ความ

เปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี พฤติกรรมผู้รับสาร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจรายได้จากผู้โฆษณา และการแข่งขันเรื่องความเร็วในอุตสาหกรรมสื่อ

ความต้องการในการส่งเสริมทักษะทักษะ หมายถึง ความต้องการฝึกทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาให้มีความน่าสนใจ นำเสนอได้รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ ทักษะความรู้ความเข้าใจด้านการตลาดสำหรับระดับบริหารงานข่าว การตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและกฎระเบียบใหม่ ๆ ที่มีผลกับการปฏิบัติงานข่าว โดยสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เตรียมบุคลากรเข้าสู่ภาควิชาชีพ มีบทบาทด้านการสร้างความเข้าใจกับผู้เรียนถึงโลกวิชาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป สร้างความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับการทำงานด้วยทักษะที่หลากหลาย การประสานความร่วมมือระหว่างภาคศึกษาและภาควิชาชีพ การสร้างความรู้และตระหนักถึงทิศทางอุตสาหกรรมสื่อในอนาคต รวมทั้งบทบาทสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ในการส่งเสริมและสนับสนุนตามภารกิจและหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน และการพัฒนาทักษะที่ต้องขับเคลื่อนไปพร้อมกันทุกภาคส่วนระหว่างหน่วยงานกำกับดูแล สมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน องค์กรวิชาชีพ และมหาวิทยาลัย แนวทางการรับมือความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของนักข่าวโทรทัศน์ที่ต้องตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่จะมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสื่อในอนาคต รวมทั้งทิศทางการกำกับดูแลและการดำเนินของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล ที่จะมีผลต่อการปรับตัว การส่งเสริมพัฒนาและความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การปรับตัวและทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก้าวหน้า” ผู้วิจัยได้ศึกษาภายใต้กรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและการสื่อสารมวลชน
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับทักษะ
- 2.3 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและการสื่อสารมวลชน

กลุ่มนี้มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 7 แนวคิดและทฤษฎีหลัก ดังนี้

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับกรอบความคิด (Mindset)

กรอบความคิด (Mindset) เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เนื่องจากสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้ประสบความสำเร็จ และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างราบรื่นและมีความสุข การมีกรอบความคิดที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อคุณลักษณะแตกต่างกันหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความพยายาม ทักษะที่มีต่อความล้มเหลว รวมถึงความสามารถในการปรับตัว (ชนิตา รุ่งเรือง และเสรี ชัดแจ้ง, 2559)

2.1.1.1 ความหมายของกรอบความคิด (Mindset)

กรอบความคิด หมายถึง กรอบ แนวทางของชุดความคิด ความเชื่อ ค่านิยมหลัก ความคาดหวัง ซึ่งบงการพฤติกรรมหรือท่าทีเชิงมโนทัศน์ของบุคคลให้ยอมรับหรือตอบโต้เหตุการณ์ที่เผชิญหน้า ตามความคิด ความเชื่อที่บุคคลยึดติดและเกี่ยวพันกับประสบการณ์ที่ผ่านมาจนยากที่จะเปลี่ยนแปลง (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2561)

Dweck (อ้างถึงใน ชนิตา รุ่งเรือง และเสรี ชัดแจ้ง, 2559) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ให้คำนิยามไว้ว่า กรอบความคิด คือความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อลักษณะ (Characteristics) และ

คุณลักษณะ (Traits) ของตนเอง เช่น เซอร์ปัญญา ความสามารถและบุคลิกภาพ เมื่อบุคคลเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ จะมีการตีความหมายเหตุของเหตุการณ์ และมีการแสดงออกเพื่อตอบสนองต่อเหตุการณ์นั้น ๆ โดยอาศัยรูปแบบและกรอบความคิดที่ตนมีความเชื่ออยู่เดิม ทำให้แต่ละคนมีแรงจูงใจและคุณลักษณะอื่น ๆ เช่น การมีเป้าหมายที่ชัดเจนแตกต่างกัน เป็นผลให้มีการพัฒนาศักยภาพได้ไม่เท่ากัน จึงประสบความสำเร็จในระดับที่มากน้อยแตกต่างกันออกไป

2.1.1.2 ประเภทของกรอบความคิด

Dweck ผู้คิดค้นทฤษฎีเรื่อง Mindset ได้นำเสนอทฤษฎีความเชื่อส่วนบุคคล ซึ่งแบ่งออกความเชื่อออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ (พวงชมพู โจนส์, 2559)

1) กรอบความคิดแบบยึดติด (Fix Mindset) คนที่มีกรอบแนวคิดแบบยึดติด จะมีความเชื่อว่า ความฉลาด ทักษะ ความสามารถ ของบุคคลไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ มักจะหลีกเลี่ยงงานที่ท้าทาย ปัญหายาก ๆ กลัวว่าทำไม่ได้แล้วจะดูโง่ และมักให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์คุณสมบัติเด่น เช่น ต้องฉลาด ต้องเก่ง เป็นต้น

2) กรอบความคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) คนที่มีกรอบแนวคิดแบบเติบโต จะมีความเชื่อว่าความฉลาด และความสามารถสร้างได้ด้วยการเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับความพยายาม ชอบปัญหาท้าทาย มองว่าเป็นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนา

กรอบความคิดแบบเติบโต เป็นความเชื่อที่มีต่อคุณลักษณะของตนเองว่า สามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ ทั้งเซอร์ปัญญา ทักษะ ความสามารถ และบุคลิกภาพ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาสามารถเกิดขึ้นได้โดยอาศัยความพยายาม การเรียนรู้ และฝึกฝน ทั้งนี้กรอบความคิดเติบโตจะนำไปสู่การจูงใจให้ผู้ที่มีการกรอบความคิดประเภทนี้แสวงหาโอกาสในการพัฒนาตัวเองตลอดเวลา ในขณะที่กรอบความคิดแบบยึดติด เป็นความเชื่อที่มีต่อลักษณะและคุณลักษณะของตัวเองว่าไม่อาจเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาได้ หรือหากพัฒนาได้ก็เกิดขึ้นเฉพาะในช่วงต้นของชีวิต เนื่องจากศักยภาพ หรือความสามารถต่าง ๆ เป็นผลมาจากพันธุกรรมหรือสิ่งที่ติดตามมาแต่กำเนิด (Dweck, 2006, อ้างถึงใน ชนิดา รุ่งเรือง และเสรี ชัดรัมย์, 2559)

ด้วยเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีเป็นเรื่องที่ทำลายต่อคุณลักษณะของตนเองของกลุ่มนักข่าวโทรทัศน์ที่มีประสบการณ์การทำงานข่าวมากกว่า 10 ปี ที่อยู่ในยุคเปลี่ยนผ่านจากแอนะล็อกไปสู่ดิจิทัล และไม่ใช่อายุที่เป็น Digital Native หรือกลุ่มบุคคลที่เกิดมาพร้อมอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและสื่อสังคมออนไลน์ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดมาใช้ว่า กรอบความคิด ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการปรับตัวนำไปสู่การพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ที่ช่วยให้การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จ ในสถานการณ์เทคโนโลยีที่ก้าวหน้านั้นเกิดจากกรอบแนวคิดแบบไหน

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์กับความเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าว

การสื่อข่าว (News Gathering) เป็นการเสาะหาข่าว และรวบรวมข้อมูลข่าว โดยวิธีสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การสืบค้นเอกสารทั้งเอกสารของหน่วยงานราชการและหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ได้ข่าวมารายงานข่าวในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านสื่อมวลชนไปยังสาธารณชน (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2565, น. 176)

การสื่อข่าวมีลักษณะเป็นกระบวนการทางวารสารศาสตร์ ซึ่งมีแนวทางปฏิบัติดังนี้ คือ 1) การค้นคว้าและแสวงหาข้อมูล 2) การออกพื้นที่ที่เหตุการณ์กำลังเกิดขึ้น 3) การประเมินคุณค่าทางข่าว 4) การตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน 5) การเขียนข่าว (วันดี ทองงอก, 2541, อ้างถึงใน สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2565)

ส่วนการรายงานข่าว (News Reporting) เป็นขั้นตอนการนำเสนอข่าวหลังจากผ่านขั้นตอนแสวงหารวบรวมข้อเท็จจริงมาแล้ว อย่างไรก็ตาม ในสื่อมวลชนบางประเภท การรายงานข่าวอาจจะอยู่ในระหว่างการสื่อข่าว ในลักษณะการรายงานสดก็ได้ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2537, อ้างถึงใน สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2565) การรายงานข่าวในสื่อมวลชนแต่ละประเภทจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของสื่อ นั้น ๆ กล่าวคือ หนังสือพิมพ์นำเสนอโดยการเขียนและภาพนิ่ง วิทยุกระจายเสียงนำเสนอด้วยเสียง ส่วนวิทยุโทรทัศน์นำเสนอด้วยเสียงและภาพเคลื่อนไหว การรายงานข่าวของสื่อมวลชนแต่ละประเภทจึงมีรายละเอียดในวิธีการทำงานที่แตกต่างกัน (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2565, น. 176)

จากความสำคัญข้างต้นจะเห็นว่า การสื่อข่าวและการรายงานข่าวเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง และเกี่ยวข้องกัน ในส่วนของวิทยุโทรทัศน์นั้น การรายงานข่าวอาจจะอยู่ในระหว่างการสื่อข่าว ในลักษณะการรายงานสด หรือรายงานข่าวในรูปแบบการรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก ไลน์ (Facebook) อินสตาแกรม (Instagram) หรือ Tik-Tok

จากการเข้ามามีบทบาทของอินเทอร์เน็ตได้ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงกระบวนการข่าว ไม่ว่าจะเป็นการกรองข่าวสาร การค้นคว้าและได้มาซึ่งข้อมูล ช่องทางการเผยแพร่และเนื้อหาที่ปรับเปลี่ยนไป (สกุลศรี ศรีสารคาม, 2554) กระบวนการทำงานหรือการสื่อข่าวก็ต้องปรับเปลี่ยนไปตามเทคโนโลยี ดังที่ พาฟลิก (1999, อ้างถึงใน ชนิดา รอดหยุด, 2563) ได้วิเคราะห์บทบาทสื่อดิจิทัลที่มีต่อกระบวนการทำงานข่าว ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารทำได้หลากหลายวิธี รอบด้าน และหลากหลายมุมมองมากขึ้น 2) เนื้อหาของข่าว สื่อใหม่เนื้อหามีอยู่ทั่วไป เข้าใจง่าย แต่ต้องระวังการใช้สื่อออนไลน์ คือการตรวจสอบข้อเท็จจริงและความเร็วอาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการรายงานข่าว 3) การเปลี่ยนแปลงการทำงานของห้องข่าวที่มาจากองค์กรข่าวที่เริ่มต้นจากการทำข่าวออนไลน์จะมีความยืดหยุ่นในการปรับองค์กว่าสื่อดั้งเดิม นักข่าวมีความคล่องตัวในการทำงานมากขึ้น โดยสรุปสื่อดิจิทัลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ทั้งนิยาม กระบวนการทำงาน ผู้สื่อข่าว ช่องทาง ผู้รับสาร

ในกระบวนการการค้นคว้าและได้มาซึ่งข้อมูล จะเห็นว่าข้อมูลจากสื่อออนไลน์ (User-generated Content หรือ UGC) หมายถึงข้อมูลที่ผู้รับสาร หรือผู้ใช้สื่อออนไลน์ ผลิตและเผยแพร่บนสื่อออนไลน์ ถูกนำมาใช้โดยสื่อกระแสหลักเพิ่มมากขึ้น โดยสื่อ นำข้อมูลมาต่อยอดเป็นข่าวในสื่อหลัก สำหรับสื่อโทรทัศน์รูปแบบกระบวนการใช้ UGC ในการรายงานข่าวสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล มีกระบวนการหาข้อมูลจากสื่อออนไลน์ 3 ลักษณะ ดังนี้ (สำนักงาน กสทช., 2559)

1) การมอนิเตอร์ข้อมูลและรวบรวมจากสื่อสังคม เพื่อหาประเด็น หาข้อมูล และหาองค์ประกอบของเรื่องราวในการนำมาเล่าเรื่องข่าวและเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยมีแหล่งที่มาของข้อมูลจากกระแสนสื่อสังคมที่คนสนใจ และแบ่งปันต่อกันจำนวนมาก การติดตามแหล่งข้อมูลที่เป็นผู้ทรงอิทธิพลบนโลกออนไลน์ผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มเคลื่อนไหว นักขับเคลื่อนประเด็น รวมถึงบุคคลที่มีชื่อเสียงที่ใช้สื่อสังคม เมื่อได้ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ที่จะนำเสนอเป็นข่าวจะผ่านกระบวนการคัดเลือกและตรวจสอบของกองบรรณาธิการเพื่อนำไปใช้ในการผลิตเนื้อหาต่อ ผู้ที่ทำการตรวจสอบคือผู้สื่อข่าวและทีมกองบรรณาธิการ โดยมีคนที่รับผิดชอบในการมอนิเตอร์ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ทำหน้าที่ค้นหาข้อมูลและตรวจสอบข้อมูลก่อนใช้งาน

2) กระบวนการระดมข้อมูล (Crowdsourcing) การระดมข้อมูลจากสื่อออนไลน์ หมายถึงการที่ทีมงานขององค์กรสื่อ หรือผู้สื่อข่าวสื่อสารกับผู้ใช้สื่อบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมเพื่อให้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล อธิบายข้อมูล และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อประเด็น อาทิ ผู้สื่อข่าวโพสต์เฟซบุ๊ก เพื่อถามข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ภัยพิบัติ หรือผู้สื่อข่าวทวีตข้อความบนทวีตเตอร์แจ้งว่าจะสัมภาษณ์แหล่งข่าวคนสำคัญและให้ผู้ที่ติดตามส่งคำถามหรือความคิดเห็นเข้ามาเพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์

3) การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในรูปแบบสื่อพลเมือง พบชัดเจนในกระบวนการของ ThaiPBS และเครือเนชั่น รูปแบบการหาข้อมูลแบบนี้คือทำให้ผู้รับสารเป็นผู้ผลิตสื่อ และเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการรายงานข่าวขององค์กรสื่อ

จะเห็นว่า UGC ทำให้ผู้สื่อข่าวสามารถรวบรวมข้อมูลที่มีความหลากหลายมากขึ้น กระบวนการระดมข้อมูลที่วางแผนโดยองค์กรสื่อและขอให้คนร่วมมือในการให้ข้อมูล ทำให้กองบรรณาธิการมีเครือข่ายความร่วมมือและสามารถเข้าถึงบางข้อมูลได้โดยไม่ต้องใช้ผู้สื่อข่าวลงพื้นที่จำนวนมาก แต่อีกด้านข้อพึงระวังและสิ่งที่อาจผิดพลาดอันเกิดจากการใช้ UGC คือเรื่องคุณภาพ และความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากสื่อออนไลน์ซึ่งมีจำนวนมาก และถูกนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตัดต่อ ตัดแปลง ให้ข้อมูลเพียงบางส่วน และมีทัศนคติความรู้สึกปะปนมาบางข้อมูลอาจมีเป้าหมายบางอย่างในการสื่อสารประเด็นเพื่อกลุ่มหรือการขับเคลื่อนเฉพาะเรื่อง ดังนั้นสื่อมวลชนต้องรู้เท่าทันข้อมูล UGC และสามารถคัดกรองได้ (สำนักงาน กสทช., 2559)

จากความสำคัญในข้างต้นจะเห็นว่า การตรวจสอบข้อเท็จจริงคือหัวใจสำคัญของกระบวนการสื่อข่าว ในทุกยุคทุกสมัยและในสถานเทคโนโลยีก่อนกระบวนการตรวจสอบข้อมูลเพื่อการข่าว โดย สุนันทา แยมทัฬ (2565) ได้นำเสนอว่า แม้เทคโนโลยีสื่อออนไลน์ สื่อโซเชียลมีเดียจะมีประโยชน์มากในกระบวนการค้นหาและเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อช่วยให้การหาข่าวและกระจายข่าวแบบสื่อสารสองทางทำได้รวดเร็วขึ้น แต่มีประเด็นที่ต้องระมัดระวังอย่างมาก โดยเฉพาะความน่าเชื่อถือของข้อมูล การสร้างข่าวปลอมเพื่อหลอกให้หลงเชื่อและกลายเป็นภัยคุกคามเผยแพร่อย่างรวดเร็ว ซึ่งคอมพิวเตอร์ไม่ได้แยกแยะว่าอะไรจริงหรือปลอม ดังนั้น ในกระบวนการทำข่าวจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลข้อเท็จจริง (Fact-checking/Verification) อยู่ตลอดเวลา ในฐานะนักข่าวมืออาชีพผลิตข่าวคุณภาพภายใต้กฎหมายและจริยธรรมการทำงานที่รับผิดชอบและให้ความรู้แก่สังคมสาธารณะ

การตรวจสอบข้อมูล ข้อเท็จจริงในการทำงานข่าวยุคดิจิทัล Hill and Bradshaw (2019, อ้างถึงใน สุนันทา แยมทัฬ, 2565) นำเสนอการตรวจสอบข้อเท็จจริง 2 ส่วน ดังนี้

1) การตรวจสอบเชิงหลักการ มี 3 ประการสำคัญ คือ ประการแรก ต้องแน่ใจว่าแหล่งข่าวที่ให้ข่าว/ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและช่วยให้ผู้ใช้ตัดสินใจได้ว่าข้อมูลเหล่านั้นมีแหล่งที่มาที่เชื่อถือได้ ถ้าหากนักข่าวต้องพึ่งพาแหล่งข้อมูลออนไลน์ ก็จำเป็นต้องทำให้ตัวเองคุ้นเคยกับเทคนิคพื้นฐานในการตรวจสอบแหล่งออนไลน์ว่าเป็นกลุ่มตัวป่วน (Troll) หรือไม่ นักข่าวต้องรู้จักใช้เครื่องมือหรือโปรแกรมที่ช่วยตรวจสอบบัญชีรายชื่อของกลุ่มเว็บมิจฉาชีพ (Hoax) ให้ได้ ประการที่สอง นักข่าวควรปลูกฝังความช่างสงสัย (Skepticism) และความคิดแบบเคลือบแคลง แต่ไม่ใช่ความคิดแบบดูแคลน (Cynicism) ความช่างสงสัย หมายถึง การมีคำถามและต้องการทดสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาต่าง ๆ ของข้อมูล ไม่ว่าจะข้อมูลในรูปแบบเนื้อหา ภาพ วิดีโอ หรือเสียง การรายงานข่าว “... เขาหรือเธอกล่าวว่า...” ควรจะได้รับการตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนว่า อะไรที่คนเหล่านั้นกำลังจะบอกกับนักข่าว หากแหล่งข่าวไม่สามารถให้หลักฐานที่จะสนับสนุนข้อกล่าวอ้างได้ ก็จำเป็นต้องไตร่ตรองให้ดี ประการที่สาม ในระหว่างกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง นักข่าวต้องระมัดระวังเรื่อง “อคติทางการเมืองและอคติส่วนตัว” เพราะอาจถูกหลอกได้ง่าย

2) กระบวนการตรวจสอบเชิงปฏิบัติ นักข่าวและการทำงานของห้องข่าวควรมีกระบวนการตรวจสอบอย่างจริงจังและเป็นระบบตั้งแต่เริ่มต้น ได้แก่ เมื่อวางแผนข่าวรายวัน ไม่ว่าจะจากเหตุการณ์หรือการแถลงข่าวบริษัทห้องข่าวควรเตรียมพิจารณาว่าข้อมูลจะหาเพิ่มก่อนล่วงหน้าเกี่ยวกับการแถลงข่าวนั้นอย่างไร ทั้งจากเครือข่ายออนไลน์หรือจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีรายชื่อแหล่งข้อมูลน่าเชื่อถือในเครือข่ายออนไลน์เตรียมไว้

จากความสำคัญข้างต้น จะเห็นว่า การหลอมรวมสื่อในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อน ทำให้มีการเกิดขึ้นของสื่อใหม่ (New Media) อย่างสื่ออินเทอร์เน็ต และสื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งสื่อใหม่ยัง

เอื้อให้ผู้ใช้เป็นผลิตเนื้อหา ทุกคนมีบทบาทมากขึ้น สามารถเป็นทั้งผู้ให้ข้อมูล หรือผลิตเนื้อหา รวมถึงเป็นผู้รับข่าวได้ในเวลาเดียวกันส่งผลต่อกระบวนการสื่อสาร ทำให้การหาข่าวหรือการรวบรวมข้อมูลเพื่อทำข่าวจำเป็นต้องปรับให้สอดคล้องกับระบบนิเวศสื่อดิจิทัลที่นักข่าวควรใช้ช่องทางสื่อออนไลน์ให้เป็นประโยชน์กับการทำงานให้มากขึ้น ทั้งในเรื่องประเด็นข่าว การรวบรวม และต่อยอดประเด็น แต่ก็ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารก่อนนำเสนอสู่ประชาชนผู้รับสาร

2.1.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน

ในส่วนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน จะมีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2 ส่วน ดังนี้

2.1.3.1 คุณลักษณะและบทบาทหน้าที่สื่อมวลชน

นักคิด นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน ได้อธิบายคุณลักษณะของผู้สื่อข่าวไว้ดังนี้ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2537, อ้างถึงใน พิมพ์มาส รัตนาวัฒน์วรรณ, 2545, น. 21) กล่าวว่า ผู้สื่อข่าวน่าจะมีความสามารถในการที่จะสร้างแนวคิดวิเคราะห์ของตัวเองได้อย่างรวดเร็ว และสามารถเสาะหาข่าวที่ตนเองมองเห็น เป็นผู้ที่ต้องแสวงหาความรู้อย่างกว้างขวาง ต้องสร้างความชำนาญเฉพาะด้านบางอย่างให้กับตนเอง และเป็นผู้ที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่ข่าวหรือประเด็นที่สำคัญได้

กวี จงกิจถาวร และสุระชัย ชูผลกา (2554, น. 239) กล่าวว่า ลักษณะพื้นฐานหรือคุณสมบัติสำคัญของผู้สื่อข่าวของทุกสื่อต้องมีคุณสมบัติขั้นพื้นฐาน ดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีความอยากรู้อยากเห็น ถือเป็นคุณสมบัติสำคัญเพราะจะช่วยแสวงหาข้อเท็จจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องสารธารณะต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชน
- 2) เป็นผู้มีความมุ่งมั่นในการค้นหาความจริง จะเป็นส่วนผลักดันให้ผู้สื่อข่าวมีความอดทนต่อข้อจำกัดต่าง ๆ สามารถทำงานภายใต้แรงกดดันได้
- 3) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต สามารถเข้าหาพูดคุยกับคนทุกชั้นเป็นทักษะพื้นฐานให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงอย่างกว้างขวาง
- 4) เป็นผู้มีความคิดเป็นเหตุเป็นผล พร้อมกับมีมุมมองเชิงวิพากษ์วิจารณ์ จะทำให้สามารถตั้งคำถามกับสิ่งต่าง ๆ โดยไม่เชื่อสิ่งใดง่าย
- 5) เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ จะนำไปสู่การคิดประเด็นข่าวที่แตกต่างไปจากลักษณะทั่วไป และคิดหาวิธีการนำเสนอข่าวสารสู่ประชาชนในหลากหลายรูปแบบ

6) เป็นผู้มีความอดทนสามารถทำงานได้อย่างรวดเร็วในทุกสภาพการทำงานข่าวต้องแข่งกับเวลาต้องมีความกระตือรือร้น เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ชัดเจนในเวลาจำกัด

7) เป็นผู้มีความรู้กว้างขวางในหลายด้าน การมีความรู้กว้างขวางจะช่วยให้ผู้สื่อข่าวสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว

8) มีความสามารถในการเลือกใช้ภาษา เพื่อการอธิบายความได้ง่าย สอดคล้องกับกลุ่มผู้รับสาร

9) มีความสามารถแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และนำเสนอข่าวสารได้ สอดคล้องกับประเภทของสื่อที่ตนเองรับผิดชอบทั้งวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์

ด้านบทบาทและหน้าที่สื่อมวลชน ชาร์ล ไรต์ ผู้เขียนหนังสือทฤษฎีสื่อสารมวลชน (อ้างถึงใน พิระ จิระโสภณ, 2551, น. 141) อธิบายบทบาทหน้าที่สื่อมวลชนไว้ 4 ด้านหลัก ดังนี้

- 1) ด้านการเสนอข่าว
- 2) ด้านการประสานความเข้าใจร่วมกัน การเลือกสรรข่าวสาร การตีความ และการชี้แนะ
- 3) ด้านการให้ความรู้ การศึกษา จริยธรรม วัฒนธรรม
- 4) ด้านความบันเทิง ความสนุกสนาน จินตนาการ

สำหรับบทบาทหน้าที่สื่อมวลชนตามแนวคิด ฮาร์โรลด์ ลาสเวลล์ นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2550, น. 5) ได้กำหนดหน้าที่ทางสังคมหรือพันธกิจทางสังคมของสื่อสารมวลชน เป็นผู้เฝ้าระวัง และตรวจสอบสิ่งแวดล้อมทางสังคม และการเมือง หรือที่ใช้กันเป็นการทั่วไปว่า สื่อสารมวลชนมีหน้าที่เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน (Watchdog) ของสังคมคอยบอกให้สมาชิกสังคมรู้ว่าเกิดอะไรขึ้นรอบ ๆ บ้านของตน

สมควร กวียะ และมาลี บุญศิริพันธ์ (2531, น. 4-5) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่สื่อมวลชนว่า สื่อมวลชนยังมีหน้าที่เป็นสื่อโฆษณา เป็นสื่อกลางนำเสนอสินค้าธุรกิจให้ผู้อ่านได้มีโอกาสเลือกซื้อ ส่วนบทบาทในฐานะสุนัขเฝ้าบ้านคือผู้ที่คอยระแวดระวัง สอดส่องพฤติกรรมของสังคม รวมทั้งเฝ้าสอดส่องการปฏิบัติงานของรัฐบาลให้กระทำในสิ่งที่ถูกต้อง คอยทักท้วงในสิ่งนี้อาจจะเกิดผลเสียต่อประชาชน

กวี จงกิจถาวร และสุระชัย ชูผงกา (2554, น. 252) กล่าวว่า สื่อมวลชนมีหน้าที่หลักในการสื่อข่าว หรือนำเสนอข่าวไปยังประชาชนผู้รับสาร ต้องจับประเด็นข่าว เลือกสรรแง่มุมเหตุการณ์ หรือข่าวสารที่ประชาชนต้องการทราบ ด้วยวิธีการที่กระชับ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายนำเสนอข่าวสารไปตามข้อเท็จจริง การนำเสนอข่าวสารของผู้สื่อข่าวต้องสอดคล้องกับนโยบายขององค์กรสื่อ

ในกระบวนการสื่อข่าว ผู้สื่อข่าวเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างสูง ถือเป็นด่านหน้า หรือผู้เปิดประตูให้สถานการณ์ปัจจุบันผ่านเข้าสู่ความเป็นข่าวไปยังประชาชน โดยรวมแล้วการทำหน้าที่ของผู้สื่อข่าว มีหลักดังนี้ (กวี จงกิจถาวร และสุระชัย ชูผลกา, 2554, น. 254-255)

1) ความถูกต้อง การทำหน้าที่ของผู้สื่อข่าวต้องมีความรับผิดชอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างถูกต้อง โปร่งใส ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริงต่าง ๆ

2) หลักความเป็นกลาง การทำหน้าที่ของผู้สื่อข่าว ต้องไม่อคติส่วนตัวของตนเองในการทำข่าว ไม่เลือกหรือคัดสรรประเด็นข่าวตามความพึงพอใจของตัวเอง นำเสนอข้อมูลตามสภาพตามเป็นจริง ไม่เอนเอียง รวมถึงไม่ใส่ความคิดเห็น

3) หลักความเท่าเทียม หมายถึงการแสวงหาข่าวสารอย่างครบถ้วน เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้ชี้แจง หรือให้ข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องหรือเป็นการสร้างความสมดุล

นอกจากนี้แล้ว ทฤษฎีปทัสสถาน (Normative Theory) เป็นทฤษฎีที่ถูกนำมาศึกษา และอธิบายบทบาทหน้าที่สื่อมวลชนอย่างกว้างขวาง พัทธนี เสงี่ยม และคณะ (2533, อ้างถึงใน นฤมล ปิ่นโต, 2559, น. 21) ให้หลักคิดไว้ว่า การทำงานของสื่อมวลชน รวมถึงผู้ประกอบวิชาชีพด้านงานข่าวโทรทัศน์จะเป็นในลักษณะใด ถูกคาดหวังจากประชาชน และสถาบันอื่น ๆ ในสังคมมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับสภาพปทัสสถาน (Norm) อันได้แก่ ค่านิยม ความเป็นอยู่ กฎระเบียบของคนในสังคมนั้น ๆ ในประเทศซึ่งมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้น การทำงานของสื่อมวลชนมีหน้าที่ให้ข่าวสาร ความบันเทิง ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลไม่ให้ใช้อำนาจในทางที่ผิด และจัดหาโฆษณา รวมถึงต้องยกระดับสติปัญญาของคนในสังคมให้ตระหนักถึงคุณค่าของการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วย การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนจะถูกควบคุมโดยกฎหมายประชาชน และโดยจริยธรรมวิชาชีพที่สื่อกำหนดขึ้นเพื่อควบคุมกันเอง อันเป็นการสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่สื่อมวลชนยังทำหน้าที่เหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลงตามเทคโนโลยีและยังมีความสำคัญมากขึ้นโดยเฉพาะการตรวจสอบความถูกต้องในกระบวนการสื่อข่าว รวมทั้งคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญของสื่อมวลชนยุคดั้งเดิม เช่น การคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการเลือกใช้ภาษา เพื่อการอธิบายความได้ง่ายสอดคล้องกับกลุ่มผู้รับสาร มาอธิบายถึงทักษะดั้งเดิมยังมีความจำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานข่าวในสถานการณ์เทคโนโลยีก้าวไกล เพื่อพัฒนาเนื้อหาให้มีความแตกต่างจากข่าวที่ผลิตโดยประชาชนผู้บริโภคสื่อ หรือกล่าวได้ว่าเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงแต่ทักษะสื่อมวลชนพื้นฐานไม่เปลี่ยนแปลง

2.1.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารองค์กรสื่อมวลชน

การบริหารงานองค์กรสื่อสารมวลชนโดยทั่วไปสื่อมวลชนจะถูกควบคุมโดยปัจจัยต่าง ๆ ของสังคมทั้งภายในและภายนอกองค์กร ดังนั้น สื่อมวลชนไม่สามารถปฏิบัติงานโดยอิสระด้วย

ตัวเองแต่ต้องดำเนินงานอยู่ท่ามกลางความกดดันจากตัวแปรต่าง ๆ ที่ส่งต่อการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย และหลักการในการปฏิบัติขององค์กร เดนิส แมคเคลว (2005, อ้างถึงใน สมสุข หินวิมาน และคณะ, 2554) ได้กล่าวสรุปภาพรวมของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระบบสื่อสารมวลชนวิทยุและโทรทัศน์เป็น 2 ด้านหลัก ได้แก่ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก รายละเอียดดังนี้

1) ปัจจัยภายใน หมายถึง ปัจจัยด้านองค์ประกอบการสื่อสารขั้นพื้นฐาน 4 ประการ คือ ผู้ส่งสาร (Sender) เนื้อหาสาร (Message) ช่องทางการสื่อสาร (Channel) และผู้รับสาร (Receiver)

(1) ปัจจัยด้านผู้ส่งสาร

ด้วยเหตุคุณสมบัติสำคัญของวิทยุและโทรทัศน์ เป็นสื่อที่ไม่สามารถผลิตได้ด้วยบุคคลเพียงคนเดียว ดังนั้น วัฒนธรรมการทำงานแบบเป็นองค์กร จึงมักมีผลกระทบและเป็นเงื่อนไขสำคัญในการกำหนดสถานภาพและคุณลักษณะของผู้ส่งสารของสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจในเรื่องคุณลักษณะของบุคลากรผู้ผลิตสื่อ เป้าหมายขององค์กร เนื่องจากองค์กรสื่อวิทยุและโทรทัศน์มีลักษณะที่แตกต่างหลากหลาย ทั้งเป้าหมายเพื่อทำรายได้ เน้นการผลิตงานโดยหวังกำไรและรายรับจากการขายพื้นที่และเวลาให้กับเจ้าของสินค้าต่าง ๆ กับเป้าหมายที่ไม่หวังกำไร หรือทำเพื่อผลประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก ดังนั้นแต่ละลักษณะจะมีเป้าหมาย นโยบายทิศทาง หรือวิธีปฏิบัติตนของบุคลากรที่เฉพาะของตนเอง โดยเป้าหมายหลัก ๆ ขององค์กรด้านสื่อวิทยุและโทรทัศน์มีอย่างน้อย 5 ประการได้แก่ 1) เป้าหมายเชิงกำไร เช่น ความคาดหวังเรื่องรายรับและผลกำไรสูงสุดขององค์กร/สถานี/บริษัทผู้ผลิตรายการ 2) อิทธิพลทางสังคมและชื่อเสียงขององค์กร เช่น การที่สถานีโทรทัศน์จัดผังให้มีรายการแนวสร้างสรรค์สังคม 3) การดึงยอดผู้ชมสูงสุด หรือการจัดการเรตติ้งผู้ฟัง ผู้ชม ให้สูงกว่าสถานีช่องอื่น 4) เป้าหมายเฉพาะเงื่อนไข เช่น กรณีของสถานีโทรทัศน์เฉพาะกลุ่ม 5) การสนองต่อผลประโยชน์สาธารณะ เช่น การจัดให้รายการสาธารณประโยชน์หรือรายการกุศล รวมทั้งลักษณะทางวิชาชีพ ซึ่งหมายถึงลักษณะความชำนาญการที่บ่มเพาะ และสั่งสมประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการมาอย่างยาวนาน เช่น การมีทักษะที่ผ่านการฝึกฝนมาอย่างดี ทั้งการสั่งสมประสบการณ์ของคนทำงานหรือการสั่งสมทุนความรู้จากการเรียนในสถาบันการศึกษาด้านการสื่อสารมาก่อน และการมีอิสรภาพในการแสดงทักษะการทำงานได้เต็มที่ เช่น การมีเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นของคนทำงานผ่านคลื่นวิทยุหรือหน้าจอโทรทัศน์

(2) ปัจจัยด้านเนื้อหาสาร

ในแง่ของเนื้อหาสาร วิทยุและโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีคุณลักษณะของเนื้อหาเฉพาะ ซึ่งแตกต่างจากสื่อมวลชนชนิดอื่น ด้วยเหตุดังกล่าว ปัจจัยด้านเนื้อหาสารจึงมีส่วนเข้ามากำหนดวัฒนธรรมการสื่อในหลายๆ ประการด้วยกัน ดังนี้ 1) เนื้อหาที่สื่อสารผ่านเสียงและภาพ 2) เนื้อหาเป็นวัฒนธรรมการสื่อสารที่เน้นอารมณ์ จึงมีกลยุทธ์การสื่อสารที่เน้นการจัดการอารมณ์ เช่น

ผ่านภาพ ในกรณีสื่อโทรทัศน์เป็นการสื่อสารผ่านภาพ และที่สำคัญภาพที่เห็นในโทรทัศน์อาจไม่จำลองของจริงมาได้ทั้งหมด จึงต้องหาวิธีสลายข้อจำกัดด้วยการใช้เทคนิคต่าง ๆ ด้านภาพมาตรึงอารมณ์ผู้รับสาร 3) มีการแตกตัวของเนื้อหาออกเป็นรายการประเภทต่าง ๆ 4) มีการจัดการเนื้อหาเป็นผัง/ตารางรายการ 5) เนื้อหาไม่ทิ้งการไหลไปและการขัดจังหวะ

(3) ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสาร

สื่อวิทยุและโทรทัศน์เป็นช่องทางการสื่อสารโดยอาศัยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า เมื่อเปรียบเทียบกับสื่ออื่น อาทิ สื่อประเพณี หรือสื่อมวลชนอย่างหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีอำนาจทะลุทะลวงข้ามพรมแดน และก่อให้เกิดการย่นย่อเวลาและพื้นที่การสื่อสารของมนุษย์ โดยเชื่อมสังคมท้องถิ่นที่ห่างไกลให้เข้ามาพร้อมกับวัฒนธรรมวิทยุและโทรทัศน์เหมือน ๆ กัน อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะดังกล่าวของสื่อจะนำไปสู่แบบการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้น หรือจะยิ่งสร้างลักษณะการรวมศูนย์อำนาจมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุดังกล่าว จึงเกิดการยอมรับกันในทางสากลตามมาว่า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าเป็นทรัพยากรสาธารณะ ไม่ว่าจะ เป็นระบบการกระจายเสียงในประเทศใด ๆ หรือไม่ว่าประเทศนั้นจะใช้การจัดการระบบวิทยุและโทรทัศน์แบบบริการสาธารณะหรือระบบตลาดเสรี รัฐก็จะมีกำหนดสถานภาพเป็นหน่วยงานกลางที่จะจัดสรรคลื่นและพิจารณาอนุมัติการใช้คลื่นให้แก่หน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนต่าง ๆ

(4) ปัจจัยด้านผู้รับสาร

ในกระบวนการสื่อสารของวิทยุและโทรทัศน์ ผู้รับสารเป็นองค์กรที่สำคัญในฐานะที่เป็นจุดหมายปลายทางที่สารซึ่งถูกผลิตออกมาจะเดินทางไปถึง และผู้ฟัง ผู้ชม ก็อาจจะไม่ใช่แค่สิ้นสุดของกระบวนการสื่อสารเท่านั้น แต่ผู้รับสารยังเป็นปัจจัยที่เข้ามากำหนดการทำงานของสื่อวิทยุและโทรทัศน์อีกด้วย แม้โดยทั่วไปผู้รับสารของวิทยุและโทรทัศน์จะถูกพิจารณาว่ามีลักษณะเป็นมวลชน (Mass) แต่ในความเป็นจริง อาจกินความกว้างขวางตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลไปถึงกลุ่มระดับเล็ก ๆ หรือกลุ่มผู้รับสารที่ขยายใหญ่ขึ้นเป็นมวลชน ด้วยลักษณะที่แตกต่างกัน มีผลเข้ามากำหนดการทำงานและรูปแบบการบริโภคสื่อวิทยุและโทรทัศน์ โดยจำแนกประเภทของผู้ฟัง ผู้ชม ออกเป็น 5 ประเภทด้วยกัน 1) ผู้รับสารแบบผู้ดูชม 2) ผู้รับสารที่เป็นกลุ่มสาธารณะ 3) ผู้รับสารที่เป็นมวลชน (Mass) 4) ผู้รับสารที่เป็นตลาด หมายถึงกลุ่มผู้รับสารในยุคสื่อมวลชนได้พัฒนามาเป็นระบบธุรกิจเต็มตัวและมีการแข่งขันกันสูง 5) ผู้รับสารที่เป็นผู้บริโภค (Consumer) เมื่อการผลิตมีสื่อมวลชนมากและมีการแข่งขันสูง แต่เวลาที่ผู้รับสารจะใช้เปิดรับสื่อมีจำกัดไม่เกิน 24 ชั่วโมง ทำให้ผู้รับสารมีโอกาสเลือกใช้สื่อที่ตอบสนองตนเองได้มากที่สุด มีสิทธิการเลือกเสพสื่อได้ตามที่ตนเองพอใจ เช่น เมื่อจำนวนรายการข่าวทางโทรทัศน์มีมากขึ้น มีสถานีข่าว ผู้บริโภคมีสิทธิในการเลือกชมข่าวจากสถานีโทรทัศน์ที่ตนเองพอใจมากที่สุด ด้วยเหตุดังกล่าว วิทยุและโทรทัศน์ในปัจจุบันเริ่มมี

แนวโน้มที่จะเจาะกลุ่มผู้บริโภคที่เฉพาะมากขึ้น หรือผลิตเนื้อหาที่สอดคล้องกับบรรณนิยมนิยมความพึงพอใจของกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายที่เจาะจงมากขึ้น มากกว่าจะสื่อสารกับผู้สารที่เป็นมวลชนแบบทั่ว ๆ ไป

2) ปัจจัยภายนอก ในส่วนปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อการทำงานของสื่อวิทยุและโทรทัศน์ มีปัจจัยตัวแปรเด่น ๆ อย่างน้อย 5 ประการ ได้แก่ 1) ปัจจัยทางการเมือง 2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ 3) ปัจจัยทางเทคโนโลยี 4) ปัจจัยทางสังคม/วัฒนธรรม และ 5) ปัจจัยจากกระแสโลกาภิวัตน์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) ปัจจัยทางการเมือง

ปัจจัยทางการเมืองได้เข้ามามีอิทธิพลต่ออุตสาหกรรมสื่อวิทยุและโทรทัศน์ หลายด้านด้วยกัน นักวิชาการสายที่เด่น ๆ และตั้งคำถามกับประเด็นนี้มีอยู่ด้วยกัน 2 กลุ่ม ได้แก่ ทศนะจากทฤษฎีหน้าที่นิยม สนใจเรื่องการมอบหมายบทบาทหน้าที่สื่อมวลชนอย่างโทรทัศน์ในการดำรงรักษาวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งมีหน้าที่แตกต่างหลากหลายกันไปทั้งหน้าที่สร้างความชอบธรรมทางการเมือง หน้าที่การกำหนดวาระข่าวสาร และหน้าที่การเป็นนายทวารข่าวสาร (Gatekeeper) และทศนะจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง เรื่องระบบกรรมสิทธิ์และความเป็นเจ้าของสื่อ การควบคุมสื่อ และสถานะของวิทยุและโทรทัศน์ในฐานะเครื่องมือทางการเมือง

(2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

วิทยุและโทรทัศน์เป็นธุรกิจกำไรชนิดหนึ่ง เนื่องจากการแข่งขันสูงและต้องการสร้างหลักประกันผลกำไร แต่ก็ไม่ได้ถูกปัจจัยเศรษฐกิจเข้ามากำหนดโดยสมบูรณ์เนื่องจากสถานะของความเป็นสื่อมวลชน ลักษณะการควบคุมทางเศรษฐกิจของวิทยุและโทรทัศน์ในฐานะของอุตสาหกรรมชนิดหนึ่ง กลไกทางเศรษฐกิจ จึงมีแนวโน้มจะเข้าไปกำกับควบคุมทั้งในแง่ของความเป็นสถาบันสื่อ เนื้อหาและผลผลิตของสื่อ และวิธีการทำงานของสื่อ เมื่อวิทยุและโทรทัศน์มีสถานะเป็นระบบธุรกิจชนิดหนึ่งคุณลักษณะสำคัญจึงมีเงื่อนไข กำหนดเป้าหมายสูงสุดไว้ที่กำไร มีการแข่งขันสูง มีความเป็นอิสระน้อยลง เกิดการรวมศูนย์ของตลาดทุน ต้องลดความเสี่ยงให้ได้มากที่สุด และผู้รับสารรายย่อยมักหมดโอกาสซื้อ เพราะธุรกิจสื่อจะขายสินค้าให้กับผู้บริโภคที่มีอำนาจในการซื้อเท่านั้น

(3) ปัจจัยทางเทคโนโลยี

ในกรณีของสื่อวิทยุและโทรทัศน์นั้น อาจกล่าวได้ว่า เทคโนโลยีเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดวิธีการทำงานของสื่อ ตั้งแต่ยุคการบุกเบิกจากการผลิตในระบบแอนะล็อกพัฒนามาสู่เทคโนโลยีดิจิทัล หรือจากเทคโนโลยีขั้นทดลองเริ่มแรกมาสู่เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การสื่อสารของโทรทัศน์ในระบบออนไลน์ (Online) สื่อวิทยุผ่านเว็บไซต์ (Web Radio) การถ่ายทอดผ่านเคเบิลทีวี (Cable TV) การส่งสัญญาณผ่านดาวเทียม (Satellite) การสื่อสารของโทรทัศน์แบบโต้ตอบฉับพลัน (Interactive TV) หรือผ่านช่องทางแบบเคลื่อนที่ไร้สาย Wireless/Mobile Channels เป็นต้น

(4) ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม

วิทยุและโทรทัศน์ มักถูกกำหนดวิธีการทำงานหรือการสื่อสารไว้บนเงื่อนไขปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ทั้งในระดับที่เห็นชัด หรือฝังอยู่ในสำนึกของผู้ส่งสารและผู้รับสาร อาจสรุปปัจจัยที่เข้ามากำหนดสื่อวิทยุโทรทัศน์ได้อย่างน้อย 3 ด้าน ได้แก่ ผลกระทบต่อมิติการผลิต ผลกระทบต่อเนื้อหา และผลกระทบต่อมิติการรับสาร

(5) ปัจจัยจากกระแสโลกาภิวัตน์

ปัจจัยจากกระแสโลกาภิวัตน์ ถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่เข้ามากำหนดความเป็นไปของสื่อวิทยุโทรทัศน์ด้วยเช่นกัน ในด้านผลกระทบต่อการสื่อสารข้ามพรมแดนทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ผลกระทบต่อการบีบอัดตัวของความเป็นโลก ภูมิภาค ชาติและท้องถิ่น ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์และการรับรู้ของมนุษย์ รวมทั้งผลกระทบต่อการแลกเปลี่ยนและการปรับประยุกต์ทางวัฒนธรรม

กมลรัฐ อินทรทัศน์ (2550) กล่าวถึง ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับการผลิตรายการโทรทัศน์ อาจประมวลได้จากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตรายการโทรทัศน์ 3 ด้าน ดังนี้

- 1) นโยบายของสถานี สถานีโทรทัศน์แต่ละสถานีล้วนต่างมีนโยบายที่เป็นจุดยืนของตนเอง เช่น สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ ที่มุ่งผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อให้ตอบสนองต่อการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อีกทั้งรูปแบบในการบริหารจัดการสถานีที่จะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป รวมทั้งสัดส่วนของประเภทรายการแต่ละรายการที่แตกต่างกันออกไปด้วย
- 2) การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่ใช้ในการออกอากาศ เช่น การปรับเปลี่ยนสู่เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้การลงทุนเกี่ยวกับการผลิตรายการถูกลง ทำงานได้สะดวกขึ้น
- 3) ภาวะการแข่งขันในอุตสาหกรรมโทรทัศน์ ภาวะการแข่งขันในอุตสาหกรรมโทรทัศน์มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น รวมทั้งอุตสาหกรรมสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ เพราะทุกประเภทสื่อล้วนมีรายได้หลักจากการขายโฆษณา

ส่วนปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการผลิตรายการโทรทัศน์ ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้

- 1) การเมืองการปกครอง
- 2) การเปิดเสรีสื่อในปัจจุบัน
- 3) การเจริญเติบโตอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 4) ความผันผวนของอัตราการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ
- 5) กระแสการแข่งขันในอุตสาหกรรมโทรทัศน์ ทั้งการแข่งขันเกี่ยวกับช่องทางการเข้าถึง การแข่งขันเกี่ยวกับด้านการตลาด และการแข่งขันกับสถานีอื่น ๆ
- 6) ลักษณะของกลุ่มผู้ชมที่มีปรับเปลี่ยนตลอดเวลา จากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทำให้ผู้คนในสังคม

สามารถที่จะเข้าถึงสื่อประเภทต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย ก่อให้เกิดความหลากหลายของกลุ่มผู้ชมรายการมากยิ่งขึ้น

7) สภาพเงื่อนไขหรือบริบททางสังคมและวัฒนธรรม กระแสสังคม การเมืองการปกครอง วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม นับเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญของการพิจารณาเกี่ยวกับการผลิตรายการโทรทัศน์

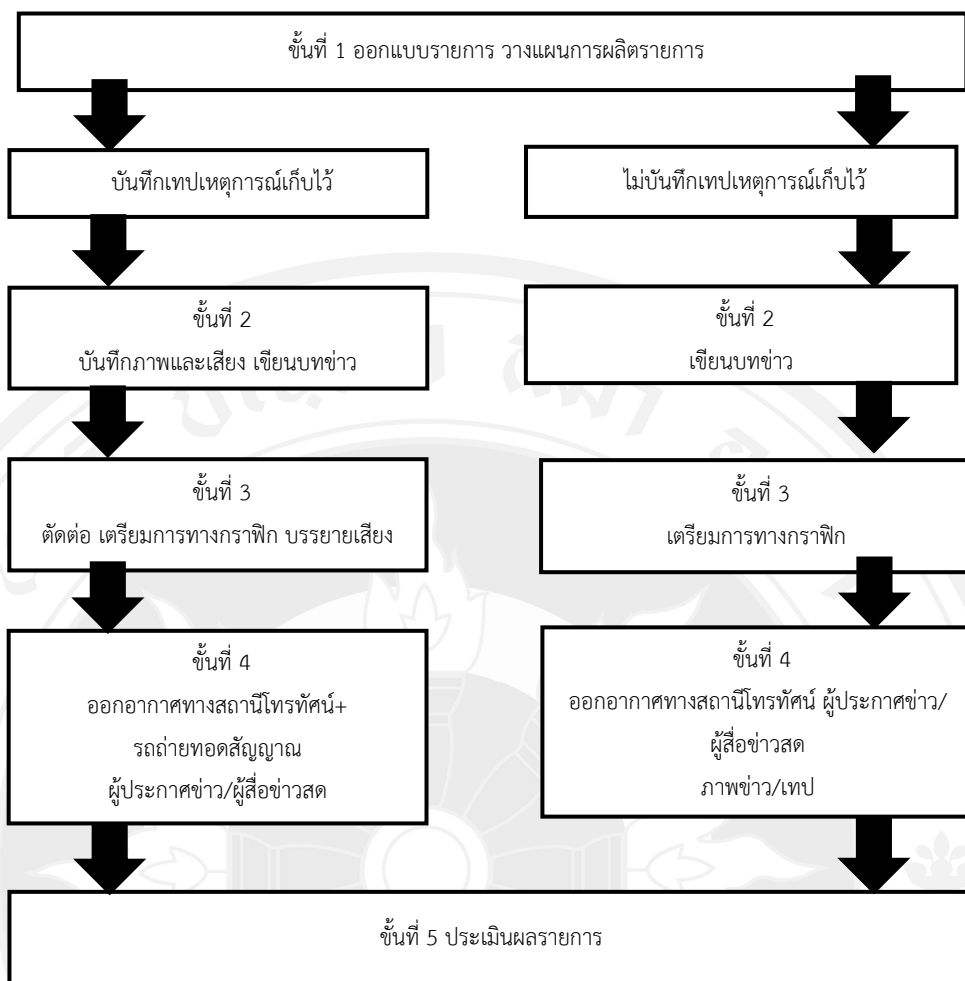
สำหรับการบริหารงานข่าวของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานข่าวด้านทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยภายในที่มีผลกระทบมากที่สุด องค์กรข่าวมีความต้องการทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ รอบด้าน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่องค์กร ปัจจัยด้านเทคโนโลยี องค์กรข่าวพึ่งพาเทคโนโลยีด้านกระบวนการสื่อข่าวใหม่นำเสนอรูปแบบใหม่ทางสื่อออนไลน์ด้วยการหลอมรวมสื่อ (Convergence) และการผลิต เทคโนโลยีช่วยให้อุปกรณ์การผลิตทันสมัย บุคลากรทำงานสะดวกขึ้น ส่วนปัจจัยภายนอกด้านความสนใจและความต้องการผู้รับสารมีผลกระทบมากที่สุด มีผลต่อการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารงานข่าว (รุ่งลักษณ์ นาคพงษ์, 2561)

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาอธิบายเรื่องการปรับตัวของนักข่าวโทรทัศน์จากการที่ถูกดิสรัปจากนโยบายการบริหารงานองค์กรสื่อสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลทั้งจากปัจจัยภายในองค์กรสื่อต้องพึ่งพาเทคโนโลยีนำสื่อออนไลน์มาใช้ในกระบวนการสื่อข่าว และการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีที่มีความทันสมัยช่วยทำให้การทำงานสะดวกขึ้น และปัจจัยภายนอกความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้รับสารที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนช่องทางการสื่อสารให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้รับสาร

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการผลิตข่าวโทรทัศน์

ในอดีตการผลิตเนื้อหารายการข่าวโทรทัศน์ต้องอาศัยทีมงานและการทำงานหลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ นักข่าวในส่วนปฏิบัติการรับนโยบายข่าวจากบรรณาธิการ หรือหัวหน้าข่าว ออกไปทำงานในพื้นที่พร้อมช่างภาพและผู้ช่วย จากนั้นเขียนข่าว ส่งภาพ ส่งข่าว เข้าสู่กระบวนการตัดต่อภาพและเนื้อหาข่าวให้เป็นเรื่องเดียวกันจึงจะนำไปออกอากาศ ซึ่งควบคุมโดยเจ้าหน้าที่เทคนิค และโปรดิวเซอร์ประจำรายการ

นฤมล ปิ่นโต (2559, น. 15-20) กล่าวว่า กระบวนการผลิต และออกอากาศรายการข่าวโทรทัศน์ มีขั้นตอน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการทำงาน 5 ขั้นตอน ตามที่แสดงไว้ในภาพที่ 2.1



ภาพที่ 2.1 กระบวนการผลิต และการออกอากาศรายการข่าวโทรทัศน์
แหล่งที่มา: นฤมล ปิ่นโต (2559, น. 16).

จากภาพที่ 2.1 กระบวนการผลิต และการออกอากาศรายการข่าวโทรทัศน์ ตามที่ นฤมล ปิ่นโต (2559) รวบรวมไว้ในหนังสือการผลิตรายการข่าวโทรทัศน์ มีรายละเอียด ดังนี้

- 1) ขั้นตอนออกแบบ และวางแผนการผลิตรายการ
 - (1) ออกแบบรายการ

รายการข่าวหลายประเภท และสามารถนำเสนอได้หลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบมีกลุ่มเป้าหมายแตกต่างกัน จุดเริ่มต้นของการผลิตรายการข่าวโทรทัศน์จึงอยู่ที่การออกแบบว่าต้องการให้มีลักษณะอย่างไร ผู้ที่มีบทบาทในขั้นตอนนี้จะเป็นผู้บริหารข่าว ระดับบรรณาธิการบริหาร ซึ่งมีหน้าที่วางนโยบายการผลิตข่าว จากนั้นจะมอบหมายให้หัวหน้าบรรณาธิการข่าวของแต่ละกลุ่มงาน ไปดำเนินการเขียนเค้าโครงรายการ (Proposal) ต่อไป

(2) วางแผนการผลิต

หัวหน้าบรรณาธิการของแต่ละกลุ่มงาน จะเรียกประชุมบรรณาธิการข่าวแต่ละสาย (บก.โต๊ะ) เพื่อกำหนดหัวข้อข่าว และประเด็นข่าวที่จะนำเสนอในแต่ละวัน จากนั้นบรรณาธิการข่าวแต่ละสายจะมอบหมายงานให้กับผู้สื่อข่าวในสายงาน ผู้สื่อข่าวจะค้นคว้า รวบรวม และเรียบเรียงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นข่าวที่จะนำเสนอ เพื่อให้ได้มาซึ่งแหล่งข่าว และข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปประกอบการรายงานข่าว ก่อนลงพื้นที่ทำข่าว ผู้สื่อข่าวจะนัดหมายกับแหล่งข่าว แจ้งประเด็นที่จะสัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้สถานที่บันทึกภาพ จัดเตรียมอุปกรณ์การบันทึกภาพ และตรวจสอบความพร้อมการใช้งานก่อนลงพื้นที่ทำข่าวทุกครั้ง

2) บันทึกภาพและเสียง เขียนบทข่าว

ขั้นตอนนี้ ผู้สื่อข่าวและช่างภาพจะทำงานร่วมกัน แม้จะมีประเด็นข่าวที่กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้วก็ตาม ผู้สื่อข่าว และช่างภาพสามารถปรับเปลี่ยนได้เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไปจากที่คาดไว้ ที่สำคัญต้องคำนึงถึงความถูกต้องของข้อมูล ความชัดเจนของภาพและเสียง ต้องทำงานอย่างรวดเร็ว คล่องแคล่ว จับภาพเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

กรณีการถ่ายภาพเหตุการณ์สด ผู้สื่อข่าวจะต้องเตรียมบทที่จะพูดเปิดหัว เพื่อแนะนำเหตุการณ์ก่อนเข้าสู่ภาพเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้น และปิดท้ายเพื่อสรุปและกล่าวลาผู้ชมหลังจากจบเหตุการณ์นั้นด้วย แต่หากเป็นการบันทึกเทปเหตุการณ์ ผู้สื่อข่าวจะต้องรับส่งภาพและเสียงพร้อมบทข่าวกลับไปยังสถานี เพื่อให้ฝ่ายตัดต่อลำดับภาพ และฝ่ายกราฟิกดำเนินการต่อให้ทันเวลาออกอากาศ

3) ขั้นตอนตัดต่อ เตรียมการทางกราฟิก และบรรยายเสียงประกอบข่าว

เมื่อรับเทปบันทึกภาพหรือไฟล์ข้อมูลภาพมาแล้ว ช่างตัดต่อจะดำเนินการตัดต่อลำดับภาพ ผสมเสียง ตามบทแบบสมบูรณ์ตามที่แนบมา โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการตัดต่อภาพและเสียง ภาพที่นำเสนอจะต้องสอดคล้องกับเนื้อหาข่าว มีความคมชัด ลำดับภาพให้เข้าใจเรื่องราวได้ง่าย เมื่อตัดต่อภาพ และเสียงของเหตุการณ์ที่เป็นข่าวเสร็จแล้ว ก็จะถึงขั้นตอนการบรรยายประกอบข่าว โดยผู้สื่อข่าว หรือผู้ลงเสียงท่านอื่น และต่อด้วยการผสมเสียงดนตรีหากเป็นข่าวลงเสียง ขั้นตอนนี้ ต้องมีการเตรียมการทางกราฟิกไว้ล่วงหน้า เพื่อแสดงชื่อรายการ สถานที่ แหล่งข่าว ตลอดจนข้อมูลประกอบข่าวบนหน้าจอโทรทัศน์ โดยจะนำไปซ้อนกับภาพข่าวในขั้นตอนการออกอากาศต่อไป

4) ขั้นตอนออกอากาศรายการข่าวทางโทรทัศน์

การออกอากาศรายการข่าวทางโทรทัศน์ไม่ว่าจะเป็นรายการออกอากาศสด หรือการบันทึกเทป ในขั้นตอนนี้ผู้กำกับรายการจะทำงานร่วมกับผู้กำกับเวที และหัวหน้าบรรณาธิการหรือบรรณาธิการข่าวอาวุโส โดยผู้กำกับรายการจะดูภาพรวมของรายการ ส่วนผู้กำกับเวที จะควบคุมดูแล

เรื่องฉาก เครื่องมือ อุปกรณ์ ระบบแสงและเสียง ด้านบรรณาธิการข่าวจะดูแลเรื่องความถูกต้องของข่าว ทั้งในส่วนของภาพ บท และการอ่านของผู้ประกาศ

5) ชั้นประเมินผลรายการ

การประเมินผลเป็นการวัดประสิทธิภาพของงานว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ด้วยการวัดความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย โดยสามารถดำเนินการได้ทั้งแบบมีระบบและไม่มีระบบ การดำเนินการแบบไม่มีระบบนั้นเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสื่ออื่น ๆ ที่ส่งเข้ามาขั้รายการ เช่น โทรศัพท์ จดหมาย อีเมล บริการข้อความออนไลน์ (เอสเอ็มเอส) ส่วนการประเมินผลรายการ อย่างเป็นระบบนั้นจะทำตามระเบียบวิจัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประมวลและวิเคราะห์ผลด้วยหลักทาง สถิติต่อไป

จากคำจำกัดความข้างต้น การผลิต และออกอากาศรายการข่าวทางโทรทัศน์ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของบุคลากรหลายฝ่าย ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 บุคลากรในขั้นตอนการผลิตและออกอากาศรายการข่าวทางโทรทัศน์

ขั้นตอนการผลิต	บุคลากร
1. ออกแบบรายการ วางแผนการผลิตรายการ	บรรณาธิการบริหาร บรรณาธิการกลุ่ม บรรณาธิการกลุ่ม บรรณาธิการข่าว ผู้สื่อข่าว
2. บันทึกภาพและเสียง เขียนบทข่าวแบบย่อ เขียนบทข่าวแบบสมบูรณ์	ผู้สื่อข่าว ช่างภาพ ผู้สื่อข่าว ผู้สื่อข่าว ไรเตอร์
3. ลำดับภาพ และตัดต่อภาพ เสียง เตรียมการทางกราฟิก บรรยายเสียงประกอบข่าว	ช่างตัดต่อ ช่างกราฟิก ผู้สื่อข่าว ผู้ลงเสียง
4. ออกอากาศ	ผู้กำกับรายการ บรรณาธิการข่าว ผู้กำกับเวที ฝ่ายจัดคิว ผู้ประกาศข่าว
5. ประเมินผลรายการ	ทีมวิจัย และพัฒนาของสถานี

แหล่งที่มา: นฤมล ปิ่นโต (2559, น. 20).

จากแนวคิดกระบวนการผลิตงานโทรทัศน์ในข้างต้น จะเห็นว่า กระบวนการผลิตงานข่าวหนึ่ง ขึ้นจะผ่านการทำงานร่วมกันหลายขั้นตอนมีบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เพื่อให้เห็นภาพรวมที่ชัดเจนขึ้นจากสถานการณ์เทคโนโลยีก่อน ทิศทางที่ส่งผลให้ภูมิทัศน์งานข่าวเปลี่ยนแปลงไป และส่งผลให้นักข่าวต้องปรับตัว เพื่อช่วยให้การศึกษาเรื่องการปรับตัวต่อสถานการณ์เทคโนโลยีก่อน มีความครอบคลุม และครบถ้วนยิ่งขึ้น

2.1.5 แนวคิดทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด

จากความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่ทำให้ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมกิจการโทรทัศน์ต้องปรับตัวและส่งผลกระทบต่อผลผลิตข่าวโทรทัศน์ต้องปรับตัวด้วยนั้น ทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนดสามารถนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ของพัฒนาการสื่อสารว่าด้วยเรื่องของพลังอำนาจเทคโนโลยีที่เป็นตัวแปรการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของคนในสังคมและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค ส่งผลให้ผู้ประกอบการโทรทัศน์ และนักข่าวต้องปรับตัว

2.1.5.1 นิยามของทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด

กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน (2551, น. 129) กล่าวว่า ลัทธิกำหนด (Determinism) เป็นแนวคิดเชิงปรัชญาแขนงหนึ่งที่ตั้งอยู่ในลักษณะความสัมพันธ์แบบสาเหตุ-ผลลัพธ์ โดยนัยของความคิดนี้ มักยอมรับว่า มนุษย์ไม่ได้เป็นอิสระที่จะเลือก แต่ถูกกำหนดผลลัพธ์มาแล้วอย่างแน่นอน ด้วยเหตุดังกล่าว เมื่อใช้คำว่าเทคโนโลยีเป็นตัวกำหนด (Technological Determinism) จึงมีนัยยะว่า เทคโนโลยีเป็นสาเหตุหลักที่เข้าไปกำหนดผลลัพธ์ต่าง ๆ ของมนุษย์และสังคมโดยรวม

สำหรับเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด เป็นแนวคิดพื้นฐานของนักวิชาการสำนักโทรตอนโตที่เล็งเห็นพลังอำนาจของสื่อ หรือเทคโนโลยีการสื่อสาร ที่มีผลกระทบต่อสังคม หรือเชื่อว่าสื่อเป็นตัวแปรต้นของการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ ซึ่งแบ่งผลกระทบเป็น 3 ระดับ ได้แก่

- 1) ระดับสังคมหรือทัศนคติที่เชื่อว่าหากเทคโนโลยีการสื่อสารเปลี่ยนแปลงก็จะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงในอารยธรรมสังคมโดยรวม
- 2) ระดับปัจเจกบุคคลหรือแนวคิดที่อธิบายว่าหากเทคโนโลยีการสื่อสารเปลี่ยนแปลงก็จะส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงของปัจเจกบุคคล
- 3) ระดับสถาบันสังคมหรือจุดยืนที่มองว่าในขณะที่ความเปลี่ยนแปลงระดับสังคมมหภาคก็ค่อนข้างกว้างเกินไป และในขณะที่ความเปลี่ยนแปลงระดับจุลภาคของปัจเจกบุคคลก็ให้ภาพที่ย่อยเกินไป ดังนั้นกลุ่มนี้จึงมีความเชื่อแบบกลาง ๆ ว่า ความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสื่อสาร อาจส่งผลกระทบเพียงแคในระดับสถาบันสังคมเท่านั้น

2.1.5.2 องค์ประกอบของทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด

แม้นักวิชาการสำนักโทรอนโต มีความสนใจย่อยที่แตกต่างกันก็มีทัศนะร่วมกันบางประการ ดังที่ McQuail (2005, อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551, น. 131) สรุปไว้ 5 ประการดังนี้

- 1) เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นพื้นฐานของทุกสังคม
- 2) เทคโนโลยีการสื่อสารแต่ละชนิดมีความเหมาะสมกับโครงสร้างสังคมแต่ละแบบ
- 3) พัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสารเกือบทุกประเภทมี 3 ขั้นตอน คือ ยุคประดิษฐ์คิดค้น การประยุกต์ใช้ และถูกควบคุม
- 4) การปฏิบัติเทคโนโลยีการสื่อสารจะไปสู่การปฏิบัติทางสังคม
- 5) ผลกระทบด้านต่าง ๆ ของเทคโนโลยีการสื่อสาร เมื่อเทคโนโลยีการสื่อสารเปลี่ยนจะส่งผลกระทบต่อสำนักของผู้คนในระยะเวลา พื้นที่ รวมถึงผลโดยตรงต่อประสบการณ์การรับรู้ของมนุษย์

นอกจากนี้ มาร์แชล แมคลูฮัน นักวิชาการสำนักโทรอนโตมีทัศนะเพิ่มเติมว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารช่วยให้ประสบการณ์ของมนุษย์สามารถแผ่ขยายกว้างออกไปสื่อทุกชนิดคือการขยายประสบการณ์ด้านผัสสะของมนุษย์ โดยเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้สร้างปรากฏการณ์ใหม่ที่เรียกว่า “หมู่บ้านโลก” (Global Village) ทำให้คนจำนวนมากสามารถรู้เรื่องราวที่ไหนก็ได้ภายในระยะเวลาที่รวดเร็วหรือเวลาเดียวกัน แม้จะที่อยู่ทางกายภาพที่อยู่กันคนละซีกโลกก็สามารถทราบเรื่องราวในเวลาจริงได้ผ่านสื่อ เช่น เว็บไซต์ และอินเทอร์เน็ต ดังนั้นอุปสรรคในประเด็นที่เกี่ยวกับระยะทาง หรือกาลเวลา กลายเป็นเรื่องไร้ความหมายและไม่สามารถปิดกั้นประสบการณ์ของมนุษย์ (กมลรัฐ อินทรทัศน์, 2556)

2.1.5.3 เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนดกับผลกระทบองค์กรสื่อ

ตามที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้ในกรณีของสื่อวิทยุและโทรทัศน์เทคโนโลยีเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดวิธีการทำงานของสื่อตั้งแต่ยุคของการบุกเบิกสื่อ จากเทคโนโลยีขั้นต้น ก่อนจะพัฒนาการมาสู่เทคโนโลยีที่ซับซ้อนและเข้ามากำหนดวิธีการทำงานอยู่ตลอด ทั้งนี้ความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีมีผลกระทบต่อสื่อวิทยุและโทรทัศน์ 3 ด้าน ตามที่ สมสุข หินวิมาน และคณะ (2557, น. 66-67) ได้สรุปไว้ดังนี้

- 1) ผลกระทบต่อมิติการผลิต (Production) การขยายตัวของเทคโนโลยีแต่ละครั้งจะมีผลต่อลักษณะการทำงาน การผลิตสื่อโทรทัศน์เสมอ เช่น การเปลี่ยนมาใช้ระบบการผลิตแบบดิจิทัล ทำให้เทคนิคการตัดต่อโทรทัศน์สะดวก ง่าย และรวดเร็วขึ้น หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่

ทำให้เทคนิคพิเศษด้านภาพ (Special Effects) ดูสมจริงมากขึ้น หรือการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาเลือกเพลงที่จะเปิดในรายการวิทยุแทนการทำงานของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน

2) ผลกระทบต่อมิติการแพร่กระจาย (Distribution) นวัตกรรมด้านการแพร่ภาพใหม่ ๆ ทำให้รัศมีการรับชมครอบคลุมมากขึ้น จากยุคแรกที่รัศมีการแพร่ภาพถูกจำกัดในวงแคบ เมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้าขึ้นรัศมีการครอบคลุมของคลื่นวิทยุโทรทัศน์ก็ข้ามเวลาและพื้นที่ไปไกลกว่าเดิม และยังทุกวันนี้มีนวัตกรรมด้านการแพร่กระจายใหม่ ๆ ทำให้รัศมีการรับฟัง รับชม และการครอบคลุมยังมีการกระจายตัวของเวลาและพื้นที่มากขึ้น

3) ผลกระทบต่อมิติด้านการบริโภคสื่อ (Consumption) ความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีมีผลโดยตรงต่อลักษณะการรับสารของผู้คนด้วยเช่นกัน นอกจากเทคโนโลยีจะขยายประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับผู้ฟัง ผู้ชมแล้ว เทคโนโลยียังเข้าไปกำหนดพฤติกรรมการรับสารจากสื่อวิทยุและโทรทัศน์ด้วย เช่นกัน

นอกจากผลกระทบตามที่กล่าวไปข้างต้น พรชัย ฉันทวิเศษลักษณ์ (2559) ได้นำทฤษฎีนี้มาอธิบายการกำหนดการทำงานของสื่อโทรทัศน์ว่า เมื่อเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนผ่านจากแอนะล็อกสู่ดิจิทัล กระบวนการผลิตข่าวโทรทัศน์มีการปรับตัวโดยการเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อำนวยความสะดวกทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดหมายข่าว การถ่ายทำในพื้นที่ การเขียนและตรวจแก้บทข่าว การตัดต่อ จนถึงการออกอากาศรายงานข่าว

จากความสำคัญข้างต้นจะเห็นว่า เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนดมีผลต่อองค์การสื่อ โดยเฉพาะด้านงานข่าวหลายด้าน ซึ่งผู้วิจัยได้นำทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนดมาอธิบายการปรับตัว โดยปรับวิธีการปฏิบัติงานของนักข่าวโทรทัศน์ตามเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ยังทำหน้าที่และบทบาทหลักของตนเองตามบทบาทหน้าที่สื่อมวลชน

2.1.6 แนวคิดเรื่องสื่อใหม่

สื่อ (Media) เป็นช่องทางการสื่อสารที่นำเสนอเนื้อหาของสารไม่ว่าจะเป็นข่าว ข้อมูลบันเทิง หรือโฆษณาไปสู่ผู้บริโภค การเปลี่ยนแปลงระบบเทคโนโลยีและพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบสื่อที่พัฒนาให้ดีขึ้น ดังนั้น กล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของระบบเทคโนโลยีสามารถแบ่งสื่อออกเป็น 2 ประเภท คือ สื่อแบบดั้งเดิม และสื่อใหม่ สื่อเก่าหรือสื่อแบบดั้งเดิม (Old or Traditional Media) เป็นสื่อที่ใช้กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมซึ่งนับว่าเป็นยุครุ่งเรืองของสื่อ มีลักษณะดังที่ พีระ จิระโสภณ (2548, อ้างถึงใน อัครวิน เนตรโพธิ์แก้ว, 2561, น. 197) สรุปไว้ดังนี้

- 1) มุ่งเผยแพร่ไปยังผู้รับสารกลุ่มค่อนข้างใหญ่ และมีความหลากหลาย

2) สารถูกถ่ายทอดเป็นสาธารณะ และมักไปถึงผู้รับสารในเวลาเดียวกันหรือพร้อมกัน

3) ผู้ผลิตและผู้ส่งสาร มักจะดำเนินการโดยองค์การที่ซับซ้อน มีหลายฝ่าย หลายแผนก และมีค่าใช้จ่ายสูง

ส่วนสื่อใหม่ (New Media) มีนักคิด นักวิชาการทางด้านสื่อสารมวลชนจำนวนมากให้ความหมายไว้ดังนี้

อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว (2561, น. 199) กล่าวว่า สื่อใหม่ (New Media) หมายถึง สื่อดิจิทัลที่มีความหลากหลายของสื่อในตัวเอง และมีความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ เพื่อใช้ในการส่งข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมาย ทั้งเฉพาะบุคคลและเครือข่าย

Burnett and Marshall (2004) ให้นิยามสื่อใหม่ (New Media) หมายถึงระบบการสื่อสารหรือเชื่อมต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ของเครือข่ายระดับโลก เป็นสื่อที่เอื้อให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารทำหน้าที่ส่งสารและรับสารได้พร้อมกัน เป็นการสื่อสารสองทาง และสื่อยังทำหน้าที่ส่งสาร ได้หลายอย่างรวมกัน คือ ภาพ เสียง และข้อความไปพร้อมกัน โดยรวมเอาเทคโนโลยีของสื่อดั้งเดิมเข้ากับความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีทำให้สื่อสามารถสื่อสารได้สองทางผ่านทางระบบเครือข่ายและมีศักยภาพเป็นสื่อแบบประสม (Multimedia)

กล่าวโดยสรุปสื่อใหม่ (New Media) คือสื่อดิจิทัลที่สามารถสื่อสารได้สองทาง มีทั้งภาพ เสียง และข้อความ โดยรวมคุณสมบัติสื่อดั้งเดิมไว้ด้วยกัน

ด้าน คุณลักษณะสื่อใหม่นั้น กาญจนา แก้วเทพ และนิคม ชัยขุนพล (2555) ได้ประมวลคุณลักษณะสื่อใหม่ (New Media) ตามข้อเสนอของ R. K. Logan ไว้ในหนังสือคู่มือสื่อใหม่ศึกษา 15 ประการ ดังนี้

1) สื่อใหม่เป็นการสื่อสารสองทาง และสามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วกว่าการสื่อสารสองทางในสื่อดั้งเดิม ซึ่งทำให้เกิดการเสวนาและแลกเปลี่ยนความรู้ได้ตลอดเวลา ลักษณะเช่นนี้ยังทำให้ผู้รับสารมีโอกาสทดสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารได้

2) สื่อใหม่ง่ายต่อการเข้าถึงและการแพร่กระจายสารสนเทศ สื่อใหม่อยู่ในรูปแบบของดิจิทัล ซึ่งสามารถเกิดช่องทางการสื่อสารเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย และด้วยลักษณะการสื่อสารสองทางของสื่อใหม่ ทำให้ผู้รับสารสามารถเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้แพร่กระจายสารสนเทศได้ด้วย

3) สื่อใหม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้ใช้สื่อใหม่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสารสนเทศอยู่ตลอดเวลา

4) สื่อใหม่มีการวางตัวในแนวเดียวกันและเอื้อต่อการบูรณาการ เนื้อหาของสื่อใหม่สามารถเชื่อมโยงบูรณาการเข้าด้วยกันได้โดยง่าย

- 5) สื่อใหม่เอื้อต่อการสร้างชุมชน คุณลักษณะของสื่อใหม่เอื้อต่อการสร้างชุมชนได้ในทุกรูปแบบและทุกเป้าหมายโดยชุมชนที่เกิดจากสื่อใหม่จะกลายเป็นเครือข่ายความรู้ ที่ไม่มีข้อจำกัดด้านเวลา และสถานที่
- 6) สื่อใหม่มีลักษณะที่ง่ายต่อการเคลื่อนย้าย พกพาได้สะดวก ทำให้เกิดการสื่อสารขึ้นได้ตลอดเวลาและสามารถสื่อสารได้หลายรูปแบบ ทั้งเสียง ข้อความ ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว
- 7) สื่อใหม่มีลักษณะที่หลอมรวมกัน (Convergence) เนื่องจากมีลักษณะการประสานสื่อหลายแบบเข้ามารวมกันไว้ในเครื่องมือการสื่อสารขึ้นเดียว การหลอมรวมเกิดขึ้นใน 2 ลักษณะ คือ การหลอมรวมในแง่ของสื่อและการหลอมรวมในแง่ของธุรกิจ
- 8) สื่อใหม่มีลักษณะปฏิบัติงานร่วมกันได้ ความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกันได้ของสื่อใหม่เกิดจากการที่สื่อใหม่ต่างอยู่ภายใต้รูปแบบโครงสร้างการทำงานเดียวกันคือระบบดิจิทัล จึงทำให้เครื่องมือสื่อสารที่เป็นสื่อใหม่สามารถทำงานร่วมกันได้ทั้งหมด
- 9) สื่อใหม่มีความสามารถที่จะประมวลเนื้อหาจากหลายแหล่งมาไว้ เนื่องจากระบบการถ่ายโอนข้อมูลด้วยระบบดิจิทัลสามารถทำได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว ขณะเดียวกันยังเอื้อให้ผู้รับสารสามารถสร้างเนื้อหาเองได้
- 10) สื่อใหม่เพิ่มความหลากหลาย เพิ่มทางเลือกจากการที่สื่อใหม่เอื้อให้ผู้รับสารสร้างผลิตเนื้อหาและเผยแพร่สารได้ด้วยตัวเอง
- 11) การหวนคืนกลับมาประสานครั้งใหม่ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร สื่อใหม่นั้นผู้ส่งสารและผู้รับสารจะมีปฏิสัมพันธ์กันและแลกเปลี่ยนบทบาทในการเป็นผู้ส่งและผู้รับตลอดเวลา รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ผู้รับเป็นผู้ผลิตและเผยแพร่สาร ซึ่งเป็นลักษณะการกระจายศูนย์อำนาจของการสื่อสาร ทั้งนี้ ผู้รับสารหรือผู้ใช้สื่อจะเป็นผู้ควบคุมเนื้อหาที่บริโภคได้เอง ทำให้ผู้บริโภคเล่นบทเป็นผู้ส่งสาร
- 12) สื่อใหม่มีลักษณะส่งเสริมการรวมกลุ่มกันทางสังคมและการร่วมมือทางไซเบอร์ สื่อใหม่มีคุณลักษณะเด่นในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน โดยทำให้บุคคล ซึ่งแม้ว่าจะเป็นคนบุคคลแปลกหน้าสามารถมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กันได้
- 13) การเกิดวัฒนธรรมแบบบริมิกซ์ สื่อใหม่ทำให้ผู้รับสาร สามารถเลือกนำสารจากแหล่งต่าง ๆ มาตัดแปลง ตัดต่อ เพื่อสร้างสารใหม่ เปิดโอกาสให้คนธรรมดาได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ จนกลายเป็นวิถีวัฒนธรรมแบบบริมิกซ์ หรือการผสมผสาน
- 14) การเปลี่ยนจากผลผลิต (Product) มาสู่บริการ (Service) สื่อใหม่ทำให้ผลผลิตจากสื่อเก่าเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริโภค จากการจำหน่ายชิ้นงานเป็นการให้บริการแทน
- 15) สื่อใหม่เป็นสื่อที่อนุญาตให้ผู้รับสารเป็นผู้เปลี่ยนแปลงเนื้อหา ที่ไม่ได้อยู่ในต้นฉบับได้

สื่อใหม่ในสังคมยุคข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ (Information Society) หรือสังคมยุคสื่อดิจิทัล (Digital Media Society) ที่เกิดในศตวรรษที่ 21 นี้ อาจแบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่ (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2565, น. 423-424)

1) สื่ออินเทอร์เน็ต (Internet) เป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่ทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์ติดต่อสื่อสารถึงกันได้ในปัจจุบัน นับเป็นสื่อที่ทำให้ผู้คนสามารถสืบค้นข้อมูลและข่าวสารได้อย่างกว้างขวางและปัจจุบันสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นโครงสร้างพื้นฐานในการติดต่อสื่อสารให้กับสื่อใหม่ชนิดอื่น ๆ เช่น ยูทูป บล็อก เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ โปรแกรมสนทนา และแอปพลิเคชันไลน์ เป็นต้น

2) สื่อซีดี-รอม (CD-ROM) และดีวีดี (DVD) จัดเป็นสื่อใหม่ประเภทหนึ่งที่เป็นอุปกรณ์ดิจิทัล ใช้เก็บข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้งานในหลายลักษณะ ทำให้เกิดสื่อมัลติมีเดียอื่น ๆ ตามมามากมาย

3) สื่อบริการข้อมูลออนไลน์เชิงพาณิชย์ (Commercial Online Service) เป็นการให้บริการข้อมูลในระบบปิด สำหรับสมาชิก ผู้ใช้งานต้องเสียค่าสมาชิก การให้บริการสื่อบริการข้อมูลออนไลน์เชิงพาณิชย์นี้อาจให้บริการในรูปแบบผ่านอินเทอร์เน็ต หรือรูปแบบเครือข่ายเฉพาะ

4) สื่ออุปกรณ์ดิจิทัล (Digital Tool) เป็นอุปกรณ์ดิจิทัลอื่น ๆ เช่น เอ็มพี 4 เครื่องไอพอด กล้องถ่ายภาพดิจิทัล เป็นอุปกรณ์สามารถบันทึก แก้ไข ตัดต่อ และนำเสนอข้อมูลดิจิทัล

5) สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นสื่อใหม่ที่มีบทบาทกว้างขวางและทั่วถึงมากที่สุด ในสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการพัฒนาการโทรศัพท์มือถือจนเป็นโทรศัพท์อัจฉริยะ “สมาร์ทโฟน” (Smart Phone) ทั้งระบบปฏิบัติการไอโอเอส และแอนดรอยด์ เมื่ออุปกรณ์สื่อสารอยู่ใกล้ตัวผู้ใช้งาน และภาคธุรกิจพัฒนาแอปพลิเคชันเสริมติดตามมามากมายและต่อเนื่อง สื่อสังคมออนไลน์จึงมีบทบาทกว้างขวาง และทั่วถึงมากที่สุด ในสังคมยุคข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ

จากคุณสมบัติสื่อใหม่เป็นการสื่อสารสองทาง ง่ายต่อการเข้าถึงและการแพร่กระจายสารสนเทศ จึงเป็นการเพิ่มทางเลือกแก่ผู้รับสารในการสร้างสรรค์ผลงานตามความสนใจเฉพาะกลุ่ม และเอื้อให้ผู้รับสารสร้างผลิตเนื้อหาและเผยแพร่สารได้ด้วยตัวเองขึ้นจำนวนมาก ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อ (Media Landscape) อย่างชัดเจน

ธาม เชื้อสถาปนศิริ (2557) กล่าวว่า ภูมิทัศน์สื่อ คือ การพิจารณาลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ เส้นเวลา ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร ผ่านช่องทางสื่อ ลักษณะเนื้อหาสื่อ และการดูว่าใครกลายมาเป็นผู้มีอำนาจหลักในสนามการสื่อสารนั้น ๆ ว่าแท้ที่จริงแล้วใครเป็นเจ้าของสื่อเหล่านั้นกันแน่ การวิเคราะห์ภูมิทัศน์สื่อ มีหลักการวิเคราะห์ ดังนี้

1) รูปแบบการสื่อสาร เป็นการสังเกตว่าการสื่อสารเริ่มต้นที่ใด ถ้าเป็นการสื่อสารในยุคเริ่มต้นการสื่อสารจะเริ่มต้นจากผู้ส่งสารหรือสื่อมวลชนเอง (Sender) แต่ถ้าเป็นการสื่อสารใน

รูปแบบสื่อใหม่ ก็คือสื่อสารจากผู้ใช้งาน (Users) หรือที่เรียกว่าผู้ใช้เป็นผู้ผลิตเนื้อหาสาร (User Generated Content)

2) กลุ่มเป้าหมายการสื่อสาร ในยุคสื่อสารมวลชนเราเรียกหรือคำนึงถึงผู้รับสาร ปลายทางว่าเป็น “กลุ่มมวลชน” (Mass) ซึ่งในยุคแรกนั้นสื่อจะนึกถึงมวลชนในลักษณะกลุ่มก้อน เดียวกัน เหมือนกันทั้งหมด เช่น ผู้หญิง ผู้ชาย เด็ก เยาวชน คนมีการศึกษาสูง กลาง ต่ำ หรือจัดกลุ่ม ตามศาสนา อาชีพ เชื้อชาติ หรือกระทั่งฐานระดับรายได้ เหล่านี้คือการกำหนดลักษณะร่วมของผู้รับ สารที่เหมือนกัน หรือมองว่าเนื้อหาของผู้รับสารในกลุ่มประชากรศาสตร์เหมือนกันก็จะมีทัศนคติ พฤติกรรม และความต้องการเหมือนกันทั้งหมด (Homogeneous Group) แตกต่างจากการสื่อสาร ในสื่อใหม่ที่ผู้รับสารจะมีหน้าตาในสังคม มีฐานคิดว่าเป็นปัจเจกชนที่มีความต้องการ ความคาดหวัง หรือพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ปัจจัยเรื่องเพศ วัย การศึกษา รายได้ อาจมีใช้ตัวกำหนดว่าพวกเขาจะคิด เหมือนกันอีกต่อไป การสื่อสารยุคใหม่จึงมีฐานคิดว่า ผู้คนเป็นปัจเจกและมีลักษณะความต้องการและ ความสนใจที่แตกต่างกัน

3) ช่องทางการสื่อสาร เมื่อวิเคราะห์จากสื่อในปัจจุบันที่มีการหลอมรวมเข้าหากัน ซึ่งมาจากการรวมกันระหว่าง ระบบสื่อโทรทัศน์วิทยุ (ภาพและเสียง) สื่อโทรคมนาคม (โทรศัพท์และ เสียง) และสื่อคอมพิวเตอร์ (อินเทอร์เน็ต) ซึ่งรวมเข้ากันเป็นสื่อใหม่รูปธรรมที่เกิดขึ้น คือสื่อสังคม ออนไลน์ (Social Media) ที่สังคมกลายเป็นชุมชนเสมือนจริง โดยมีผู้คนเชื่อมต่อกันด้วยข้อมูล ข่าวสารที่มาจากชีวิตประจำวัน ความคิด ความเห็น อารมณ์ ความรู้สึก และประสบการณ์ กิจกรรม ประจำวัน

จากความสำคัญในข้างต้นสรุปความได้ว่า การเกิดขึ้นของสื่อใหม่ภายใต้การหลอมรวมสื่อ อย่างสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นที่นิยมของคนไทย ทำให้ภูมิทัศน์สื่อเปลี่ยนแปลงไปเป็นยุคของผู้ใช้สื่อ (User) ในปัจจุบัน กล่าวคือผู้ใช้สื่อสามารถมีบทบาททั้งในฐานะของผู้ส่งสาร (Sender) และผู้รับสาร (Receiver) ได้ในเวลาเดียวกัน สามารถสะท้อนความคิดเห็น และผลิตเนื้อหาได้ด้วยตัวเอง หรือกล่าว ได้ผู้รับสารในปัจจุบันสามารถเป็นได้ทั้งผู้ชม ผู้ใช้และผู้แชร์

ด้วยความสำคัญดังกล่าว การสื่อสารในสถานการณ์เทคโนโลยีก็ก้าวหน้า จะประสบความสำเร็จ ได้นั้น จึงจำเป็นที่นักข่าวโทรทัศน์ต้องปรับแนวทางการสื่อสารให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้รับสาร โดยนำ “สื่อใหม่” มาใช้ในกระบวนการสื่อข่าว เพื่อตอบสนองความต้องการรับข่าวสารที่รวดเร็ว ชัดเจน ถูกต้อง ของผู้รับสาร

2.1.7 แนวคิดการหลอมรวมสื่อกับการปรับตัวขององค์กรสื่อ

การหลอมรวมสื่อ (Media Convergence) ในระยะเริ่มแรกช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ที่มีการ พุดถึงการหลอมรวมสื่อ นั้นอาจยังมองเห็นภาพการหลอมรวมได้ไม่ชัดเจนนัก ทั้งนี้เป็นเพราะการ

พัฒนาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในช่วงแรกยังเกิดขึ้นอย่างไม่ชัดเจนและไม่คงที่ มาถึงยุคศตวรรษที่ 21 ปรากฏการณ์หลอมรวมสื่อจึงเริ่มเห็นภาพชัดเจนขึ้น และส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสื่อและอุตสาหกรรมอื่น ๆ มากขึ้น (ฐิตินัน บัญญาภาพ คอมมอน, 2560)

นักคิด และนักวิชาการทางด้านสื่อมวลชนได้ให้ความหมาย การหลอมรวมสื่อ (Media Convergence) ไว้ดังนี้

Straubhaar and Robert LaRose (2000, อ้างถึงใน พิชญานี ภู่อระกุล, 2549, น. 13) ให้ความหมายการหลอมรวมสื่อ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคสังคมสารสนเทศ (Information Society) เนื่องจากความก้าวหน้าของเครือข่ายคอมพิวเตอร์และการสื่อสารโทรคมนาคมทำให้เกิดผสมผสานหรือการหลอมรวมกันของสื่อต่าง ๆ ทั้ง วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ จึงไม่สามารถแบ่งแยกความแตกต่างของสื่อเหล่านี้ได้อีกต่อไป

สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ (2565, น. 436) การหลอมรวมสื่อ หมายถึงกระบวนการพัฒนาเข้ามาหากันของเทคโนโลยีสื่อ ซึ่งมีลักษณะเป็นวิวัฒนาการมาพบกันของเทคโนโลยีสื่อ 3 กลุ่ม ได้แก่ เทคโนโลยีการแพร่ภาพและกระจายเสียง อันเกี่ยวข้องกับสื่อวิทยุโทรทัศน์และสื่อภาพยนตร์ เทคโนโลยีการพิมพ์ ซึ่งเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ และและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ที่เป็นสื่อดิจิทัล โดยมีเทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคมเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดเป็นสื่อใหม่ขึ้น

Flew (2014, อ้างถึงใน ฐิตินัน บัญญาภาพ คอมมอน, 2560) การหลอมรวมสื่อหมายถึงการเชื่อมโยงกันเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เครือข่ายการสื่อสาร ก่อให้เกิดการหลอมรวมกันใน 4 มิติ การหลอมรวมทางเทคโนโลยี การหลอมรวมของอุตสาหกรรม การหลอมรวมของสังคม และการหลอมกันของเนื้อหา

ด้านอุตสาหกรรมสื่ออื่น ฐิตินัน บัญญาภาพ คอมมอน (2560) กล่าวว่า การหลอมรวมสื่อส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่ออุตสาหกรรมสื่อ โดยลดทอนอำนาจของอุตสาหกรรมสื่อแบบเดิม เช่น อุตสาหกรรมภาพยนตร์ อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ และยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านคุณลักษณะของสื่อ ช่องทางสื่อ รูปแบบการให้บริการ รูปแบบเนื้อหา รวมทั้งยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อแนวทางการผลิตเนื้อหาและวิธีการปฏิบัติงานของผู้ผลิตสื่ออีกด้วย

นอกจากนี้ การหลอมรวมสื่อ มีความสัมพันธ์กับการขยายตัวขององค์กรสื่อใหม่ ๆ ที่มีพื้นฐานด้านดิจิทัล อาทิ Google Apple Facebook Microsoft ฯลฯ ในบริบทของเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งส่งผลให้เกิดการกระจายเนื้อหาข้ามสื่อหรือข้ามแพลตฟอร์มสื่อ (Media Platform) หรือการกระจายเนื้อหาสื่อหลายแพลตฟอร์ม (Multi Platform) รวมทั้งยังส่งผลให้วัฒนธรรมการบริโภคเปลี่ยนแปลงไป โดยผู้ชมหรือผู้บริโภค สามารถมีส่วนร่วมในการผลิตและกระจายเนื้อหาสื่อในลักษณะผู้ใช้สื่อเป็นผู้ผลิตสื่อ (User-created Content) การหลอมรวมสื่อจึง

สนับสนุนการทำงานข้ามสื่อ ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงอันสำคัญของอุตสาหกรรมสื่อโทรทัศน์และนักวิชาชีพในธุรกิจสื่อโทรทัศน์

เช่นเดียวกับอุตสาหกรรมโทรทัศน์ การหลอมรวมสื่อได้เข้ามาบดทาบในฐานะเทคโนโลยี ก่อกวน (Disruptive Technology) ที่สร้างความเปลี่ยนแปลงและเป็นแรงขับที่สำคัญในการพัฒนา อุตสาหกรรมสื่อโทรทัศน์ในประเทศไทยและนานาชาติ จากอดีตโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีลักษณะของ สื่อสารมวลชน ที่มีลักษณะการสื่อสารแบบทางเดียวจากผลิตรายใหญ่หนึ่งราย สื่อสารเนื้อหารายการ ผ่านสถานีหนึ่งช่องหลักไปยังมวลชน ทำให้ต้องมีการปรับตัว เพื่อให้อยู่รอดจากความท้าทายสื่อใหม่ใน ศตวรรษที่ 21 ได้รับเอาสื่อดิจิทัลสมัยใหม่เข้ามาประยุกต์หลอมรวมและยกสถานะของโทรทัศน์เป็น สื่อดิจิทัลหลอมรวมที่มีคุณลักษณะใหม่ สามารถสื่อสารเนื้อหาออกไปได้ในช่องทางหลากหลาย แพลตฟอร์ม ไปยังผู้รับสารที่หลากหลาย สามารถรับชมเนื้อหาได้ตามความต้องการในเวลาที่ต้องการ และได้ขยายการรับชมด้วยจอที่สอง ผ่านอุปกรณ์อื่น ๆ อาทิ คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต อุปกรณ์เล่นเกม นอกจากนี้ รูปแบบและเนื้อหาเปลี่ยนไปตามการขับเคลื่อนของเทคโนโลยีหลอมรวม ประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้ (ฐิตินัน บัญญาพ คอมมอน, 2560)

1) เนื้อหาที่มีความเป็นเฉพาะกลุ่มมากขึ้น ด้วยพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป และเทคโนโลยีดิจิทัลได้เพิ่มช่องทางในการเข้าถึงกลุ่มผู้ชมเฉพาะทางมากขึ้น ทำให้การผลิตเนื้อหา ต้องมีความชัดเจน ตรงกับความต้องการและรสนิยมของผู้ชม

2) ไม่มีข้อจำกัดด้านสถานที่ในการเข้าถึงเนื้อหาสื่อ ผู้ชมสามารถเปิดรับเนื้อหาที่ ตนต้องการได้หลายช่องทางในเวลาที่เป็นผู้กำหนด (My Time) รวมทั้งสามารถเปิดรับชม ย้อนหลังได้ตามต้องการ ผลจากวิวัฒนาการและบูรณาการของเทคโนโลยีดิจิทัลที่หลอมรวมเข้ากับ โทรทัศน์ ผู้บริหารต้องมีกลยุทธ์และเทคนิควิธีในการนำเสนอเนื้อหา (Distribution) ให้เข้าถึงผู้ชมทุก ช่องทาง (Platform) ทั้งการรับชมแบบจอหนึ่ง (First Screen) ผ่านเครื่องรับโทรทัศน์แบบเดิม และ แบบจอที่สอง (Second Screen) ผ่านสื่อใหม่ อาทิ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ รวมทั้งในการ ผลิตเนื้อหาเดียวเพื่อออกอากาศได้หลายช่องทางดังกล่าวที่กล่าวมาแล้วนั้น ต้องสามารถผลิตออกมา ในรูปแบบที่เหมาะสมกับช่องทางที่นำเสนอด้วย เช่น เฟซบุ๊ก เป็นสื่อที่เน้นการนำเสนอด้วยภาพเป็นจุด เรียกร้องความสนใจ ขณะที่การนำเสนอผ่านสื่อออนไลน์ในเว็บไซต์มีทั้งรูปแบบยาวและสั้น ทำให้ ผู้ผลิตต้องมีแนวทางในการบริหารจัดการด้านการผลิตที่ไม่ทำให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อน ขณะเดียวกัน ต้องสามารถแข่งกับเวลาและคู่แข่งทางธุรกิจได้

3) ผู้ชมเข้าถึงเนื้อหาได้โดยมีค่าใช้จ่าย โดยเปิดรับเนื้อหาผ่านสื่อใหม่จากในอดีต นั้นผู้ชมต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการรับชมเนื้อหา เช่นการจ่ายเงินเพื่อดาวน์โหลดเนื้อหาเพลง และ ภาพยนตร์ แต่ปัจจุบันเนื้อหาส่วนใหญ่เปิดรับและเข้าถึงโดยไม่มีค่าใช้จ่าย ดังนั้นการกำหนดกลยุทธ์ ทางการผลิตและการส่งเสริมการตลาดของธุรกิจสื่อในปัจจุบันต้องสามารถหาแหล่งเงินทุนใหม่ ๆ และ

กำหนดข้อตกลงทางธุรกิจรูปแบบใหม่เพื่อการบริหารจัดการงบประมาณและผลประโยชน์ร่วมกัน ระหว่างผู้ผลิตเนื้อหา ผู้บริหารช่องทาง และหน่วยงานที่เป็นคู่ค้าทางธุรกิจอื่น ๆ เช่นผู้โฆษณาสินค้า ถือเป็นความท้าทายอย่างมากในการบริหารจัดการเนื้อหาของผู้ผลิตสื่อโทรทัศน์

4) ผู้ใช้เป็นผู้ผลิตเนื้อหาสื่อ (User-generated Content) เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้ผู้ชมหรือผู้ใช้สื่อเปลี่ยนสภาพมาเป็นผู้ผลิตหรือร่วมผลิตสื่อเองได้ ส่งผลให้พลังของผู้บริโภคในยุคดิจิทัลหลอมรวมมีมากขึ้น ซึ่งสิ่งนี้เป็นผลพวงของเทคโนโลยีก่อกวน ที่ผลิตสื่อต้องเรียนรู้ เข้าใจ และนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของตน เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้อุปกรณ์การผลิตมีขนาดเล็ก และราคาถูกลง ซื้อหาได้ง่ายขึ้น รวมทั้งทำให้การผลิตเนื้อหาง่ายขึ้น ผู้บริโภคหรือผู้ชมในปัจจุบันจึงเป็นผู้ที่มีสื่อและเครื่องมือการผลิตในมือและสามารถผลิตสื่อได้เหมือนกับผลิตในองค์กรสื่อ ดังที่เห็นตัวอย่างจากปรากฏการณ์ของนักข่าวพลเมือง (Citizen Reporter) ดังนั้น ผู้ผลิตเนื้อหาสื่อโทรทัศน์ต้องปรับเปลี่ยนการจัดการด้านคุณภาพเนื้อหาให้แตกต่างและอยู่ในระดับมาตรฐานวิชาชีพที่เหนือกว่าเนื้อหาที่ผลิตโดยภาคประชาชน เช่น ปรับปรุงการผลิตด้านภาพ เสียง และงานกราฟิกให้มีการสื่อความหมายเชิงศิลปะที่มีคุณภาพมากขึ้น

5) เนื้อหาสื่อมีความเป็นสากล สื่อดิจิทัลสมัยใหม่ที่หลอมรวมเข้ากับโทรทัศน์ทำให้การรับส่งเนื้อหาเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว กว้างขวาง ไม่มีปัญหาด้านพื้นที่ทางกายภาพเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงผู้ชม ทำให้ยอดชมเนื้อหาผ่านสื่อใหม่มีมากกว่าการเปิดรับชมผ่านเครื่องรับโทรทัศน์แบบเดิม สื่อดิจิทัลที่เข้ามาหลอมรวมจึงเข้ามามีบทบาทด้านเนื้อหาโดยผู้ผลิตสามารถผลิตเนื้อหาที่เข้าถึงกลุ่มผู้ชมได้ในระดับสากล และผลิตเนื้อหาที่เจาะกลุ่มเป้าหมายเฉพาะกลุ่มที่ชอบและมีรสนิยมดูรายการประเภทเดียวกัน แต่อาจอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกันคนละประเทศ ดังนั้นในการผลิตเนื้อหาสื่อผู้ผลิตต้องวางกลยุทธ์ที่ให้ความสำคัญกับรสนิยมของผู้ชมและการเจาะกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน

6) มีการเชื่อมโยงเนื้อหาสื่อเข้าด้วยกัน เนื้อหาสื่อในปัจจุบันมีความหลากหลาย และมีอยู่ในสื่อต่าง ๆ มากมาย รวมทั้งยังสามารถผลิตได้เองโดยผู้บริโภค สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคสื่อในปัจจุบันได้เปลี่ยนสถานะจากผู้ชมมาเป็นผู้มีส่วนในการผลิตเนื้อหา และร่วมสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเนื้อหานั้นอีกด้วย ดังนั้น ผู้ผลิตต้องมีกลยุทธ์ในการนำเนื้อหาในสื่อต่าง ๆ มาต่อยอดการผลิต เช่น มีการนำเนื้อหาที่เป็นประเด็นที่น่าสนใจและเป็นที่กำลังถึงในสื่อใหม่มาต่อยอดการผลิตในรายการโทรทัศน์ แต่ขณะเดียวกันต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพและความถูกต้องของเนื้อหานั้นด้วย

ด้านการปรับตัวของผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล หากพิจารณาถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องระหว่างปี 2563-2564 พบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันของอุตสาหกรรม ดังนี้ (สำนักงาน กสทช., 2564)

1) การปรับโครงสร้างธุรกิจ ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อการประกอบกิจการ โทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลที่ถือว่าเป็นปัจจัยระยะยาว อาทิ การแพร่ระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 การคืนใบอนุญาตตามคำสั่งหัวหน้า คสช.ที่ 4/2562 เรื่องมาตรการแก้ไขปัญหาการประกอบกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม จากปัจจัยดังกล่าวทำให้ผู้ประกอบการกิจการโทรทัศน์ภาคพื้นดินโดยเฉพาะในหมวดหมู่ธุรกิจหลายรายจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กร เพื่อรองรับการปรับตัว

2) การกำหนดตำแหน่งของตนเองให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย จากลักษณะของกิจการโทรทัศน์ในอดีตที่มีจำนวนผู้ให้บริการเพียงไม่กี่รายในอุตสาหกรรมทำให้การนำเสนอรายการโทรทัศน์เป็นการสื่อสารในภาพกว้าง (Mass Media) ที่มุ่งเน้นการดึงดูดผู้ชม ทุกเพศ ทุกวัย แต่เมื่อเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้รับชมโทรทัศน์เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับจำนวนผู้ให้บริการทั้งในและนอกอุตสาหกรรมมีเพิ่มขึ้น การนำเสนอรายการโทรทัศน์ในลักษณะสื่อสารในภาพกว้าง (Mass Media) จึงไม่อาจตอบสนองพฤติกรรมของผู้รับชม ผู้ประกอบการกิจการโทรทัศน์โดยเฉพาะรายใหม่จึงปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการแข่งขันเป็นลักษณะของการสื่อสารเฉพาะกลุ่ม มุ่งเน้นในด้านข่าวสารและสาระและด้านบันเทิง พร้อมวางเป้าหมายในการพัฒนาเนื้อหารายการไปยังช่องทาง (Platform) ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นของตนเองและพันธมิตรทางธุรกิจ

3) การสร้างสนามแข่งขันใหม่ในธุรกิจ Digital Platform จากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีทำให้ปัจจุบันมีบริการลักษณะเดียวกับกิจการโทรทัศน์ อาทิ Digital Platform ที่ได้รับความนิยมแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งการเกิดขึ้นของบริการดังกล่าวอาจมีส่วนในการแย่งชิงส่วนแบ่งตลาดจากผู้รับชมจากรูปแบบและลักษณะบริการที่สามารถทดแทนกันได้ในสายตาผู้บริโภค แต่เนื่องจากรูปแบบและลักษณะของบริการดังกล่าวองค์ประกอบหลักของบริการคือเนื้อหารายการ (Content) จึงทำให้สามารถทำตลาดในลักษณะเข้าไปให้บริการเอง หรือร่วมมือทางธุรกิจเพื่อให้บริการได้ ดังนี้

(1) การร่วมให้บริการกับ Digital Platform ที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย เช่น Facebook YouTube Twitter Tik-Tok Instagram เป็นต้น และจากลักษณะการให้บริการของแต่ละ Platform มีความแตกต่างกัน ตามประเภทการใช้งาน Platform ที่มีลักษณะของบริการที่สามารถทดแทนกันได้ใกล้เคียงที่สุด (ลักษณะเน้นการรับชม Content) คือ YouTube

(2) การร่วมให้บริการกับ Digital Platform ในลักษณะของ VoD รายอื่น ๆ เช่น การร่วมให้บริการในรูปแบบเป็นกลุ่มช่องที่สามารถรับชมใน Platform ต่าง ๆ ทั้งแบบมีค่าบริการและไม่มีค่าบริการ

(3) การให้บริการ Digital Platform ของตนเอง คือการให้บริการโดยการบริหารจัดการช่องทางต่าง ๆ ด้วยตัวเอง ซึ่งในปัจจุบันผู้ให้บริการโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล

เกือบทุกรายมีการเปิดให้บริการ Application ทั้งในรูปแบบ iOS หรือ Android เพื่อให้ผู้รับชมสามารถเข้าถึงช่องโทรทัศน์ของตนเอง รวมถึงการให้บริการผ่านหน้า Website ของตนเอง นอกจากนี้ยังมีการจัดทำ Application ในรูปแบบพิเศษเพื่อนำเสนอเนื้อหาที่เป็นการเฉพาะ (Exclusive Content) ทั้งแบบมีและไม่มีอัตราค่าบริการ

กล่าวได้ว่า จากความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีทำให้ผู้ให้บริการโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลปรับตัวโดยการขยายช่องทางทางสื่อสาร ทั้งการร่วมให้บริการกับ Digital Platform ที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย เช่น Facebook YouTube Twitter Tik-Tok Instagram และขยายช่องทางการสื่อสารโดย ให้บริการ Digital Platform ของตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ หรือการนำเสนอรายการผ่าน OTT หรือแพลตฟอร์มต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการออกอากาศทางโทรทัศน์ และจากการปรับตัวโดยการขยายช่องทางการสื่อสารใหม่ ๆ ส่งผลต่อแนวทางการทำงานของนักข่าวโทรทัศน์ที่ต้องมีการปรับตัวและพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และสอดคล้องกับนโยบายขององค์กรต้นสังกัด

2.2 แนวคิดและทฤษฎีในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับทักษะ

กลุ่มนี้มีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 4 แนวคิดและทฤษฎีหลัก ดังนี้

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับ Digital Disruption

ในยุคปัจจุบันอุตสาหกรรมสื่อนับเป็นอีกกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากเป็นอย่างมากจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและแรง นำมาซึ่งพฤติกรรมชีวิตและการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีสื่อและการสื่อสารเดิมถูกแทนที่ด้วยนวัตกรรมใหม่ ๆ ทั้งออนไลน์ สตรีมมิ่ง สื่อสังคมออนไลน์ แพลตฟอร์ม และแอปพลิเคชันต่าง ๆ และท่ามกลางการเกิดขึ้นของสื่อยุคใหม่ ก็พบว่าสื่อดั้งเดิมหลายสื่อได้ทยอยตัวลงเช่นกัน (องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย, 2564) สภาวะการณ์เช่นนี้เรียกว่า Digital Disruption

2.2.1.1 ความหมายของ Digital Disruption

ศรีบวร เอี่ยมวัฒน์ (2561) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างพลิกผัน เป็น การเกิดขึ้นของการพัฒนาทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ที่มีศักยภาพดียิ่งขึ้นหรือคุณภาพด้อยกว่า ด้วยราคาที่ต่ำกว่ารูปแบบเดิม แต่สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดหลัก (Mainstream) ได้ จนสามารถเข้ามาทดแทนหรือเปลี่ยนแปลงมาตรฐานในเทคโนโลยีเดิม โดยศักยภาพที่ถูกพัฒนาด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่จะสร้างผลกระทบต่อเจ้าของตลาดเดิม (Incumbents) หรืออุตสาหกรรมนั้นไปอย่างมาก

เพียร์ พาวเวอร์ (2562) Digital Disruption หมายถึง การเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันทันทีด้วยดิจิทัล ซึ่งขยายความได้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นถึงจุดที่สร้างนวัตกรรมใหม่ให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นได้ทั้งผลิตภัณฑ์ แพลตฟอร์ม หรือโมเดล และเกิดผลกระทบต่อมูลค่าของสินค้า บริการ หรือผลิตภัณฑ์เดิมที่มีในตลาด

พุกษา เกียรติเมธา (2564) Digital Disruption หมายถึง สภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันที่ทำให้ธุรกิจรูปแบบเดิมเกิดการหยุดชะงัก เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วไปถึงจุดที่สร้างนวัตกรรมใหม่ให้เกิดขึ้น จนสามารถเข้ามาทดแทนหรือเปลี่ยนแปลงมาตรฐานของตลาดเดิม ทำให้เกิดผลกระทบอย่างมากแก่ธุรกิจในทุกวงการ โดยเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่เหล่านี้ยังส่งผลให้วิถีการเข้าถึงผู้บริโภคของสินค้าและบริการต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปอีกด้วยสอดคล้องกับ มติชน (2564) ให้คำจำกัดความ Digital Disruption คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยเป็นผลมาจากนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ทำให้รูปแบบการดำเนินธุรกิจ หรือการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ส่วนใหญ่จะเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ธุรกิจบางอย่างไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วตาม ทำให้เกิดการแทนที่ของธุรกิจใหม่ ๆ

2.2.1.2 ประเภทของ Digital Disruption

Digital Disruption สามารถแบ่งประเภทตามสิ่งที่เข้าไปเปลี่ยนแปลงได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้ เพียร์พาวเวอร์ (2562, อ้างถึงใน พุกษา เกียรติเมธา, 2564)

1) เปลี่ยนแปลงความต้องการของตลาด (Transformation of Market Demand) คือทำให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการซื้อสินค้าหรือบริการที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่มากกว่าที่มีอยู่และเคยเป็นที่ต้องการดั้งเดิม ตัวอย่างเช่น การที่ฟิล์มสีโกดักส์ (Kodak) จำเป็นต้องเลิกกิจการไปเพราะการเข้ามาแทนที่ของกล้องดิจิทัล หรือพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันเรียกรถแบบ Uber หรือ Grab Car ที่ผู้บริโภคนิยมใช้มากขึ้นแทนการใช้บริการรถแท็กซี่

2) เปลี่ยนแปลงการซื้อขายและการชำระเงิน (Transformation of Shopping and Purchase) แต่เดิมนั้นการซื้อขายสินค้าจะขึ้นอยู่กับเรื่องของเวลาและสถานที่ ผู้บริโภคต้องจ่ายเงินสดเพื่อแลกกับสินค้าหรือบริการ ณ จุดขาย แต่ในปัจจุบันการพัฒนาอย่างรวดเร็วของ เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้ข้อจำกัดในเรื่องดังกล่าวหายไป บุคคลสามารถซื้อหรือขายสินค้าผ่านทางตลาด ขยายของบนโลกออนไลน์ (Marketplace) ต่าง ๆ โดยสามารถชำระเงินผ่านช่องทางออนไลน์ได้ด้วย ระบบรองรับของบริการธนาคารทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Banking) รวมถึงมีบริการการชำระเงินแบบใหม่ที่เรียกว่าบัญชีกระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ (e-Wallet) ซึ่งนอกจากความสะดวกแล้วยังมีสิทธิพิเศษอื่น ๆ ให้กับผู้ใช้งาน เช่น การสะสมแต้ม ได้รับส่วนลด หรือได้รับเงินคืนสะสม โดยปัจจัยเหล่านี้จะเข้ามาช่วยกระตุ้นให้เกิดความน่าใช้งาน ทำให้การใช้จ่ายผ่านระบบดิจิทัลเป็นไปได้ง่ายขึ้น

3) เปลี่ยนแปลงการสื่อสาร (Transformation of Communication) Digital Disruption ทำให้มีการเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีการที่ใช้ในการสื่อสารให้ต่างไปจากเดิม ตัวอย่างเช่น ในอดีตบุคคลจะติดต่อกันทางโทรศัพท์ผ่านเบอร์โทรศัพท์เพื่อพูดคุยกันแบบตัวต่อตัว แต่ในปัจจุบันมีทางเลือกทางการสื่อสารเพิ่มมากขึ้นโดยวิธีที่ได้รับความนิยมจะกลายเป็นการส่งข้อความแบบทันที (Instant Messaging, IM) มากกว่าการสื่อสารด้วยเสียงผ่านทางโทรศัพท์ โดยปกติแล้วการสื่อสารแบบไม่เผชิญหน้า (Interposed Communication) ส่วนใหญ่นั้นจะเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล 2 คน แต่เมื่อมาถึงยุคของแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก ที่บุคคลสามารถสื่อสารโดยการแบ่งปัน (Share) เรื่องราวเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งภาพ วิดีโอ และข้อความกับกลุ่มบุคคลครั้งละหลาย ๆ คนได้

2.2.1.3 Digital Disruption กับความเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อ

การพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัลได้ส่งผลกระทบต่อสังคมในหลากหลายด้าน รวมถึงพฤติกรรมการเสพสื่อของผู้บริโภคในปัจจุบัน และความเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อ

คำว่าภูมิทัศน์สื่อ (Media Landscape) เป็นคำใหม่ที่อุบัติขึ้นในช่วงปลายทศวรรษที่ 20 อย่างเข้าศตวรรษที่ 21 และถูกกล่าวถึงบ่อยมากในแวดวงวิชาการ และวิชาชีวะวารสารศาสตร์ นิเทศศาสตร์ และสื่อสารมวลชนเป็นคำอธิบายถึงสภาพแวดล้อมของเทคโนโลยีเกี่ยวกับสื่อที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคสื่อดิจิทัลแห่งศตวรรษที่ 21 (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2565, น. 423-424)

เพ็ญพักตร์ เตียวสมบูรณ์กิจ (2557, อ้างถึงใน ธรรมนูญต์ แก้วขำ และยุบล เบ็ญจรงค์ กิจ, 2564) กล่าวว่า ภูมิทัศน์สื่อ หมายถึง วิธี ที่ผู้คนได้รับข่าวสารและความบันเทิง กล่าวคือ ในช่วงเวลา ก่อนหน้านี้ เราอ่านหนังสือพิมพ์และหนังสือ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านั้นคือ “ภูมิทัศน์สื่อเก่า” เนื่องจากในปัจจุบันนี้ เราได้รับข่าวสารและความบันเทิงผ่านสมาร์ตโฟน โน้ตบุ๊ก อิเล็กทรอนิกส์ หนังสือดิจิทัล และเว็บไซต์ เป็นต้น

สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ (2565, น. 453) ให้คำจำกัดความ ภูมิทัศน์สื่อ หมายถึง สภาพการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสื่อแต่ละประเภทถึงตำแหน่งที่ตั้ง หรือลักษณะทางกายภาพของสื่อในมิติเทคโนโลยีกับสภาพแวดล้อมของสื่อในมิติบทบาทของสื่อระหว่างสื่อกับสังคม อันเป็นบริบทที่มีความเปลี่ยนแปลงในยุคสื่อดิจิทัล ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการพัฒนา และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสื่อสาร และเทคโนโลยีเกี่ยวกับสื่อ อาจเรียกภูมิทัศน์สื่อหรือสภาวะความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ว่า “นิเวศวิทยาสื่อ” (Media Ecology)

กล่าวโดยสรุป ภูมิทัศน์สื่อ หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงในยุคสื่อดิจิทัล ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการพัฒนา และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสื่อสาร และเทคโนโลยีเกี่ยวกับสื่อ

สำหรับปัจจัยหลักในกระบวนการขับเคลื่อน กำหนด สภาพการณ์และทิศทางในระบบนิเวศและภูมิทัศน์สื่อมาจากอัตราการใช้บริการรับนวัตกรรมสื่อสารมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นอย่าง

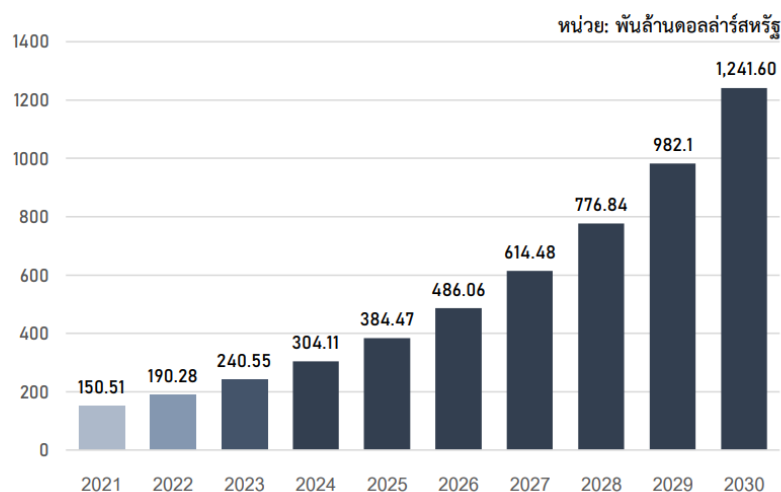
นัยสำคัญในทุกปี โดยเฉพาะอัตราการถือครองสมาร์ทโฟน การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของประชาชน จำนวนผู้ใช้งานสื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย และช่วงเวลาที่ผู้บริโภคหรือประชาชนใช้เวลาในการสื่อสาร การเชื่อมต่อเปิดรับข่าวสารบันเทิงและปฏิสัมพันธ์กับสื่อดิจิทัลและสื่อใหม่ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตและออนไลน์ที่มีเวลายาวนานและต่อเนื่องยิ่งขึ้น (สิขเรศ ศิราภานต์, 2564)

ในสถานการณ์ Digital Disruption ที่เห็นได้ชัดเจนตั้งแต่ปี 2561 เป็นต้นมา ซึ่งเศรษฐกิจดิจิทัลได้เข้ามาเปลี่ยนระบบนิเวศของทุกๆ อุตสาหกรรมจากการควบคุมแบบรวมศูนย์ (Centralized) ไปสู่กระจายอำนาจ (Decentralized) ในการผลิตและกระจายความเป็นอิสระให้ประชาชนมีสิทธิในการผลิตสิ่งที่มีมูลค่าได้ด้วยตัวเอง และสามารถทำธุรกรรมกันเองโดยไม่ต้องมีตัวกลาง และเป็นปีแห่งการพลิกผันหนักขึ้นในหลายธุรกิจ โดยเฉพาะสื่อและโทรคมนาคม (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ, 2561) จะเห็นว่าความพลิกผันที่เกิดกับหลายภาคธุรกิจรวมถึงอุตสาหกรรมสื่อเกิดจากการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต การใช้อุปกรณ์แบบสมาร์ทโฟน หรือความก้าวหน้าของโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่เกิดขึ้นทั่วโลก

สำหรับอุตสาหกรรมสื่อสถานการณ์ Digital Disruption ที่มีจุดเริ่มต้นเมื่อปี 2561 นั้นจะสังเกตได้อย่างชัดเจนว่าเป็นช่วงที่เกิดการหลอมรวมระหว่างอุตสาหกรรมสื่อและโทรคมนาคม เข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน จนไม่สามารถแยกแยะอุตสาหกรรมทั้งสองออกจากกันได้ โดย เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ (2561) ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และอดีตรองประธานกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) อธิบายปรากฏการณ์หลอมรวมนี้ว่า ผู้ประกอบกิจการโทรคมนาคมและวิทยุโทรทัศน์แบบดั้งเดิมและสื่อรูปแบบกระดาษจะถูกสื่อรูปแบบใหม่บน OTT Platform เข้าไปเปลี่ยนพฤติกรรมผู้บริโภค โดยจะทำให้พวกเขาไม่มีเวลาหันไปใช้งานเสปสื่อแบบดั้งเดิมอีกเลย ทั้งนี้เพราะสื่อรูปแบบใหม่บน OTT Platform โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Social Media จะมีวิธีสื่อสารรูปแบบใหม่ ๆ และสร้างความสนใจให้กับผู้บริโภคที่แยบยลอย่างมากด้วยการใช้เครื่องมือ Social Analytics ภายใต้การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) จนทำให้สามารถส่ง Content เฉพาะบุคคล (Content Personalization) ได้อย่างมีประสิทธิภาพและชาญฉลาดอย่างที่ไม่เคยมีสื่อรูปแบบเดิม ๆ ทำได้มาก่อน ซึ่งเป็นที่แน่ชัดอย่างมากว่า OTT Provider ต่าง ๆ จะเกิดขึ้นและพัฒนาขึ้นอย่างมากในปี 2561

จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถหลอมรวมสื่อได้หลากหลายในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนจะเห็นว่า OTT (Over the Top) หรือการให้บริการกระจายเสียงและโทรทัศน์ในรูปแบบดิจิทัลบนโครงข่ายอินเทอร์เน็ต มีอัตราเติบโตมากขึ้นเรื่อย ๆ จากรายงานการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการแข่งขันในกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการที่เกี่ยวข้อง คาดการณ์ข้อมูลจาก Precedence Research ว่า ตลาด OTT จะมีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้นจากปี 2022

สูงถึง 26.42% ในปี 2030 โดยมีมูลค่าตลาดสูงถึง 1,241.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (สำนักงาน กสทช. สำนักส่งเสริมการแข่งขันและกำกับดูแลตนเอง, 2565) รายละเอียดตามภาพที่ 2.2



ภาพที่ 2.2 การพยากรณ์อัตราการเติบโตของการให้บริการ OTT ทั่วโลก ตั้งแต่ปี 2022-2030 แหล่งที่มา: สำนักงาน กสทช. สำนักส่งเสริมการแข่งขันและกำกับดูแลตนเอง (2565).

จากภาพที่ 2.2 จะเห็นว่าปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้การบริการประเภทดังกล่าวมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังคงมีการเติบโตต่อไปอีกในอนาคต ล้วนแล้วแต่เกิดจากการพัฒนาของเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต ส่งผลต่อความต้องการในการใช้บริการแพลตฟอร์มบนอินเทอร์เน็ตที่เป็นมิตรต่อการใช้งานของผู้บริโภคมากขึ้น ตลอดจนการใช้บริการบน OTT ไม่มีความยุ่งยากในการสมัครสมาชิกเหมือนอย่างการให้บริการโทรทัศน์แบบดั้งเดิม อย่างเคเบิลทีวีหรือดาวเทียมเคยเป็น นอกจากนี้เนื้อหา OTT จะดาวน์โหลด และสามารถรับชมได้ตามความต้องการของผู้ใช้บริการโดยตรง ซึ่งเนื้อหาประเภทบนแพลตฟอร์ม OTT เหล่านี้ จัดส่งผ่านเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันไปยังอุปกรณ์เชื่อมต่อ ไม่ว่าจะเป็น PC, Laptop, Tablet, หรือ Smartphone ได้โดยตรง (สำนักงาน กสทช. 2565)

ประกอบกับพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันที่มุ่งใช้งานเพื่อความบันเทิง ควบคู่ไปกับการค้นหาข้อมูล ติดตามข่าวสาร และเกิดขึ้นของเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เป็นบริการ Digital Platform ในลักษณะให้บริการ โดยมีวัตถุประสงค์ลักษณะเดียวกับโทรทัศน์ อาทิ บริการในรูปแบบ VoD ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน เช่น YouTube, Netflix, Disney+hotstar เป็นต้น ซึ่งบริการเหล่านี้ถือเป็นสินค้าทดแทนการรับชมโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลได้ ไม่ว่าจะเป็น

เป็นการรับชมละครผ่าน Application ต่าง ๆ การรับชมข่าวผ่านคลิปล้วน การรับชมกีฬาผ่านเว็บไซต์
เจ้าของลิขสิทธิ์โดยตรง

จากผลกระทบข้างต้น ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในแวดวงอุตสาหกรรมกิจการโทรทัศน์
รวมทั้งนักข่าวโทรทัศน์ต้องปรับตัวและเพิ่มทักษะการผลิตเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงของ
เทคโนโลยี ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้ภูมิทัศน์สื่อในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนวันนี้เปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนี้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และอินเทอร์เน็ตที่ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลง
ธรรมชาติของข่าวและการกระจายข่าวไปยังผู้รับ ซึ่งทำให้ภูมิทัศน์สื่อเปลี่ยนแปลงไป และเมื่อภูมิทัศน์
สื่อเปลี่ยนแปลงไป กระบวนการข่าวก็เปลี่ยนแปลงเช่นกัน นอกจากนี้ข่าวและบรรณาธิการไม่ได้มี
บทบาทในการคัดเลือกข่าวอย่างที่เป็นมาในยุคการหลอมรวมสื่อดิจิทัล (Media Convergence)
ผู้อ่านและผู้รับสารมีบทบาทมากขึ้นในการตัดสินใจความเป็นข่าวด้วยตัวเองแล้ว การหาข่าวในยุคการ
หลอมรวมสื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเนื้อหาข้ามสื่อผ่านช่องทางสื่อที่หลากหลายระหว่างทีมงานข่าวใน
กองบรรณาธิการ กับผู้มีส่วนได้เสียในภาคต่าง ๆ (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2565, น. 440)

ด้วยเหตุแห่งสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนวันที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อ
ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้กระบวนการข่าวและการบริหารงานข่าวประจำวันได้เปลี่ยนแปลงไป
ทั้งในด้านการประเมินคุณค่าข่าว การหาข่าว เขียนข่าว การนำเสนอข่าว และพฤติกรรมผู้รับข่าว
สื่อดิจิทัลเป็นทั้งแหล่งข่าวและช่องทางการนำเสนอข่าวในปัจจุบัน ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในแวดวง
อุตสาหกรรมกิจการโทรทัศน์รวมทั้งนักข่าวโทรทัศน์ต้องปรับตัวและเพิ่มทักษะการทำงานด้วยทักษะที่
หลากหลาย รวมทั้งเร่งเรียนรู้ทักษะทางเทคโนโลยีและปรับตัวให้ทันความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี
อยู่เสมอ

2.2.1.4 Digital Disruption กับความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค

สิ่งที่เปลี่ยนไปพร้อมกับสถานการณ์ Digital Disruption คือพฤติกรรมผู้บริโภค ผล
จากพัฒนาการความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการแพร่หลายของอินเทอร์เน็ต ซึ่งจากพฤติกรรมของ
ผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปนี้จะส่งผลถึงรูปแบบการสื่อสาร ที่ต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาทักษะเพิ่มเติม
ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค

ศุภศิลาป์ กุลจิตต์เจิววงศ์ (2560) สรุปพฤติกรรมของผู้รับสารในยุคดิจิทัลได้ 4
ประเด็น ดังนี้

- 1) ผู้รับสารมีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น ในอดีตจะมีลักษณะเป็นกลุ่ม
ใหญ่ (Mass) ในกลุ่มนั้นจะมีพฤติกรรมเปิดรับสื่อ วิถีชีวิต และแนวความคิด ตลอดจนพฤติกรรม
การใช้ชีวิตที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน ในยุคดิจิทัลข่าวสารต่าง ๆ มีจำนวนมากผ่านช่องทางการสื่อสารที่
หลากหลาย ทำให้ผู้รับสารกลายเป็นกลุ่มที่มีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น ผู้รับสารมีทางเลือกมากขึ้น
ส่งผลให้เกิดกลุ่ม (Segment) ที่แยกย่อยมากขึ้นด้วย

2) บทบาทของผู้รับสารในฐานะผู้ใช้สื่อ การเข้ามามีบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศก่อให้เกิดสื่อสมัยใหม่ที่เป็นทางเลือกให้กับผู้รับสารได้เปิดรับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย อีกทั้งประสิทธิภาพของสื่อดังกล่าวยังช่วยให้ผู้รับสารได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารมากขึ้น ด้วยวิธีการเลือกเปิดรับ (Selective Exposure) การสื่อสารย้อนกลับ (Feedback) การแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร (Share) การเสนอแนะ (Comment) และการแสดงออกทางสัญลักษณ์ (Like and Emotion) ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนทำให้การส่งข้อมูลข่าวสารสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา ทำให้ผู้รับสารสามารถเป็นได้ทั้งผู้รับสาร ผู้ส่งสารไปยังคู่สื่อสาร และผู้ส่งสารไปยังบุคคลอื่น ๆ หรืออาจเรียกบทบาทเป็น “ผู้ใช้สื่อ” มีบทบาทอย่างยิ่งต่อกระบวนการสื่อสาร นอกจากนี้จะสะท้อนปฏิกิริยาตอบกลับได้อย่างทันทีทันใดแล้วยังสามารถนำผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการสื่อสารส่งต่อไปยังบุคคลอื่น ๆ ได้อีกด้วย

3) ผู้รับสารมีการเปิดรับสื่อมากขึ้น เทคโนโลยีในปัจจุบันทำให้สื่อเกิดการหลอมรวม สื่อสมัยใหม่ถูกขับเคลื่อนด้วยระบบดิจิทัล ทำให้มีความสามารถที่หลากหลาย อาทิ แท็บเล็ต หรือสมาร์ตโฟน ที่สามารถรับชมวิดีโอออนไลน์ ฟังเพลง และอ่านดิจิทัลแมกกาซีนได้ภายในอุปกรณ์เดียวกัน การพัฒนาของสื่อสมัยใหม่กับบทบาทของสื่อดั้งเดิม ทำให้ผู้รับสารมีพฤติกรรมเปิดรับสื่อมากกว่า 1 หน้าจอในเวลาเดียวกัน (Multi-Screen) อาทิ การดูโทรทัศน์พร้อมกับการติดตามข้อมูลข่าวสารบนสมาร์ตโฟน ซึ่งเป็นผลมาจากเทคโนโลยีกระตุ้นให้ผู้รับสารมีพฤติกรรมและความต้องการบริโภคข้อมูลข่าวสารหรือเนื้อหาต่าง ๆ ในเชิงรุกมากขึ้น และอัตราการครอบครองการครอบครองอุปกรณ์ดิจิทัลของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตต่อคนที่สูงขึ้น

4) มีความกระตือรือร้นในการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ในอดีตสื่อมีจำนวนจำกัดผู้ควบคุมกระบวนการสื่อสารจึงเป็นสื่อมวลชนในฐานะผู้ส่งสาร และเป็นผู้ที่กำหนดวาระของสังคมได้ทั้งหมด ส่วนผู้รับสารนั้นมักมีบทบาทในเชิงรับ (Passive Audience) ในการรับข้อมูลข่าวสารตามที่สื่อมวลชนได้นำเสนอ การพัฒนาของเทคโนโลยีได้เกิดสื่อสมัยใหม่ที่ทำให้ผู้รับสารสามารถเป็นเจ้าของสื่อได้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทำได้ทุกที่ ทุกเวลา ตามที่ผู้ส่งสารต้องการ เช่น รับชมย้อนหลัง การสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารบนกระดานสนทนา เป็นต้น การกระทำดังกล่าวเรียกได้ว่าผู้รับสารมีบทบาทในเชิงรุก (Active Audience) ซึ่งเป็นพฤติกรรมของผู้รับสารที่เป็นอิสระ และเป็นผู้เลือกกระทำบางสิ่งบางอย่างในกระบวนการสื่อสารเอง

นอกจากนี้ การพัฒนาเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการเกิดขึ้นของแพลตฟอร์มใหม่ ๆ ประกอบภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ยังส่งผลอย่างสำคัญต่อพฤติกรรม การแสวงหาสื่อของผู้รับสาร ตัวอย่างเช่น ข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภคและอุตสาหกรรมสื่อไทยในปี 2562 โดยการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ร่วมกับทีมวิจัยจากสถาบันอาณานิคมศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าพฤติกรรมการบริโภคสื่อในประเทศไทย มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มอายุ หรือที่เรียกว่าความเหลื่อมล้ำระหว่างเจนเนอเรชั่น และช่องว่างระหว่างวัย ในขณะที่กลุ่มสูงวัยยังคงติดตามข้อมูลข่าวสารจากสำนักข่าวทั้งผ่านหนังสือพิมพ์ รายการทีวี รายการวิทยุ และเว็บไซต์ของสำนักข่าวต่าง ๆ มากที่สุด แต่สำหรับคนรุ่นใหม่กลับนิยมติดตามข้อมูลข่าวสารจากการแชร์ของเพื่อนในสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด รองลงมาคือติดตามจากบัญชีผู้ใช้ของนักข่าวบนทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก หรืออินสตาแกรม (นิษฐา หรุ่นเกษม, 2564, น. 124)

จากความสำคัญในข้างต้นจะเห็นว่า ผู้รับสารยุคดิจิทัลมีบทบาทในเชิงรุก (Active Audience) ในการเลือกข้อมูลข่าวสาร (Message) และช่องทางการสื่อสารตามที่ต้องการ (Channel) ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องในแวดวงอุตสาหกรรมกิจการโทรทัศน์รวมทั้งนักข่าวโทรทัศน์ต้องปรับตัวและเรียนรู้พัฒนาทักษะใหม่ ๆ โดยเริ่มจากการเลือกช่องทางการสื่อสารให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค และออกแบบสารให้เหมาะสมกับคุณลักษณะ และกลุ่มเป้าหมายของสื่อออนไลน์ในแต่ละแพลตฟอร์ม เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป

2.2.1.5 Digital Disruption กับภูมิทัศน์งานข่าว

การหลอมรวมสื่อ (Media Convergence) ในยุคสื่อดิจิทัลได้ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติของข่าวได้ปรับเปลี่ยนไป ซึ่งทำให้ภูมิทัศน์งานข่าวเปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน ภูมิทัศน์งานข่าว (The News Landscape) ที่เป็นแนวโน้มสำคัญของงานข่าวในยุคสื่อดิจิทัล มีลักษณะที่สำคัญ 9 ประการ ดังนี้ (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2565, น. 427-429)

- 1) ข่าวไม่มีกำหนดปิดต้นฉบับตายตัวแต่เป็นเรียลไทม์ จากเดิมที่มีกำหนดตายตัว เมื่อเกิดเหตุการณ์หรือมีข่าวเกิดขึ้น นักข่าวของหนังสือพิมพ์ สถานีวิทยุและโทรทัศน์ ถูกคาดหวังให้นำเสนอข่าวในเว็บไซต์ทันทีทันใด ทำให้มีการแข่งขันแย่งชิงผู้รับข่าวสารกันอย่างเห็นได้ชัด
- 2) ข่าวมีลักษณะเชิงปฏิสัมพันธ์ตอบโต้ ข่าวที่นำเสนอทางเว็บไซต์ส่วนใหญ่มักจะสำรวจความคิดเห็น อภิปรายกลุ่ม และตั้งคำถามไว้ตอนท้ายเพื่อให้ผู้อ่านได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมที่ในเว็บบอร์ดหรือกระดานสนทนา
- 3) ข่าวมีลักษณะเชื่อมโยงหรือลิงก์ไปไม่สิ้นสุด ทำให้ข่าวที่นำเสนอไปไม่ต้องยึดยาวมาก นำเสนอเฉพาะสาระสำคัญ
- 4) ข่าวไม่ยึดติดรูปแบบโครงสร้าง การเขียนข่าวสำหรับหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ต้องยึดลำดับโครงสร้างการเขียนข่าวอย่างเคร่งครัดให้ผู้อ่านผู้ฟังได้ทราบตั้งแต่ต้นในลักษณะเส้นตรง แต่การนำเสนอข่าวทางเว็บไซต์ได้ทำให้เกิดลักษณะไม่ต้องยึดติดรูปแบบโครงสร้าง ทำให้ผู้อ่านสามารถเลือกอ่านเนื้อหาส่วนที่ต้องการได้เอง

5) ข่าวมีลักษณะเป็นฐานข้อมูล การให้บริการข่าวในลักษณะเว็บไซต์ในอินเทอร์เน็ตทำให้ผู้อ่านสามารถค้นหาข้อมูลที่ต้องการ ได้รวดเร็วมาก ทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับสารตรงความต้องการได้มากยิ่งขึ้น

6) ข่าวทำโดยมือสมัครเล่น มีการเกิดขึ้นของนักข่าวมือสมัครเล่น (Personalized Journalism) การให้บริการข่าวออนไลน์ทางเว็บไซต์เปิดโอกาสมากมายให้กับผู้อ่านในการนำเสนอข่าวสารของเขาเอง

7) ข่าวเฉพาะด้านมีมากขึ้น การเกิดขึ้นของสายข่าวเฉพาะด้านมากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าปัจจุบันมีการแบ่งสายข่าวไว้กว้างขวางครอบคลุมตามความสนใจของผู้อ่านแล้วก็ตาม

8) ข่าวไปไกลได้มากกว่าในอดีต งานข่าวทางสื่อใหม่หรือสื่อดิจิทัลเป็นช่องทางในการนำเสนอเนื้อหาข่าว (Content) ไปได้ในสถานที่ที่กว้างไกลกว่าสื่อดั้งเดิมอย่างสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อวิทยุโทรทัศน์ในอดีต นำไปสู่การเกิดรูปแบบการสื่อสารงานข่าวแบบใหม่ ที่อาจเรียกว่า “วารสารศาสตร์เชิงบริบท” (Contextualized Journalism) ซึ่งมีแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น มัลติมีเดีย, อินเทอร์เน็ตทีวี, ไฮเปอร์เท็กซ์, และสามารถสนองความต้องการเฉพาะของผู้รับข่าวสาร

9) คุณค่าความสำคัญและความน่าสนใจของข่าวถูกกำหนดโดยผู้บริโภคข่าว จากเดิมห้องข่าวเป็นฝ่ายเลือกและกำหนด ข้อมูลข่าวสารบางประเด็นที่ผู้บริโภคข่าวไม่ได้ใส่ใจไม่ได้ให้ความสำคัญจะลดลงไปเรื่อย ๆ ในสื่อใหม่ยุคดิจิทัล เพราะผู้บริโภคข่าวตัดสินใจและความน่าสนใจของข่าวได้เอง ประเด็นข่าวที่มีความเป็นดราม่าสูง (Dramatization) และประเด็นที่ห้องข่าวพิจารณาแล้วว่าไม่มีสาระก็จะปรากฏมากขึ้นในสื่อยุคดิจิทัล

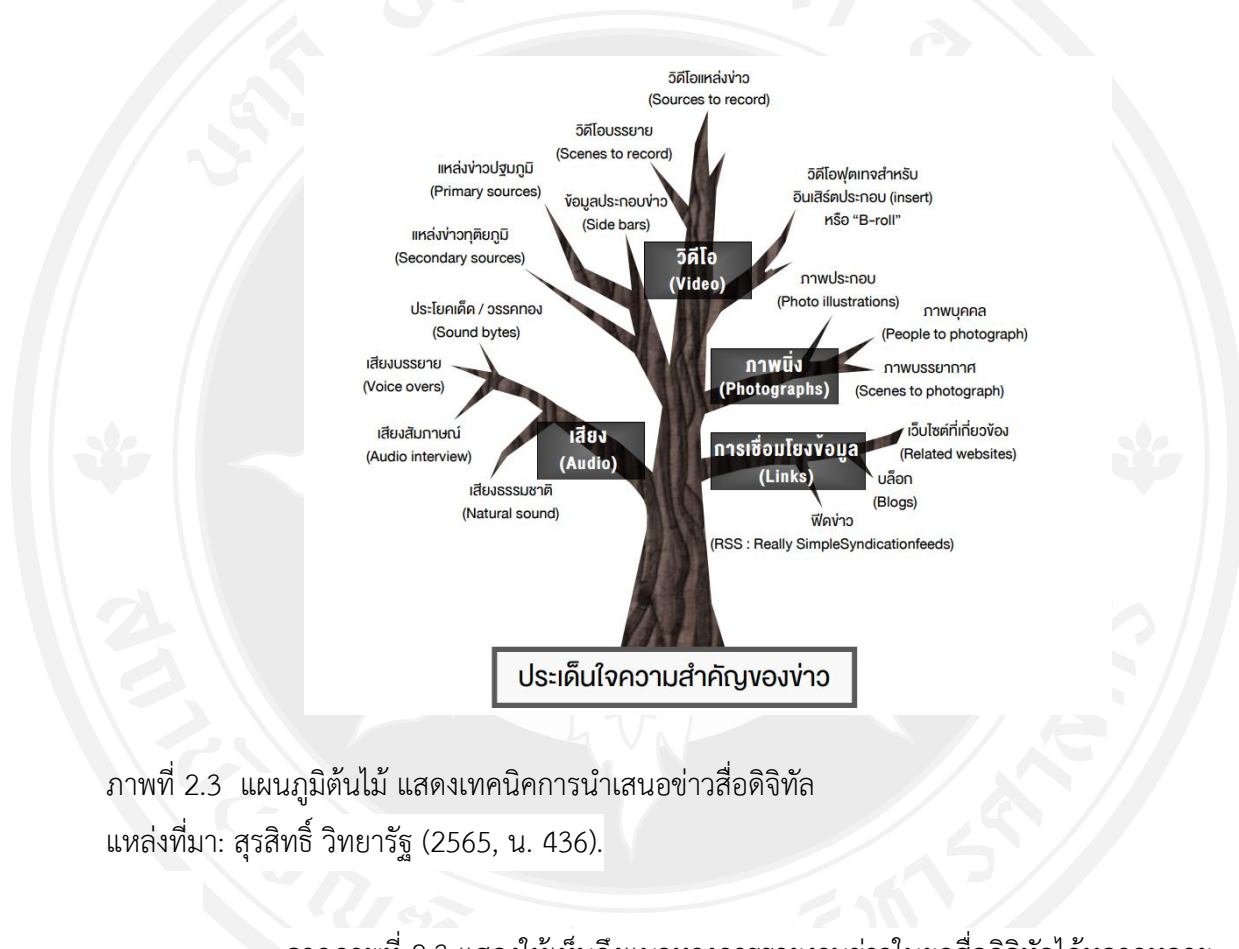
ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ทำให้ภูมิทัศน์งานข่าวในยุคดิจิทัลเปลี่ยนแปลงไปสู่สุทธิ วิทยาธิรัฐ (2565) กล่าวว่า นักข่าวจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับลักษณะธรรมชาติของข่าว (Nature of News) ที่เปลี่ยนแปลงไปตามการปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์สื่อ จึงทำให้การเขียนข่าวสำหรับสื่อดิจิทัลต้องมีการออกแบบงานข่าวให้ตอบสนองความต้องการผู้อ่านให้มากที่สุด โดยการออกแบบรูปแบบงานข่าวสื่อดิจิทัลใช้แนวทางพิจารณาดังนี้

- 1) การกำหนดผู้รับสารเป้าหมาย
- 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ในการนำเสนอ
- 3) การเรียนรู้ลักษณะหรือธรรมชาติงานเว็บไซต์
- 4) การเรียนรู้กรอบความคิดในการออกแบบรูปแบบสื่อ
- 5) การกำหนดเทคโนโลยีสำหรับเนื้อหา

จากความสำคัญข้างต้นสรุปได้ว่า การทำข่าวในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนนักข่าวจำเป็นต้องทำความเข้าใจและเรียนรู้คุณลักษณะและกลุ่มเป้าหมายของสื่อสังคมออนไลน์แต่ละแพลตฟอร์มที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตผู้คนด้านการสื่อสารในยุคปัจจุบันให้เข้ากับพฤติกรรมการอ่าน

ของผู้คนในยุคดิจิทัลมีความต้องการการอ่านเนื้อหาที่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างรวดเร็ว จึงต้องทำให้การเขียนข่าวสำหรับสื่อดิจิทัลต้องมีความสั้น กระชับ แต่สื่อความหมายหรือสื่อใจความสำคัญของข่าวได้รวดเร็ว

ขณะเดียวกัน จากความเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อ ย่อมส่งผลการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของงานข่าวอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรข่าวมีช่องทางการนำเสนอข่าวหลากหลายแพลตฟอร์ม และนักข่าวเองมีแนวทางทางการรายงานข่าวได้หลากหลายแพลตฟอร์ม ตามรายละเอียดแผนภูมิต้นไม้เทคนิคการนำเสนอข่าวสื่อดิจิทัล ตามภาพที่ 2.3



ภาพที่ 2.3 แผนภูมิต้นไม้ แสดงเทคนิคการนำเสนอข่าวสื่อดิจิทัล

แหล่งที่มา: สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ (2565, น. 436).

จากภาพที่ 2.3 แสดงให้เห็นถึงแนวทางการรายงานข่าวในยุคสื่อดิจิทัลได้หลากหลายแพลตฟอร์ม ทั้งนี้ นักข่าวสามารถเขียนข่าวโดยยึดโยงกับประเด็นใจความสำคัญของข่าวหรือที่เรียกว่า “Central Point” และสามารถออกแบบการรายงานข่าวในรูปแบบสื่อหลากหลายแพลตฟอร์ม ดังนี้ (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2565, น. 437)

1) เนื้อข่าว (Written Story) ประกอบด้วยข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ, แหล่งข่าวทุติยภูมิ, ข้อมูลประกอบข่าว (Sidebar) เป็นต้น

2) เสียง (Audio) ประกอบด้วยเสียงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เสียงสัมภาษณ์, เสียงบรรยาย, เสียงเอฟเฟกต์, เสียงธรรมชาติ

3) ภาพนิ่ง (Photographs) ภาพที่นำมาใช้ในการรายงานข่าวมีหลายลักษณะ เช่น ภาพบุคคล, ภาพบรรยากาศ, ภาพประกอบข่าว เป็นต้น

4) การเชื่อมโยงข้อมูล (Links) การนำเสนอข่าวดิจิทัลสามารถเชื่อมโยงข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ตในหลายรูปแบบ เช่น เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง, สื่อบล็อก, ฟีดข่าว เป็นต้น

5) วิดีโอ (Video) มีหลากหลายรูปแบบ เช่น วิดีโอการสัมภาษณ์แหล่งข่าว, วิดีโอการบรรยาย, วิดีโอฟุตเทจสำหรับอินเสิร์ต (Insert) หรือ บี-โรล (B-Roll)

จากความสำคัญข้างต้นจะเห็นว่า ในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนหน้า นักข่าวโทรทัศน์ต้องปรับกระบวนการทำข่าวหรือการสื่อข่าวตามความทันสมัยของเทคโนโลยี การเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารทำได้หลากหลายวิธีมากขึ้นทั้งจากสื่อสังคมออนไลน์และการเก็บข้อมูลตามวิธีการสื่อข่าวแบบดั้งเดิม งานข่าวในยุคดิจิทัลสามารถนำเสนอได้ทั้งข้อความ ภาพ เสียง ภาพวิดีโอ รวมทั้งยังสามารถเชื่อมโยงข้อมูลในลักษณะฐานข้อมูลกับข่าวและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ พร้อมเพิ่มทักษะการทำงานข้ามแพลตฟอร์ม ด้วยทักษะที่หลากหลายให้สอดคล้องกับนโยบายการขยายช่องทางหลากหลายแพลตฟอร์มขององค์กรต้นสังกัด

2.2.1.6 Digital Disruption กับบทบาทหน้าที่และจริยธรรมสื่อ

บทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชน ตำรานิติศาสตร์ทั่วไปมีกระบวนบทบาทหน้าที่สื่อมวลชนไว้กว้าง ๆ ดังต่อไปนี้ (มานะ ตริยาภิวัฒน์, 2564, น. 87)

1) นำเสนอข้อมูลข่าวสาร รายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมให้ประชาชนได้รับทราบ

2) นำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคลหรือสังคม

3) ให้ความบันเทิง สนุกสนานเพลิดเพลินกับประชาชน

4) ให้การศึกษา ด้วยการสื่อสารถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้ ด้านวิชาการทั้งความรู้ทั่วไปและความรู้เฉพาะด้าน เพื่อหวังให้ประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตดีขึ้น

5) การโฆษณาประชาสัมพันธ์ สินค้าหรือบริการ การสร้างภาพลักษณ์ของบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ รวมถึงการรณรงค์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ทักษะความคิด ความเชื่อต่าง

ในสถานการณ์เทคโนโลยีก้าวหน้า การเกิดขึ้นของสื่อใหม่ได้เปลี่ยนภูมิทัศน์ของการสื่อสารทางเดียวแบบเดิม ๆ มาเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ผ่านการสื่อสารแบบใหม่ที่เปลี่ยนให้คนทั่วไปสามารถเป็นผู้สื่อข่าวหรือนำเสนอการรายงานข่าวสดได้โดยตรงแบบทันที รวมถึงความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคซึ่งเป็นผลจากการมีแพลตฟอร์มใหม่ ๆ เกิดขึ้นในระบบอินเทอร์เน็ต สิ่งเหล่านี้ทำให้ต้องระมัดระวังเรื่องการสร้างข่าวลวง (พิจิตรา ศุภสวัสดิ์กุล, 2565) รวมทั้งวิกฤตทางการเมืองวิกฤตโควิดระบอบที่ผ่านมา ผู้คนมักจะหลงรับ หลงเชื่อ และต่อส่งต่อข่าวปลอม (Fake News) (มานะ ตีรยาภิวัฒน์, 2564, น. 94) ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในเรื่องการตรวจสอบข้อเท็จจริงจึงเป็นเรื่องที่ถูกท้าทาย

มานะ ตีรยาภิวัฒน์ (2564) นำเสนอเรื่องบทบาทและหน้าที่สื่อในยุค Digital Disruption และ COVID Disruption นอกเหนือจากการทำแบบเดิมแล้ว ควรเน้นแสดงบทบาทหน้าที่ในการเลือกและคัดกรองข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ท่วมท้นโลกออนไลน์ให้กับผู้เสพสื่อ ด้วยการนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงที่หลากหลายรอบด้านมากที่สุด อีกทั้งยังต้องช่วยผู้เสพสื่อตรวจสอบ (Verify) ข้อมูลข่าวสารว่าอันไหนคือข้อมูลจริง อันไหนคือข่าวปลอม การตรวจสอบข้อมูลข่าวสารเหล่านี้จำเป็นต้องใช้ทักษะของสื่อมวลชนมืออาชีพ เพราะสามารถเข้าถึงแหล่งข่าวและตรวจสอบผ่านแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่ายกว่าคนธรรมดาที่ใช้สื่อ

สอดคล้องกับ พิจิตรา ศุภสวัสดิ์กุล (2562) กล่าวว่า ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของข่าวลือ ข่าวลวง ข่าวเท็จ ข่าวปลอมผ่านโซเชียลมีเดีย บทบาทการตรวจสอบข้อเท็จจริง หรือ Fact Checking จะต้องเริ่มต้นที่สื่อมวลชน ก่อนเผยแพร่ข่าวใด ๆ จริยอยู่ธุรกิจข่าวต้องตั้งรกรากตอบสนองความต้องการวิธีคิดคนไทย แต่นักข่าวก็ควรมีหน้าที่นำเสนอความจริงให้มากที่สุด ไม่ควรเอาอะไรง่าย ๆ จากออนไลน์มานำเสนอ และต้องควบคุมข่าวเท็จ ข่าวปลอมที่สร้างปัญหา

เช่นเดียวกับ สุนันทา แยมทัฬห และอรัญญา ศิริผล (2563) ได้นำเสนอหลักการสำคัญที่นักข่าวควรถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ในฐานะนักข่าวมืออาชีพที่รับผิดชอบต่อสังคมและทำงานบริการให้แก่สังคมสาธารณะ ได้แก่ หลักการแรกการนำเสนอข้อเท็จจริง ชื่อสัตย์ต่อประชาชน ต้องนำเสนอข่าว/รายงานข่าวที่เป็นกลางและยุติธรรม รักษาความเป็นอิสระจากการถูกรอบงำหรือชักจูงผลประโยชน์ใด ๆ ไม่เอนเอียงต่ออำนาจและผลประโยชน์ รวมทั้งต้องรักษาหน้าที่เป็นเวทีเปิดความเห็นวิพากษ์วิจารณ์ตรวจสอบอำนาจให้แก่สาธารณชน หลักการที่สองการตรวจสอบข้อมูลข้อเท็จจริง (Fact-Checking/Verification) ความถูกต้องของข้อมูลหรือข้อความที่น่าสงสัย ไม่ว่าจะเป็คำปราศรัยของนักการเมือง สำหรับเว็บไซต์ที่อาจช่วยตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ เช่น factcheck.org, fullfact.org, politifact.com, snopes.com เป็นต้น

ขณะเดียวกัน การหลอมรวมสื่อในยุคสื่อดิจิทัลทำให้มีการเกิดขึ้นของสื่อใหม่ (New Media) อย่างสื่ออินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ ที่นักข่าวใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการหาข่าว และ

เผยแพร่งานข่าวของนักข่าวและองค์กรสื่อ รวมทั้งนักข่าวพลเมืองและบล็อกเกอร์ที่ใช้ช่องทางนี้ นำเสนอข้อมูลข่าวเช่นเดียวกันนั้น ยังเป็นประเด็นที่นักข่าวต้องตระหนักเรื่องจริยธรรมอีกด้วย (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2565, น. 413)

จริยธรรม (Ethics) มาจากคำในภาษากรีกว่า Ethos ซึ่งหมายถึงบุคลิกภาพ หรือสิ่งที่คนตีประพฤติปฏิบัติ เพื่อจะได้มีบุคลิกภาพที่ดี แต่โดยทั่วไปแล้ว จริยธรรมจะมีพื้นฐานทางด้านปรัชญาที่ว่าด้วยการตัดสินใจของมนุษย์ที่จะเลือกระหว่างความดีกับความชั่วเป็นพฤติกรรมที่สร้างขึ้นจากส่วนสมอง พฤติกรรมที่ผ่านการคิดในเชิงศีลธรรมหรือปรัชญาเกี่ยวเนื่องกับสิ่งที่พึงปฏิบัติต่อสังคมหรือต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเป็นสิ่งที่เราควรจะต้องกระทำเพื่อให้โลกนี้ดีขึ้น จริยธรรมนำมาซึ่งหลักปฏิบัติที่ใครจะนำไปประพฤติตามก็ได้หรือไม่ประพฤติก็ได้ แตกต่างจากกฎหมายที่ใครไม่ประพฤติตามก็จะถูกลงโทษ (ดร.ณิ หิรัญรักษ์ และคณะ, 2558)

จริยธรรมสื่อมวลชน หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติของสื่อมวลชน (สมสุข หินวิมาน และคณะ, 2557)

เคลลี แม็คโบรท์ และทอม โรเซ็นเทียล (2014, อ้างถึงใน สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2565, น. 413) ผู้เขียนหนังสือ “The New Ethics of Journalism: Principles for the 21st Century” กล่าวถึงหลักจริยธรรมของนักข่าวในยุคสื่อดิจิทัลแห่งศตวรรษที่ 21 ว่า ยุคดิจิทัลได้ส่งผลกระทบต่องานข่าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่ของการทำข่าวและการรายงานข่าว ซึ่งย่อมส่งผลต่อการตัดสินใจทางจริยธรรมของนักข่าวหลักการทางจริยธรรมในงานข่าวที่มีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในยุคสื่อดิจิทัล

1) หลักความโปร่งใส (Transparency) ในการสืบค้นหาความจริงในงานข่าวที่จะต้องได้รับการเปิดเผยเพื่อความน่าเชื่อถือในงานข่าว

2) หลักความเป็นประชาธรรม (Community) ของงานข่าว โดยไม่สามารถผูกขาดในการเลือกข้อมูลข่าวโดยนักข่าว แต่มีความหลากหลายของข้อมูลข่าวจากการมีส่วนร่วมของผู้อ่านและสังคม กระบวนการจะมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับผู้รับสาร อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

2.2.1.7 Digital Disruption กับปัจจัยที่เป็นตัวเร่งการพลิกผัน

จากสถานการณ์ Digital Disruption ในอุตสาหกรรมสื่อที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในปี 2561 ซึ่งเป็นปีที่เกิดการหลอมรวมระหว่างอุตสาหกรรมสื่อและโทรคมนาคมเข้ากันอย่างกลมกลืนจนไม่สามารถแยกแยะทั้งสองอุตสาหกรรมออกจากกันได้ เศรษฐพงศ์ มะลิสวรรณ (2561) สรุปปัจจัยที่จะเป็นตัวเร่งการพลิกผัน (Disruption) 5 ปัจจัย ดังนี้

1) การก้าวกระโดดของความเร็วในการส่งข้อมูลด้วยระบบ Mobile 5G ทำให้เกิดการส่งข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ด้วยความเร็วแบบ Realtime จนทำให้บุคคลและ

องค์กรขนาดเล็กมีขีดความสามารถเท่ากับองค์กรขนาดใหญ่ หรืออาจดีกว่าในการวิเคราะห์งานด้านต่าง ๆ ด้วยข้อมูลขนาดใหญ่อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในอดีต

2) ระบบสื่อสารใยแก้วนำแสง ทั้งการเชื่อมบนภาคพื้นดินและในมหาสมุทรกำลังมีการลงทุนมหาศาลและขยายอย่างรวดเร็วทั่วโลกจะมีความสามารถในการส่ง Video แบบ Realtime ได้อย่างสมบูรณ์แบบผ่านอินเทอร์เน็ตได้ทุกมุมโลก และสามารถเคลื่อนย้ายข้อมูลขนาดใหญ่หรือ Big Data ได้อย่างรวดเร็ว

3) แพลตฟอร์ม Internet of Things (IoT) กำลังถูกสร้างขึ้นอย่างรวดเร็วทั่วโลก ทำให้อุปกรณ์สื่อสารและสรรพสิ่งต่าง ๆ สามารถติดต่อสื่อสารและทำงานร่วมกันได้ จนทำให้ขีดความสามารถของมนุษย์แต่ละคน รวมไปถึงองค์กรขนาดเล็กมีขีดความสามารถสูงขึ้นด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี IoT

4) ในวันนี้ Artificial Intelligence (AI) หรือปัญญาประดิษฐ์ ได้ถูกพัฒนาจนถึงจุดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในทุกอุตสาหกรรมทั่วไปด้วยต้นทุนที่เหมาะสมกับการลงทุน และนับวันราคาจะถูกลงมาก รวมทั้งถูกนำมาใช้ในชีวิตประจำวันในระดับบุคคล เนื่องจาก AI ได้แทรกตัวอยู่ในซอฟต์แวร์และแอปพลิเคชันทุกชนิดและยังถูกเชื่อมโยงผ่านเครือข่าย IoT และ 4G/5G จึงทำให้ขีดความสามารถของ AI เข้าไปทำงานแทนมนุษย์ในการดำเนินการด้านต่าง ๆ แบบอัตโนมัติอย่างมีขีดความสามารถแบบก้าวกระโดด

5) ขีดความสามารถของ Social Network และ Search Engine ได้ผนวกกับ AI จนทำให้พลังอำนาจของบุคคลและกลุ่มคนมีขีดความสามารถและพลังอำนาจเพิ่มมากขึ้นอย่างก้าวกระโดดจนทำให้ประชาชนมีอำนาจต่อรองกับภาครัฐมากขึ้น ซึ่งเป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นทั่วโลก

ด้านตัวเร่งความเปลี่ยนแปลงพลิกผัน (Disruption) ในอุตสาหกรรมสื่อ ลิขเรศ ศิราภรณ์ (2564) ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงพลิกผัน แนวโน้ม และปรับตัวของอุตสาหกรรมสื่อในภูมิภาคอาเซียน (ค.ศ. 2021-2030) ดังที่แสดงไว้ในภาพที่ 2.4



ภาพที่ 2.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงพลิกผัน แนวโน้ม และปรับตัวของอุตสาหกรรมสื่อ ในภูมิทัศน์สื่อใหม่ (ค.ศ. 2021-2030)
แหล่งที่มา: ลิขเรศ ศิราภานต์ (2564).

จากภาพที่ 2.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงพลิกผันในทศวรรษที่ 3 แห่งศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 2021-2030) จะอยู่ภายใต้ปัจจัยองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่ (ลิขเรศ ศิราภานต์, 2564, น. 57)

- 1) ความเปลี่ยนแปลงพลิกผันทางเศรษฐกิจ (Economic Disruption)
- 2) ความเปลี่ยนแปลงพลิกผันทางสังคม (Social Disruption)
- 3) ความเปลี่ยนแปลงพลิกผันทางการเมือง (Political Disruption)
- 4) ความเปลี่ยนแปลงพลิกผันทางวัฒนธรรม (Culture Disruption)
- 5) ความเปลี่ยนแปลงพลิกผันทางเทคโนโลยีสื่อสาร (Communication Technology Disruption)
- 6) ความเปลี่ยนแปลงพลิกผันจากโควิด-19 (COVID Disruption)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงพลิกผันของอุตสาหกรรมสื่อไม่สามารถมองแค่เรื่องเทคโนโลยีดิสรรับชั้นเท่านั้น เนื่องจากยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีก ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีความเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องและส่งผลกระทบต่อนิเวศของอุตสาหกรรมสื่อทั้งระบบ

ด้านความเปลี่ยนแปลงพลิกผันทางเทคโนโลยีสื่อสาร ลิขเรศ ศิราภานต์ (2564) นักวิชาการอิสระด้านสื่อดิจิทัลและสื่อใหม่ มีมุมมองในเรื่องนี้ว่า นวัตกรรมการสื่อสาร ตลอดจนวิวัฒนาการความก้าวหน้าทางวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ และการปฏิวัติเทคโนโลยีการสื่อสารระบบดิจิทัลจะยังคงมีบทบาทสำคัญเป็นแกนพลวัตหลักในการขับเคลื่อนต่อเนื่องของอุตสาหกรรมสื่อในทศวรรษที่ 3 (ค.ศ. 2021-2030) โดยนวัตกรรมโครงสร้างการสื่อสารพื้นฐานยุค 6 แห่งคลื่นความเปลี่ยนแปลงและการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ที่จะมีอิทธิพลต่อภูมิทัศน์และระบบนิเวศในธุรกิจและอุตสาหกรรมสื่อ

ได้แก่ ระบบสื่อสารโทรคมนาคม 5G ปัญญาประดิษฐ์ อินเทอร์เน็ตแห่งสรรพสิ่ง ข้อมูลขนาดใหญ่ และ บล็อกเชน

จากความสำคัญดังกล่าว จะเห็นว่านวัตกรรมการสื่อสาร ตลอดจนวิวัฒนาการ ความก้าวหน้าทางวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ และการปฏิวัติเทคโนโลยีสื่อสารระบบดิจิทัลจะยังคงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมต่อเนื่องหรือ Digital Disruption เพิ่งเริ่มต้นเท่านั้น การหลอมรวมสื่อจะยังคงมีวิวัฒนาการต่อเนื่อง เทคโนโลยีมีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นักข่าวโทรทัศน์ต้องมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ปรับตัว และฝึกฝนเทคโนโลยีใหม่ ๆ อยู่เสมอ

2.2.2 แนวคิดการรู้ดิจิทัล (Digital Literacy)

ปัจจุบันได้เข้าสู่การเป็นสังคมความรู้ซึ่งคนในสังคมจะต้องเป็นแรงงานที่ใช้ความรู้ในการทำงาน ซึ่งมีคุณสมบัติสำคัญคือเป็นบุคคลที่เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ทักษะที่ควรมีของคนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะด้านการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะการรู้สารสนเทศ เป็นต้น นอกจากนี้รัฐบาลไทยได้มีการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์นำพาประเทศไทยไปสู่โมเดลประเทศไทย 4.0 โดยให้ความสำคัญในการปรับปรุงโครงสร้างโทรคมนาคมและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงมีอินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุมในทุกพื้นที่ของประเทศให้มากที่สุด เพื่อเป็นฐานการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมด้วยนวัตกรรม จากบริบทของทั้งโลกและของประเทศไทยที่เปลี่ยนไปอันเป็นมาจากการความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยียุคดิจิทัล และการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมสร้าง การใช้ และการสื่อสารสนเทศของคนในสังคม จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในสื่อดิจิทัลทั้งการรับส่ง การใช้ การจัดการสื่อดิจิทัล และกระบวนการทำงานกับเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการจัดการกับอารมณ์ของตนในสังคมสื่อออนไลน์ ซึ่งเหล่านี้คือการรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) (พรชนิตว์ สีนาราช, 2560)

สุภาพรณ อนุตรกุล (2564) การรู้ดิจิทัล หมายถึง ทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2566) ได้ให้ความหมาย การรู้ดิจิทัล หมายถึง ทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ทักษะดังกล่าวครอบคลุมความสามารถ 4 มิติ ได้แก่ การใช้

(Use) เข้าใจ (Understand) การสร้าง (Create) และเข้าถึง (Access) เทคโนโลยีดิจิทัล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พรชนิตว์ สีนาราช (2560) การรู้ดิจิทัล คือ ความรู้ ความเข้าใจในการใช้เครื่องมือทางเทคนิค และเกี่ยวข้องกับความรู้ ความสามารถพื้นฐานในการใช้ ในการทำงานกับเทคโนโลยีสารสนเทศและเครือข่ายสารสนเทศ ได้แก่ ความสามารถในการค้นคืน การจัดการ การแบ่งปัน รวมถึงการสร้างสารสนเทศและความรู้ ทักษะการเรียนรู้ในการทำงานกับสารสนเทศที่นำเสนอผ่านคอมพิวเตอร์ในรูปแบบและจากแหล่งที่มาหลากหลาย ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และทักษะทางด้านอารมณ์และทางสังคมโดยการมีตรรกะการคิดที่ถูกต้องและไม่ใช้อารมณ์ แต่ให้ความสำคัญกับเนื้อหา นอกจากนี้ยังต้องมีทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร การร่วมมือกับผู้อื่น รวมถึงมีการตระหนักด้านจริยธรรมและมารยาทบนอินเทอร์เน็ต

การรู้ดิจิทัลตามทัศนะของ JISC (2014, อ้างถึงใน ธิดา แซ่ซัน และทัศนัย หมอสอน, 2559) หรือ Joint Information Systems Committee เป็นองค์การไม่แสวงหากำไรของสหราชอาณาจักร ได้กล่าวถึงการรู้ดิจิทัลในแ่งมมสารสนเทศที่เป็นชุดพฤติกรรม มี 7 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) การรู้หนังสือ (Media Literacy) เป็นการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและสร้างผลงานทางวิชาการอย่างสร้างสรรค์ และใช้สื่อต่าง ๆ สื่อสารอย่างมืออาชีพ
- 2) การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน (Communications and Collaboration) มีส่วนร่วมในเครือข่ายดิจิทัลสำหรับการเรียนรู้และการวิจัย
- 3) การจัดการอาชีพ และความเป็นเอกลักษณ์ (Career and Identity Management) การจัดการภาพลักษณ์ทางดิจิทัลและการแสดงเอกลักษณ์บนโลกออนไลน์
- 4) การรู้เทคโนโลยีสารสนเทศหรือไอซีที (ICT Literacy) การยอมรับ ประยุกต์ และใช้อุปกรณ์โปรแกรมประยุกต์และบริการดิจิทัล
- 5) ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) การศึกษาและเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ
- 6) ความเป็นวิชาการดิจิทัล (Digital Scholarship) การมีส่วนร่วมในทางวิชาการที่อุบัติใหม่ทางวิชาชีพ และการดำเนินการวิจัยที่ขึ้นอยู่กับระบบดิจิทัล
- 7) การรู้สารสนเทศ การสืบค้น ตีความ ประเมิน จัดการ และแบ่งปันสารสนเทศ

ศักดิ์เศเรศ ประกอบผล (2564) การเข้าใจดิจิทัล ประกอบด้วยความสามารถหรือทักษะ 4 ด้าน ดังนี้

- 1) การใช้ (Use) คือ ความสามารถหรือทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว เช่น การใช้สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต การใช้โปรแกรมประมวลคำ

2) การเข้าใจ (Understand) คือ ความสามารถหรือทักษะที่ทำให้เข้าใจบริบทของเทคโนโลยีดิจิทัลได้เป็นอย่างดี สามารถประเมินตัดสินใจได้ว่าทำอะไรอย่างไรบนสื่อสังคมออนไลน์ จะทำให้สามารถจัดการสารสนเทศ เพื่อค้นหา ประเมิน และใช้สารสนเทศติดต่อสื่อสาร ประสานความร่วมมือ แก้ปัญหา และพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม

3) การสร้าง (Create) คือ ความสามารถหรือทักษะในการผลิตเนื้อหาเพื่อการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลประเภทต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมสำหรับผู้ชมหรือผู้รับสารที่หลากหลาย

4) การเข้าถึง (Access) คือ ความสามารถหรือทักษะในการระบุ นิยาม การค้นหา การเข้าถึง (Access) การค้นคืน และการอ้างอิง

ผู้วิจัยได้นำแนวคิด การรู้ดิจิทัล ทั้งด้านการใช้ การเข้าใจ และการสร้าง ที่นำมาใช้ปฏิบัติงาน ขาว รวมทั้งความเข้าใจประเด็นทางจริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงการใช้ไอซีที ซึ่งเป็นทักษะที่มีความจำเป็นอย่างมากในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อความนี้

2.2.3 แนวคิดการเล่าเรื่องและเนื้อหาข้ามสื่อ

การเล่าเรื่องจัดเป็นหัวใจสำคัญของการสื่อสาร มีบทบาทสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่เรียกว่ายุคข้อมูลข่าวสารล้นโลก ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ที่ไม่เคยมีมาก่อน เป็นเหตุให้การเล่าเรื่องยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อแย่งชิงพื้นที่การรับข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงเนื้อหาของผู้รับสารให้ได้มากที่สุด

2.2.3.1 วิธีการเล่าเรื่อง

ปรีชญา เปี่ยมการคุณ (2564, น. 167-168) แบ่งวิธีการเล่าเรื่อง ได้ 2 แบบหลัก คือ การเล่าเรื่องด้วยคน (Human) และการเล่าเรื่องด้วยสื่อ

1) การเล่าเรื่องด้วยคน หรือการเล่าเรื่องด้วยปาก (Human/Word of Mouth) การเล่าเรื่องแบบนี้ ถือเป็นการเล่าเรื่องในแบบที่เป็นธรรมชาติที่สุดของมนุษย์ เพราะเป็นเพียงการพูดที่ไม่มีเครื่องมือสื่อใดเข้ามาช่วยในการเล่าเรื่อง ส่งต่อเหตุการณ์ที่พบมาจากคนคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งด้วยวิธีการเล่าด้วยปาก ด้วยวาจา ซึ่งในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนในรูปแบบของการพูดในที่สาธารณะ เช่นในลักษณะของเวที Ted Talks หรือแม้แต่บทบาทของผู้ประกาศข่าว คนรายงานข่าว พิธีกรที่ต้องมีการนำเสนอเรื่องราวโอเดีย ประเด็นในลักษณะแบบนี้จะมีความน่าสนใจ และเป็นธรรมชาติกว่าการเล่าในรูปแบบอื่น ๆ เพราะเป็นพื้นฐานของมนุษย์อยู่แล้ว แต่เมื่อเล่าเรื่องแบบนี้ อาจจะต้องมีการนำโครงสร้างการเล่าเรื่องมาใช้ เพื่อเสริมให้เรื่องราวหรือเล่าเรื่องเล่านั้น มีความน่าสนใจและทรงพลังมากยิ่งขึ้น

2) การเล่าเรื่องด้วยสื่อ (Media) การเล่าเรื่องลักษณะแบบนี้ เป็นการหยิบเครื่องมือสื่อมาช่วยในการเล่าเรื่องให้เหมาะสมกับรูปแบบความต้องการของมนุษย์มากยิ่งขึ้น โดยใน

อดีตก็จะเป็นการเล่าเรื่องผ่าน Traditional Media หรือสื่อดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ หรืออื่น ๆ ที่เป็นสื่อในลักษณะดั้งเดิมแต่ในปัจจุบันด้วยความที่รูปแบบสื่อมีมากขึ้นอีกมากมายที่กระจายอยู่บน Social Media ซึ่งอยู่ในแต่ละ Platform นั้นก็จะมี ความแตกต่าง ในวิธีการนำเสนอและธรรมชาติความสนใจของคน (Audience) ซึ่งตรงนี้เองในฐานะนักเล่าเรื่อง จำเป็นต้องเข้าใจธรรมชาติของสื่อแต่ละประเภท ธรรมชาติผู้รับสารแต่ละกลุ่มที่อยู่ในแต่ละ แพลตฟอร์มให้มากที่สุด เพื่อที่สามารถนำมาออกแบบเรื่องเล่าและวิธีการเล่าเรื่องให้ตรงจุดและ สมบูรณ์แบบ เพื่อการเข้าถึงคนฟังให้ได้มากที่สุดเช่นกัน ในส่วน Media สามารถแบ่งย่อยออกไปได้ อีก 2 ส่วน ดังนี้

(1) Media Form หรือ รูปแบบของสื่อโดยแบ่งประเภทได้เป็น ข้อความ เสียง ภาพถ่าย กราฟิก รวมถึงภาพเคลื่อนไหวตลอดจนรูปแบบของ Virtual Reality

(2) Media Platform หรือช่องทางนำเสนอสื่อ โดยปัจจุบันช่องทาง ยอดนิยมที่สุดจะเป็นกลุ่มของ Social Media Platform อาทิ Facebook Instagram YouTube Twitter Tik-Tok และอื่น ๆ

จากการที่แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ เป็นช่องทางสื่อสารยอดนิยมในยุคปัจจุบัน เนื่องจากแพร่กระจายได้กว้าง อีกทั้งยังสามารถวัดผลการมีส่วนร่วม (Engagement) ได้ทุก แพลตฟอร์ม สิ่งสำคัญคือต้องเข้าใจธรรมชาติของแพลตฟอร์ม และ Audience ของแต่ละ แพลตฟอร์ม ปรัชญา เปี่ยมการุณ (2564, น. 177-179) กล่าวว่า จำเป็นต้องทำความเข้าใจธรรมชาติ ของแต่ละแพลตฟอร์ม เพราะแต่ละที่มีความแตกต่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับระบบการใช้งาน ประเภท ของคอนเทนต์ การเข้าถึงผู้ใช้งาน ระบบ Algorithm ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ของผู้ใช้และ Engagement ในแบบต่าง ๆ สำคัญที่สุดแพลตฟอร์มจะกำหนดเป้าหมาย Audience ค่อนข้างชัดเจนว่าใครสื่อสาร อยู่ในนั้นบ้าง เป็นคนกลุ่มใด ช่วงวัยใด ทำให้สามารถออกแบบเรื่องเล่าได้ตรงกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่าง เช่น Facebook ถือเป็นแพลตฟอร์มขนาดใหญ่ และมีผู้ใช้งานมากที่สุด เพราะตอบโจทย์ ทุกรูปแบบคอนเทนต์ ไม่ว่าจะเล่าเรื่องด้วยข้อความ (Text) รูปภาพ (Photo) วิดีโอ (Video Clip) และกลุ่มของงานกราฟิก (Graphic) ที่สำคัญที่สุดคือเป็นแพลตฟอร์มและการสื่อสารที่ตอบโจทย์ในทุก การเข้าถึง มีรูปแบบของ Engagement สร้างการมีส่วนร่วม และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันผ่านการ Like, Comment และ Share เมื่อเข้าใจก็สามารถออกแบบวิธีการเล่าเรื่องได้อย่างเหมาะสม ในขณะที่แพลตฟอร์มอื่นก็จะมี ความคาบเกี่ยวกันในการใช้งาน แต่จะมีจุดเด่นของตัวเอง หากต้องการเล่าเรื่องในรูปแบบของคลิปวิดีโอ ซึ่งเป็นที่นิยม และสร้าง Engagement ได้ดีกว่าคอน เทนต์ประเภทอื่น ๆ ถ้าเผยแพร่ผ่าน Facebook วิธีการเล่าแบบนี้ เหตุจากช่วงเวลาในการเล่นคลิป นั้นเป็นปัจจัยหลัก รวมถึงพฤติกรรมของกลุ่มคนที่ใช้แพลตฟอร์มเน้นสื่อสารระหว่างกัน แต่คลิป

เดียวกันนั้น หากเล่าผ่าน YouTube ต้องปรับโครงสร้างการเล่าเรื่อง เพื่อให้ตอบโจทย์การเข้าถึงของแพลตฟอร์มและตรงตามการใช้งานของ Audience ที่กระจายอยู่ในแพลตฟอร์มต่าง ๆ

นอกจากการทำความเข้าใจกับธรรมชาติของแต่ละแพลตฟอร์มแล้วอีกส่วนสำคัญของการเล่าเรื่องผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์คือ การเข้าใจพฤติกรรมของ Audience วิธีการวิเคราะห์ในการทำความเข้าใจ Audience สามารถหาได้จากข้อมูลทางประชากรศาสตร์ อาทิ เพศ อายุ รายได้ สถานภาพทางสังคม หรืออาจหาจาก Data ที่อยู่ในระบบสังคมออนไลน์ผ่านเครื่องมือ Social Listening หรือ Audience Insight ที่ปรากฏในแต่ละแพลตฟอร์มก็สามารถหยิบมาใช้ได้เช่นกัน

ขณะเดียวกันการทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัลอาจใช้วิธีการทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมผู้บริโภคผ่านแนวทางการตลาดในการจัดกลุ่มลักษณะของผู้พฤติกรรมของผู้บริโภค โดยใช้เกณฑ์เจเนอเรชั่น ซึ่งแต่ละกลุ่ม มีพฤติกรรมความสนใจที่แตกต่างกันออกไป รายละเอียดตามที่ ปรีชญา แม่นมินทร์ และนภวรรณ ตันติเวชกุล (2561, อ้างถึงใน นิษฐา หุ่นเกษม, 2564) นำเสนอไว้ ดังนี้

1) เจเนอเรชั่น เบบี้บูมเมอร์ หมายถึง ผู้ที่เกิดในช่วงปี 2489-2507 ลักษณะคนเจเนอเรชั่นนี้จะเป็นอิสระสูง ชอบแสดงออก มองโลกในแง่ดี มีทัศนคติเกี่ยวกับสังคมในแบบของตน และมีความคุ้นเคยเป็นอย่างดีกับสื่อมวลชน

2) เจเนอเรชั่น X หมายถึง ผู้ที่เกิดระหว่างปี 2508-2523 เป็นเจเนอเรชั่นที่เกิดมาพร้อมความหลากหลายวัฒนธรรม และแบบโลกาวิวัฒน์ เติบโตมากับโทรทัศน์และคอมพิวเตอร์ เป็นเจเนอเรชั่นที่ต้องการความเป็นอิสระ เปิดรับความแตกต่าง ต้องการความสมดุลระหว่างชีวิต การงานและครอบครัวมาก่อนอย่างอื่น

3) เจเนอเรชั่น Y หมายถึงผู้ที่เกิดระหว่างปี 2524-2543 เกิดมาพร้อมกับวิทยาการสมัยใหม่ จึงมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อหลายชนิด สามารถทำกิจกรรมหลายอย่างได้ในเวลาเดียวกัน ต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อนฝูง และสร้างความเป็นตัวตนผ่านภาพลักษณ์ต้องการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนฝูงและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมรวมทั้งสังคมออนไลน์

นอกจากนี้แล้ว ข้อมูลศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (2559 อ้างถึงใน นิษฐา หุ่นเกษม, 2564) ยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะพฤติกรรมของคนในเจเนอเรชั่นอื่น ๆ นอกเหนือจากเจเนอเรชั่นเบบี้บูมเมอร์ X และ Y ดังนี้

1) เจเนอเรชั่น Millennials หรือเกิดระหว่างปี 2525-2547 คนกลุ่มนี้ให้คุณค่ากับการพัฒนาตนเอง และยังเป็นกลุ่มที่มองหาประสบการณ์การใช้เวลาที่มีคุณภาพมากกว่าคลังโคลั้วตฤนิยม

2) เจเนอเรชั่น Z เกิดระหว่างปี 2548-2552 อาจเรียกได้อีกอย่างว่ากลุ่ม “ไอเจน (iGen)” หรือบางครั้งถูกเรียกว่า Digital Native คนกลุ่มนี้มีความสามารถในการเข้าถึงข่าวสาร และรายล้อมด้วยสื่อดิจิทัลรอบด้าน จึงเป็นเจเนอเรชั่นที่เปิดกว้าง เชื่อมั่นในความเท่าเทียมทางเพศ รวมถึงเข้าใจความหลากหลายของผู้คน

3) เจเนอเรชั่น Alpha หรือเกิดระหว่างปี 2553-2568 กลุ่มนี้สามารถปฏิสัมพันธ์กับเทคโนโลยีตั้งแต่ยังเล็กมากกว่าเจเนอเรชั่นอื่น ๆ คนกลุ่มนี้จะไม่คิดว่าเทคโนโลยีเป็นเพียงเครื่องมือ แต่จะรวมเทคโนโลยีเหล่านั้นไว้เป็นสิ่งเดียวกับการใช้ชีวิต

จะเห็นว่าสิ่งสำคัญในการเล่าเรื่องผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมจากคนไทยสูงสุดนั้น เพื่อสนองตอบงานข่าวในยุคดิจิทัลสามารถนำเสนอได้ทั้งข้อความ ภาพ เสียง ภาพวิดีโอ ต้องทำความเข้าใจธรรมชาติของแพลตฟอร์ม และพฤติกรรมผู้รับสาร เพื่อจะได้ออกแบบงานข่าวสื่อดิจิทัลได้เหมาะสมกับแพลตฟอร์มนั้น เป็นทักษะที่นักข่าวต้องเรียนรู้ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายการขยายช่องทางหลากหลายแพลตฟอร์มขององค์กรสื่อ

2.2.3.2 การเล่าเรื่องข้ามสื่อ (Transmedia Storytelling)

แนวคิดการเล่าเรื่องข้ามสื่อ เป็นกระบวนการหนึ่งที่ถูกใช้ในการสื่อสารมวลชนมายาวนาน และหลังจากที่อินเทอร์เน็ตได้เข้ามามีอิทธิพลต่อผู้รับสาร มีผลกับความเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อ ทำให้การเล่าเรื่องข้ามสื่อขยายวงกว้างตามไปด้วย

ชาม เชื้อสถาปนศิริ (2558) สรุปแนวคิดหรือหลักการทำเรื่องเล่าข้ามสื่อ ไว้ว่า คือ เทคนิคการเล่าเรื่องที่ใช้ประโยชน์จากการแบ่งเรื่องออกเป็นส่วนย่อย ๆ และผลิตเรื่องราวส่วนย่อย ๆ นั้นนำเสนอผ่านช่องทางสื่อที่แตกต่างกัน โดยที่เรื่องทั้งหมดนั้นต่างก็มีส่วนที่เป็นเนื้อหาสมบูรณ์ในตัวเองหรือไม่ก็ได้ และเรื่องต่าง ๆ สามารถนำมารวมกันเป็นเรื่องเดียวกันได้โดยผ่านประสบการณ์ของผู้ชมหรือผู้ใช้งานสื่อ หลักการเล่าเรื่องข้ามสื่อ ของ Henry Jenkins มี 7 เรื่องหลัก ดังนี้

1) Spreadability vs. Drillability เนื้อหาที่ดีต้องมีพลัง มีศักยภาพ สามารถแพร่ขยายไปยังสื่ออื่น ๆ ได้ มีพลังในการแบ่งปันและผลักดันประสบการณ์ให้ผู้คน และเนื้อหาเชิงลึกมีพลังในการผลักดันสร้างประสบการณ์ให้ผู้เสพซึมซับได้อย่างลึกซึ้ง และจับความสนใจของผู้รับสารได้

2) Continuity vs. Multiplicity เนื้อหาที่ดี ต้องมีความสามารถในการเล่าเรื่องต่อเนื่อง และมีความสามารถในการขยายหรือดัดแปลงเป็นรูปแบบอื่น ๆ ได้มากมาย

3) Immersion vs. Extraction เนื้อหาที่ดีต้องสร้างความรู้สึก อิน ซึมซับ หยั่งลึก ให้ผู้บริโภคสามารถฝังตัวเสพเรื่องนั้นได้เสมือนเป็นส่วนหนึ่ง และเมื่อออกจากการรับชมเรื่องนั้นแล้ว เรื่องนั้น ๆ ก็ยังมีส่วนให้สามารถใช้ได้ในกิจวัตรประจำวัน

4) World Building ไม่จำเป็นต้องยึดติดแก่นเรื่องเดียว ผู้ใช้สามารถเล่าเรื่องนั้น ๆ แตกต่างออกไป และสร้างเรื่องที่เชื่อมโยงกับโลกจริง ๆ และประสบการณ์ทางโลกดิจิทัล

5) Seriality เรื่องทั้งหมดไม่จำเป็นต้องเป็นกลุ่มก้อนเดียว แต่ยังแบ่งส่วนเรื่องนั้นออกเป็นชิ้นส่วนย่อย ๆ มีความครบถ้วนสมบูรณ์ในตัวเอง และกระจายเรื่องนั้น ๆ ออกไปสู่ช่องทางที่เหมาะสม ทำให้ผู้ชม ผู้รับสารสามารถเสพเรื่องนั้น ๆ จากช่องทางอื่น ๆ โดยไม่ต้องเรียงลำดับก่อนหลัง

6) Subjectivity การเล่าเรื่องข้ามสื่อที่ดีก็คือการเล่าเรื่องเดิมแต่บ่อยครั้งที่เล่าเรื่องนั้นผ่านสายตาและมุมมองของตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง และก็ถูกทำให้กลายเป็นอีกเรื่องด้วยมุมมองเรื่องแบบใหม่นี้ทำให้ผู้ที่ชื่นชอบได้ซึมซับเข้าใจได้ดีขึ้นว่าเรื่องที่แตกต่างนี้ พูดยกับใครและพูดยว่าอย่างไร

7) Performance การเล่าเรื่องข้ามสื่อไม่จำเป็นต้องยึดถือมุมมองจากด้านผู้สร้าง เท่านั้น ผู้ที่ชื่นชอบก็สามารถนำเรื่องนั้น ๆ ไปสร้างได้ใหม่ในแบบฉบับของตัวเอง

จะเห็นว่าการเล่าเรื่องในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนจะต้องเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ และในส่วนสื่อสังคมออนไลน์มีสิ่งที่จะต้องคำนึงคือเรื่องการสร้างปฏิสัมพันธ์หรือ Engagement ซึ่งเชื่อมโยงกับการสร้างรายได้ทางธุรกิจ ผู้วิจัยนำเรื่องการเล่าเรื่องข้ามสื่อมาใช้อภิปรายทักษะที่นักข่าวจำเป็นต้องมีในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนจำเป็นต้องมีความเข้าใจเทคนิคการเล่าเรื่องข้ามสื่อ เพื่อนำไปสู่การสร้างปฏิสัมพันธ์ในสื่อสังคมออนไลน์

2.2.4 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพสื่อมวลชนและแรงงานในยุคดิจิทัล

จากการที่นักข่าวปรับการทำงานภายใต้ระบบนิเวศวิทยาสื่อดิจิทัลจึงต้องเรียนรู้และเพิ่มทักษะจำเป็น ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในยุคดิจิทัล

2.2.4.1 ทักษะที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพสื่อมวลชน

ฐิตินัน บัญญาพ คอมมอน (2560) นำเสนอรายงานศึกษาของสหภาพยุโรป Creative Skills Europe ได้เสนอแนะผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลและข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานและผู้ประกอบวิชาชีพในภาคส่วนของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยอธิบายว่า ตั้งแต่หลังศตวรรษ 1990 เป็นต้นมา เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามาครอบครองชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงานของมนุษย์เรามาก่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมากมาย ส่วนภาควิชาชีพที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์และสินค้าวัฒนธรรมได้รับผลกระทบมากมาย อาทิ สื่อสิ่งพิมพ์ ดนตรี ภาพยนตร์ ส่งผลให้ต้องปรับตัวให้เข้ากับการทำงานภายใต้สิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ แบบหลายแพลตฟอร์ม (Multiplatform Environment) นักวิชาชีพในอุตสาหกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงต้องมีทักษะใหม่ ๆ ในออกแบบเนื้อหาและทักษะการผลิตเนื้อหาเพื่อให้สามารถกระจายเนื้อหาไปได้ในหลายช่องทาง

(Multichannel) หรือหลายแพลตฟอร์ม/พหุแพลตฟอร์ม (Multiplatform) นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัลส่งผลให้บุคลากรในสายวิชาชีพต้องเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ อาทิ การบริหารจัดการความปลอดภัยในโลกไซเบอร์ การเชื่อมโยงเครือข่ายคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์ไร้สาย (Mobile Computing) การประมวลผลแบบกลุ่มเมฆ (Cloud Computing) กระบวนการวิเคราะห์กลุ่มข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อค้นหารูปแบบความสัมพันธ์ของข้อมูลเหล่านั้นที่ซ่อนอยู่ข้างใน (Big Data Analytics) รวมทั้งทักษะความรู้เกี่ยวกับแอปพลิเคชัน (Application) ในสื่อสังคมออนไลน์

ตาม ข้อเสนอแนะ (2558, อ้างถึงใน พัชรินทร์ รักสัตย์, 2560) กล่าวถึงคุณสมบัติผู้สื่อข่าวในยุคดิจิทัล 9 ด้าน ดังนี้

1) Multi Skill, Multimedia ทักษะในกระบวนการผลิต และนำเสนอรายการข่าว โดยนักข่าว 1 คนต้องมีความสามารถในการเป็นผู้สื่อข่าว ช่างภาพ ตัดต่อ วีโรเตอร์ ช่างเทคนิค

2) Digital Skill and Thinking มีทักษะในการขุดคุ้ย รวบรวม การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) การนำเสนอในรูปแบบภาพและกราฟิก

3) Transmedia Storytelling ทักษะการเล่าเรื่องข้ามสื่อ ออกแบบการเล่าเรื่องให้มีเสน่ห์ที่น่าสนใจ เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาส่งไปถึงมือผู้รับสารให้มากและตรงที่สุด

4) Decode and Encode Script มีความสามารถตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลต่าง ๆ ความสามารถในการเขียนเว็บบล็อก หรือเขียนเว็บไซต์ข่าวออนไลน์

5) Audience Research ใช้เครื่องมือทางการตลาดเพื่อเก็บรวบรวมสถิติ ความนิยม การพูดถึงการค้นหา การเข้าถึง ระยะเวลาเข้าชม การเข้ารับชม การแสดงความคิดเห็น การกดแชร์ รวมถึงการพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นที่รับชมมาปรับใช้

6) Application Utilize ความสามารถในการใช้งาน แก๊ซ ออกแบบ แอปพลิเคชัน สำหรับการแสดงผลหรือการเชื่อมโยงเนื้อหารายการกับผู้ชมให้มีประสิทธิผลมากที่สุด

7) News Gathering, Collaboration and Participation มีทักษะการทำงานเป็นทีม และความสามารถในการสืบค้นข้อมูลทางลึกและกว้าง มีความสัมพันธ์กับแหล่งข่าว รู้ลึก รู้จริง มากกว่าเดิม

8) Data Journalism มีความสามารถในการจัดการข้อมูลข่าวสาร สามารถใช้คอมพิวเตอร์ในกระบวนการผลิตและการถ่ายทำ ใช้แอปพลิเคชันสำหรับการสืบค้นหา นำเสนอข่าว สามารถนำเสนอข้อมูลข่าวสารในลักษณะภาพกราฟิก วิดีโอกราฟิกได้ และทำข่าวโดยการรวบรวมข้อมูลจากประชาชน พลเมืองชาวนเน็ต

9) Be Familiar with Laws and Ethics มีความเข้าใจการนำเสนอข่าว ไม่ให้กระทบต่อสังคม ต้องรู้กฎหมาย มีจริยธรรม ไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน

ทอม จอห์นสัน (2540, อ้างถึงใน สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2565, น. 449-451) นำเสนอ ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยงานข่าว 7 ประการ ซึ่งทักษะทั้ง 7 ประการที่นักข่าวควรรู้ ได้แก่

1) การใช้ซอฟต์แวร์ระบบปฏิบัติการ หรือ “โอเอส” ซึ่งเป็นโปรแกรมหรือซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ที่ควบคุมการทำงานของคอมพิวเตอร์ และเป็นตัวกำหนดว่าจะให้ใช้นำเสนอ และทำงานเกี่ยวกับไฟล์ของข้อมูลอย่างไร ระบบปฏิบัตินี้ในบางครั้งเรียกว่าแพลตฟอร์ม ซึ่งมีหลายระบบเช่น แมคอินทอช ดอส ยูนิกซ์ และวินโดวส์ เป็นต้น

2) การจัดการระบบงานเอกสาร เป็นโปรแกรมอัจฉริยะเกี่ยวกับงานเอกสาร ที่ไม่เพียงแต่ใช้พิมพ์เอกสารเท่านั้น แต่ยังคงมีความสามารถอื่น ๆ เช่น สะกดคำ การค้นหา แทนที่ ตัดต่อ จัดระบบดัชนี เป็นต้น

3) การสื่อสารข้อมูลออนไลน์ที่สามารถทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์แต่ละเครื่องมือสื่อสารถึงเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องอื่น ๆ ได้ ซึ่งมีการใช้งานการสื่อสารข้อมูลออนไลน์อยู่หลายแบบ เช่น บริการออนไลน์เชิงพาณิชย์ บริการกระดานข่าวอิเล็กทรอนิกส์ บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

4) การใช้โปรแกรมตารางคำนวณอัตโนมัติ หรือ สเปรดชีท ซึ่งช่วยในการสรุป รวบรวม วิเคราะห์ หรือช่วยตีความหมาย ของข้อมูลจำนวนมากมาได้ด้วยโดยง่าย เช่น โปรแกรมตารางคำนวณไมโครซอฟท์เอ็กเซล (Microsoft Excel) เป็นต้น

5) การจัดการระบบฐานข้อมูล หรือ ดาต้าเบส นอกจากการใช้งานโปรแกรมตารางคำนวณอย่างง่ายแล้ว ระบบการจัดการฐานข้อมูลยังสามารถจัดการระบบข้อมูลข่าวสารจำนวนมากมหาศาลได้ โดยสามารถทำงานให้ตามรายการที่ผู้ใช้งานระบุไว้ ซึ่งรวมถึงการสรุปข้อมูลข่าวสารการรวมกลุ่มข้อมูลสองกลุ่มเข้าด้วยกัน เช่น จำนวนอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในเมือง ๆ หนึ่งกับจำนวนผู้คนในเมือง ๆ นั้น จะทำให้สามารถใช้การจัดการฐานข้อมูลที่ว่าคำนวณหาอัตราการเกิดอาชญากรรมในเมืองนั้นได้ เป็นต้น

6) ระบบข้อมูลเชิงภูมิศาสตร์ หรือ จีไอเอส (Geographical Information Systems: GIS) เป็นโปรแกรมซึ่งเชื่อมโยงข้อมูลเข้ากับระบบแผนที่ ทำให้สามารถใช้เป็นเครื่องมือวิเคราะห์แนวโน้มต่าง ๆ ได้

7) การสร้างสรรค์เว็บเพจ บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือ เวิลด์ไวด์เว็บ (www) นับเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับวิชาชีพวารสารศาสตร์ และธุรกิจบริการข้อมูลข่าวสาร นอกจากนั้น นักข่าวยังสามารถสร้างสรรค์เว็บเพจส่วนตัวขึ้นไว้ในอินเทอร์เน็ต เพื่อติดต่อด้วยตัวเอง เข้าไปในเว็บเพจนั้น ไม่ว่าจะอยู่ในที่ทำงานหรือที่บ้านก็ตาม

2.2.4.2 ทักษะที่จำเป็นสำหรับแรงงานในยุคดิจิทัล

วาสนา ศรีอิศรลาภ และจรรยาบรรณ คงคล้าย (2559) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะ 6 ประการของทรัพยากรมนุษย์ในยุคองค์กรสารสนเทศ เพื่อช่วยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วย

- 1) การมุ่งมั่นเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หมายถึง บุคลากรต้องมีการใฝ่รู้และเข้าร่วมการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอเพื่อปรับตนเองให้เข้ากับเทคโนโลยีและเพื่อได้รับข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อความอยู่รอดขององค์กร
- 2) การเปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวเข้ากับโครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่น หมายถึง บุคลากรที่สามารถยอมรับและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ง่าย จะเป็นบุคลากรที่เหมาะสมกับโครงสร้างขององค์กรสมัยใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
- 3) มีความคิดสร้างสรรค์อยู่เสมอ หมายถึง การมีความคิดสร้างสรรค์จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้ข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่นวัตกรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับองค์กร
- 4) การทำงานเป็นทีม หมายถึง ความร่วมมืออันดีระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กรจะช่วยสนับสนุนและพัฒนาให้เกิดวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกันและช่วยให้สามารถจัดสรรข้อมูลสารสนเทศได้อย่างเป็นระบบ
- 5) เปิดใจยอมรับการแบ่งปันข้อมูลสารสนเทศ หมายถึง การที่ข้อมูลต่าง ๆ จะมีค่าเพิ่มมากขึ้นได้เมื่อเกิดการแบ่งปันและก่อให้เกิดความรู้ใหม่ขึ้นมา องค์กรยุคใหม่จะหลีกเลี่ยงบุคลากรที่เข้ามาทำงานและลาออกไปโดยไม่มีการแบ่งปันข้อมูลที่เก็บสะสมไว้ให้กับองค์กร
- 6) การสนับสนุนจากองค์กรและการแสดงออกถึงการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร หมายถึง การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรเป็นผลมาจากการที่องค์กรแสดงออกถึงการสนับสนุนบุคลากร ในด้านต่าง ๆ ช่วยให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน อีกทั้งบุคลากรเกิดความจงรักภักดีต่อองค์กร ส่งผลดีต่อการอยู่รอดขององค์กร

รุ่งนภา เพ่งรุ่งเรืองวงษ์ (2562) ได้นำเสนอเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของแรงงานในยุคที่มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยี การสื่อสาร และการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต หรือที่เรียกว่ายุค 4.0 ซึ่งคุณลักษณะที่สำคัญของแรงงานไทย ประกอบด้วย

- 1) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ เช่น การวางแผนและการบริหารระบบงานธุรกิจขั้นพื้นฐาน
- 2) สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ หนึ่งหรือสองภาษาขึ้นไป

3) ทักษะทางปัญญาและการใช้ความคิดทำงานให้ดีขึ้น เพื่อพัฒนารูปแบบ และแนวทางการทำงานให้ดีขึ้น

4) มีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมต่อเพื่อนร่วมงาน มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือผู้อื่น

5) มีทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข และการใช้สารสนเทศเพื่อพัฒนา ศักยภาพของธุรกิจ

6) ใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ ในการบริหารทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิด ประโยชน์สูงสุด

7) มีความสามารถในการปฏิบัติงานตรงตามมาตรฐานภารกิจงานของ ตนเองและแก้ปัญหาได้อย่างมืออาชีพ

8) มีทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์กับเพื่อนร่วมงานให้เกิดความเข้าใจ ตรงกัน

9) มีคุณธรรม จริยธรรมและรู้จักกาลเทศะ

10) ทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ และมุ่งเน้นการให้บริการอย่างเท่าเทียม โปร่งใส และรวดเร็ว

11) มีความสามารถในการปรับตัวในความไม่แน่นอน ต้องยืดหยุ่นให้ เหมาะสมกับลักษณะของงานในสภาวะต่าง ๆ รวมถึงมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่โอกาส ใหม่ ๆ

12) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สร้างความประทับใจและพึงพอใจให้กับ ผู้รับบริการ

13) มีวินัยและความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเอง

14) การอุทิศตนเพื่อส่วนรวมและความยุติธรรม

15) มีเจตคติที่ดีต่องานที่ทำ มีภาวะผู้นำและสามารถเป็นแรงจูงใจให้กับ ผู้อื่น

ชนากานต์ สุวรรณรัตน์ และคณะ (2562) นำเสนอคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ บุคลากรในยุคประเทศไทย 4.0 ที่แต่ละองค์การล้วนต้องการบุคลากรที่มีประสิทธิภาพสูงเพื่อช่วย ขับเคลื่อนองค์กรให้อยู่รอดภายใต้การแข่งขันที่รุนแรงที่ควรมี 7 คุณลักษณะ ดังนี้

1) รู้งานตามอาชีพ มีความรู้เกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมาย และมีทักษะ มีความถนัดความรู้เฉพาะด้านนั้น ๆ รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และ เทคโนโลยี โดยเฉพาะความสามารถในการใช้สื่อออนไลน์ให้เกิดประโยชน์กับงาน

2) ทักษะภาษาเป็นเลิศ มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ ทั้งด้านการอ่าน การพูด การเขียน โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ยังพบว่าองค์กรยังต้องการให้บุคลากรสามารถใช้ภาษาที่นอกเหนือจากภาษาอังกฤษอย่างน้อย 1 ภาษา และสื่อสารกับประชาคมอาเซียนได้

3) เชี่ยวชาญเทคโนโลยี ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการแข่งขันตลอดเวลา จึงได้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการปฏิบัติงานเพื่อความเข้มแข็งและมีศักยภาพ บุคลากรควรพัฒนาทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างน้อยให้ได้ตามรูปแบบพื้นฐาน และนำไปประยุกต์ในการใช้งานทั่วไป

4) มุ่งสร้างนวัตกรรม การพัฒนาและสร้างนวัตกรรมใหม่เป็นสิ่งสำคัญในปัจจุบัน เนื่องจากการแข่งขันทำให้แต่ละองค์กรพยายามหาข้อได้เปรียบและเพิ่มขีดความสามารถด้านการผลิต และบริการ ความสำคัญของนวัตกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้องค์กรอยู่รอดได้ในตลาดการแข่งขัน

5) พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ซึ่งเป็นผลจากเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิด รูปแบบใหม่ ๆ ของการแข่งขัน และความต้องการของคนในสังคม บุคลากรต้องปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมใหม่ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นคุณสมบัติสำคัญสำหรับบุคลากรและองค์กรในปัจจุบัน

6) ทักษะคติเชิงบวก มีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร มีความเสียสละ มีจิตสาธารณะ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงาน และมีความจริงใจ เปิดใจเข้าใจมุมมองของผู้อื่น ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ไม่เห็นแก่ตัว คิดในแง่บวก อยู่เสมอ เมื่อพบเจอปัญหาและอุปสรรค

7) บุคลิกภาพเหมาะสมตามกาลเทศะ มีกิริยามารยาทสุภาพเรียบร้อย พูดจาไพเราะ สุภาพ ชัดเจน ถูกต้อง การแต่งกายสุภาพเรียบร้อย สะอาด ถูกกาลเทศะและเหมาะสมกับงาน

กมลพร กัลยาณมิตร (2564) ได้นำเสนอทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานหลังยุคโควิด 7 ด้าน ดังนี้

1) ทักษะการปรับตัวและความยืดหยุ่น (Adaptability and Flexibility) ในสภาวะการณ์การระบาดของ Covid-19 รูปแบบการทำงานในยุคหลังโควิด-19 มีการผสมผสานระหว่างการทำงานจากบ้านและการทำงานในสำนักงานมากขึ้น และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการทำงานมากขึ้น ดังนั้นคนทำงานต้องพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีทัศนคติที่เปิดกว้างในการทำงาน พร้อมที่จะยืดหยุ่นให้กับองค์กรและรูปแบบการทำงานใหม่ ๆ และมองหาโอกาสที่ซ่อนอยู่เพื่อพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสให้ได้

2) ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity & Innovation) ในโลกการทำงานยุคหลังโควิด-19 ทำให้หลายองค์กรก้าวสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรม เพื่อตอบรับกับการทำงานวิถีใหม่ และความอยู่รอดขององค์กร ดังนั้นคนทำงานต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ ใช้จินตนาการ ประยุกต์พลิกแพลง สร้างให้เกิดสิ่งใหม่ หรือนวัตกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์กับองค์กรซึ่งความคิดสร้างสรรค์นี้เป็นสิ่งที่เทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทำแทนคนไม่ได้

3) ทักษะการใช้ข้อมูล (Data Literacy) ยุคหลังโควิด-19 ถือเป็นยุคบิ๊กดาต้า (Big Data) หลายหน่วยงานผลักดันให้มีการรวบรวมข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล และอาศัยข้อมูลในการตัดสินใจเรื่องสำคัญ ๆ ดังนั้นคนทำงานต้องมีทักษะมีความสามารถในการอ่านข้อมูลและเข้าใจความหมาย เช่น ตัวเลข กราฟ Dashboard ต่าง ๆ และสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น สามารถนำข้อมูลลูกค้ามาวิเคราะห์ความสนใจ ความต้องการ หรือแนวโน้มพฤติกรรม เป็นต้น

4) ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ (Critical Thinking) ในโลกยุคหลังโควิด-19 เป็นยุคที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มากมาย ซึ่งอยู่ในรูปแบบของดิจิทัลแทบทั้งสิ้น ดังนั้นคนทำงานจึงต้องมีความสามารถในการสังเคราะห์ ตีความ และประเมินข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง หรือได้คำตอบที่เหมาะสม เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ การประเมิน และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ขององค์กรได้อย่างดีที่สุด

5) ทักษะเชิงดิจิทัล (Critical Thinking Digital) ในวิกฤตการระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดความปกติใหม่ (New Normal) หลายองค์กรต้องปรับเข้าสู่ Digital Transformation นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในแง่มุมต่าง ๆ มากขึ้น เช่น เทคโนโลยีคลาวด์อัจฉริยะและปัญญาประดิษฐ์ (AI) บิ๊กดาต้า (Big Data) มาใช้มากขึ้น ดังนั้นคนทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ ต้องมีความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและคล่องแคล่ว ทั้งการใช้ การเข้าใจ การสร้าง และการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล

6) ทักษะความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้คนทำงานต้องประสบปัญหาการทำงานโดยการเปลี่ยนมาเป็นการทำงานจากบ้าน (Work From Home) ทำให้ความสมดุลของการทำงานและการใช้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไปเป็นในลักษณะงานที่ไร้ความสมดุลแบบไม่รู้ตัว สิ่งที่เข้ามาช่วยจัดการทางอารมณ์และควบคุมจิตใจได้ คือ ความฉลาดทางอารมณ์ทำให้สามารถบริหารจัดการกับอารมณ์ที่เกิดจากการทำงาน จากเพื่อนร่วมงาน หรือหัวหน้างานได้เป็นอย่างดีทำให้การทำงานเป็นไปอย่างลื่นไหล สื่อสารกันได้เข้าใจในระยะไกล โดยไม่ใช้อารมณ์มาตัดสิน

7) ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Commit to a Lifetime of Learning) เมื่อโลกและโจทย์การทำงานเปลี่ยนไป การทำงานในยุคหลังโควิด-19 คนทำงานต้องปรับเปลี่ยน

เรียนรู้ และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ตลอดเวลาเพื่อติดอาวุธตนเองให้สามารถก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากมหันตภัยไวรัสโควิด-19 ครั้งนี้ ซึ่งการเรียนรู้ในยุคหลังโควิด-19 นี้ เน้นที่การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Truly Blended) คือการเรียนรู้เริ่มไม่หยุดอยู่นิ่งกับช่องทางหรือรูปแบบเดิม ๆ ทั้งนี้ การเรียนรู้ในระบบออนไลน์มีมากขึ้นและมีทรัพยากรที่พร้อมกว่า

จากรายงานเรื่อง The Future of Jobs Forum หรือ WEF ของสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) ปี 2022 ที่ได้ทำการสำรวจฝ่ายทรัพยากรบุคคลในองค์กรชั้นนำต่าง ๆ เพื่อดูแนวโน้มทักษะที่จะเป็นที่ต้องการในตลาดแรงงาน ร่วมกับสถาบัน Burning Glass องค์กรไม่แสวงผลกำไรที่สนับสนุนการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อธุรกิจ (Business Higher Education Forum -BHEF) ผลการศึกษาพบทักษะที่ต้องการสูงสุด 4 ด้าน ดังนี้ (นงลักษณ์ อัจฉริยะ, 2566)

- 1) ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และการเรียนรู้ของโปรแกรมด้วยตัวเอง (Machine learning: ML)
- 2) บริการที่ครอบคลุมถึงการให้กำลังประมวลผล หน่วยจัดเก็บข้อมูล และระบบออนไลน์ต่าง ๆ จากผู้ให้บริการ ระบบคลาวด์คอมพิวเตอร์ (Cloud Computing)
- 3) การจัดการผลิตภัณฑ์ (Product Management)
- 4) ทักษะทางด้านโซเซียลมีเดีย

นอกจากนี้ สิ่งที่เห็นได้ชัดจากรายงานของ Burning Glass คือ ภาคธุรกิจ นักการศึกษา และภาคประชาสังคมต้องร่วมมือกันเพื่อสร้างความมั่นใจว่า แรงงานแห่งอนาคตจะมีทักษะพร้อมสำหรับการแข่งขันและเติบโตในเศรษฐกิจดิจิทัล เพราะอัตราการว่างงานและความไม่แน่นอนของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้การปรับทักษะเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องดำเนินการเพื่อปกป้องแรงงานและความล้มแล้วลุกเร็วของเศรษฐกิจในโลกอนาคต

2.3 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้นำงานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการศึกษาเรื่องการปรับตัวและทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก้าวไกล เพื่อเปรียบเทียบผลวิจัยที่ค้นพบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรในมิติใดบ้าง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว

พิมพ์มาส รัตนาวธน์วรรณ (2545) ได้ทำการวิจัยเรื่องการปรับตัวของนักข่าวกรณีการขยายธุรกิจข้ามสื่อในกลุ่มเดอะเนชั่น มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาการปรับตัวของนักข่าวที่มาจากสายงานที่ต่างกันในการทำงานข้ามสื่อและหลายสื่อ ศึกษาผลกระทบที่มีต่อนักข่าวเมื่อองค์กรขยายธุรกิจ

ข้ามสื่อ รวมถึงศึกษาคุณลักษณะของนักข่าวที่ทำงานข้ามสื่อและหลายสื่อ ผลการวิจัยพบว่าในส่วนของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักข่าวข้ามสื่อมี 5 ประการ คือ ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการเลือกใช้ข้อมูลข่าวสารตามความเหมาะสมของสื่อ มีความชำนาญในการทำข่าว ความสามารถในการเรียนรู้และฝึกฝนตนเองตลอดเวลา และความมั่นใจและความกล้าในการทำงานใหม่ ๆ และมีคุณลักษณะพิเศษจากการวิเคราะห์

สกุลศรี ศรีสารคาม (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องสื่อสังคม (Social Media) กับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าว เพื่อศึกษารูปการใช้สื่อออนไลน์ และการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าวในขั้นตอนต่าง ๆ เมื่อมีการใช้สื่อสังคมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสื่อข่าว ผลการวิจัย พบว่าในเรื่องการได้มาซึ่งข้อมูลข่าว แหล่งข่าวที่กว้างขึ้น จากเดิมที่ข่าวมาจากผู้สื่อข่าวลงพื้นที่ สัมภาษณ์ ค้นคว้ามารายงาน แล้วส่งไปยังผู้รับสารผ่านทางสื่อเดิม ซึ่งผู้รับสารจะได้รับข่าวจากองค์กรข่าว เมื่อสิ้นสุดกระบวนการทำข่าว เมื่อมีการใช้สื่อสังคม การรายงานข่าวเปลี่ยนเป็นสามารถรายงานได้ระหว่างกระบวนการกำลังทำข่าว โดยอัปเดตข้อมูลที่ได้เพิ่มเติมผ่านสื่อสังคมทันที ทำให้ผู้รับสารได้รับข่าวสารตลอดเวลา ต่อเนื่อง รับรู้รวดเร็ว เนื่องจากข้อมูลของข่าวจำนวนมากถูกนำเสนอผ่านสื่อสังคมแล้ว ข่าวที่ผู้สื่อข่าวจะนำเสนอผ่านสื่อดั้งเดิมไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ที่มีฐานการรายงานเชื่อมโยงกับสื่อสังคม ควรมีการรายงานเนื้อหาเพิ่มเติมมากขึ้นจากสิ่งที่สื่อสารผ่านสื่อสังคมแล้ว

ฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการสื่อโทรทัศน์ในยุคดิจิทัลหลอมรวม เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการสื่อโทรทัศน์ในยุคดิจิทัลหลอมรวม รวมทั้งสำรวจอุปสรรคความท้าทายและแนวทางจัดการกับปัญหาของผู้บริหารองค์กรสื่อโทรทัศน์ดิจิทัลในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า อุปสรรคและความท้าทายหลักที่ผู้บริหารองค์กรสื่อต้องพบคือช่องว่างด้านความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีที่แตกต่างกันระหว่างบุคลากรรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ผู้บริหารองค์กรได้ใช้ 2 แนวทางในการจัดการบริหาร ได้แก่ การเลือกสรรบุคลากรใหม่ ๆ ที่มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาร่วมงานในองค์กร และใช้วิธีการจัดการอบรมด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ ให้กับพนักงานเก่าที่มีอยู่เดิม ส่วนกรณีที่บุคลากรไม่สามารถปรับตัวได้ผู้บริหารจะใช้วิธีการมอบหมายงานด้านอื่น ๆ ที่เหมาะสมให้กับบุคลากรรุ่นเก่า การปรับเปลี่ยนดังกล่าวนำมาซึ่งความเครียดกับพนักงานในองค์กรบ้างในระยะเวลาหนึ่งเพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงการทำงาน เป็นการบังคับให้คนทำงานต้องเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เพิ่มเวลาและภาระในการทำงาน แต่ผลกระทบที่มีต่อความพึงพอใจในเชิงลบของเทคโนโลยีจะค่อย ๆ ลดลง เมื่อเวลาผ่านไป

วัฒน์ ภูวทิศ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องผู้สื่อข่าวกับการใช้ประโยชน์และความน่าเชื่อถือของข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อรายงานข่าวสาร เพื่อศึกษาถึงการใช้ประโยชน์ และปัญหาความน่าเชื่อถือของข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อใช้ในการรายงานข่าวสารของผู้สื่อข่าว ผลการวิจัยพบว่า

ผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟซบุ๊ก กูเกิลพลัส และทวิตเตอร์ เพื่อหาเบาะแสของข่าว รายงานข่าวสาร สร้างเครือข่ายในชุมชนออนไลน์และแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีในประเด็นสาธารณะ ซึ่งผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่ระบุความน่าเชื่อถือของข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับปานกลาง เพราะข้อมูลไม่ได้ผ่านการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการข่าวทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลทั้งหมดไปใช้ได้ทันที จึงต้องตรวจสอบด้วยการส่งผู้สื่อข่าวลงพื้นที่ซ้ำหรือวิเคราะห์ข้อมูลในออนไลน์ว่ามีบริบทแวดล้อมที่เป็นการสร้างข้อมูลขึ้นเอง ปัญหาการใช้ข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อรายงานข่าวสารพบว่าข้อมูลมีความผิดพลาด ขาดความน่าเชื่อถือ สร้างความแตกตื่นเมื่อเกิดภาวะวิกฤต สร้างความแตกแยกในสังคม และละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและลิขสิทธิ์ ผู้สื่อข่าวต้องระมัดระวังถึงผลประโยชน์ที่แอบแฝงทางการเมืองในรูปแบบข่าวลวง ข่าวลือ และต้องใช้ดุลยพินิจเพื่อพิจารณาข้อมูลอย่างรอบคอบและเที่ยงธรรม

รุ่งลักษณ์ นาคพงษ์ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยในการบริหารงานข่าวของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล และการปรับตัวในยุคที่ภูมิทัศน์สื่อมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อศึกษานโยบายการบริหารงานข่าวและปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานข่าวของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของการเป็นสื่อมวลชนที่ต้องมีการปรับตัวในยุคที่ภูมิทัศน์สื่อมีการเปลี่ยนแปลง ผลวิจัยพบว่า การนำเสนอข่าวในยุคดิจิทัลต้องอยู่ภายใต้กรอบจริยธรรม จรรยาบรรณ ที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคมและต่อแหล่งข่าว โดยมีบทบาทหน้าที่ 4 ด้าน ดังนี้ 1) สื่อต้องมีความเป็นกลางไม่ชี้นำคนดู ไม่แสดงความคิดเห็นส่วนตัว 2) สื่อมีหน้าที่นำเสนอข่าวสารที่ถูกต้อง 3) สื่อทำหน้าที่ตรวจสอบกลั่นกรองและเฝ้าระวังข้อมูลข่าวก่อนถูกเผยแพร่ออกไป 4) สื่อต้องรักษามารยาท ให้เกียรติแหล่งข่าว ทั้งคำพูด และกิริยาที่แสดงต่อแหล่งข่าว ด้านคุณสมบัติของการเป็นสื่อในยุคดิจิทัล 1) ต้องเป็นคนอยากรู้อยากเห็น 2) ต้องเป็นคนมีไหวพริบ แก้ไขสถานการณ์เก่ง 3) ต้องมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ 4) ต้องมีความอดทน เสียสละ 5) ต้องมีความสามารถในการจับประเด็นข่าวเก่ง 6) ต้องมีความสามารถในการนำเสนอหรือรายงานข่าว 7) ต้องมีบุคลิกภาพที่ดี สุภาพอ่อนน้อม น่าเชื่อถือ 8) ต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการนำเสนอข่าว 9) ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถทำงานเป็นทีมได้ และ 10) มีความรู้ด้านภาษา

พุกษา เกียรติเมธา (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่องการปรับตัวของกระบวนการสร้างสรรค์ภาพยนตร์โฆษณาในยุค Digital Disruption มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของสถานการณ์ Digital Disruption ที่มีต่อกระบวนการสร้างสรรค์ภาพยนตร์โฆษณาและเพื่อศึกษาแนวทางในการปรับตัวต่อสถานการณ์ Digital Disruption ผลวิจัยพบว่า จากผลกระทบดังกล่าวทำให้บุคลากรและองค์กรที่เกี่ยวข้องมีแนวทางปรับตัวในระดับบุคคลเริ่มจากการทำความเข้าใจสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง โดยการเรียนรู้ความแตกต่างระหว่างการทำภาพยนตร์โทรทัศน์และออนไลน์ รูปแบบลักษณะเฉพาะของสื่อออนไลน์ประเภทต่าง ๆ รวมถึงพฤติกรรมกรรมการเสฟสื่อออนไลน์ของผู้บริโภค

จะช่วยลดผลกระทบในขั้นตอนสร้างสรรค์เนื้อหาและการผลิตได้ และขยายขีดความสามารถในการทำงาน การทำงานเพียงขอบเขตงานทั่วไปของตำแหน่งหน้าที่ตนเองไม่เพียงพอต่อรูปแบบการทำงาน ในปัจจุบัน บุคลากรจำเป็นต้องมีมุมมองในภาพรวม ขยายขีดความสามารถในการทำงาน และพัฒนา ศักยภาพในการทำงานเพิ่มเติมจากที่เคยทำมาในอดีต เพื่อนำมาปรับใช้ในการทำงานรวมถึงเพื่อให้ยัง เป็นที่ต้องการขององค์กร

2.3.2 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะ

พัชรินทร์ รักสตัย (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องกระบวนการสื่อสารของรายการข่าวบันเทิงทาง โทรทัศน์ในยุคหลอมรวมสื่อ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารของกองบรรณาธิการ รายการข่าวบันเทิงถึงปัจจัยที่มีผลต่อการคัดเลือกข่าว การบริหารรูปแบบเนื้อหา และคุณสมบัติของ ผู้สื่อข่าวบันเทิงในยุคหลอมรวมสื่อ ผลวิจัยพบว่า ทักษะที่จำเป็นในยุคหลอมรวมสื่อ ประกอบด้วย 3 ด้าน 1) ทักษะด้านสื่อสารมวลชน ผู้สื่อข่าวต้องสามารถนำศาสตร์ด้านวารสารศาสตร์ในขั้นตอนการ สื่อข่าว การหาข้อมูล การใช้ภาษาข่าวบันเทิงในการเขียนบทข่าว มีวาทศิลป์ในการพูดคุย และการจับ ใจความประเด็นข่าวมาใช้ร่วมกับศาสตร์ด้านนิเทศศาสตร์ที่นำความคิดสร้างสรรค์รูปแบบการนำเสนอ ให้เกิดความบันเทิง ทำงานบนกระตือรือร้นด้วยจิตวิญญาณของสื่อมวลชน 2) ทักษะด้านการสร้าง ความสัมพันธ์ การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับแหล่งข่าว นับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เนื่องจากประชาชน ต้องการทราบข้อมูล ข่าวสาร บทสัมภาษณ์โดยตรงจากตัวดารานักแสดง ศิลปิน ผู้สื่อข่าวต้องม ีความสัมพันธ์อันดีกับผู้จัดการหรือคนในครอบครัว เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวได้ง่ายขึ้น 3) ทักษะด้านเทคโนโลยีสื่อสาร ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันอุตสาหกรรมบันเทิงทุกแขนงมีความเกี่ยวข้องกับ เทคโนโลยีมาโดยตลอด ฉะนั้นผู้ที่เข้ามาเป็นผู้สื่อข่าวบันเทิงจะต้องมีความรู้ความสามารถในการ ใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสารทั้งหมด หมั่นเรียนรู้ ปรับตัว พัฒนาศักยภาพตัวเองตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องทีวีโปรดิเวเซอร์: สถานะ บทบาท และ การพัฒนาทักษะสำคัญในยุคดิจิทัลสร้างสรรค์ เพื่อศึกษาการทำงานของโปรดิวเซอร์และผู้ผลิตเนื้อหา รายการโทรทัศน์ที่ต้องมีการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีดิจิทัลหลอมรวม ผลวิจัย พบว่าด้านทักษะที่จำเป็นมีทักษะ 4 ประการ ได้แก่ 1) ทักษะด้านการผลิตและความคิดสร้างสรรค์ ถือเป็นทักษะลำดับแรกที่นักวิชาชีพผู้ผลิตสื่อทุกคนต้องจะมีจะช่วยให้สามารถมองภาพของเนื้องาน ออกและสามารถสื่อสารกับทีมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีความคิดสร้างสรรค์และสามารถ ออกแบบเนื้อหาข้ามสื่อและแพลตฟอร์มเพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการออกแบบสร้างสรรค์งานในยุค ปัจจุบันที่ต้องทำงานทั้งในรูปแบบเดิม และรูปแบบออนไลน์ 2) ทักษะเชิงเทคนิคและเทคโนโลยี ธุรกิจ สื่อถูกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี การพัฒนาอุปกรณ์การผลิตเทคโนโลยีการรับส่งสัญญาณใหม่ ๆ จะ

เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นต้องมีทักษะเชิงเทคนิค ต้องใช้เทคโนโลยีเป็น และมีความกระตือรือร้นในการก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ผลิตเนื้อหาได้น่าสนใจ 3) ทักษะการทำงานเป็นทีม งานผลิตสื่อต้องอาศัยทีมงานที่หลากหลาย นักวิชาชีพทุกคนต้องมีความสามารถในการทำงานเป็นทีม หัวใจการทำงานเป็นทีมคือการสร้างบรรยากาศที่ดี 4) ทักษะเชิงธุรกิจ งานผลิตเนื้อหาสื่อเป็นงานศิลปะเพื่อการค้า ผู้ผลิตสื่อต้องมีความรู้พื้นฐานทางธุรกิจที่ช่วยสร้างความเข้าใจด้านแนวโน้มตลาด การวิเคราะห์คู่แข่ง และพฤติกรรมของผู้บริโภค จึงจะสามารถสร้างเนื้อหาและประสบการณ์ที่น่าดึงดูดใจและสามารถขายได้

นอกจากนี้ ผลวิจัยยังพบแนวทางการส่งเสริมทักษะของบุคลากรในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ บทเรียนระดับนานาชาติมีหน่วยงานสำคัญและทำงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะนักวิชาชีพ 2 ส่วนหลัก คือ มหาวิทยาลัย และองค์กรธุรกิจสื่อเอกชน รายละเอียด ดังนี้

1) ด้านบทบาทมหาวิทยาลัย คือหน่วยงานที่ทำหน้าที่เตรียมบุคลากรเข้าสู่ภาควิชาชีพ จึงมีความจำเป็นต้องตระหนักถึงสภาพความเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมสื่อ ต้องสร้างความตระหนักแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นหลากหลาย ซึ่งการมีทักษะหลากหลายถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างการเติบโตในการทำงาน บทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งคือการลดช่องว่างทางความรู้และทักษะระหว่างภาคการศึกษาและอุตสาหกรรม โดยต้องสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนเข้าใจว่าอุตสาหกรรมสื่อในอนาคตมีลักษณะอย่างไร ผู้เรียนต้องพบกับโลกความจริงแบบใด ทักษะวิชาชีพสื่อในอนาคตประกอบด้วยคุณสมบัติใดบ้าง การพัฒนาทักษะต้องอาศัยการประสานร่วมมือกันระหว่างภาคการศึกษาและภาควิชาชีพ สถานการณ์ที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน ความรู้ในภาคการศึกษายังตามหลังภาควิชาชีพสื่อ ดังนั้น การประสานความร่วมมือระหว่างสองภาคส่วนเป็นเรื่องจำเป็น โดยต้องมีการสร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ นอกจากนี้ควรมีการสร้างพื้นที่ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษาและภาคธุรกิจสื่อเพื่อสร้างพื้นที่ในการถกเถียงแลกเปลี่ยนและระดมความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน

2) ด้านบทบาทองค์กรธุรกิจสื่อเอกชน นักวิชาชีพต้องมีการปรับตัวให้ทันสมัยตลอดเวลา ทั้งเรื่องการใช้เทคโนโลยี และการทำงานข้ามแพลตฟอร์ม โดยทักษะเชิงเทคนิคที่มีความสำคัญด้านการผลิตสื่อและภาพ ได้แก่ ทักษะด้านการใช้เทคนิค ความเข้าใจกระบวนการสร้างสรรค์ และการทำงานแบบทีม จากข้อมูลพบว่า องค์กรสื่อขนาดใหญ่มักมีการพัฒนาทักษะของบุคลากรเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมสื่ออย่างต่อเนื่อง ในขณะที่บุคลากรวิชาชีพสื่อในองค์กรขนาดเล็กและนักวิชาชีพอิสระยังขาดโอกาสในการพัฒนาอบรมด้านเทคโนโลยีและทักษะใหม่ ซึ่งต้องใช้วิธีเรียนรู้และหาความรู้ด้วยตนเอง

ธนาการ ธนาเกียรติภิญโญ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปรับตัวขององค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยในยุค Digital Transformation และ COVID-19 เพื่อศึกษา

ถึงวิธีการปรับตัวของสื่อสาธารณะในยุค Digital Transformation ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของบุคลากรที่องค์กรต้องการต้องมี Multi-skill สามารถทำงานได้หลากหลายในลักษณะของ One-man คือสามารถทำงานคนเดียวได้ เช่น ความสามารถในการรายงานข่าว เขียนและเรียบเรียงประเด็นข่าวและยังต้องการคนที่มีทักษะในการเล่าเรื่อง การถ่ายภาพ หรือการตัดต่อได้ ต้องมีความสามารถในการผลิตงานทั้งในรูปแบบ On Air และ Online รวมถึงสามารถร่วมจัดกิจกรรม On Ground กับเครือข่ายได้ เนื่องจากผู้รับสารที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว รวมถึงความเป็น Digital DNA ก็เป็นสิ่งสำคัญในบทบาทของสื่อสาธารณะ คือ ต้องเข้าถึงความต้องการของผู้บริโภค มีการพัฒนาด้าน Media Professional ทักษะการเล่าเรื่องข้ามสื่อด้วยกลยุทธ์ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเทคโนโลยี และมีกระบวนการออกแบบความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม

ญาดาภา แซ่ลิ้ม (2564) ศึกษาเรื่องกระบวนการผลิตข่าวในยุค New Normal ของสำนักข่าวออนไลน์ The Reporters มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการผลิตข่าวในยุค New Normal ของสำนักข่าวออนไลน์ The Reporters เพื่อให้เห็นถึงการปรับตัวในยุคก่อนและยุคโควิด-19 ของกระบวนการทำงานรวมถึงทักษะของผู้สื่อข่าวที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยและไม่ละเลยจริยธรรมและจรรยาบรรณของสื่อมวลชน ผลการศึกษาพบว่า สืบเนื่องจากผลกระทบของ Digital Disruption ที่ทำให้บุคลากรในสำนักข่าวหันมาใช้วิธีการติดต่อสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันไลน์ แต่ผลกระทบจากโควิด-19 ก็ทำให้มีการปรับตัวอีกครั้ง คือการเรียนรู้ที่จะใช้สตรีมมิ่งหรือการติดต่อสื่อสารแหล่งข่าวผ่านช่องทางออนไลน์และเรียนรู้แพลตฟอร์มในการรายงานข่าวหรือการทำงานระยะไกล อีกทั้งได้เรียนรู้ว่าผู้สื่อข่าวยุคดิจิทัลจะต้องมีความรอบรู้และมีทักษะ Multitasking ในการทำงาน เช่นสามารถเขียนข่าว รายงานข่าว พร้อมทั้งถ่ายภาพและตัดต่อได้ในเวลาเดียวกัน เนื่องจากต้องการลดต้นทุนในการผลิตข่าวจึงต้องใช้คนจำนวนน้อยแต่ยังคงคุณภาพการผลิตข่าวเช่นเดิม และสิ่งที่สามารถตอบสนองการทำงาน Multi Function คือ สมาร์ทโฟนที่เป็นตัวช่วยสำหรับผู้สื่อข่าวออนไลน์ในการผลิตข่าว เนื่องจากคุณสมบัติของสมาร์ทโฟน สามารถทำได้ตั้งแต่พิมพ์ข้อความข่าว การถ่ายภาพ การถ่ายวิดีโอ การตัดต่อ รวมไปถึงช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างทีมงานและเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข่าวสู่สาธารณะ

วิไลวรรณ จงวิไลเกษม (2564ก) จัดทำหนังสือคู่มือ ทักษะนักข่าวในยุคดิจิทัลสำหรับหลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรทำงานด้านสื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์สื่อในปัจจุบัน โดยได้สรุปทักษะนักข่าวในยุคดิจิทัล ไว้ 6 ด้านหลัก ดังนี้ 1) ด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง ทักษะด้านนี้ วิไลวรรณ จงวิไลเกษม (2564ข) ได้นำเสนอแนวคิดการตรวจสอบข้อเท็จจริงมาตรวจสอบข่าวปลอม ในบทบาทนักตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือ Fact Checker ที่มีใช้ในการทำงานของ Fact Checker ห้องข่าวต่างประเทศกับการตรวจสอบข่าวปลอมและโต้กลับข่าวปลอม ขณะที่กองบรรณาธิการข่าวไทย ไม่มีตำแหน่ง Fact Checker สำหรับคอยตรวจสอบว่าเป็นข่าวจริงหรือข่าว

ปลอม แต่ละสถานีนี้อาจมีกระบวนการตรวจสอบข่าวปลอมแตกต่างกันออกไป เช่น ใช้วิธีการโทรศัพท์สอบถามจากผู้ที่เกี่ยวข้องผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเรื่องนั้น ๆ นักข่าวต้องมีทักษะของการตรวจสอบที่มาของข้อมูล หรือให้ทุกคนในกองบรรณาธิการมีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนนำเสนอทุกครั้ง เป็นต้น 2) ด้านการสร้างสรรคคอนเทนต์ด้วยข้อมูล ทักษะด้านนี้ จารูวัส หนูทอง (2564) นำเสนอแนวทางการใช้ข้อมูลเพื่อสร้างคอนเทนต์ ด้วยขั้นตอน 1) การตั้งคำถาม 2) กำหนดประเภทข้อมูล 3) การรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือ เช่น การใช้งาน Google Trend สำหรับวิเคราะห์คำสำคัญ (Keyword) การใช้เครื่องมือประเภท Social Listening Tools เครื่องมือที่มีความสามารถในการค้นหา รวบรวมข้อมูล จากผู้มีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียบนแพลตฟอร์มเฟซบุ๊ก ยูทูบ อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ จะรวบรวมกิจกรรมการมีส่วนร่วมต่าง ๆ เช่น Search, Click, Like, View, Comment, Share และ Follow จะสามารถสะท้อนความต้องการของผู้คนที่ใช้งานโซเชียลมีเดีย ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลขนาดใหญ่ที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากสำหรับการผลิตคอนเทนต์ในปัจจุบัน 4) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 5) การนำเสนอข้อมูล 3) ด้านการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เท่าทันโลก 4) ความเข้าใจผู้รับสาร 5) การเล่าเรื่อง 6) จริยธรรมใหม่ความรู้สึกร่วม และความรับผิดชอบต่อสังคม

บทที่ 3

ระเบียบวิจัย

การศึกษาเรื่องการปรับตัวและทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก้าวหน้า ใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการศึกษาเก็บข้อมูลเชิงวิชาการ (Document Research) ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth-Interview) โดยมีการดำเนินการศึกษา ดังต่อไปนี้

3.1 วิธีการวิจัย

3.1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research)

ศึกษาข้อมูลประเภทเอกสารได้มาจากการศึกษาดำรงทางวิชาการเอกสารงานวิจัยในห้องสมุดของมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนในหลักสูตรสื่อสารมวลชน และเอกสาร บทความ หรือเว็บไซต์ ขององค์กรวิชาชีพสื่อสารมวลชน ตลอดจนองค์กรกลุ่มสมาคม-องค์กรวิชาชีพ ที่เกี่ยวข้องกับสื่อสารมวลชน เพื่อศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวกับการปรับตัว ทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์และความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก้าวหน้า รวมถึงข้อมูลประกอบการกำหนดคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ผลวิจัยเกิดความน่าเชื่อถือ (Reliability) และความแม่นยำ (Validity)

3.1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth-Interview)

สัมภาษณ์บุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องในแวดวงอุตสาหกรรมโทรทัศน์ จำนวน 13 ท่าน เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัว และทักษะที่จำเป็น รวมถึงความต้องการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก้าวหน้า

3.2 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการประเมินผลในครั้งนี้ประกอบด้วยข้อมูลประเภทบุคคลเป็นแหล่งข้อมูลที่มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 13 ท่าน แบ่งเป็น

3.2.1 กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์

ผู้วิจัย ได้พิจารณาเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ที่สามารถให้ข้อมูลได้เหมาะสม และครบถ้วนตามวัตถุประสงค์วิจัย เป็นผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ในภาคสนาม 3 ท่าน ผู้บริหารงานข่าวระดับบรรณาธิการ 2 ท่าน ที่ยังคงปฏิบัติงานข่าวภาคสนามควบคู่ไปกับบทบาทหน้าที่การวางแผนงานข่าว โดยแต่ละท่านต้องมีประสบการณ์ปฏิบัติงานข่าวมากกว่า 10 ปี เพราะเป็นระยะเวลาที่ก่อให้เกิดสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนหน้า เพื่อให้เห็นภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับความเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อ ภูมิทัศน์งานข่าว และพฤติกรรมการเสพสื่อ ระหว่างก่อนและหลังการเกิดสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนหน้าอย่างชัดเจน อีกทั้งเป็นผู้ที่มีลักษณะทางวิชาชีพเป็นผู้ที่มีความชำนาญ และยอมรับในแวดวงสื่อโทรทัศน์ มีทักษะด้านวิชาชีพสื่อมวลชนดั้งเดิมที่ผ่านการฝึกฝนมาอย่างดี เพื่อให้สามารถมองภาพทักษะที่จำเป็นในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนหน้า ได้อย่างครบถ้วน รอบด้าน ครอบคลุมกว่านักข่าวรุ่นใหม่ ทั้งทักษะสื่อมวลชนดั้งเดิม และทักษะที่ต้องเรียนรู้ ฝึกฝนเพิ่มเติมในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนหน้า โดยทั้ง 5 ท่านอยู่ภายใต้สังกัดสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลครอบคลุมทั้งประเภทบริการธุรกิจ และประเภทบริการสาธารณะ ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 สถานีโทรทัศน์เนชั่นทีวี สถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี และสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส เพื่อให้เห็นภาพเป้าหมายขององค์กรที่ต่างกันก็จะส่งผลกับบรรทัดฐานการทำงานและทักษะการทำงานที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย

ตารางที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มนักข่าวโทรทัศน์

รายชื่อบุคคล	ตำแหน่ง	สังกัดสื่อ	ระยะเวลาการทำงาน
1) คุณพรรณภิตา เพชรรัตน์	ผู้สื่อข่าว	สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3	มากกว่า 10 ปี
2) คุณอนันต์ สุกุลทอง	ผู้สื่อข่าว	สถานีโทรทัศน์เนชั่นทีวี	มากกว่า 10 ปี
3) คุณสิริภักดิ์มณ ตรีชัยคุณ	ผู้สื่อข่าว	สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส	มากกว่า 15 ปี
4) คุณทัศนัย โคตรทอง	บรรณาธิการข่าว	สถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี	มากกว่า 15 ปี

รายชื่อบุคคล	ตำแหน่ง	สังกัดสื่อ	ระยะเวลาการทำงาน
5) คุณกฤษณะพงศ์ พงศ์แสนยากร	บรรณาธิการข่าว	สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี	มากกว่า 20 ปี

3.2.2 กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนักวิชาการผู้ที่สนใจติดตาม และมีงานวิจัยตลอดจนตำราด้านวารสารศาสตร์ นโยบายการสื่อสาร การสื่อสารมวลชน สื่อมวลชนศึกษา และจริยธรรมสื่อ และส่วนใหญ่เคยทำงานด้านสื่อสารมวลชนมาก่อน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานข่าวของสื่อมวลชนเป็นอย่างดี เพื่อให้ได้มุมมองเรื่องทักษะที่จำเป็นครอบคลุมรอบด้านทั้งทักษะวิชาชีพดั้งเดิมที่ต้องต่อยอดมาใช้ในการปฏิบัติงานในสถานการณ์เทคโนโลยีก้าวหน้าและทักษะที่ต้องเรียนรู้ พัฒนาเพิ่มเติม เพื่อใช้ปฏิบัติงานข่าวในระบบนิเวศวิทยาสื่อดิจิทัล รวมทั้งมุมมองเรื่องบทบาทของมหาวิทยาลัยในการเตรียมความพร้อมนักศึกษาและบัณฑิตเข้าสู่อุตสาหกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมสื่อ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

ตารางที่ 3.2 กลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน

รายชื่อบุคคล	ตำแหน่ง	มหาวิทยาลัย
1) รองศาสตราจารย์ ดร. มนวิภา วงรุจิระ	อาจารย์ประจำสาขาวิชานิเทศศาสตร์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
2) ดร.มานะ ตีร์ยาภิวัฒน์	คณบดีคณะนิเทศศาสตร์	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
3) ดร.ลิขเรศ สีรากานต์	นักวิชาการอิสระ ด้านนิเวศสื่อและสื่อมวลชน	-
4) รองศาสตราจารย์ วิทยา วิทยารัฐ	อาจารย์ประจำวิทยาลัยนิเทศศาสตร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
5) อาจารย์พล เนื่องจำนงค์	อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

3.2.3 กลุ่มตัวแทนจากสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน

ผู้วิจัยได้พิจารณาเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ตัวแทนจากสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย

ตารางที่ 3.3 กลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวแทนสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน

รายชื่อบุคคล	สมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน
1) ดร.ธนากร ศรีสุขใส	ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
2) คุณสุภาพ คลีขจาย	นายกสมาคมโทรทัศน์ระบบดิจิทัล (ประเทศไทย)
3) คุณอิทธิพันธ์ บัวทอง	นายกสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย

3.3 วิธีการเก็บข้อมูล

3.3.1 การวิจัยเอกสาร (Document Research)

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องโดยทำการศึกษาค้นจากสื่อต่าง ๆ ทั้งจากแหล่งข้อมูลออฟไลน์ (Offline) และออนไลน์ (Online) ในแง่มุมที่เกี่ยวข้องตามแนวคิดทฤษฎีและวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงจัดหมวดหมู่ให้ง่ายต่อการวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ สำหรับนำไปใช้ประกอบการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกและนำไปอภิปรายผลการวิจัยร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ต่อไป

3.3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth-Interview)

ในส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นมีการเก็บข้อมูลแบบกึ่งโครงสร้างตามขั้นตอนดังนี้

- 1) กำหนดวัตถุประสงค์การสัมภาษณ์ให้ชัดเจนและตั้งแนวคำถามที่จะนำไปสู่คำตอบของคำถามวิจัย
- 2) กำหนดบุคคลที่จะสัมภาษณ์
- 3) ติดต่อนัดหมายเวลาและสถานที่ที่จะทำการสัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์
- 4) ขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อทำการบันทึกเสียงสัมภาษณ์
- 5) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัว โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจให้ตรงกันกับผู้ให้สัมภาษณ์ถึงความหมายนิยามศัพท์เฉพาะต่าง ๆ จากนั้นชวนคุยเกี่ยวกับประเด็นกว้าง ๆ ก่อนโดยมีการตั้งคำถามต่อจากคำตอบผู้ให้สัมภาษณ์ แล้วจึงดึงเข้าสู่ประเด็นคำถามที่เตรียมไว้

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม

3.4.1 การวิจัยเอกสาร (Document Research)

ผู้วิจัยทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลเอกสาร ได้แก่ ตำรา หนังสือ เอกสารทางวิชาการ บทความวารสาร วิทยานิพนธ์ รวมถึงค้นคว้าจากสื่อออนไลน์ทั้งจากเว็บไซต์ภายในประเทศและต่างประเทศที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากหลากหลายมุมมองและครอบคลุมครบถ้วนตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3.4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth-Interview)

ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นแนวคำถามปลายเปิด เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้แสดงความคิดเห็นและประสบการณ์ได้อย่างอิสระ โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth-Interview) มีการจัดบันทึกคำสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการพูดคุยทำการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการในลักษณะตัวต่อตัว เพื่อให้มีความยืดหยุ่นเป็นธรรมชาติ ซึ่งได้จัดทำแนวคำถามเบื้องต้นให้มีความเหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อตอบคำถามนำวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้อย่างครบถ้วนในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย แบ่งเป็น

3.4.2.1 คำถามสำหรับกลุ่มนักข่าวโทรทัศน์

ผู้วิจัยใช้แนวคำถามที่มุ่งเน้นในเรื่องการปรับตัวต่อสถานการณ์เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ทักษะที่จำเป็นและความต้องการในการส่งเสริมทักษะ เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุม เพื่อตอบคำถามนำวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้อย่างครบถ้วน ดังนี้

- 1) สถานการณ์เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าในมุมมองของท่านมีอะไรบ้างที่เป็นรูปธรรม และโดนดิสรัปเรื่องอะไรบ้าง
- 2) สถานการณ์เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าส่งผลต่อการปฏิบัติงานข่าวโทรทัศน์อย่างไร
- 3) แนวทางปรับตัวต่อสถานการณ์เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า
- 4) ทักษะที่จำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์ในสถานการณ์เทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามีเรื่องอะไรบ้าง
- 5) มีความต้องการส่งเสริมทักษะในด้านไหนบ้าง
- 6) หน่วยงานใดควรมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมทักษะ
- 7) แนวทางการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
- 8) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องการส่งเสริมทักษะ

3.4.2.2 คำถามสำหรับกลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน

ผู้วิจัยใช้แนวคำถามที่มุ่งเน้นในเรื่องทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ บทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมทักษะ เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุม เพื่อตอบคำถามนำวิจัยตามวัตถุประสงค์ เรื่องทักษะที่จำเป็นของนักข่าวโทรทัศน์ และความต้องการในการส่งเสริมทักษะ ได้อย่างครบถ้วน ดังนี้

- 1) ทักษะที่จำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์ในสถานการณ์เทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามีเรื่องอะไรบ้าง
- 2) บทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมทักษะ
- 3) หน่วยงานใดควรมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมทักษะ
- 4) จะเพิ่มทักษะที่จำเป็นในสถาบันการศึกษา หรือส่งเสริมให้กับผู้เรียนวิชาชีพนี้ อย่างไร
- 5) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องการส่งเสริมทักษะ

3.4.2.3 คำถามสำหรับกลุ่มตัวแทนสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน

ผู้วิจัยใช้แนวคำถามที่มุ่งเน้นในเรื่องบทบาทของสมาคมและองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมทักษะ เพื่อตอบคำถามนำวิจัยตามวัตถุประสงค์ ความต้องการในการส่งเสริมทักษะ ได้อย่างครบถ้วน ดังนี้

- 1) บทบาทของสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ในการส่งเสริมทักษะ
- 2) หน่วยงานใดควรมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมทักษะ
- 3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องการส่งเสริมทักษะ

3.5 ความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบแนวคำถามในการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และคำถามนำวิจัย จากนั้นนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบถึงความเหมาะสมและความครอบคลุมของประเด็นการสัมภาษณ์ ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

3.6 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ศึกษาเป็นผู้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง ในระหว่างสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาจะตรวจสอบความเข้าใจในคำถามและคำตอบของผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นระยะ ๆ เพื่อป้องกันความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน รวมทั้งตรวจสอบความน่าเชื่อถือโดยวิธีการย้ายข้อมูล (Data Triangulation)

นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้ทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากการสำรวจเอกสาร ข่าวสาร และบทความที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่กำลังศึกษารวมทั้งการสัมภาษณ์บุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาและทำการตรวจสอบโดยการทวนคำถามจากบุคลากรกลุ่มเป้าหมายที่เป็นแหล่งข้อมูล เพื่อป้องกันความอคติและความเข้าใจผิดในคำถามและเพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลดังกล่าว สำหรับข้อมูลประเภทเอกสารใช้การพิจารณาเปรียบเทียบจากเอกสารหลาย ๆ ประเภท และแหล่งข้อมูลหลาย ๆ แหล่ง เพื่อหาข้อมูลที่มีความสอดคล้องกันเพื่อความน่าเชื่อถือ

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งการจดบันทึกและการถอดข้อความจากการบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์มาจัดเรียงเรียงข้อมูลและประโยคที่กระจัดกระจายเข้าเป็นหมวดหมู่ตามแนวประเด็นคำถาม เพื่อทำการสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องที่จะนำไปสู่การทำความเข้าใจในภาพรวมเรื่องการปรับตัว ทักษะที่จำเป็น รวมทั้งความต้องการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน และแนวทางการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3.8 การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอในเชิงพรรณนา (Descriptive Method) โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งการจดบันทึกและการถอดข้อความจากการบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์มาจัดเรียงเรียงข้อมูลและประโยคที่กระจัดกระจายเข้าเป็นหมวดหมู่ตามแนวประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ที่จะนำไปสู่การตอบคำถามนำวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย เพื่อศึกษาการปรับตัว ทักษะที่จำเป็น และความต้องการส่งเสริมทักษะ ในยุคเทคโนโลยีก่อน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การปรับตัวและทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน” ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคลากรที่เกี่ยวข้องในแวดวงอุตสาหกรรมโทรทัศน์ 13 ท่าน ประกอบด้วย นักข่าวโทรทัศน์ 5 ท่าน นักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน 5 ท่าน และตัวแทนจากกลุ่มสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน 3 ท่าน โดยได้ทำการศึกษาร่วมกับการวิจัยเชิงเอกสาร ซึ่งสามารถนำเสนอผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

- 4.1 การปรับตัวของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน
- 4.2 ทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน
- 4.3 ความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน

4.1 การปรับตัวของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน

ผลการศึกษารวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกนักข่าวโทรทัศน์ที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 5 ท่าน ซึ่งอยู่ในยุคเปลี่ยนผ่านเทคโนโลยีจากแอนะล็อกมาสู่ยุคดิจิทัลเป็นกลุ่มผู้สื่อข่าวระดับปฏิบัติงานภาคสนามและบางส่วนปฏิบัติงานวางแผนงานข่าวในบทบาทบรรณาธิการข่าวควบคู่กับการปฏิบัติงานข่าวภาคสนาม สามารถแบ่งการปรับตัวออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

- 4.1.1 ด้านกรอบความคิด (Mindset)
- 4.1.2 ด้านกระบวนการสื่อข่าว
- 4.1.3 ด้านการเล่าเรื่อง
- 4.1.4 ด้านช่องทางการสื่อสาร

4.1.1 ด้านกรอบความคิด (Mindset)

กรอบความคิด (Mindset) เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เนื่องจากสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้ประสบความสำเร็จ และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างราบรื่นและมีความสุข การมีกรอบความคิดที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อคุณลักษณะแตกต่างกันหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความพยายาม ทักษะที่มีต่อความล้มเหลว รวมถึงความสามารถในการปรับตัว จากสถานการณ์เทคโนโลยีที่ก้าวไกล ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านมีความเห็นพ้องกันว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและความเปลี่ยนแปลงนโยบายขององค์กรต้นสังกัด โดยเริ่มจากกรอบความคิดของปัจเจกบุคคลที่พร้อมจะปรับตัว มีรายละเอียด ดังนี้

4.1.1.1 ทำความเข้าใจแพลตฟอร์มและพฤติกรรมผู้รับสารที่เปลี่ยนแปลงไป

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ในสถานการณ์เทคโนโลยีที่ก้าวไกลจำเป็นต้องศึกษา เรียนรู้ คุณลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ในแต่ละประเภท และพฤติกรรมกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เปลี่ยนไปจากการใช้สื่อโทรทัศน์

“เราทำทีวีมาก่อน พอต้องทำออนไลน์ ต้องใช้โซเชียลมีเดียด้วย ในยุคดิจิทัลการทำงานให้เข้ากับทุกแพลตฟอร์มสื่อ เราต้องรู้ธรรมชาติของคนเสพสื่อแต่ละประเภทเป็นแบบไหน เช่น คนที่เสพข่าวผ่านทวิตเตอร์ไม่ชอบอ่านข่าวยาว เมื่อรู้ธรรมชาติ ก็ต้องมาปรับวิธีการนำเสนอ ตั้งแต่ Caption โปรยต้องกระชับ ดึงให้คนอ่าน ต้องปรับวิธีเสนอ ให้เหมาะกับแพลตฟอร์มที่นำไปเสนอจะทำแบบเดิมไม่ได้ ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา เรียนรู้ คุณลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์ในแต่ละประเภทแพลตฟอร์ม และพฤติกรรมกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เปลี่ยนไปจากการใช้สื่อโทรทัศน์ เพื่อปรับวิธีการนำเสนอให้เหมาะกับแต่ละแพลตฟอร์มสื่อ เพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานข่าวหลากหลายแพลตฟอร์มนำเสนอข่าวทั้งโทรทัศน์และสื่อสังคมออนไลน์

4.1.1.2 หมั่นเรียนรู้ ฝึกฝน ด้วยตัวเอง

ข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าในสถานการณ์เทคโนโลยีที่ก้าวไกลที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงต้องพร้อมเรียนรู้ ฝึกฝนด้วยตัวเอง

“เทคโนโลยีเปลี่ยนก็จริง แต่เราสามารถ เรียนรู้และพัฒนาได้ ถ้าเราไม่พัฒนาตัวเองก็หยุดอยู่แค่นั้น ยากที่จะเดินหน้าต่อในยุคดิจิทัล ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“ไม่ว่าจะเกิดในยุคไหนยุคดิจิทัล หรือแอนะล็อก เรื่องทัศนคติเป็นสิ่งสำคัญ ทุกอย่างเริ่มจากวิธีคิด คนที่อยู่รอดในยุคนี้ ต้องพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อนำมาต่อยอดทำให้การทำงานสะดวกมากขึ้น และชิ้นงานมีความน่าสนใจมากขึ้น เชื่อว่าทำได้ ไม่ใช่เรื่องยาก ถ้าคิด

ว่าทำไมได้เป็นเรื่องยาก ก็จะอยู่ยากในยุคที่การแข่งขันเป็นแบบนี้ ต้องเริ่มจากทัศนคติที่พร้อมจะปรับตัว” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

“ต้องพัฒนาตัวเอง โดยเรียนรู้ว่ามีอะไรใหม่ ๆ เข้ามาบ้าง เช่น การตัดงาน ตัดภาพ เพราะทุกวันนี้ช่างภาพต้องถ่ายภาพเอง สามารถเล่าเรื่องโดยใช้มือถือเครื่องเดียว ไม่จำเป็นต้องมีช่างภาพ เหมือนการทำงานยุคก่อน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นถึงหัวใจสำคัญของการปรับตัว คือ กรอบความคิดของปัจเจกบุคคล ที่เชื่อในลักษณะและคุณลักษณะของตนเองว่าสามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีได้ด้วยการเรียนรู้ และฝึกฝน รวมทั้งมีมุมมองต่อสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีเป็นโอกาสในการเรียนรู้ ฝึกฝนตัวเอง

4.1.1.3 ทำความเข้าใจกับโมเดลธุรกิจ (Business Model)

ในเรื่องการทำความเข้าใจกับโมเดลธุรกิจ (Business Model) นักข่าวบางส่วนที่สังกัดสื่อโทรทัศน์ดิจิทัลประเภทบริการธุรกิจให้ข้อมูลตรงกันในเรื่ององค์กรสื่ออยู่ได้ด้วยรายได้โฆษณา ทำให้ต้องปรับการปฏิบัติงานข่าว ในเรื่องการทำข่าวลูกค้าเพิ่มเติมจากงานในหน้าที่หลักที่ได้รับมอบหมายประจำวัน

“เราต้องปรับในเรื่องนี้ เพราะองค์กรต้องหารายได้ เราจึงไม่ได้ทำข่าวในหน้าที่รับผิดชอบอย่างเดียว ต้องทำข่าวลูกค้าด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“งานลูกค้ามีความสำคัญและต้องทำ เติบโตงานลูกค้าเราเอาไว้ท้ายสุด ตอนนี้ไม่ใช่เพราะลูกค้าต้องการคนดูเยอะสุด ต้องการอยู่ในเวลาที่ดี เราต้องปรับ Mindset ในเรื่องการทำงาน ถ้าลูกค้าพอใจ ให้เงินเรา องค์กรอยู่ได้ เราอยู่ได้ จึงต้องทำให้ได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

“จริง ๆ มันต้องอยู่ร่วมกันให้ได้ ในเรื่องการทำข่าวแล้วมีลูกค้าเข้ามาด้วย เราไม่ได้บิดเบือนข้อเท็จจริง อาจจะเป็นลักษณะโปรโมตได้ แต่อยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริง ซึ่งจะทำให้อยู่ร่วมกันได้ทั้งการทำข่าวและการทำงานลูกค้า” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3)

จากข้อมูลสัมภาษณ์สัมภาษณ์แสดงให้เห็นถึงปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินธุรกิจต่อการจัดการองค์กรและโมเดลธุรกิจ (Business Model) สื่อโทรทัศน์ดิจิทัลประเภทบริการธุรกิจ ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้โฆษณา โดยผู้ผลิตต้องสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้โฆษณาเพื่อให้ได้มาซึ่งแหล่งเงินและรายได้ จึงมีความจำเป็นที่นักข่าวต้องปรับการปฏิบัติงานตามนโยบายองค์กร ในเรื่องการทำข่าวลูกค้าเพิ่มเติมจากงานในหน้าที่หลักที่ได้รับมอบหมายประจำวัน

4.1.1.4 ยึดหยุ่นให้กับองค์กรและรูปแบบงานใหม่

นอกจากนี้นักข่าวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทำให้นักข่าวต้องทำงานหลากหลายหน้าที่มากขึ้น

“เราก็ต้องเข้าใจว่าการเปลี่ยนผ่านเทคโนโลยี ทำให้นักข่าวมีหลายหน้าที่ และต้องทำงานมากขึ้น จากเดิมที่เราทำแค่ข่าวทีวี ทุกวันนี้ ต้องทำออนไลน์ ทำ Tik-Tok ที่เป็นเคพีไอต้องหากล้อง หาไมค์ มาทำ Tik-Tok ต้องเรียนรู้แอปพลิเคชันไว้ตัดต่อ ลงเสียงเอง จากเดิมทำข่าวทีวีเสร็จ ส่งให้คนอื่นตัด ต้องมานั่งศึกษาแอปพลิเคชันใหม่ ๆ ไว้สำหรับตัดต่อ ทำกราฟิก ลงเสียง ทำทุกอย่างด้วยตัวเอง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“หากคิดว่ารายงานข่าวผ่านทีวี ส่งคลิปก็เพียงพอ จะให้มายืนรายงานสดอีก ต้องทำอะไรหลายอย่าง พอตั้งคำถามแบบนี้ ก็ไม่อยากทำ ก็จะกลายเป็นแรงต่อต้าน พอต่อต้านก็ไม่สนุก แต่ต้องเข้าใจว่าที่ให้เราทำเพราะว่าสถานการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนไปแล้ว ก็ต้องปรับตาม ถ้าไม่ปรับ แสดงว่าไม่เปลี่ยน เหมือนย่ำอยู่ที่เดิม แล้วจะเดินต่ออย่างไร เมื่อองค์กรปรับแล้ว ปัญหาไม่ได้อยู่ที่องค์กร แต่อยู่ที่ตัวเราแล้ว” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นถึงแนวทางการปรับตัวต่อผลกระทบสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนของกณกรของกลุ่มนักข่าวโทรทัศน์ที่อยู่ในยุคเปลี่ยนผ่านจากแอนะล็อกสู่ยุคดิจิทัล โดยการยึดหยุ่นให้กับองค์กรและรูปแบบงานใหม่ต้องทำงานหลากหลายหน้าที่มากขึ้น

4.1.2 ด้านกระบวนการสื่อข่าว

ผู้สื่อข่าวถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงในกระบวนการสื่อข่าว แต่ละวันผู้สื่อข่าวจะมีภารกิจรับผิดชอบในการทำข่าว ตามสายที่ได้รับมอบหมายจากบรรณาธิการ หรือหัวหน้าโต๊ะข่าว เริ่มต้นตั้งแต่ การค้นคว้าและแสวงหาข้อมูล การลงพื้นที่ปฏิบัติงานข่าว การส่งข่าวและการเขียนข่าว การผลิตข่าว และการเผยแพร่ สำหรับข่าวโทรทัศน์ อาจจะมีการรายงานสด หรือการรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ในระหว่างการสื่อข่าวจากข้อมูลสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์มีความเห็นพ้องกันว่า สถานการณ์เทคโนโลยีก่อนก่อให้เกิดผลกระทบต่อกระบวนการสื่อข่าว การปรับตัวคือสิ่งจำเป็นที่ต้องทำ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1.2.1 แหล่งข้อมูลและกระบวนการแสวงหาข้อมูล

ในอดีตก่อนสถานการณ์เทคโนโลยีก่อน แหล่งข้อมูลข่าว หรือประเด็นข่าว มาจากการแจ้งของหน่วยงานต่าง ๆ จากบุคคลที่รู้จัก หรือจากแหล่งข่าว การรวบรวมข้อมูลข่าวจะมาจากการสัมภาษณ์ การสืบค้นจากเอกสาร การสืบค้นจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น จาก

สถานการณ์เทคโนโลยีก่อน ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน เห็นพ้องกันว่า ต้องปรับวิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูล และกระบวนการแสวงหาข้อมูล ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

“เมื่อก่อนออกไปข่าวตามหมายข่าว แต่พอมือออนไลน์ มีโซเชียลมากขึ้น มีไลน์ก็มี การตั้งไลน์กรู๊ปของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งเป็นเรื่องดีที่พ็อดก็ปรับตัว ส่งข่าว ส่งคลิป ส่งหมายข่าวเข้าไลน์กรู๊ป ถ้าวันไหนคนน้อย ไม่มีทีม และมีข่าวสำคัญเราก็ดึงข่าวดีจากไลน์กรู๊ปมาใช้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“เมื่อก่อนออกไปทำข่าวตามหมายข่าวที่ได้รับแจ้งจากหน่วยงานต่าง ๆ เดียวนี้ต้องดูในเฟซบุ๊ก ในเพจ แล้วตามประเด็นต่อ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนได้แสดงความเห็นว่าที่มาประเด็นข่าวและการต่อยอดประเด็นข่าวต่อในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อน บางส่วนมาจากแพลตฟอร์มยอดนิยม Tik-Tok ซึ่งมีการเติบโตอย่างก้าวกระโดดในช่วงสถานการณ์โควิด ผลจากมาตรการทางสังคม และเวิร์คฟอร์มโฮม

“ตอนนี้ที่ฮิต คือ Tik-Tok ต้องดูทุกวันว่าจะมีคลิปอะไรบ้าง กลายเป็นว่าเราต้องไปตามจาก Tik-Tok เดิมคนรอจากข่าวเรา ตอนนี้เราต้องรอจากประชาชนว่าจะมีอะไรลงใน Tik-Tok ต้องไถ Tik-Tok ดูแล้วต้องพิมพ์ไปขออนุญาตใช้คลิป ขอคอนเน็กชัน ขอเบอร์โทรที่ต้องปรับตัวเยอะมาก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“ยุคนี้คนใช้ Tik-Tok กันแพร่หลาย ในส่วนข้อมูลก็ตามจาก Tik-Tok จะเป็นเรื่องที่มีผลกระทบกับผู้คน เช่น การถูกหลอกหลวงให้ลงทุน การซื้อของบน Tik-Tok หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ที่โดนดูดเงิน เราก็ต้องเช็คข้อมูลสัก ไม่ได้แค่รายงานว่าวันนี้คนโดนดูดเงินจากสายชาร์จ แต่ลึกลงไปกว่านั้นว่าถ้าโดนดูดแบบนี้แล้วคนที่ต้องมารับผิดชอบเงินเราที่อยู่ในบัญชีแบงก์ต้องยังไงต่อแล้วสมาคมต่าง ๆ ที่มีศูนย์ป้องกันการโจรกรรมข้อมูล ตามทันไหม เราก็ต้องบาลานซ์ข้อมูลรอบด้าน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3)

ขณะเดียวกัน มีผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านได้แสดงความเห็นเพิ่มเติม ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ช่วยทำให้แหล่งข้อมูลในการทำข่าวมีความหลากหลายมากขึ้น

“ก็มีข้อดีในเรื่องการค้นหาข้อมูลได้หลายช่องทาง แต่ก็เสี่ยงกับการเจอข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เราก็ต้องก็ต้องมาตรวจสอบข้อเท็จจริงว่าเชื่อถือได้หรือไม่” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4)

แต่มีมุมมองที่แตกต่างจากผู้สื่อข่าวอีกท่านในเรื่องแหล่งข่าวใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์นำเสนอข้อมูลข่าวสารในลักษณะการสื่อทางเดียว ซึ่งเป็นข้อเสียของเทคโนโลยีที่ต้องตระหนัก

“สิ่งที่เปลี่ยนไปคือการส่งหมายข่าว ภาพข่าว ส่งคลิปในกรู๊ปไลน์ บางทีก็ไม่ได้ออกไปทำข่าว เพราะนำข่าว นำคลิปจากกรู๊ปไลน์มาใช้ มีความหลากหลายมากขึ้น แต่การที่แหล่งข่าวส่ง คลิปผ่านมาทางออนไลน์ก็ส่งมาเฉพาะแค่ประเด็นที่ต้องการให้นำเสนอ เราไม่สามารถออกไป สัมภาษณ์ในประเด็นที่ต้องการได้ทัน อันนี้คือข้อเสียของเทคโนโลยีที่ผมมอง” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 2)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ผู้สื่อข่าวปรับวิธีการรวบรวมข้อมูลข่าว สื่อสังคม ออนไลน์แพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมจากคนไทยอย่าง Tik-Tok เฟซบุ๊ก แอปพลิเคชันไลน์ ทวิตเตอร์ กลายเป็นข้อมูลข่าวแหล่งข่าว เพิ่มโอกาสการเข้าถึงข้อมูล ทำให้ผู้สื่อข่าวสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ หลากหลายแหล่งมากขึ้น ควบคู่กับการใช้ข้อมูลจากแหล่งเดิม รวมทั้งใช้ประโยชน์จากสื่อออนไลน์ต่อ ยอดประเด็นข่าว

4.1.2.2 การปฏิบัติงานข่าว

ในอดีตก่อนสถานการณ์เทคโนโลยีก่อน การปฏิบัติงานข่าว มีส่วนที่เกี่ยวข้องหลาย ส่วน เริ่มตั้งแต่การเตรียมทีมประกอบไปด้วย ช่างภาพ ผู้ช่วยช่างภาพ และผู้สื่อข่าว ทั้งทีมต้องทำงาน ประสานกันว่าแต่ละข่าวนั้นรายละเอียดจะเป็นอย่างไรและควรถ่ายภาพอะไร นักข่าวจะเลือกภาพ นำไปเขียนบทข่าว โดยผูกเรื่องราวให้สอดคล้องกับเรื่องเดียวกับภาพที่ได้มา โดยปฏิบัติงานงานข่าว หนึ่งชิ้นงานตามที่ได้รับมอบหมายจากบรรณาธิการ จากสถานการณ์เทคโนโลยีก่อน ผู้สัมภาษณ์ทุก รายเห็นพ้องกัน ทำให้ต้องปรับวิธีการปฏิบัติงานข่าวเปลี่ยนไปจากรูปแบบเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และนโยบายองค์กรต้นสังกัด มีรายละเอียดดังนี้

1) ปรับการปฏิบัติงานทำทุกอย่างด้วยตัวเอง (Multi Skills)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นักข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการปฏิบัติงานข่าวในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อน ต้องสามารถทำทุกอย่างด้วยตัวเอง (Multi Skills)

“เมื่อก่อนนักข่าวทีวี แค่ถาม ถือไม้ค์แล้วจบ มีคนถ่ายภาพ เก็บ Insert เก็บเสียงให้ บางครั้งก็มีผู้ช่วย ปัจจุบันต้องยกกล้องขึ้นมาถ่ายเอง มีสกลของ 3 คนรวมอยู่ใน 1 คน หมายความว่าต้องดิฉันภาพ เพราะถ่ายด้วยตัวเอง จากเดิมจะคุยกันเรื่องภาพในทีมแล้ว ช่างภาพจะเป็นผู้สร้างสรรค์ภาพให้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“การทำงานข่าวในยุคนี้ ต้องปรับตัว เพิ่มทักษะให้ตัวเองมากขึ้น ลดขั้นตอนการทำงาน หมายความว่าเดิมนักข่าวที่วีออกไปพร้อมช่างภาพ ผู้ช่วยช่างภาพ แต่ตอนนี้คน ๆ เดียวสามารถถ่ายภาพได้ รายงานข่าวได้ ตัดต่อเองได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

“ในอดีตออกไปทำข่าว ไปนั่งฟังแถลง จด สัมภาษณ์ แต่ทุกวันนี้ ต้องถ่ายไปด้วย เพื่อจะนำไปลง TikTok ยูทูปนำคลิปมาตัดเองลงเอง คือมัลติสกริลที่ต้องให้เราทำ คือ มือหนึ่งถือไมค์ อีกมือหนึ่งอาจ Live ด้วยก็ได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นถึง การปฏิบัติงานข่าวที่เปลี่ยนแปลงไป โดยลดขั้นตอนการปฏิบัติงานจากเดิมการทำข่าวโทรทัศน์ต้องใช้ผู้ปฏิบัติงานข่าว 3 ท่าน ช่างภาพ ผู้ช่วยช่างภาพ และผู้สื่อข่าว นักข่าวต้องสามารถทำทุกอย่างได้ด้วยตัวเอง ทั้งทำข่าว ถ่ายภาพ การรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ถ่ายคลิป ถ่ายภาพหนึ่งด้วยโทรศัพท์มือถือนำไปตัดต่อวิดีโออัปโหลดลง Tik-Tok ยูทูป แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตผู้คนด้านการสื่อสารในยุคปัจจุบัน

2) ปรับการปฏิบัติงานหลากหลายสายข่าว

นอกเหนือจากการการปฏิบัติงานข่าวทำหน้าที่ได้หลากหลายในคนเดียว นักข่าวทุกท่านมีความเห็นพ้องกันว่า การปฏิบัติงานข่าว ต้องทำข่าวได้ทุกสายข่าว ไม่จำกัดความเชี่ยวชาญเฉพาะสายใดสายหนึ่งเหมือนในอดีต

“นักข่าวต้องมีความเชี่ยวชาญหลายๆ ด้าน เฉพาะด้านไม่ได้แล้ว เป็นนักข่าวเศรษฐกิจ แต่ไม่ได้ทำเฉพาะข่าวเศรษฐกิจ ทำหลายอย่าง การเมืองก็ทำ มีมือบก็ต้องไปรายงาน ไม่ว่าจะเกิดเหตุอะไรก็ต้องพร้อมรายงาน ต้องรู้ทุก ๆ ด้าน ทำหลายอย่าง เพราะองค์กรมีความต้องการจากเราเยอะมาก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“เมื่อก่อนมีสายประจำ แต่ตอนนี้ต้องดูทุกสาย ถ้ามีมือบก็ต้องไปรายงาน เกิดเหตุอย่างไฟไหม้ก็ต้องไป เราก็เลยต้องอยู่ในทุกไลน์รูป ก็น่าจะมาจากการปรับโครงสร้างแล้ว เหลือกันอยู่แค่นี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

“ก็ต้องทำทุกสาย การเมือง อาชญากรรม สังคม สถานการณ์ ก็คือทุกข่าวที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ บางช่องอาจมีโต๊ะข่าวแต่สุดท้ายก็วนทำอยู่ดี เพราะคนน้อย ก็ต้องทำทุกสาย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3)

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติงานข่าวในยุคปัจจุบันนักข่าวทำข่าวได้หลากหลายสายงาน ไม่จำกัดความเชี่ยวชาญสายหนึ่งสายใดเหมือนในอดีต

3) ปรับงานข่าวหลากหลายแพลตฟอร์ม

นอกจากนี้ ข้อมูลจากการให้ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าต้องปรับวิธีการเขียนข่าว ส่งข่าว เปลี่ยนไปจากเดิม

“ในอดีตไปทำข่าว นั่งฟัง จด สัมภาษณ์เสร็จ คือจบ แต่ตอนนี้ไม่ได้เป็นแบบนั้นแล้ว ไม่ใช่แค่นั่งฟังแล้วจด ต้องถ่ายด้วย ช่วงภาพก็ถ่ายงานละเอียดไว้สำหรับอนทิวี นักข่าวต้องใช้มือถือตัวเองเพื่อนำมาเล่าใน TikTok ในโซเชียลมีเดียแพลตฟอร์มอื่น นี่คือนวัตกรรมที่เพิ่มเข้าในยุคนี้เพราะนโยบายมาแบบนั้น ชาวเราก็ต้องมีสองแบบสำหรับอนทิวีและออนไลน์” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“ถ้าไปทำข่าวประเด็นใหญ่ๆ แลจบ จบประเด็น ทวิตก่อน เขียนข่าวสั้น ๆ ไม่ยาวมากส่งเสียงรายงานข่าววิทยุด้วย แล้วใช้ข่าววิทยุ ปรับสคริปต์ทีวี ส่งทีวี แล้วมาเก็บรายละเอียดส่งออนไลน์ ต้องทำหลายอย่าง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

จากข้อมูลสัมภาษณ์แสดงให้เห็นถึง การปรับวิธีการรายงานข่าวหลากหลาย แพลตฟอร์มสื่อ โดยปรับวิธีการเขียนข่าว ส่งข่าว จากขึ้นเดียว ส่งช่องทางเดียว เป็นหลายขึ้น นำส่งหลากหลายช่องทาง การปฏิบัติงานข่าวนักข่าวต้องถ่ายภาพ ถ่ายคลิปด้วยตัวเอง เพื่อนำไปใช้กับสื่อสังคมออนไลน์ Tik-Tok เฟซบุ๊ก ยูทูป

4) นำเทคโนโลยีมาใช้ปฏิบัติงานข่าว

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักข่าวส่วนใหญ่ พบว่า ใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีมาใช้กับการปฏิบัติงานข่าว ทั้งการส่งภาพ ส่งข่าว รวมไปถึงเครื่องมืออุปกรณ์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำมาใช้ในการรายงานข่าว ายสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากธรรมชาติของข่าวทีวี อาจมีการรายงานสด และการรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ระหว่างขั้นตอนการปฏิบัติงานข่าว เพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพิ่มความรวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์

“ยุคนี้ต้องปรับตัวเยอะ เมื่อก่อนนักข่าวทีวีอาจไม่ต้องถ่ายคลิป ไม่ต้องไลฟ์สด หรือต้องใช้โทรศัพท์มือถือที่แอดวานซ์มาก เพราะไม่ต้องทำหน้าที่ถ่ายคลิป ถ่ายภาพ ยุคนี้แข่งกันเรื่องความเร็ว พอแข่งกันเรื่องความเร็ว ถ้าจะทำให้เร็ว ส่งภาพให้เร็วที่สุด คือการใช้โทรศัพท์ถ่ายคลิป ต้องเปลี่ยนโทรศัพท์มาใช้ที่มีคุณภาพสูงขึ้น เพื่อให้ภาพที่ส่งเข้าสถานีมีความคมชัด” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“ปัจจุบันใช้มือถือเครื่องเดียว ส่งภาพได้ ใช้ส่งภาพทางมือถือ เพื่อเร่งออกอากาศ การรายงานสดใช้มือถือยิ่งสัญญาณ 4จี ออกอากาศยื่นรายงานสดไม่จำเป็นต้องใช้รถแบบออนไลน์ หรือใช้รถโอบี เทคโนโลยีช่วยให้การรายงานข่าวเร็วขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

จากความสำคัญในเรื่องการนำเทคโนโลยีมาใช้ปฏิบัติงานข่าว ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็น ต้องมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ เพื่อก้าวให้ทันความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอยู่เสมอ

“ในเรื่องเทคโนโลยีพื้นฐาน หรืออะไรใหม่ ๆ ต้องมานั่งอัปเดตด้วยตัวเอง และบางเรื่องออฟฟิศก็มีคอร์สฝึกอบรมให้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“เรื่องเทคโนโลยี เรียนรู้ด้วยตัวเอง และสอบถามจากเพื่อน ๆ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

อย่างไรก็ตาม ด้านอุปสรรคในการปรับตัว กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ให้มุมมองว่า นักข่าวที่อยู่ในยุคเปลี่ยนผ่านจากแอนะล็อกมาสู่ยุคดิจิทัล อาจไม่เก่งเรื่องเทคโนโลยีเหมือนกลุ่ม Digital Native ที่เติบโตมาพร้อมอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและสื่อสังคมออนไลน์ แต่ก็ได้เป็นอุปสรรคในการปรับตัว ด้วยความเชื่อที่มีต่อลักษณะและคุณลักษณะตัวเองว่าสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ด้วยตัวเอง ไปพร้อมกับการฝึกอบรมจากองค์กรต้นสังกัด

“เด็กรุ่นใหม่ที่เข้ามาทำงานเก่งเรื่องเทคโนโลยี ตัดต่อเก่ง แต่นักข่าวรุ่นเราเรียนมาเฉพาะทางไม่ได้เรียนกราฟิก ไม่ได้เรียนตัดต่อ ต้องมานั่งศึกษาเอง ออฟฟิศก็จัดคอร์สอบรมให้ เช่นคอร์สเรื่องการตัดต่อ เราเองก็ต้องเพิ่มเรื่องการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เหล่านี้เยอะมาก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“ถ้าเป็นนักข่าวที่อยู่ในยุคแอนะล็อกแล้วมาเป็นยุคดิจิทัล ก็อาจจะไม่ค่อยทันเทคโนโลยี ใช้ไม่ค่อยเป็น แต่สำหรับคนที่อยู่ในช่วงกลาง ๆ ก็เรียนรู้ได้ ในเรื่องการเรียนรู้ก็อาจต้องทำความเข้าใจว่าต้องใช้เวลา ไม่ใช่เกิดขึ้นได้แบบเดี๋ยวก็นึกว่าเรียนรู้ได้ ที่สำคัญคือทัศนคติที่พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

จากข้อมูลสัมภาษณ์แสดงให้เห็นถึง การใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานข่าวเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพิ่มความรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ ทั้งการส่งภาพ ส่งข่าว รวมไปถึงเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำมาใช้ในการรายงานข่าว ไลฟ์สด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมีความจำเป็นที่นักข่าวต้องมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ ก้าวให้ทันความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอยู่เสมอ เนื่องจากนักข่าวที่อยู่ในยุคเปลี่ยนผ่านจากแอนะล็อกมาสู่ยุคดิจิทัล อาจไม่เก่งเรื่องเทคโนโลยี เหมือนกลุ่ม Digital Native ที่เติบโตมาพร้อมอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและสื่อสังคมออนไลน์

ขณะเดียวกัน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์ ให้ทัศนะเรื่องการปรับวิธีการปฏิบัติงาน เป็นผลมาจากการถูกดิสรัป โดยมีทัศนะเรื่องปัจจัยหลากหลายทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการบริหารงานองค์กรสื่อ

เริ่มจากผู้ให้สัมภาษณ์ท่านแรก ให้ทัศนะเรื่องการปรับช่องทางการสื่อสารขององค์กรสังกัดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคและความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี

“เห็นการเปลี่ยนแปลงมาตั้งแต่ตอนที่ยังเป็นแอนะล็อกแล้วก็มาสู่ดิจิทัล คือคนที่ทีวีผ่านมือถือมากขึ้น มีแพลตฟอร์มใหม่ ๆ เกิดขึ้นที่ได้รับความนิยมสุดตอนนี้ คือ Tik-Tok ซึ่งตอนนี้ช่องต่าง ๆ จะออนควบคู่กันทั้งทีวีและออนไลน์ พอเป็นแบบนี้องค์กรก็จะมีนโยบายที่ต้องตอบโจทย์ความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค นักข่าวก็จะถูกดิสรັบไปโดยปริยาย คือต้องแบบมัลติสทีกจะมาทำอย่างเดียวยังไม่ได้ โดยเฉพาะนักข่าวทีวี ก็ต้องเรียนรู้อะไรใหม่ ๆ ตัดเอง ถ่ายเอง นำมาออนได้ทั้งทีวีและออนไลน์” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 ให้ทัศนะเรื่อง การปรับโครงสร้างองค์กรซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการแข่งขันในอุตสาหกรรมกิจการโทรทัศน์จากการประมวลทีวีดิจิทัล

“น่าจะมาจากการปรับโครงสร้างองค์กรและเหลือกันแค่นี้ แต่จริง ๆ ด้วยนโยบายของช่องมีนโยบายให้ทำได้หลายอย่างมาตั้งแต่ก่อนดิจิทัลแล้ว เช่นลงพื้นที่รายงานข่าว ทำข่าวอาชญากรรม ให้สลับผลัดเปลี่ยนกันอยู่เวร และจะดูว่าใครรายงานสดหน้าจอได้ คุณโอบีได้ ลงไปทำ จด เขียน สรุป พิมพ์ข่าวส่ง ทำคนเดียว แต่พอมาถึงยุคดิจิทัล คือต้องทำมากกว่าเดิมหลายอย่าง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านนี้ระบุอีกว่า การปรับโครงสร้างองค์กรทำให้จำนวนนักข่าวมีน้อยลง มีผลทำให้นักข่าวต้องปฏิบัติงานข่าวหลากหลายสายงานมากขึ้น

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 ให้ทัศนะ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่นำมาใช้กับการปฏิบัติงานข่าว รายงานข่าว ทำให้ใช้คนน้อยลง

“ที่เห็นชัดเจนคือเรื่องการจัดงานในอุตสาหกรรม ยกตัวอย่างเมื่อก่อน เวลามีเหตุการณ์ที่เป็นข่าวใหญ่ ทีวีออกไปรายงานสด มีรถโอบี ใช้คนไม่ต่ำกว่า 10 คน ตั้งแต่เจ้าหน้าที่ขับรถเทคนิคดาวเทียม ดูระบบไฟ คนที่ต้องให้คิวกับสถานี รวมนักข่าว ช่างภาพ ตัดต่อไปที่โปรดิวซ์ แต่ปัจจุบัน 2 คน 3 รายงานสดได้ผ่านระบบ 4จี หมายความว่ากระทำการจัดงานต่อไปนี้ ทีวี ไม่จำเป็นต้องมี คน 200 ถึง 300 คน ตอนนี้คน 40-50 คนทำได้ จึงไม่จำเป็นต้องจ้างคนเยอะ มีการลีนองค์กร เอาคนออก เพราะนำเทคโนโลยีมาใช้งานแทนคนได้แล้วทำให้อุตสาหกรรมที่เคยมีการจ้างคนจำนวนมาก ค่อย ๆ เล็กลง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 ให้ทัศนะเรื่องการปรับโครงสร้างองค์กรผลจากการแข่งขันในอุตสาหกรรมกิจการโทรทัศน์ทำให้มีความคาดหวังเรื่องผลสัมฤทธิ์เรื่องรายได้โฆษณามากขึ้น

“จากการแข่งขันที่ทำให้มีความต้องการผลสัมฤทธิ์ในเชิงเศรษฐกิจที่เป็นงานลูกค้ามากขึ้น เลยทำให้ต้องมาช่วยงานในเรื่องการทำข่าว เพื่อรอให้ลูกค้าเข้ามาซื้อ มีส่วนที่ทำให้เราต้องมาตรงนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4)

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 ให้ทัศนะเรื่องการแข่งขันความเร็วในอุตสาหกรรมสื่อองค์กรสื่อจึงต้องลดขั้นตอนการทำงาน ด้วยนักวิชาชีพที่มีคุณสมบัติ ทำทุกอย่างจบครบในตัวเอง

“จากการแข่งขันในอุตสาหกรรมต้องยอมรับว่าทุกสื่ออยากได้คนที่ทำงานได้หลายอย่าง อยากได้คนที่ทำงานได้แบบคนเดียวใช้งานได้ครบเครื่องทำได้ทุกอย่างทุกแพลตฟอร์ม” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5)

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล จำเป็นต้องพัฒนาตัวเองเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ อีกทั้งยังใช้สร้างโปรไฟล์ขายงานตนเอง ดังทัศนะผู้สื่อข่าวท่านนี้

“ถ้าเราไม่ปรับตัว ยังทำงานเหมือนยุคแอนะล็อก ทำให้แค่อย่างเดียว ทำซ้ำ ไม่เร่งรีบ โอกาสที่จะก้าวไปข้างหน้า ก้าวไปช่องอื่น หรือว่าขยับขยายการเติบโตของตัวเองก็จะน้อยกว่าคนอื่น แต่ถ้าเราทำได้หลากหลายมากขึ้น ความต้องการของคนที่ยากได้ค่าแรกเตอร์ หรือคุณสมบัติแบบนี้ก็มี และถ้าเราทำได้ เข้าไปนำเสนองาน มีผลงาน ทำได้จริง ก็สามารถต่อยอดเงินเดือน หรือตำแหน่งได้ แต่ถ้าไม่พัฒนาตัวเอง ก็จะหยุดอยู่แค่นั้น สุดท้ายแล้วก็ต้องออกจากวงการนี้อยู่ดี เพราะวงการนี้แข่งขันสูง เด็กใหม่ก็เกิดขึ้นเยอะ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5)

จากข้อมูลสัมภาษณ์แสดงให้เห็นถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัวของนักข่าว มีทั้งปัจจัยภายในองค์กร เช่น ด้านการจัดการ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไป 2 ลักษณะ คือ องค์กรที่ทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ และองค์กรธุรกิจ เครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำมาใช้เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มศักยภาพการผลิต และบุคลากร ส่วนปัจจัยภายนอก ซึ่งมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี พฤติกรรมผู้บริโภค ปัจจัยด้านเศรษฐกิจรายได้จากผู้โฆษณา และการแข่งขันเรื่องความเร็วในอุตสาหกรรมสื่อ

4.1.2.3 การเผยแพร่ข่าว

ในอดีต การนำเสนอและแพร่ภาพข่าวโทรทัศน์ ภาพข่าวที่ตัดต่อเสร็จพร้อมบทข่าว จะถูกส่งให้กับบรรณาธิการผู้มอบหมายข่าว เพื่อจัดลำดับข่าวออกอากาศ จากนั้นจะนำเสนอและแพร่ภาพข่าวโทรทัศน์ ตามเวลาออกอากาศแต่ละช่วงเวลาต่อไป จากการปฏิบัติงานข่าวที่ปรับเปลี่ยนไป

นักข่าวรายงานข่าวหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อทั้งสื่อสังคมออนไลน์และสื่อโทรทัศน์ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์ พบว่า มีการใช้สื่อออนไลน์รายงานข่าวระหว่างการปฏิบัติงานข่าว ส่วนข่าวที่จะนำเสนอทางโทรทัศน์มีการปรับเปลี่ยน ต่อยอดประเด็นข่าว เพื่อความสดใหม่ ทันต่อสถานการณ์ ก่อนนำเสนอและเผยแพร่ ตามเวลาออกอากาศแต่ละช่วงเวลาของแต่ละสถานี

“ปัจจุบันโซเชียลเกิดขึ้นเยอะ แล้วยูทูปเบอร์ก็เยอะ สิ่งสำคัญในยุคดิจิทัล คือ การทำงานของนักข่าวต้องเร็ว ถือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาใหม่ในเรื่องความเร็ว แต่ก็ต้องมาพร้อมกับความถูกต้อง ถ้าเทียบกับเมื่อก่อนไม่ต้องเร็วมาก พอแข่งกันเรื่องความเร็ว ในส่วนการทำงานก็ต้องปรับตัว เช่น กรณีเกิดเหตุการณ์แล้วยังไม่สามารถอินทิวีได้ หรือว่าช่วงเวลาไม่ได้ เราก็ต้องเปลี่ยนมาไลฟ์สดผ่านเพจของช่อง หรือผ่านเพจตัวเอง เพื่ออัปเดต” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“ถ้ามีช่วงทันข่าว ช่วงเบรกก็รายงานไปได้ก่อน ปกติต้องออนไลน์ก่อน คือของเราออนไลน์ เวิร์ส พอถึงหน้างาน ก็จะถ่ายภาพถ่ายคลิปก่อน แล้วส่งเข้าออฟฟิศเพื่อยิงออนไลน์ก่อน จากนั้นจึงจะส่งทีวี เพราะทีวีมีเวลากำหนดอยู่แล้วว่าจะออนแอร์กี่โมง ออนตอน 4 โมง 6 โมง หรือทุ่ม แต่ออนไลน์ออนได้ตลอด 24 ชั่วโมง จะออกตอนไหนก็ได้ พร้อมก็ออนได้ เช่น การไลฟ์สดผ่านเพจลักษณะนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

เนื่องจากข้อมูลของข่าวถูกนำเสนอสื่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไปแล้ว ข่าวที่จะนำเสนอผ่านสื่อโทรทัศน์ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับข่าวที่นำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จึงมีความปรับเปลี่ยนต่อยอดประเด็นข่าว เพื่อความสดใหม่ทันต่อสถานการณ์

“ยุคนี้สื่อออนไลน์เยอะขึ้น การแข่งขันก็สูงขึ้น บางที่เราไปทำข่าวตอนช่วงเที่ยงระหว่างที่รอออนข่าว ออนไลน์ก็ยิงรัว ๆ หัวข้อเดียวกันเวลาผ่านไปแค่ชั่วโมงเดียว ประเด็นเปลี่ยนไปเยอะ ระหว่างวันก็ต้องมาคิดว่าจะต่อยอดประเด็นข่าวยังไงให้คืบหน้ากว่าเดิมหรือไม่ก็ต้องฉีกประเด็นไปเลยในเรื่องเดียวกันแต่มุมมองอื่น เพื่อจะไปออนทีวีช่วงเย็นได้ ไม่งั้นข่าวเราจะซ้ากว่าคนอื่น สู้เว็บไม่ได้ ที่อัปเดตกันรัว ๆ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“ยกตัวอย่างข่าวเกิดตอนเที่ยง กว่าจะถึงตอนค่ำ จะถูกพัฒนาให้เกิดคุณค่า มีความคม รอบด้านเพียงพอที่จะเป็นข่าวค่ำ แล้วจะดูว่าจะมีอะไรที่สามารถจะเก็บเกี่ยวไปทำเป็นอย่างอื่น ได้ก็จะกลายเป็น Tik-Tok ยูทูป ต่อไป” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

จากข้อมูลสัมภาษณ์สรุปได้ว่า จากการที่สื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาท การเผยแพร่ข่าว ไม่จำเป็นต้องรอเวลาออกอากาศเหมือนในอดีต การรายงานข่าวเปลี่ยนเป็นสามารถรายงานได้ระหว่างกระบวนการทำงานข่าว และสิ่งที่เพิ่มขึ้นมาคือ ต้องเพิ่มความเร็วเพื่อแข่งกับข่าว

ประชาชนทั่วไปที่ผลิตสื่อได้เอง และเนื่องจากข้อมูลของข่าวถูกนำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ไปแล้ว ข่าวที่จะนำเสนอผ่านสื่อโทรทัศน์ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับข่าวที่นำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จึงมีความปรับเปลี่ยนต่อยอดประเด็นข่าว เพื่อความสดใหม่ทันต่อสถานการณ์

4.1.3 ด้านการเล่าเรื่อง

การเล่าเรื่องจัดเป็นหัวใจสำคัญของการสื่อสาร ในอดีตก่อนสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนสื่อมวลชนเล่าเรื่องตามรูปแบบช่องทางสื่อ เช่น เล่าเรื่องผ่านหนังสือพิมพ์ ผ่านวิทยุ ผ่านโทรทัศน์ ซึ่งเป็นการเล่าเรื่องผ่านสื่อเดียว (One Channel) แต่จากสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อทั้งหมด กล่าวคือ ผู้ชมรับข่าวสารและความบันเทิงผ่านสมาร์ทโฟน โน้ตบุ๊ก และเว็บไซต์ เป็นต้น ได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่มีข้อจำกัด จากในอดีตผู้รับชมจะรับชมโทรทัศน์ผ่านทางโทรทัศน์เท่านั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า ต้องปรับวิธีการเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ โดยสิ่งที่นักข่าวโทรทัศน์ต้องคำนึงในการปฏิบัติงาน คือ การออกแบบวิธีการนำเสนอ และเนื้อหาไว้หลาย ๆ รูปแบบเพื่อให้สามารถไปนำเสนอได้หลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ ตามนโยบายองค์กรต้นสังกัด

“เวลาออกไปทำข่าวเราต้องวางแผนว่าจะเล่าเรื่องด้วยภาพอะไร เล่าภาพยังไง แยกกันแต่ละส่วน ส่วนที่ลงออนไลน์ ลงทีวี ลงเว็บไซต์ จะใช้ภาพ จะขึ้น Text ว่าอะไร ทำกราฟิกแบบไหนลง Tik-Tok ก็ต้องมีคลิป นำคลิปมาตัด ต้องไปยื่นเล่า จะเล่ายังไง ส่วนที่ลงทีวีจะใช้ภาพแบบไหนเล่าเรื่องเปิดเรื่องแล้วต้องใช้กราฟิกเพิ่มเข้าไปด้วยหรือไม่ คือต้องคิดเผื่อไว้หลายสเต็ป” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“แต่ละวันที่ออกไปทำข่าว เราต้องคิดเผื่อว่าจะต้องดีไซน์เนื้อหาและภาพอย่างไร เพื่อให้เหมาะกับแต่ละแพลตฟอร์ม ไม่เหมือนยุคก่อนที่นักข่าวทีวีทำข่าว สัมภาษณ์เสร็จก็กลับออฟฟิศ ส่งข่าวแล้วกลับบ้าน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

นอกจากนี้ ผู้สัมภาษณ์ที่ปฏิบัติงานในภาคสนาม และปฏิบัติหน้าที่บริหารงานข่าวในบทบาทบรรณาธิการข่าวควบคู่กัน มีความคิดเห็นว่าการ Assign งานข่าวในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนจำเป็นต้องคิดประเด็นและรูปแบบการนำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพิ่มเติมจากการ Assign การทำสื่อกับข่าว รายงานข่าวโทรทัศน์ ตามวิธีการปฏิบัติงานแบบเดิม

“การสั่งงานเปลี่ยน เราต้อง Assign สองทาง คือทำสื่อกับทีวี และลงออนไลน์ ยกตัวอย่างคอนเทนต์ที่เกี่ยวกับวอลเลย์บอล มอบหมายให้น้องในทีมไปสำรวจตลาดสำเพ็งนักข่าว ทำสื่อกับทีวี และหาฮีโร่มาลง Tik-Tok ต้องคิดเผื่อว่าทีวีจะเสิร์ฟอะไร ออนไลน์และ Tik-Tok จะเสิร์ฟอะไร นี่คือนี่ที่ต้องทำ ต้องแยกคอนเทนต์กันในแต่ละแพลตฟอร์มและสั่งให้

ทำพร้อม ๆ กัน การเล่าเรื่องก็ความแตกต่างกัน อย่างทีวี ทำสัปดาห์ละครั้ง มีเปิดหน้า แต่ใน Tik-Tok ต้องดูมัลติมีเดียตั้งแต่ประโยคแรก ต้องจั่วหัวเลยตั้งแต่ 3 วินาทีแรก เพื่อดึงความสนใจของคน จะแตกต่างจากทีวีที่สามารถอาร์มภทได้ เวลาส่งงานคอนเทนต์ต้องแยกคอนเทนต์กัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การปรับวิธีการเล่าเรื่องนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่สื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตผู้คนด้านการสื่อสาร จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ปรับวิธีการเล่าเรื่องแบบหลากหลายสื่อ โดยขยายการเล่าให้มีการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ควบคู่กับการเล่าผ่านโทรทัศน์ เทคนิคการทำงานมีการปรับเปลี่ยน เริ่มจากปรับวิธีปฏิบัติงานในขั้นตอนวางแผนข่าวที่ทำร่วมกันระหว่างผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการข่าว ออกแบบการวิธีการนำเสนอเนื้อหา กราฟิก และภาพซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของงานข่าวไว้หลาย ๆ รูปแบบทั้งนำเสนอข่าวโทรทัศน์ และผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ โดยคำถึงวิธีการเล่าเรื่องที่แตกต่างกันในแต่ละแพลตฟอร์มสื่อ

4.1.4 ด้านช่องทางการสื่อสาร

จากความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทำให้ผู้ให้บริการโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลปรับตัวโดยการขยายช่องทางทางการสื่อสาร ทั้งการร่วมให้บริการกับดิจิทัล แพลตฟอร์ม (Digital Platform) ที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย Tik-Tok เฟซบุ๊ก ยูทูบ ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม และขยายช่องทางการสื่อสารโดยให้บริการดิจิทัล แพลตฟอร์ม ของตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ หรือการนำเสนอรายการผ่าน OTT หรือแพลตฟอร์มต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการออกอากาศทางโทรทัศน์ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าจะต้องขยายช่องทางการสื่อสารตามทิศทางองค์กร

“ยุคนี้มันไม่เหมือนยุคก่อนมีโซเชียลมีเดียขึ้นและพจนโยบายออกมาบอกให้ทำ เราก็ไม่ได้ที่วีอย่างเดียว ต้องทำโซเชียล ทำออนไลน์ด้วย ส่งหลากหลายช่องทางมากขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“เป็นการตอบโจทย์พฤติกรรมผู้บริโภค เขาต้องการแบบนี้ ผู้รับสารไปรับสารผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น เราอยู่ที่วีก็ต้องผลิตส่งสาร ไปหลายๆ ช่องทาง หลากๆ รูปแบบ เพื่อให้ผู้รับสารได้รับสารจากเรา” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การขยายช่องทางการสื่อสารนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่สื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตผู้คนด้านการสื่อสาร ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับการขยายช่องทางการสื่อสารขององค์กร ที่ปรับตัวโดยการขยายช่องทาง

ทางสื่อสารร่วมให้บริการกับดิจิทัล แพลตฟอร์ม และขยายช่องทางการสื่อสารโดยให้บริการดิจิทัล แพลตฟอร์ม ของตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์

4.2 ทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก้าวหน้า

ผลการศึกษารวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักข่าวโทรทัศน์ที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 5 ท่าน และนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน จำนวน 5 ท่าน สามารถแบ่งทักษะที่จำเป็นออกเป็น 7 ด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 4.2.1 ทักษะด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking)
- 4.2.2 ทักษะด้านการทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking skills)
- 4.2.3 ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว
- 4.2.4 ทักษะด้านการเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ
- 4.2.5 ทักษะด้านวิชาชีพสื่อมวลชน
- 4.2.6 ทักษะด้านความเป็น Specialist
- 4.2.7 ทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์

4.2.1 ทักษะด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนและนักข่าวโทรทัศน์ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็น่า จากกระบวนการสื่อข่าวที่เปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยี ทักษะสำคัญที่ต้องมีในกระบวนการสื่อข่าว คือการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) ก่อนนำเสนอข่าวสู่ประชาชนผู้รับสาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1.1 ความถูกต้อง

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการและนักข่าวโทรทัศน์มีความคิดเห็นพ้องกันว่า การตรวจสอบข้อเท็จจริง เพื่อยืนยันความถูกต้อง ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานของสื่อมวลชน เป็นสิ่งที่ต้องทำมากขึ้นกว่าในอดีต

“ตอนนี้ นักข่าวโทรทัศน์ทำงานขึ้นเดีวก็ต้องเฝ้าออนไลน์ด้วย การได้มาซึ่งประเด็นข่าวและข้อมูลหรือการแสวงหาข้อมูลก็เปลี่ยนไปส่วนใหญ่อยู่ในออนไลน์ ไม่เหมือนเมื่อก่อนที่นักข่าวต้องเกาะติดแหล่งข่าว รังตามแหล่งข่าว สิ่งที่สำคัญในขั้นแรกแรก คือ ทักษะที่ต้องกรองว่า สิ่งที่อยู่ในออนไลน์ อันไหนน่าเชื่อถือหรือน่าเชื่อถือ คือ Fact Checking การ Verify กลั่นกรองตรวจสอบข้อมูล เพื่อยืนยันความถูกต้อง” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 1)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญการตรวจสอบข้อเท็จจริงยืนยันความถูกต้อง ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานของสื่อมวลชนทุกยุคทุกสมัยไม่ว่าจะมีหรือไม่มีสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำมากกว่าในอดีต จากสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนที่เอื้อให้ผู้ใช้เป็นผู้ผลิตเนื้อหาหรือ UGC ปัจจุบันแหล่งข้อมูล และแหล่งข่าวในโลกออนไลน์มีหลากหลาย ทั้งนักข่าวพลเมือง ยูทูปเบอร์ TikToker คลิปหน้ารถ กล้องวงจรปิด ขณะที่การแข่งขันอุตสาหกรรมสื่อโดยยึดความเร็ว และนักข่าวรายงานข่าวหลากหลายแพลตฟอร์ม ทั้งข่าวด่วน ข่าวต้นชั่วโมง ข่าวที่นำเผยแพร่สื่อสังคมออนไลน์ อาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการรายงานข่าวได้ง่าย

ด้านกลุ่มนักข่าวโทรทัศน์ มีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการตรวจสอบความถูกต้อง เป็นสิ่งที่จำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบัน และหน่วยงานต้นสังกัดให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ จะมีการตรวจสอบข้อมูลรอบด้าน ก่อนนำเสนอข่าวผ่านช่องทางการสื่อสารองค์กรต้นสังกัด หรือนำไปแชร์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของตัวเอง อย่างไรก็ตาม นักข่าวบางส่วนได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การตรวจสอบข้อเท็จจริงในสถานะที่มีข้อมูลจำนวนมากศาลเผยแพร่อยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เผยแพร่ไปรวดเร็วและกว้างไกล เป็นเรื่องที่ทำได้ยาก

“ข้อมูลมันท่วมท้นไปหมด จนเราไม่รู้ว่าจะอะไรจริงหรือไม่จริง บางทีคนโพสต์ไม่ได้เป็นเจ้าของคลิปด้วยซ้ำไป แต่เอาคลิปของใครมาโพสต์ก็ไม่รู้ การตรวจสอบก็ทำได้ยาก” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 1)

“ปัญหาที่นำมาใช้คืออยู่ในโซเชียลมีเดีย เช่น ทวิตเตอร์ Tik-Tok เราไม่สามารถไปตามได้ทันที เพราะไม่ได้ตามโซเชียลตลอดเวลาและทุกช่องทาง ก็อาจจะล่าช้า คือเราไม่ได้เป็นแบบดิ่งในทวิตเตอร์ตลอดเวลา” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 2)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า จากสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนเอื้อให้ผู้ใช้เป็นผู้ผลิตเนื้อหา สื่อดิจิทัลเป็นทั้งแหล่งข่าวและข้อมูลข่าว ประกอบกับการแข่งขันอุตสาหกรรมสื่อโดยยึดความเร็ว และการรายงานข่าวหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ ทั้งข่าวด่วน ข่าวต้นชั่วโมง ข่าวที่นำเผยแพร่สื่อสังคมออนไลน์ อาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการรายงานข่าวได้ง่าย การตรวจสอบข้อเท็จจริงยืนยันความถูกต้องข้อมูลข่าวสารก่อนนำเสนอข่าวสารเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำมากขึ้นกว่าในอดีต ท่ามกลางข้อมูลจำนวนมากศาลเผยแพร่อยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายเผยแพร่ไปรวดเร็วและกว้างไกล อาจเป็นข้อจำกัดในการตรวจสอบ

4.2.1.2 การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการส่วนใหญ่ย้ำเรื่องบทบาทหน้าที่สื่อมวลชน ต้องช่วยผู้เสพสื่อตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร ต้องรู้เท่าทันสื่อ มีทักษะในการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือของข่าวสารและข้อมูล รู้ว่าข่าวที่น่าเชื่อถือหรือไม่มากกว่าประชาชนผู้รับสารทั่วไป

“ยุคนี้คนรับข่าวเองก็ต้องระมัดระวังในเรื่องการเสพสิ่งที่ป่วนหรือข่าวลวง มีการเช็คข้อมูลที่ถูกต้อง เดี่ยวนี้มีการสอนให้คนรับข่าวเป็น Fact Checker แต่ในมุมเดียวกันคนทำข่าวก็ต้องตรวจสอบข้อมูลข่าว แหล่งข่าว หรือเรื่องที่เป็นกระแสจากโลกออนไลน์เหมือนกันและเราคาดหวังว่านักข่าวจะมีทักษะสูงกว่าผู้รับข่าว ผู้ฟัง และผู้ชม” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 1)

“Digital Literacy ของนักข่าว กับผู้ใช้จะเป็นคนละมิติกัน เวลาพูดเรื่อง Digital Literacy ในมิติของผู้ใช้ คือการรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัล แต่ในกรณีนักข่าวไม่ใช่ Digital Literacy ในฐานะผู้ใช้อย่างเดียว แต่ในฐานะที่เป็นผู้ผลิตคอนเทนต์ กล่าวคือ ไม่ใช่แค่รู้ว่าเทคโนโลยีใช้งานยังไงจะนำไปสู่การสร้างคอนเทนต์ให้เกิดการติดตาม ใช้งานให้เกิดประสิทธิภาพได้ยังไง ที่สำคัญคือการตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนเผยแพร่ด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 2)

นักวิชาการอีกท่าน ระบุว่า ในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนวันที่เอื้อให้ผู้บริโภคสื่อมีความสามารถในการผลิตเนื้อหาได้ด้วยตนเองโดยใช้อุปกรณ์การสื่อสารสมัยใหม่ และใช้ช่องทางสื่อสารสังคมผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นตัวกระจายเนื้อหาสาระที่ตนเองผลิต โดยใช้คำว่า “ผู้บริโภคสื่อแบบพรชูเมอร์” มาอธิบายปรากฏการณ์นี้ การตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นสิ่งจำเป็นและหน้าที่นี้จะต้องเริ่มต้นที่สื่อมวลชน เพื่อเป็นแบบอย่างให้ผู้บริโภคสื่อแบบพรชูเมอร์ตระหนัก

“ปัจจุบันคนที่บริโภคข่าวไม่ใช่แค่เป็นคอนซูเมอร์ สามารถเป็นได้ทั้งผู้รับและผู้ส่ง หรือผู้บริโภคสื่อแบบพรชูเมอร์ แล้วถ้าอยากเป็นพรชูเมอร์ที่น่าเชื่อถือ ก็ต้องเช็คข่าว ต้องตรวจสอบข้อมูลเนื้หาก่อนนำเสนอเหมือนกัน ซึ่งพรชูเมอร์ คือคนทั่วไป ไม่ได้ยุ่งการสื่อ บางคนอาจทำผิดพลาดโดยไม่รู้ก็ได้ ดังนั้นคนในวงการสื่อต้องชัดเจนเรื่องนี้มากๆ จึงจะทำให้พรชูเมอร์ตระหนัก” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 3)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า บทบาทการตรวจสอบข้อเท็จจริง หรือ Fact Checking จะต้องเริ่มต้นที่สื่อมวลชน ต้องมีความรู้เท่าทันในฐานะผู้ผลิตสื่อ ช่วยผู้เสพสื่อประเมินความน่าเชื่อถือของข่าวสารและข้อมูลรู้ว่าข่าวที่น่าเชื่อถือหรือไม่มากกว่าผู้บริโภคสื่อแบบพรชูเมอร์ ในสถานะที่ข้อมูลมีอยู่อย่างท่วมท้นโลกออนไลน์ การตรวจสอบข้อเท็จจริงให้กับผู้เสพสื่อว่าข้อมูลไหน

จริง หรือปลอม จำเป็นต้องใช้ทักษะของสื่อมวลชนมืออาชีพ เพราะสามารถเข้าถึงแหล่งข่าวและตรวจสอบผ่านแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่ายกว่าคนธรรมดาที่ใช้สื่อ

4.2.2 ทักษะด้านการทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills)

จากความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีส่งผลให้นักข่าวโทรทัศน์ต้องปรับการทำงานให้เข้ากับระบบนิเวศวิทยาของสื่อดิจิทัล ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการและนักข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills) คือ ทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานข่าวในยุคปัจจุบัน

“เมื่อก่อนคนที่ทำข่าวถูกคาดหวังหน้าที่เฉพาะอย่าง จะเป็นลักษณะความชำนาญเฉพาะทาง แล้วแยกส่วนกัน แต่ปัจจุบันหรือประมาณ 5-10 ปีก่อนหน้านี้ นักข่าวถูกเรียกร้องให้มีความสามารถที่หลากหลายในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ ที่จะผลิตงาน เพื่อตอบโจทย์เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป สมัยก่อนถ่ายภาพหนึ่งได้ถือว่าเก่ง เดียวนี้ ถ่ายคลิปได้ไม่พอต้องตัดต่อเองได้ รวมไปถึงเรื่องการรายงานสด ซึ่งมีเครื่องมือ อุปกรณ์ ที่ต้องเรียนรู้ ฝึกหัด นี่คือสเต็ปของกระบวนการทำงานในขั้นตอนกลาง ซึ่งในขั้นตอนนี้ บางหน้าที่ บางงานจะเชื่อมไปขั้นตอนเผยแพร่ เช่น กรณีรายงานสด เป็นการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเผยแพร่ เพราะฉะนั้นทักษะที่ต้องเรียนรู้คือการใช้เครื่องมือในลักษณะ Multitasking ทำหน้าที่หลายอย่างในคนเดียว” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 1)

“ต้องเขียนข่าวได้ ถ่ายรูป ถ่ายวิดีโอได้ เล่าเรื่องได้ผ่าน Live และยังคงต้องปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในโซเชียลมีเดียได้ด้วย สามารถที่จะแยกแยะวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ สืบค้นข้อมูลเชิงลึก ตรวจสอบข้อมูลได้ด้วย ไม่ใช่ฟังแล้วเชื่อเลย หรือรวมเรื่องอื่น เช่น ต้องขับรถได้ด้วย พร้อมทำงานทุกอย่างทุกที” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 2)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นถึงทักษะที่จำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อนการทำงานด้วยความสามารถหลากหลายในลักษณะการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ได้หลายอย่างในคนเดียว ทั้งการถ่ายภาพ ถ่ายคลิป เขียนข่าว รายงานข่าว รายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ได้ทำหน้าที่เฉพาะอย่าง มีความชำนาญเฉพาะทางแล้วแยกส่วนกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ที่นักข่าวและช่างภาพเหมือนในอดีต

ด้านนักข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย คือ ทักษะที่จำเป็น สำหรับการทำงานข่าวในยุคปัจจุบัน พร้อมย้ำถึงความจำเป็นที่

ต้องปรับตัวและเพิ่มทักษะด้านนี้ เนื่องจากทักษะด้านนี้เป็นที่ต้องการของอุตสาหกรรมโทรทัศนียุคปัจจุบัน

“ในสถานการณ์ที่มีการดิสรูป ถ้าใครบอกว่าไม่ไหว ถ่ายรูปไม่ได้ หรืออาจตัดต่อไม่ได้ สุดท้ายก็ไม่ใช่ตัวเลือกแรก ๆ ในอุตสาหกรรมที่จะเกิดการจ้างงานไว้ จะเห็นว่าปัจจุบันบริษัทที่ทำทีวี รายการทีวี จะเลือกคนที่มีทักษะในหลาย ๆ ด้านที่พร้อมจะทำทุกอย่างได้ด้วยคน ๆ เดียวเป็นดิจิทัล รีพอร์เตอร์ ที่จบงานด้วยตัวเอง แบบนี้มีโอกาสที่จะถูกจ้างงานแต่ถ้าไม่ปรับตัว ก็ไม่ใช่ตัวเลือกแรก ๆ ในอุตสาหกรรมที่เขาจะเกิดการจ้างงานไว้” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 1)

“การทำงานในยุคปัจจุบันต้องมีมัลติสกีล ยิ่งคนทำทีวี นอกจากทำข่าวทั่วไป ถ่ายภาพได้แล้ว ต้องเข้าใจเรื่องการใช้งานซอฟต์แวร์ที่มากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือแอปพลิเคชันในมือถือที่จะนำมาใช้ตัดต่อ รวมทั้งเทคนิคการตกแต่งภาพ ต้องเรียนรู้ เพราะถ้าไม่รู้ หรือรู้แค่การทำข่าว การสัมภาษณ์ ไม่รู้เรื่องพวกนี้ อาจไม่ใช่ตัวเลือกแรก ๆ ในอุตสาหกรรมนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 2)

นอกจากนี้ผู้สื่อข่าวบางท่านแสดงทัศนะ ย้ำถึงความจำเป็นของทักษะด้านนี้ว่า ปัจจุบันตลาดแรงงานแข่งขันสูงมีนักข่าวรุ่นใหม่เกิดขึ้นจำนวนมาก ผู้ที่ทักษะโดดเด่นทำงานในสื่อได้หลากหลายด้วยความสามารถหลากหลาย จึงจะได้รับเลือกและมีโอกาสได้รับการจ้างงาน

“วงการนี้การแข่งขันสูงขึ้นทุกวัน เด็กใหม่ก็เกิดขึ้นเยอะ เราก็ต้องเก่ง เก้าและเร็ว สู้กับเด็กรุ่นใหม่ได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 3)

จากความเห็นของนักข่าวโทรทัศน์ข้างต้น ทักษะด้านนี้เป็นที่ต้องการของอุตสาหกรรมโทรทัศน์ สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนบางท่านให้มุมมองเรื่องคุณสมบัติของนักข่าวโทรทัศน์ที่ตลาดแรงงานต้องการไว้ว่า ความสามารถที่หลากหลายเป็นสิ่งจำเป็นอันดับแรกที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ประกอบการว่าจะรับเข้าทำงานหรือไม่ ซึ่งผู้ที่มีทักษะนี้ นอกจากตอบโจทย์ความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีแล้วยังตอบโจทย์การบริหารจัดการองค์กรในยุคปัจจุบันที่ต้องการแรงงานที่มีคุณสมบัติทำงานได้หลายอย่าง เพื่อช่วยลดต้นทุนการดำเนินงาน

“ในปัจจุบันถ้าหน่วยงานไหนต้องการนักศึกษาของเราไปทำงาน ต้องการคนที่มีทักษะทำได้หลายอย่างในตัวคนเดียว ทั้งตัดต่อ เขียนบท ลงเสียง จึงจะเป็นคุณสมบัติที่เขาต้องการ ทำให้เห็นว่าเมื่อเทคโนโลยีเปลี่ยนไป ส่งผลให้คนที่ทำงานในวงการข่าวต้องมีทักษะที่หลากหลายมากขึ้น นั่นคือเรื่องแรก ส่วนเรื่องที่สองคือบริษัทต้องการลดต้นทุน จ้างงานเดือนละ 15,000 - 20,000 บาท ทำหน้าที่เดียว ยิ่งในสถานการณ์ที่ทำทั้งทีวี และออนไลน์

ใครก็ตามที่ทำงานได้ปริมาณมากในงบประมาณที่น้อยที่สุดก็ถือว่าคุ้มค่าที่สุด ไม่ใช่เฉพาะวงการสื่อมวลชน ปัจจุบันทุกวงการก็เป็นแบบนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 1)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ทักษะจำเป็นที่จำเป็นที่จะช่วยทำให้นักข่าวโทรทัศน์ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่รอดได้ในสถานการณ์เทคโนโลยีที่ก้าวไกล คือ การทำงานด้วยความสามารถหลากหลายใช้เครื่องมืออุปกรณ์ได้หลายอย่างในคนเดียว มีความสามารถในการเขียนข่าว รายงานข่าว รายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสังคมออนไลน์ ถ่ายภาพ การติดต่อ ตลอดจนการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในสื่อสังคมออนไลน์ ทำงานจบครบได้ด้วยตัวเอง เพื่อตอบโจทย์ความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี การแข่งขันด้านความเร็วในอุตสาหกรรมสื่อ รวมทั้งการบริหารจัดการองค์กรสื่อในยุคปัจจุบันที่ค่านึงการบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการแข่งขันในตลาดแรงงานมีนักข่าวรุ่นใหม่จำนวนมากให้เลือกสรร ผู้ที่ทักษะโดดเด่น ทำงานได้หลากหลายแพลตฟอร์มสื่อด้วยความสามารถหลากหลาย จึงจะได้รับเลือกและมีโอกาสได้รับการจ้างงาน

4.2.3 ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว

จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อและภูมิทัศน์งานข่าว ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการ และนักข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า นักข่าวจำเป็นต้องเพิ่มทักษะด้านใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ประโยชน์กับงานข่าว สามารถจำแนกทักษะด้านนี้ออกเป็น 2 ด้าน ประกอบด้วยขั้นพื้นฐานและขั้นสูง

4.2.3.1 ขั้นพื้นฐาน

จากที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้ นักข่าวใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานข่าว ทั้งการส่งภาพ ส่งข่าว ใช้โทรศัพท์มือถือถ่ายภาพและการรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ถ่ายคลิปโดยโทรศัพท์มือถือแล้วนำไปตัดต่อวิดีโออัปโหลดลง Tik-Tok ยูทูบ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่เห็นพ้องกันถึงหัวใจสำคัญการนำเทคโนโลยีมาใช้กับงานข่าวจำเป็นต้องเรียนรู้เทคนิคการใช้เครื่องมืออุปกรณ์นั้น ๆ

“ทุกวันนี้ทุกคนมีมือถือ และใช้มือถือถ่ายภาพ แต่การใช้มือถือถ่ายภาพก็ต้องมีทักษะในการถ่าย ต้องรู้ว่าถ่ายแบบไหน ความยาวคลิปเท่าไร จึงจะนำไปใช้งานได้จริง มีเทคนิคที่ต้องเรียนรู้ นี่คือพื้นฐาน นักข่าวส่วนใหญ่รู้และทำได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 1)

“ต้องเรียนรู้ในเรื่องการนำเทคโนโลยีมาใช้กับงานข่าว เช่นกรณีการถ่ายภาพว่าจะถ่ายยังไงจึงจะนำมาใช้กับงานข่าวได้แล้วต้องเรียนรู้โปรแกรมต่าง ๆ ที่ใช้ในโทรศัพท์เพื่อ

เชื่อมต่อกับระบบของออฟฟิศ กรณีที่ไม่ได้นำกล้องออกไปแล้วต้องรายงานสดผ่านมือถือจะมีโปรแกรมเฉพาะที่ต้องใช้งานหรือการส่งภาพผ่านไลน์ กระบวนการใช้ไลน์ ก็ต้องเรียนรู้ใช้ แนวตั้งไม่ได้ ต้องเป็นแนวนอน รวมทั้งการจัดสเกลภาพ เหล่านี้เป็นเทคนิคที่ต้องเรียนรู้” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 2)

ด้านนักวิชาการ บางท่าน กล่าวเสริมว่า แต่ละแพลตฟอร์มสื่อมีธรรมชาติและคุณลักษณะพิเศษที่แตกต่างกัน การเข้าใจเทคนิคการใช้งานเทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับงานข่าว หลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ

“บริบทอุตสาหกรรมโทรทัศน์ปัจจุบันนักข่าวไม่ได้ทำป้อนที่รีย่างเดียว แต่ป้อนออนไลน์ด้วย เรื่องที่จำเป็นต้องเรียนรู้คือ เวลาถ่ายคลิปวิดีโอเพื่อจะนำไปออกโทรทัศน์ หรือภาพนิ่งที่จะนำไปออกโซเชียล เฟซบุ๊ก ไลน์ ทวิตเตอร์ หรือ Tik-Tok จะมีสเกลและรูปแบบแนวนอน แนวตั้งที่ต่างกัน คือต้องรู้เชิงเทคนิคด้วย เพราะว่าต้องทำงานแบบ Multitasking ทำงานหลาย ๆ อย่าง เพื่อหลาย ๆ สื่อแล้วก็ต้องรู้ตั้งแต่ต้น ถ้ารู้เทคนิคนี้ จะช่วยเสริมทำให้งานออกมาดี” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 1)

จากความสำคัญของทักษะดังกล่าวกับงานข่าวในสถานการณ์เทคโนโลยีที่ถ่วง นักข่าวโทรทัศน์บางส่วนได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมจำเป็นต้องตามเทรนด์เทคโนโลยี ศึกษาการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จะนำมาประยชน์กับการปฏิบัติงานข่าว การเล่าเรื่อง เพื่อให้สามารถนำเสนอข่าวได้รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ และนำเสนอใจยิ่งขึ้น

“ต้องตามเทรนด์เทคโนโลยี ศึกษาการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เล่าข่าว” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 1)

“ต้องรู้จักแสวงหาเทคโนโลยีเพื่อนำมาปรับปรุงการนำเสนอข้อมูลข่าวสารให้น่าสนใจมากขึ้น ดูว่าแอปพลิเคชันตัดต่อใหม่ ๆ มีอะไรบ้างหรือเทคโนโลยีที่แต่งภาพให้สวย เทคโนโลยีตัดต่อ รวมทั้งการไลฟ์สดที่สามารถนำเทคโนโลยีการไลฟ์สดผ่านระบบ 4 จี ทำให้การเล่านำเสนอใจขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 2)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์กับการปฏิบัติงานข่าวจำเป็นต้องรู้เทคนิคการใช้เครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ผลิตเนื้อหาข้ามแพลตฟอร์มสื่อที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละแพลตฟอร์มสื่อมีธรรมชาติ และคุณลักษณะพิเศษต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป และจำเป็นต้องมีความกระตือรือร้น ก้าวให้ทันความเปลี่ยนแปลง

เทคโนโลยี ศึกษาการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จะนำมาประโยชน์กับการปฏิบัติงานชาว การเล่าเรื่อง เพื่อให้สามารถนำเสนอข่าวได้รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ และน่าสนใจยิ่งขึ้น

4.2.3.2 ขั้นสูง

นอกเหนือจากทักษะขั้นพื้นฐานรู้เทคนิคการใช้เครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ผลิตเนื้อหาข้ามแพลตฟอร์มสื่อที่หลากหลายแล้ว ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นักวิชาการบางส่วน มีความเห็นว่าจำเป็นต้องมีความเข้าใจในเรื่องการใช้งานการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารผ่านสื่อใหม่ให้เกิดประสิทธิภาพในเชิงการมีส่วนร่วม (Engagement) ดังนั้นทักษะที่จำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์อีกประการหนึ่งคือ ทักษะการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ปฏิบัติงานข่าว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) เข้าใจการใช้งานเทคโนโลยีในเชิงสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ

นักวิชาการท่านแรก นำเสนอว่าการรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) นอกจากรู้เทคนิคการใช้งานเทคโนโลยีพื้นฐานแล้ว จำเป็นต้องมีความเข้าใจการใช้งานเทคโนโลยี เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วย

“ไม่ใช่แค่รู้ว่าใช้เทคโนโลยีอย่างไร ใช้งานเทคโนโลยีพื้นฐานเป็น เช่น การใช้คอมพิวเตอร์เป็น ใช้โปรแกรมพื้นฐานได้ แต่ในฐานะคนสื่อ ต้องเข้าใจว่าด้วยว่าจะใช้งานเทคโนโลยียังไงให้เกิดประสิทธิภาพในเชิงสร้างมูลค่า หรือเกิด Engagement เกิดรายได้ ซึ่งจะเป็นทักษะที่แอดวานซ์ ขึ้นมาจากพื้นฐาน แต่ไม่ได้ถึงขั้นต้องเป็นนักพัฒนา Developer แต่ต้องดูดาต้า เป็น เช็คหลังบ้านได้ด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 1)

ขณะเดียวกัน นักวิชาการอีกท่านแสดงทัศนะ สำหรับนักข่าวที่มีอายุงานเกิน 10 ปี อาจมีบทบาทรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารงานข่าว จำเป็นต้องมีทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล หรือ Data Analytics สามารถ วิเคราะห์ อ่าน และเข้าใจความหมายข้อมูลในเชิงการตลาด และใช้ประโยชน์จากข้อมูลนำมาใช้กับพัฒนาเนื้อหาข่าว เพื่อสร้างโอกาสเติบโตในวิชาชีพ

“ถ้าเป็นนักข่าวที่มีประสบการณ์การทำงานเกิน 10 ปี อาจต้องเป็นหัวหน้ารับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องมาร์เก็ตติ้งด้วย จึงต้องมีทักษะในเรื่องการใช้ข้อมูลหลังบ้านของโซเชียล นำมาวิเคราะห์ มองหาโอกาส หรือปรับเปลี่ยนเนื้อหา เพื่อการเข้าถึง เหมือนการทำทีวีสมัยก่อนที่จะพูดเรื่องเรตติ้งที่จะเป็นตัวชี้ความนิยมแล้วต้องมานั่งวิเคราะห์กัน แต่ตอนนี้ในห้องที่งานระดับบริหารจะมองเรื่องมาร์เก็ตติ้ง จึงต้องวิเคราะห์ข้อมูลหลังบ้าน ซึ่งสื่อยุคนี้จำเป็นต้องใช้การวิเคราะห์ข้อมูล Data Analytics การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงการตลาด เป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนเพื่อโอกาสในการเติบโต ถือเป็นเคพีไอที่ต้องดู” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 2)

ขณะที่นักวิชาการท่านแรกนำเสนอเพิ่มเติมว่า หากเป็นผู้ปฏิบัติงานระดับบรรณาธิการข่าว จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการใช้เครื่องมือ Social Listening เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในออนไลน์ได้ด้วย

“การใช้เครื่องมือ Social Listening จะเป็นอีกมิติหนึ่ง ระดับบรรณาธิการใช้แต่ถ้าเป็นระดับนักข่าวคิดว่าในระดับที่เข้าใจเรื่องการสร้าง Engagement ก็เพียงพอ” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 1)

ด้านนักข่าวโทรทัศน์บางส่วนแสดงความคิดเห็นสนับสนุนการใช้งานเทคโนโลยีในเชิงสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามทักษะด้านนี้ต้องใช้เวลาในการพัฒนา

“เรื่องนี้เป็นต้องใช้เวลาในการพัฒนา การสร้าง Engagement เป็นเรื่องยาก การจะดึงให้คนมาติดตามเราเยอะ ๆ ก็เป็นเรื่องยาก” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 1)

“ถ้ารู้ก็ดี จะทำให้ชิ้นงานที่เราทำออกไปประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น แต่ก็ยากนะในการทำเรื่องนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 2)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นถึงทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว มีสองส่วน ประกอบด้วย ความสามารถในการใช้งาน รู้เทคนิคการใช้งานเครื่องมืออุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน และมีความเข้าใจเรื่องการนำเทคโนโลยีมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ มีความเข้าใจในเรื่องการใช้งานการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อใหม่ให้เกิดประสิทธิภาพในเชิงการมีส่วนร่วม (Engagement) และสามารถวิเคราะห์ อ่าน เข้าใจความหมาย ข้อมูลหลังบ้าน สำหรับนักข่าวระดับปฏิบัติงาน และการใช้เครื่องมือ Social Listening เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในออนไลน์ รวมทั้งทักษะด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ความรู้ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ อ่าน และเข้าใจความหมายข้อมูลในเชิงการตลาดสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลนำมาใช้กับพัฒนาเนื้อหาข่าวสำหรับระดับบริหารข่าว เพื่อสร้างโอกาสเติบโตในวิชาชีพ

นอกจากนี้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ (Engagement) ในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งจะเชื่อมโยงกับการสร้างรายได้เชิงธุรกิจให้กับองค์กรต้นสังกัด ตามที่นักวิชาการบางท่านได้แสดงทัศนะไว้ “เทคโนโลยีไม่ใช่แค่ใช้เป็นอย่างเดียว แต่ต้องรู้ว่าใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์เกิด Engagement ด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 1) มีเทคนิคอีกประการหนึ่งที่จะสร้างปฏิสัมพันธ์ คือจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องเทคนิคการเล่าเรื่องข้ามสื่อ (Transmedia Storytelling)

“ต้องมองว่าขึ้นเดียวเห็นแผนทั้งหมดว่าสื่อบุคคลขึ้นนี้จะสร้าง Engagement แต่ละแพลตฟอร์มจะเสริมกันยังไง เพื่อถึง Engagement ในแต่ละแพลตฟอร์มสื่อ” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 1)

อีกทั้ง เทคนิคที่จำเป็น เช่น การวางภาพ กราฟิก มีส่วนสำคัญในการสร้างปฏิสัมพันธ์ เช่นกัน

“เรื่องข้ามสื่อมีเทคนิคต้องรู้ ยกตัวอย่าง การวางตัวหนังสือ กราฟิกแบบไหน ช่วงเวลาในการปล่อย การวางภาพ จะเป็นภาพเดี่ยวแล้วอธิบายเป็นกราฟิก หรือจะวางเป็นอัลบั้ม เป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่มีผลกับ Engage” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 2)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ความเข้าใจการใช้งานเทคโนโลยีในเชิงสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญอีกประการหนึ่งสำหรับนักข่าวโทรทัศน์ในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อกวน จำเป็นต้องความเข้าใจเรื่องการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อใหม่ให้เกิดประสิทธิภาพในเชิงการมีปฏิสัมพันธ์ (Engagement) และสามารถ วิเคราะห์ อ่าน เข้าใจความหมาย ข้อมูลหลังบ้าน เข้าใจเทคนิคการเล่าเรื่องข้ามสื่อ (Transmedia Storytelling) เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ (Engagement) ระหว่างแพลตฟอร์มสื่อ สำหรับนักข่าวระดับปฏิบัติงาน และการใช้เครื่องมือ Social Listening เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในออนไลน์ รวมทั้งทักษะด้านการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถวิเคราะห์ อ่าน เข้าใจความหมายข้อมูลเชิงการตลาด และสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลนำมาพัฒนาเนื้อหาข่าว เพื่อสร้างโอกาสเติบโตในวิชาชีพสำหรับระดับบริหารข่าว

2) รู้เท่าทันนโยบายชุมชนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์

ทักษะการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงที่กล่าวมาข้างต้นคือสิ่งที่นักข่าวโทรทัศน์ต้องมี ซึ่งสำหรับนักข่าวโทรทัศน์แล้วมีมุมมองเพิ่มเติมจากบางส่วนจำเป็นต้องรู้ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับนโยบายชุมชนเรื่องการปรับอัลกอริทึม (Algorithm) ของสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยม เช่น Tik-Tok เฟซบุ๊ก ยูทูบ ซึ่งนักวิชาการบางท่านมีความคิดเห็นสอดคล้องกับนักข่าวจำเป็นต้องรู้เท่าทันนโยบายชุมชนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์

“อย่างกรณี Tik Tok ออกกฎหมายห้ามบูสต์โพสต์ ห้ามใช้เงินซื้อแอดช่วงเลือกตั้ง เรื่องนี้เป็นสิ่งจำเป็นที่นักข่าวต้องรู้ เพื่อที่จะได้ไม่ทำผิดหลักเกณฑ์ของชุมชน หรือกรณีลงคลิปเล่าข่าวเกี่ยวกับกัญชาแล้ว Tik-Tok เตือนครั้งแรก ครั้งที่สอง จนครั้งที่สามเตือนมาอีกถ้ายังลงอีกจะปิดบัญชี ก็ต้องมาศึกษา ตอนแรกไม่เข้าใจว่าประเทศเราเสรีแล้ว แต่ชุมชนหมายถึงทั่วโลกยังไม่เสรี ถือเป็นทักษะที่ต้องรู้ ศึกษา นโยบายของช่องทางต่าง ๆ ว่าอะไรลงได้ ลงไม่ได้ อะไรเล่าได้ เล่าไม่ได้ จำเป็นต้องศึกษาหลักเกณฑ์ชุมชน หลักเกณฑ์หลังบ้านหลักเกณฑ์ของแพลตฟอร์มนั้น ๆ เพื่อไม่ให้เราได้รับผลกระทบไปด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 1)

จากความสำเร็จจำเป็นต้องรู้ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับนโยบายชุมชนเรื่อง การปรับอัลกอริทึม (Algorithm) ของสื่อสังคมออนไลน์แพลตฟอร์มยอดนิยมที่จะมีการปรับเปลี่ยน อยู่เสมอ เพื่อประโยชน์การปฏิบัติงานข่าวทั้งในเรื่องเพิ่มประสิทธิภาพชิ้นงานและไม่ให้มีผลกระทบกับ การปฏิบัติงานข่าว นักวิชาการบางท่านนำเสนอแนวทางการสื่อสารร่วมกันระหว่างกองบรรณาธิการ กับนักข่าวระดับปฏิบัติงาน เพื่อแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวสำคัญนี้

“ทุกวันนี้สื่อสังคมออนไลน์เปลี่ยนอัลกอริทึมตลอดจะสังเกตได้ว่าอยู่ ๆ ก็จะมีปิดกั้นการ มองเห็น พอปรับอัลกอริทึมก็จะส่งผลกระทบกับ Engagement องค์กรอาจรู้กันเองภายใน บรรณาธิการอาจรู้ แต่นักข่าวอาจไม่รู้ ต้องเรียกมาคุย บอกกัน หรือหัวหน้ากับลูกน้องต้องคุย กัน มีการอัปเดตข้อมูลกันเป็นระยะ ๆ เรื่องผลกระทบกับการมองเห็น ผลกระทบกับการหา รายได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 1)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว จำเป็นต้องรู้เท่าทันเทคโนโลยีในเรื่องความเปลี่ยนแปลงนโยบายชุมชนของสื่อออนไลน์ หรือการปรับ อัลกอริทึมของสื่อสังคมออนไลน์แพลตฟอร์มยอดนิยมของผู้คนในยุคปัจจุบัน เช่น Tik-Tok เฟซบุ๊ก ที่จะมีผลกระทบกับเรื่องประสิทธิภาพของชิ้นงาน การเข้าถึง และการสร้างรายได้ รวมทั้งผลกระทบ กับการปฏิบัติงานข่าว ซึ่งจำเป็นต้องกระตุ้นสังกัดต้องสื่อสารกับนักข่าวระดับปฏิบัติงานให้ทราบถึง ความเปลี่ยนแปลงนี้

4.2.4 ทักษะด้านการเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน และนักข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่ เห็นตรงกันว่า การเล่าเรื่องเป็นอีกทักษะจำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์ในสถานการณ์เทคโนโลยี ก่อความนี้ โดยนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนบางท่าน แนะนำว่า ทักษะที่จำเป็นต้องใช้คือการ นำเสนอหลากหลายแพลตฟอร์ม ทั้งสื่อโทรทัศน์ สื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยม เช่น Tik-Tok การไลฟ์สด ทวิตเตอร์ หรือกล่าวได้ว่า การเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ เป็นทักษะที่นักข่าว จำเป็นต้องมีและต้องปรับเพิ่มไปตามทิศทางนโยบายการขยายช่องทางสื่อสารขององค์กรต้นสังกัด

“จากสถานการณ์ดิสรูป จะทำให้ทักษะของนักข่าวทีวีในแง่ของการนำเสนอหรือ Presentation จะไม่เหมือนเดิม ปัจจุบัน Presentation ไม่ได้จบแค่หน้าจอ ไปปรากฏอยู่ หลายสื่อ ตรงนี้ให้ต้องมีทักษะในการนำเสนอสื่อหลาย ๆ แบบ ต้องออก Tik-Tok ต้อง Live ได้ เขียนสั้น ๆ ลงทวิตเตอร์ได้ หมายถึงถ้าองค์กรอยากให้อะไร ก็ต้องปรับตัวในเรื่องการ Presentation กับแพลตฟอร์มอื่น ๆ” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวง สื่อสารมวลชนคนที่ 1)

นักวิชาการอีกท่านเสริมว่า การเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อเป็นทักษะที่จำเป็น เนื่องจากกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นคนรุ่นใหม่ มีพฤติกรรมเสพสื่อหลายช่องทางในเวลาเดียวกัน จึงต้องปรับวิธีการสื่อสารหลาย ๆ รูปแบบ

“สื่อโทรทัศน์ไม่ได้มีกลุ่มเป้าหมายมากแบบเดิมแล้ว อิทธิพลของสื่อที่วิลดน้อยถอยลงไม่เหมือนในอดีต เพราะตอนนี้คนรุ่นใหม่เสพข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางอื่น เช่น Tik-Tok ยูทูป แอปพลิเคชันไลน์ ตัวนักข่าวเองจำเป็นต้องมีทักษะการเล่าเรื่องที่มีความหลากหลายมากขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 2)

จากความสำคัญการเล่าเรื่องในสถานการณ์เทคโนโลยีก้าวหน้าจำเป็นต้องเล่าได้หลากหลายแพลตฟอร์มสื่อให้สอดคล้องกับการขยายช่องทางสื่อสารและพฤติกรรมผู้บริโภคในยุคดิจิทัลที่มีบทบาทเชิงรุก (Active Audience) ผู้บริโภคที่เป็นคนรุ่นใหม่มีพฤติกรรมเสพสื่อหลายช่องทางในเวลาเดียวกัน ตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการและนักข่าว มีมุมมองเรื่องเทคนิค วิธีการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.2.4.1 เข้าใจแพลตฟอร์ม

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการมีความคิดเห็นว่า จำเป็นต้องเรียนรู้ ทำความเข้าใจกับธรรมชาติและคุณลักษณะของแต่ละแพลตฟอร์มสื่อ

“ทักษะที่ควรต้องมีคือรู้ถึงธรรมชาติของสื่อออนไลน์ที่จะใช้งาน ยกตัวอย่าง เช่น การถ่ายภาพ การวางภาพ สเกลภาพ สำหรับที่จะออกเฟซบุ๊ก ไลน์ เพราะที่โทรทัศน์เป็นแนวนอน แต่ลักษณะของเฟซบุ๊ก และไลน์ เป็นแนวตั้ง ดังนั้นคนที่ถ่ายภาพ จึงต้องคำนึงด้วยว่าอาจจะไม่ได้ใช้เฉพาะออกจอยที่วีย่อยเดียว แต่หมายถึงต้องออกออนไลน์ด้วย คือสิ่งที่ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิค และธรรมชาติของแพลตฟอร์มนั้น ๆ” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 1)

ส่วนวิธีการเล่าเรื่องสามารถเล่าได้หลากหลาย โดยเล่าผ่านคน เล่าเรื่องผ่านภาพและเสียง เล่าผ่านกราฟิก และปรับวิธีการออกแบบวิธีการเล่าให้เหมาะสมกับแพลตฟอร์ม สามารถตอบโจทย์การเข้าถึงและตรงตามการใช้งานของผู้รับสาร ผู้ชม ผู้ฟัง ในแต่ละแพลตฟอร์มนั้น

“เล่าได้ทุกรูปแบบ ทั้งผ่านคน ผ่านภาพและเสียง กราฟิก แต่ต้องดูให้เหมาะสมกับแต่ละแพลตฟอร์ม ถ้าเป็น Tik-Tok เป็นวิดีโอสั้น หากยาวไปคนไม่ชอบดู แต่หากเป็นเฟซบุ๊ก จะมีข้อดีคือครบวงจร ทั้งไลฟ์ Text รูปภาพ คลิปสั้น คลิปยาว ไฟล์ word ไฟล์ Excel ใสในเฟซบุ๊กได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 2)

“ขึ้นอยู่กับว่าจะนำไปลงช่องทางไหน หากยูทูปยาวได้แบบ 5 นาที ไม่ข้อจำกัด แต่ ถ้าเป็น Tik-Tok นำเสนอสั้น ๆ 30 วินาที แต่ถ้าเป็นคอนเทนต์ที่คนสนใจ เช่น คนที่มีชื่อเสียง ทะเลาะกันปล่อยยาวได้ 2 นาที 3 นาที หากจะเล่าบางเรื่องเช่น การปรับขึ้นราคาสินค้า 1 นาทีก็ถือว่าเพียงพอแล้วแต่ถ้าอ่อนทวิไม่ควรเกิน 3 นาที เพราะมีข้อจำกัด 3 นาที หมายถึง สกู๊ปรวมปล่อยเสียงด้วย จะต่างจากข่าว 1 นาที รวมปล่อยเสียงด้วยถือว่าเยอะแล้ว เพราะว่าดูแล้วผ่านเลย ไม่ได้กลับมาดูซ้ำและยังมีจำกัดเรื่องเวลา” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่ม นักข่าวโทรทัศน์คนที่ 1)

“สื่อใหม่อย่าง Tik-Tok การนำเสนอเป็นคลิปสั้นๆ นำเสนอให้น่าสนใจ ในเวลาที่ จำกัด ขณะที่ยูทูปนำเสนอยาวเป็นชั่วโมงได้ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจของแต่ละแพลตฟอร์ม” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 2)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อจำเป็นต้อง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและคุณลักษณะของแพลตฟอร์มสื่อที่มีแตกต่างกันออกไปในเรื่อง ระบบการใช้งาน คอนเทนต์ การเข้าถึงผู้ใช้งาน ระบบอัลกอริทึม ตลอดจนปฏิสัมพันธ์ของผู้ใช้งาน แพลตฟอร์มนั้น เพื่อให้สามารถออกแบบวิธีการเล่าได้อย่างเหมาะสมกับแพลตฟอร์ม สามารถตอบ โจทย์การเข้าถึงและตรงตามการใช้งานของผู้รับสาร ผู้ชม ผู้ฟัง ในแต่ละแพลตฟอร์มนั้น

4.2.4.2 เข้าใจพฤติกรรมผู้รับสาร

ด้านความเข้าใจพฤติกรรมผู้รับสาร นักวิชาการบางท่าน มีความคิดเห็นว่า หัวใจ สำคัญของการเล่าเรื่อง คือต้องเข้าใจพฤติกรรมผู้รับสาร ผู้ชม ผู้ฟัง โดยใช้การวิเคราะห์ หาแนวทางใน การทำความเข้าใจกับผู้รับสาร

“ต้องเข้าใจก่อนว่ากลุ่มเป้าหมายเป็นใครชอบคอนเทนต์อะไรบางที การวิเคราะห์โดยใช้ช่วง วัยอาจจะไม่พอ คนในหลากหลายวัยอาจชอบคอนเทนต์ที่คล้ายกันก็ได้ แล้วก็ลงมาที่ แพลตฟอร์มว่าจะสื่อสารแบบไหน แต่ละแพลตฟอร์ม เฟซบุ๊ก Tik-Tok ยูทูป มีอัลกอริทึมที่ แตกต่างกัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 1)

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า หัวใจสำคัญของการเล่าเรื่อง คือ ความเข้าใจพฤติกรรม ผู้รับสาร เพื่อออกแบบเนื้อหาได้ตรงตามความสนใจไลฟ์สไตล์การใช้ชีวิตของผู้ใช้งานแต่ละ แพลตฟอร์ม

การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้รับสาร โดยใช้เพียงองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง อาจ ไม่สามารถเข้าใจพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้รับสารได้ทั้งหมดในสถานการณ์ปัจจุบัน เนื่องจาก

พัฒนาการของเทคโนโลยีส่งผลต่อวิถีชีวิตคนในสังคม รวมทั้งพฤติกรรมผู้รับสารที่มีการเปลี่ยนแปลง และคาดเดาได้ยากขึ้น

4.2.4.3 เข้าใจการใช้งานเทคโนโลยี

ขณะเดียวกัน นักข่าวโทรทัศน์บางส่วน ยังได้แสดงทัศนคติเพิ่มเติมว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเล่าเรื่อง จะทำให้เรื่องเล่าเหล่านั้น ๆ น่าสนใจมากขึ้น

“ยกตัวอย่างเช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้เล่าข่าว เราสามารถใช้มือถือเครื่องเดียว แล้วยิงสัญญาณ 4จี จากมือถือขึ้นเล่าบนทีวีได้ ซึ่งสามารถออนไลน์ทั้งออนไลน์และออนทีวีแล้วเล่าว่าเกิดอะไรขึ้น ทำให้ทันสถานการณ์ ถ้าไม่รู้จักใช้เทคโนโลยี ทำให้การเล่าข่าวของเราอาจจะพื้น ๆ ไปเลยก็ได้ บางคนอาจจะแค่ส่งคลิปให้ผู้ประกาศเล่า แต่ถ้าอยู่หน้างาน แล้วต้องรายงานสด ออนทีวี แล้วยังใช้มือถือถ่าย ซึ่งสามารถถ่ายแบบสลับไปสลับมาใช้งานคล่องตัวจะได้ภาพที่สมจริง จะดีจากผู้ชมได้ดีกว่าการส่งคลิปให้ผู้ประกาศเล่า” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 1)

นอกจากนี้ยังเทคนิคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาพ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของงานข่าว ตามทัศนะผู้สื่อข่าวท่านนี้

“ถ้ามีเทคนิคการนำเสนอรูปแบบใช้ภาพมาเกี่ยวข้อง ใช้เทคนิคตัดต่อ เอฟเฟกต์ มาเกี่ยวข้องแล้วมีการเล่าเรื่องที่ดีด้วย ยิ่งทำให้งานน่าดู ปัจจุบันส่วนใหญ่จะใช้วิธีการแบบนี้มาช่วยสนับสนุนให้งานน่าสนใจ” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 2)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเล่าเรื่อง เช่น การรายงานข่าว การเทคนิคเกี่ยวกับภาพซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของงานข่าว เช่น การตัดต่อ การปรับแต่งภาพโดยเพิ่มเอฟเฟกต์ จะช่วยให้เนื้อหาที่มีความน่าสนใจมากขึ้น

4.2.5 ทักษะด้านวิชาชีพสื่อมวลชน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นักวิชาการส่วนใหญ่มีความคิดเห็น ไม่ว่าจะสถานการณ์ไหน ก่อนสถานการณ์เทคโนโลยีก่อน หรือในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อน ทักษะพื้นฐานด้านวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นสิ่งจำเป็น โดยแบ่งการนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 3 ด้าน รายละเอียดดังนี้

4.2.5.1 ทักษะการคิดวิเคราะห์

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการเห็นพ้องกันว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์มีความจำเป็นทุกยุคทุกสมัย โดยนักวิชาการบางท่านที่เคยทำงานด้านสื่อสารมวลชนมาก่อนให้ภาพทักษะพื้นฐานด้านวิชาชีพสื่อมวลชนว่า จะมีความเกี่ยวเนื่องกัน กล่าวคือ นักข่าวที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์

จะนำไปสู่การตั้งคำถามแหล่งข่าว ทักษะการคิดวิเคราะห์ทำให้เกิดความสงสัยและนำไปสู่การตรวจสอบข้อมูล พร้อมให้ภาพการทำงานของนักข่าวในอดีตก่อนสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนเปรียบเทียบกับปัจจุบันว่า ในอดีตนักข่าววิเคราะห์สถานการณ์ได้รวดเร็ว เนื่องจากมีความรู้พื้นฐานรอบด้านทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย พื้นฐานความรู้รอบด้านดังกล่าวเกิดจากการฟังแล้วจับประเด็น อ่าน เขียน และสังเคราะห์ประสบการณ์ แต่จากสถานการณ์การแข่งขันอุตสาหกรรมสื่อในปัจจุบัน และงานรูทีนที่มีมากขึ้น ทำให้การอ่านน้อยลง เหลือเฉพาะฟังและเขียน

“ทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นเรื่องจำเป็นไม่อย่างนั้นงานข่าวจะกลายเป็นงานรูทีนประมาณว่าเกิดอะไรขึ้น ใครให้สัมภาษณ์อะไรก็จบ คำถามคือจะเชื่อได้ยังไงว่านักการเมือง หรือนายบางคนพูดจริง ก็จะย้อนกลับมาเรื่องถ้าไม่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มาจากข้อมูลพื้นฐานรอบด้านก็จะไม่เห็นคำถามที่จะถามแหล่งข่าว การขุดข่าว เพื่อให้ประเด็นข่าวมีความแหลมคมชัดและลึกมากขึ้น ทำอะไรตามรูทีน ตามที่แหล่งข่าวบอก ไม่ตั้งคำถามถึงสิ่งที่แหล่งข่าวบอกใช่หรือไม่ อย่างที่บอกดิสรบชั้นเรื่องเทคโนโลยี ทำให้การแข่งขันรุนแรง ก็ต้องรีบออกข่าว แต่ถ้าให้ทำลงลึกต้องใช้เวลา แล้วถ้าไม่มีประเด็น ไม่มีข่าว ไม่มีเนื้อหาออกมาบรรณาธิการก็จะถามว่าให้เวลาหลายวันแล้วทำไมยังไม่ได้ จริงๆ สกู๊ปบางเรื่องต้องใช้เวลา แต่ปัจจุบันไม่ได้เป็นแบบนั้น บางสกู๊ปใช้เวลาแค่วันเดียวต้องทำให้เสร็จ” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 1)

จากข้อมูลสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นความสำคัญของทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเป็นนักข่าว และเป็นทักษะที่จำเป็นทุกยุคสมัย แต่จากการแข่งขันในอุตสาหกรรมสื่อ งานรูทีนที่มีมาก จึงทำให้ทักษะด้านนี้ ขาดหายไป ซึ่งทัศนคติที่สอดคล้องกับวิชาการอีกท่านที่ระบุว่าทักษะนี้ขาดหายไปเพราะนักข่าวต้องทำหลากหลายหน้าที่มากขึ้นพร้อมนำเสนอทัศนคติว่าในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนทักษะนี้เป็นสิ่งจำเป็นเพราะจะช่วยเพิ่มศักยภาพการแข่งขันกับผู้ใช้เป็นผู้ผลิตเนื้อหาสื่อ (User Generated Content) หรือ UGC

“ทักษะนี้ยังจำเป็นสำหรับสื่อโดยทั่วไป โดยไม่ต้องมาพูดว่า เป็น Investigative เพราะเราสามารถช่วยทำให้แข่งกันคนอื่นได้ และที่สำคัญคือแข่งกับ Receiver ที่กลายเป็น Sender” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 2)

นอกจากนี้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ยังสามารถนำไปใช้พัฒนาเนื้อหาเพิ่มเติมรายละเอียดของข่าวให้ลึกและรอบด้านมากขึ้น เพื่อสร้างความแตกต่างด้านเนื้อหาที่ผลิตโดย UGC

“คอนเทนต์หรือเนื้อหาข่าว ต้องไปแข่งกับออนไลน์ ต้องไปแข่งกับ UGC เพราะฉะนั้นการจะทำให้คอนเทนต์หรือเนื้อหาข่าว ดีกว่า ลึกกว่า ได้มุมที่มากกว่า ก็ต้องมีทักษะในลักษณะ

Investigative หรือมีมุมมองที่แตกต่าง ซึ่งจะทำให้ต้องใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ เป็นเบสิกที่นักข่าวต้องมี และจำเป็นในสถานการณ์เทคโนโลยีก้าวหน้า เพราะถ้าไม่มีจะแข่งแข่งชิงความสนใจคนมาดูยากมาก เพราะออนไลน์แข่งกับโทรทัศน์ แล้วเร็วกว่ากระบวนการขั้นตอนก็ไม่มี ความซับซ้อน โทรทัศน์มีกระบวนการที่เยอะกว่า” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 2)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า การคิดวิเคราะห์ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของสื่อข่าวทุกยุคสมัย และมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้นในปัจจุบันที่ผู้บริโภคข่าวสามารถผลิตข่าวเองได้มากขึ้น เนื้อหาสื่อมีหลากหลายและมีอยู่ในสื่อมากมาย จำเป็นต้องพัฒนาเนื้อหาเพิ่มเติมรายละเอียดของข่าวหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อให้ลึกและรอบด้านมากขึ้น เพื่อสร้างความแตกต่างด้านเนื้อหาที่ผลิตโดยประชาชนทั่วไปที่เป็นผู้ผลิตสื่อด้วยทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งถือเป็นเรื่องท้าทายในสภาวะการณ์การแข่งขันในอุตสาหกรรมสื่อ งานรูทีนที่มีมากขึ้น และนักข่าวต้องทำหน้าที่หลายอย่าง ทำให้ทักษะจำเป็นด้านนี้ขาดหายไปในยุคปัจจุบัน ต่างจากในอดีตที่สื่อข่าววิเคราะห์สถานการณ์ได้รวดเร็วเนื่องจากมีความรู้พื้นฐานรอบด้านทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย พื้นฐานความรู้รอบด้านดังกล่าวเกิดจากการฟัง อ่าน เขียน และสังสมประสบการณ์

4.2.5.2 ทักษะการสัมภาษณ์และตั้งคำถามแหล่งข่าว

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการ และนักข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่ แสดงทัศนะตรงกันว่า การสัมภาษณ์และตั้งคำถามแหล่งข่าว เป็นอีกทักษะจำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์

“การตั้งคำถามแหล่งข่าวสำคัญ เพียงแต่อาจจะทำได้ดีไม่เหมือนกัน นักข่าวที่ตั้งคำถามได้ดี มาจากการที่จับประเด็นได้ดีก่อน จึงมีความจำเป็นและเป็นทักษะที่ควรที่จะพัฒนาและปรับปรุง แต่ไม่ใช่ทุกคนจะทำได้ดีเท่ากัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 1)

“การสัมภาษณ์แหล่งข่าวยุคนี้ เป็นเรื่องจำเป็น สมัยก่อน นักข่าวจะยกหูโทรหาแหล่งข่าว หากมีเรื่องสำคัญที่ต้องตรวจสอบ แต่เท่าที่สังเกตนักข่าวรุ่นใหม่ ๆ ไม่ค่อยโทรหาหรือเช็คข่าว ตัวเราเองพอออกไปทำข่าวน้อยลง แหล่งข่าวก็น้อยลงตามไปด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 2)

“ทักษะนี้มีความจำเป็นจะย้อนกลับไปเรื่องการคิดวิเคราะห์ถ้ามีทักษะนี้ก็จะตั้งคำถาม ตอนนี้ไม่ค่อยได้ตั้งคำถามกับแหล่งข่าว ขึ้นอยู่กับแหล่งข่าวว่าจะพูดอะไร ก็เสนอไปตามนั้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 1)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ตั้งคำถามได้ดีจะมาจากการฟังแล้วจับประเด็น ย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของทักษะด้านนี้ มีความเกี่ยวข้องกับทักษะพื้นฐานวิชาชีพสื่อมวลชนตามที่กล่าวมาข้างต้น

นอกจากนี้ นักวิชาการบางท่าน แสดงทัศนะย้ำเรื่องความสำคัญของการสัมภาษณ์กับงานข่าวในสถานการณ์เทคโนโลยีก้าวหน้า เนื่องจากปัจจุบันแหล่งข่าวหรือผู้ให้ข่าว มีความเข้าใจเรื่องการใช้โซเชียลมีเดียนำมาใช้การนำเสนอข้อมูลข่าวสาร แลกข่าวที่เป็นลักษณะการสื่อสารทางเดียวหรือการส่งข่าวแถลง (Press Release) ให้นักข่าวผ่านทางโซเชียลมีเดีย จึงจำเป็นที่นักข่าวต้องตั้งคำถามกับแหล่งข่าว เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารที่มีความสำคัญและมีความน่าสนใจมานำเสนอต่อผู้รับสาร

“ตรงนี้ชัดเจนมากในเรื่องที่ Receiver เป็น Sender แหล่งข่าวจะใช้พื้นที่โซเชียลของตัวเองให้ข่าว และก็ใช้สื่อเป็นโพสต์แอดวานซ์มีประเด็น สื่อก็หยิบไปสื่อสารทางเดียว เปรียบเสมือนได้แถลงข่าว เหมือนนายๆ แถลงโพเดียมที่ทำเนียบรัฐบาล แต่ต่างกันตรงที่โพสต์หน้าเว็บของตัวเอง เท่าที่สังเกตเป็นมาระยะหนึ่งแล้วที่แหล่งข่าวไม่อยากจะ Face to Face กับตัวนักข่าวทั้ง ๆ ที่เจอตัวนักข่าว แต่ไม่ตอบ แล้วก็ไปโพสต์ในโพสต์ตัวเอง พอไปส่องแล้วได้ออกไม่ได้หมายความว่าเราไปติสเครดิตว่าไม่น่าเชื่อถือ แต่หมายถึงว่าถ้าสามารถเติมอะไรเข้าไปก็จะเป็นกิมมิกสีสันให้กับข่าวที่แตกต่างจากโซเชียล ซึ่งโลกรู้ไปแล้ว” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 2)

นักวิชาการท่านเดิม แสดงความเห็นต่อว่า สำหรับนักข่าวโทรทัศน์ที่มีอายุงานเกิน 10 ปีจะมีข้อได้เปรียบในเรื่องคอนเนกชันกับแหล่งข่าว จึงสามารถนำข้อได้เปรียบนี้มาใช้ในการปฏิบัติงานข่าวในสถานการณ์ปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

“ในโลกออนไลน์ปัจจุบันนักการเมืองชอบใช้เฟซบุ๊กออกสื่อ ไม่มีการสัมภาษณ์เพิ่ม ไม่มีการซีฟเพิ่ม ถ้าเราอยากให้คอนเทนต์ของช่องดี มีความแอดวานซ์ การสัมภาษณ์เดี่ยว สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ สัมภาษณ์แบบไหนก็ได้ยังจำเป็นอยู่ ช่วงหลังในภาคสนามนักข่าวรุ่นใหม่จะสัมภาษณ์หมู่เป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้านักข่าวที่มีประสบการณ์เกิน 10 ปี น่าจะมีคอนเนกชันต่อสายเพื่อซีฟข่าวเพิ่มเติมได้ อย่างน้อยโทรไปเขาก็เกรงใจ ยังเชียร์เรื่องการสัมภาษณ์เชิงลึกกับแหล่งข่าวเพิ่มเติมมากกว่าที่ใช้ข่าวจากที่แหล่งข่าวได้แถลงบนโซเชียล” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 2)

จากข้อมูลสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ทักษะการสัมภาษณ์และตั้งคำถามแหล่งข่าว โดยนักข่าวในฐานะผู้สัมภาษณ์ และแหล่งข่าวในฐานะผู้ให้สัมภาษณ์ ถือเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็น

สำหรับวิชาชีพสื่อมวลชนในทุกยุคทุกสมัย และมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้นในยุคปัจจุบันที่ทุกคนสามารถเป็นผู้ผลิตเนื้อหาและนำเผยแพร่ตามช่องทางโซเชียลมีเดียที่ตนเองมี แหล่งข่าวในฐานะผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นบุคคลสาธารณะที่มีชื่อเสียงผลิตเนื้อหาเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อสารของตนเอง หรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวในลักษณะ Press Release คลิปภาพ แทนการแถลงข่าว หรือสัมภาษณ์แบบเห็นหน้า (Face to Face Interview) ซึ่งเป็นการที่ผู้สัมภาษณ์ไปพบกับผู้ให้สัมภาษณ์แล้วถามข้อเท็จจริงต่อหน้า เป็นรูปแบบการสัมภาษณ์ที่นักข่าวสามารถสอบถามข้อเท็จจริงได้ดี เมื่อกระบวนการสื่อข่าวเปลี่ยนแปลงไป ข้อมูลจาก UGC ถูกนำมาใช้นำเสนอข่าวในสื่อกระแสหลัก นักข่าวจำเป็นต้องเพิ่มทักษะการสัมภาษณ์และตั้งคำถามแหล่งข่าว

4.2.5.3 ทักษะด้านการสื่อสาร

ข้อมูลสัมภาษณ์จากนักข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่เห็นว่าการสื่อสารเป็นอีกทักษะพื้นฐานจำเป็นสำหรับทุกสถานการณ์ไม่ว่าจะมีดีสลับหรือก่อนสถานการณ์ดีสลับ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การสื่อสารด้วยการพูด

ด้านการสื่อสารด้วยการพูด นักข่าวส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเป็นอีกทักษะจำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานข่าว เพื่อใช้สัมภาษณ์แหล่งข่าว

“จริง ๆ จำเป็นมาตั้งนานแล้วนะ จำเป็นมาทุกยุคทุกสมัย แต่ยุคนี้คือไม่ได้แล้ว เพราะนักข่าวต้องใช้สัมภาษณ์แหล่งข่าว หากเป็นการแถลงข่าวเชิงธุรกิจก็ต้องมีล่ามให้ เพื่อไม่ให้ตัวเลขผิด แต่ถ้าคุยกันปกติก็ควรจะต้องคุยได้แล้ว ใช้ได้แล้ว เพราะว่ามีผลสำคัญ” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 1)

“ภาษาอังกฤษใช้ประโยชน์กับงานข่าวได้ โดยเฉพาะเวลามีแถลงข่าวที่บางครั้งก็มีการแถลงข่าวโดยหน่วยงาน องค์กรต่างประเทศ ก็จำเป็นต้องใช้” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 2)

ขณะเดียวกัน นักข่าวอีกท่านกล่าวเสริมว่า การสัมภาษณ์ หรือการเข้าหาแหล่งข่าวก็จำเป็นต้องใช้ทักษะในการพูดหวานล่อม ตั้งคำถามที่ชัดเจน เพื่อจูงใจให้แหล่งข่าวตอบคำถามที่ต้องการ และในสถานการณ์งานข่าวที่มีความเร่งรีบ คำถามต้องชัด ตรงประเด็น

“การสัมภาษณ์ก็ต้องใช้ทักษะในการตั้งคำถาม ยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันต้องมีความเร่งรีบ ต้องชัด ต้องตรงประเด็นไปเลย” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 3)

นักข่าวท่านเดิม กล่าวต่อว่า นอกจากนี้การเล่าเรื่องด้วยการรายงานสด และการรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ช่องทางสื่อสารองค์กรสื่อต้นสังกัด จำเป็นต้องใช้ทักษะด้านการสื่อสารด้วยการพูดเช่นกัน

“มีความสำคัญมากนะ เพราะถ้าเล่าไม่รู้เรื่องคนก็ไม่อยากฟัง ก็ต้องมีเทคนิค ต้องสั้น กระชับ แล้วตรงประเด็น น้ำเสียงมีหนักเบา ในการเล่าเรื่องต้องมีจุดสำคัญที่จะดึงความสนใจเพราะ นักข่าวมีทั้งรายงานสดและ Live สด การรายงานสดเราต้องขมวดประเด็นภายใน 3 นาที รวมปล่อยเสียงแหล่งข่าว” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 3)

นอกจากนี้ นักข่าวท่านนี้ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า การรายงานสดและรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ลักษณะภาษาที่ใช้มีระดับต่างกันทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ

“การรายงานสดผ่านทีวี กับการรายงานสดผ่านออนไลน์ รูปแบบการรายงานมีความแตกต่างกัน การรายงานผ่านออนไลน์สามารถใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการมาก แต่ถ้าทีวีจะมีรูปแบบของทีวีก็ จะมีการใช้ภาษาที่เป็นทางการ” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 3)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่าการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร เป็นอีกทักษะพื้นฐานจำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์ในยุคที่มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต จำเป็นต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เพื่อนำมาใช้ประโยชน์กับการปฏิบัติงานข่าว สามารถเข้าถึงข้อมูลที่มีความหลากหลายในระดับสากล รวมทั้งใช้สัมภาษณ์แหล่งข่าว นอกจากนี้การสัมภาษณ์แหล่งข่าวในสถานการณ์เร่งรีบและแข่งกับเวลา จำเป็นต้องใช้การตั้งคำถามที่ถูกต้อง ชัดเจน เพื่อจูงใจให้แหล่งข่าวตอบคำถามที่ต้องการ การรายงานข่าวและรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสารสังคมออนไลน์ช่องทางสื่อสารองค์กรสื่อต้นสังกัด ซึ่งมีทั้งรูปแบบรายงานข่าวยาวและสั้น ภาษาที่ใช้มีทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการต้องมีเทคนิคการสื่อสารด้วยภาษากระชับ ตรงประเด็น เข้าใจง่ายและน้ำเสียงมีหนักเบา เพื่อดึงดูดความสนใจผู้รับสาร ผู้ฟัง ผู้ชม จำเป็นต้องใช้ทักษะด้านการสื่อสารนี้เช่นกัน

2) การสื่อสารด้วยการเขียน

ด้านการสื่อสารด้วยการเขียนนั้น นักข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่ แสดงทัศนะว่าเป็นอีกหนึ่งทักษะที่จำเป็น โดยผู้สื่อข่าวท่านนี้ แสดงทัศนะว่า ข่าวออนไลน์เน้นอ่านข่าวจากโทรศัพท์มือถือ และต้องอ่านให้จบในเวลาทีสั้นและรวดเร็ว การเขียนต้องกระชับ แต่ได้ใจความสื่อสารได้ครบประเด็น เข้าใจง่าย เลือกใช้คำได้เหมาะสม

“การเขียนเป็นทักษะที่จำเป็น จะเขียนยังไงให้น่าอ่าน เขียนยังไง ไม่ให้เวียนเว้อ โดยเฉพาะการเขียนข่าวออนไลน์ ภาษาที่ใช้ต้องน่าอ่าน ใช้คำที่ตรงใจ กระชับ เข้าใจง่าย เพราะส่วนใหญ่คนอ่านด้วยมือถือ ต้องอธิบายเรื่องแบบปะติดปะต่อกันให้น่าอ่านทั้งเรื่อง ส่วนข่าวทีวีจะเขียนอีกแบบ เพราะเป็นการเล่าเรื่องด้วยภาพ นำภาพมาผูกกับบทข่าว หากเราเริ่มด้วยภาพ

แบบไหน บทก็ต้องตามภาพนั้น แต่ต้องใช้ภาษาที่กระชับเข้าใจง่ายเช่นกัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์ กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 1)

ขณะเดียวกันนักข่าวอีกท่านเสริมว่า งานข่าวต้องแข่งกับเวลา ดังนั้น การเขียนข่าวต้องรวดเร็วและถูกต้อง จึงจำเป็นต้องอาศัยการฟังและการจับประเด็นที่ดี

“ทุกวันนี้ นักข่าวต้องส่งข่าวหลายแพลตฟอร์ม ต้องทวิต สรุประเด็นโพสต์เฟซบุ๊ก ภาษาที่ใช้ต้องสั้น ๆ กระชับ เข้าใจง่าย และต้องถูกต้องด้วย หากไม่ถูกต้องก็จะมีผลกับเรื่องความน่าเชื่อถือ แต่ละคนทำได้ไม่เหมือนกัน คนที่เขียนได้ดี ต้องมาจากการจับประเด็นได้ดีด้วย ซึ่งเป็นทักษะที่ต้องใช้เวลาในการฝึกฝนและปรับปรุงพัฒนา” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 2)

จากข้อมูลสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า จากพฤติกรรมผู้รับสารเน้นอ่านข่าวจากโทรศัพท์มือถือ และต้องอ่านให้จบในเวลาสั้นและรวดเร็ว ทักษะการเขียนที่จำเป็นสำหรับการผลิตเนื้อหาข่าวสื่อสังคมออนไลน์ คือทักษะการเขียนด้วยข้อความกระชับ แต่ได้ใจความ สื่อสารได้ครบ ประเด็น เข้าใจง่าย เลือกใช้คำได้เหมาะสม ส่วนการผลิตข่าวโทรทัศน์บทข่าวทีวีเป็นการเล่าเรื่องด้วยภาพ นำภาพมาผูกกับบทต้องใช้ทักษะด้านการเขียนที่กระชับเข้าใจง่ายเช่นกัน นอกจากนี้งานข่าวในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อกวน ต้องทำงานแข่งกับเวลา ผู้สื่อข่าวต้องมีทักษะการเขียนข่าวได้รวดเร็วและถูกต้อง แม้จะได้รับแรงกดดันเรื่องเวลาในการส่งข่าวหรือการรายงานข่าว อย่างไรก็ตามการเขียนแบบสั้น ๆ กระชับ ได้ใจความ เข้าใจง่าย ให้ได้คิ่นั้นต้องมาจากการฟังและจับประเด็นได้ดี ซึ่งขึ้นอยู่กับการฝึกฝนของแต่ละบุคคล

4.2.6 ทักษะด้านความเป็น Specialist

นักวิชาการบางท่านนำเสนอความเป็น Specialist หรือความเชี่ยวชาญพิเศษด้านใดด้านหนึ่ง มีทักษะด้านสืบค้นข้อมูลเชิงลึก มีคุณลักษณะสามารถวิเคราะห์ปัจจัยที่มา ผลกระทบ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีผลกระทบกับผู้คน เป็นอีกทักษะสำคัญในปัจจุบันและต่อเนื่องในอนาคตที่ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี วิวัฒนาการด้านคอมพิวเตอร์จะเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสื่อ โดยนักวิชาการท่านนี้แสดงความคิดเห็นว่า จากสถานการณ์สื่อถูกเทคโนโลยีดิสรัปชันในช่วงทศวรรษก่อน สื่อตกอยู่ในสถานการณ์เมฆหมอก ขาดการพัฒนาบุคลากร จนทักษะสำคัญด้านนี้ขาดหายไป

นักวิชาการท่านนี้อธิบายเพิ่มเติมเพื่อย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของทักษะด้านนี้ว่า เนื่องจากวิกฤตที่เกิดขึ้นในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมาเป็นวิกฤตโดยเฉพาะ ทั้งเรื่องวิกฤตเศรษฐกิจการลดค่าเงินบาท วิกฤตการศึกษา วิกฤตด้านภัยพิบัติที่เคยเกิดขึ้นอย่างสึนามิ หรือวิกฤตโรคระบาดโควิด-19

แต่ขาดนักวิชาชีพที่มีความเชี่ยวชาญจะมาวิเคราะห์เรื่องเหล่านี้ ถึงปัจจัยที่มา ผลกระทบ ที่มีผลกับผู้คน ขณะที่หลังจากนี้ไปจะมีโรควิบัติใหม่เกิดขึ้นอีก ดังนั้นความเป็น Specialist จึงมีความสำคัญ

นอกจากนี้ นวัตกรรมการสื่อสาร ตลอดจนวิวัฒนาการความก้าวหน้าทางวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ และการปฏิวัติเทคโนโลยีสื่อสารระบบดิจิทัลจะยังคงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมต่อเนื่อง จำเป็นต้องมีนักวิชาชีพที่มีทักษะด้านการตรวจสอบและกลั่นกรองข้อมูล ซึ่ง Specialist คือคำตอบเรื่องนี้

“ตอนนี้ มี ChatGPT มี AI ที่นำมาใช้ในการรายงานข่าว แล้ว ยิ่งต้องการ Specialist เพื่อกลั่นกรองข้อมูลข่าวสาร ดีไซน์คอนเทนต์ต่าง ๆ เพราะถ้าเราไม่มี Specialist มากลั่นกรองข้อมูล เราถูก ChatGPT หลอก นี่แค่ยุคเริ่มต้น เราเห็นแล้วนะ ChatGPT ได้รายงานวิจัยมาเป็นปึก สิ่งที่จะบอกคือไม่ต้องกลัวเทคโนโลยีดิสรูป อย่ามองดิสรูปชั้นเป็นเรื่องใหญ่โตในเชิงปรากฏการณ์ เพราะดิสรูปชั้นมีอยู่ตลอดเวลา ตอนนี้มี ChatGPT จะมีพัฒนาการต่อไป มี AI ต่อไปเป็นเมต้าเวิร์ส จะมีพัฒนาการไปเรื่อย ๆ” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน)

นักวิชาการท่านนี้ อธิบายการทำงานของ Specialist ในเรื่องสำคัญ ๆ ที่มีผลกระทบกับผู้คน เพื่อให้เห็นภาพ ดังนี้

“Specialist ด้านโรคระบาด ต้องมีความรู้เรื่องโรคระบาด ผลของโรคระบาดในระดับต่าง ๆ คืออะไร Specialist ทางด้านกีฬา เช่น ฟุตบอลก็มีหลายประเภท ยกตัวอย่าง หากเป็น Specialist ด้านฟุตบอลสเปนต้องรู้เอกลักษณ์ของนักฟุตบอลที่เป็นตัวหลักของทีม ผลงานของโค้ช เทคนิคการทำทีม สไตล์การเล่น Specialist ด้านอุบัติเหตุ พายุที่เข้ามามีกี่ประเภท ส่งผลกระทบอย่างไร ปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงของพายุมีอะไรบ้าง Specialist ด้านสภาพอากาศ การวิเคราะห์ฝุ่น PM 2.5 ค่ามลพิษทางอากาศมีต้นกำเนิดจากแหล่งไหน เป็นต้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน)

ส่วนสายงานข่าว Specialist เสนอให้มีครอบคลุมทุกด้านทั้งเศรษฐกิจ การเมือง อุบัติภัย สภาพอากาศ หรือหากมีมากเท่าไรก็จะส่งผลดีกับอุตสาหกรรมมากเท่านั้น

นักวิชาการท่านนี้ ยังกล่าวเพิ่มเติม สำหรับทักษะที่จำเป็นสำหรับนักข่าวด้านอื่นที่กล่าวถึง เช่น การเล่าเรื่อง การทำงานด้วยทักษะที่หลากหลาย หรือ Multitasking การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น การโพสต์เฟซบุ๊ก ถือเป็นทักษะพื้นฐานทั่วไปที่นักข่าวต้องมีเหมือนการทำงานหนังสือพิมพ์ยุคก่อนที่นักข่าวต้องมีทักษะการพิมพ์ดีดให้ได้มากที่สุดต่อนาที เพื่อเร่งปิดข่าวส่งรอบ

หนังสือพิมพ์ ขณะที่ความเป็น Specialist นั้น คือคำตอบที่สำคัญต่อองค์การของระบบนิเวศอุตสาหกรรมสื่อที่จะช่วยยอวิวัฒนาการอุตสาหกรรมสื่อทั้งระบบ

“Specialist จะช่วยยอวิวัฒนาการ ทั้งระบบนิเวศอุตสาหกรรมสื่อจะช่วยแก้ปัญหาเรื่อง Fake News Deepfakes การสปินข่าว การเต้าข่าว” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน)

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการท่านอื่น ๆ ส่วนใหญ่ สนับสนุนข้อเสนอความเป็น Specialist อยากให้มี แต่เห็นว่าการสร้าง Specialist อาจมีข้อจำกัดในหลายด้าน ทั้งโครงสร้างองค์กร เป้าหมายของตัวนักข่าว ความเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อทำให้ นักข่าวต้องทำงานข้ามแพลตฟอร์มด้วยทักษะที่หลากหลาย รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้รับสาร ซึ่งธุรกิจและนักข่าวต้องปรับไปตามพฤติกรรมผู้รับสารที่เปลี่ยนแปลงไป

“จำเป็นต้องมี แต่ถ้าเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ได้อยู่หน้าจอ ไม่ได้มีคนรู้จักในเชิง Mass ยกตัวอย่าง คุณฐปนีย์ เอียดศรีไชย หรือคุณกรรณา บัวคำศรี องค์กรจ้างเพราะนำมาซึ่งเรตติ้ง มีแฟนคลับที่ตามเข้ามาจากการดูการเล่าเรื่อง แต่ถ้าเกิดเป็นนักข่าวที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ ที่ไม่ได้ อยู่หน้าจอ แล้วไม่ได้สร้างแบรนด์ดัง แต่รู้จักเรื่องนั้นจริงๆ จะจ้างหรือไม่ด้วยเงินที่สูง ก็มีคำถาม” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 1)

“ต้องถามกลับว่านักข่าวมองเรื่องเป้าหมายการสร้างความสำเร็จของตัวเองมากน้อยแค่ไหน ก็จะย้อนกลับเรื่องการทำงานที่เร่งรีบจะเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาตัวเองไปสู่ ความสำเร็จแต่ละด้าน” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 2)

“ปัจจุบันนักข่าวต้องทำงานหลายอย่าง แล้วพฤติกรรมคนเสพสื่อก็เปลี่ยน ไม่ได้จำเป็นต้องคลิก ถ้าสังเกตจะเห็นว่าช่วงหลังความเป็นโต๊ะข่าวน้อยลง แม้อาจจะยังมีสายข่าว มั่นกลืนกันไปหมด และตอนนี้กลายเป็นเรื่องดราม่าเป็นคอนเทนต์ที่ขายได้ ถ้าดูเปอร์เซ็นต์ที่ปรากฏบนสื่อส่วนใหญ่เนื้อหาเป็นแบบนี้ นั่นหมายความว่าตลาด คนเสพสื่อยอมรับกับสภาพ อย่างนี้ได้แล้ว นี่คือนี่ที่เขาต้องการ ถ้าต้องการแบบไหน ธุรกิจและนักข่าวเองก็ต้องปรับ สอนองเพื่อความอยู่รอด ถ้าจะเรียกเรตติ้งการจะได้มาก็ต้องตอบโจทย์เห็นทิศทางนี้ว่าช่อง พยายามทำแบบนี้ ยกตัวอย่าง การแบ่งคุณค่าข่าวของบางช่องข่าว ไม่ได้แบ่งตามความแปลก ใหม่ แต่คุณค่าข่าวคือดราม่า เรื่องครอบครัว เรื่องการโกง เพราะตอบโจทย์ ตลาดสนใจ เรตติ้งได้ ถ้ามองว่าผิดไหมมองว่าเป็นความเปลี่ยนแปลงตอนนี้จุดขายกลายเป็นเรื่องเสพง่าย ๆ ไม่ใช่เรื่องหนัก ๆ เหมือนที่ผ่านมา ตัวนักข่าวเองก็ต้องทำงานหลากหลายช่องทาง ตัวเนื้อหา ข่าวจะเป็นลักษณะข่าวทั่วไป เหมือนกับการปฏิบัติงานสายข่าวสายจเรในยุคก่อน” (ผู้ให้ สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 3)

นักวิชาการท่านนี้ยังแสดงทัศนะเพิ่มเติมอีกว่า ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน บริบทองค์กรสื่อและตัวนักข่าวเองอาจไม่เอื้อกับการสร้างและทำข่าวแบบสืบสวนสอบสวน หรือ Investigative News ดังนั้นสิ่งที่ทำได้คือการเพิ่มความลึกของเนื้อหาเพื่อสร้างความแตกต่าง

“ไม่ต้องเรียกว่า Investigative News ก็ได้ แต่เป็นข่าวที่มีความลึก แล้วแตกต่างจากรายอื่น หรือแตกต่างจากออนไลน์ จะได้ประโยชน์ คอนเทนต์ที่ไม่เหมือนใคร จะดึงคนมาดู มาชม ได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนคนที่ 3)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ความเป็น Specialist เป็นอีกทักษะที่ จำเป็นตามข้อเสนอของนักวิชาการบางท่าน เนื่องจากสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อผู้คนจำนวนมาก เช่นเรื่องอุบัติเหตุ สภาพอากาศ เศรษฐกิจ และโรคระบาด จำเป็นต้องมีนักข่าวที่มีทักษะด้านสืบค้น ข้อมูลเชิงลึก วิเคราะห์ปัจจัย ที่มา ผลกระทบ ในเรื่องที่มีผลกระทบต่อผู้คน นอกจากนี้ นวัตกรรมการ สื่อสาร ตลอดจนวิวัฒนาการ ความก้าวหน้าทางวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ และการปฏิวัติเทคโนโลยี สื่อสารระบบดิจิทัลจะยังคงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสื่อต่อเนื่อง เช่นการเข้ามามี บทบาทของ ChatGPT รวมทั้ง ปัญญาประดิษฐ์ หรือไอเอ ที่จะนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในอนาคต ตลอดจนข่าวลวง (Fake News) ที่นวัตกรรมแห่งทศวรรษใหม่เอื้อให้สร้างภาพมายาและกลวงดิจิทัล ได้อย่างแนบเนียน (Deep Fake) ด้วยเหตุนี้จำเป็นต้องมีนักวิชาชีพที่มีคุณสมบัติด้านการตรวจสอบ และกลั่นกรองข้อมูล เพื่อให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ทั้งในปัจจุบันและอนาคต แต่อย่างไรก็ตามเรื่องนี้เป็นประเด็นที่ถกเถียงทางด้านความคิดในกลุ่มนักวิชาการที่บางส่วนมีความเห็นว่า Specialist มีความจำเป็นแต่ในสถานการณ์ปัจจุบันการสร้าง Specialist อาจมีข้อจำกัด ในหลายด้าน ทั้งโครงสร้างองค์กร เป้าหมายของตัวนักข่าว ความเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อทำให้ กระบวนการสื่อข่าวเปลี่ยนแปลงไป ทั้งการรายงานข่าว พิจารณาคุณค่าข่าว รวมทั้งความ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้รับสาร การดำเนินธุรกิจและกระบวนการสื่อข่าวต้องปรับไปตามพฤติกรรม ผู้รับสารที่เปลี่ยนแปลงไป

4.2.7 ทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์

นักวิชาการบางท่านนำเสนอความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) เป็นอีก ทักษะจำเป็นในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อกวนนี้

“บางทีข่าวที่ออกไปเร็ว ๆ การยึดความเร็ว อาจไม่ได้ตรวจสอบ แล้วปรากฏมีตรามา ย้อนกลับมาที่ตัวนักข่าว จะบริหารจัดการตรงนี้ยังไงให้ไปต่อได้ จะมีทางออก หรือหนีปัญหา ความเร็วอาจทำให้เกิดตรามา เรื่องนี้มีความละเอียดอ่อนไหวทางอารมณ์ เช่น เรื่องการเมือง จะมีการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย คือบางคนไม่เคยออกตัวว่าเป็นฝ่ายไหน พอมาทำงานบางงาน ทำให้

โดนตัดสิน แล้วคุณจะอยู่ต่อในวงการยังไง ตรงนี้ต้องใช้ทักษะในการบริหารจัดการอารมณ์ตัวเอง เป็นทักษะในการที่สามารถรับกระแสสังคม รับมือกับดราม่าในโซเชียล” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน)

จากข้อมูลสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นว่า จากการทำนักรข่าวต้องปฏิบัติงานหลากหลายหน้าที่ และการแข่งขันด้านความเร็วในอุตสาหกรรมสื่อ หากขาดการตรวจสอบข้อเท็จจริงยืนยันความถูกต้องก่อนนำเสนอข่าวสู่ประชาชนผู้รับสาร และมีความผิดพลาดในการรายงานข่าวเกิดขึ้น อาจทำให้เกิดประเด็นดราม่าที่ย้อนกลับมาสู่ผู้ปฏิบัติงานข่าวได้ สิ่งเข้ามาช่วยจัดการทางอารมณ์ที่เกิดจากผลกระทบการปฏิบัติงาน คือ ความฉลาดทางอารมณ์

4.3 ความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก้าวหน้า

ผลการศึกษารวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักข่าวโทรทัศน์ที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 5 ท่าน นักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน จำนวน 5 ท่าน และตัวแทนจากกลุ่มสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน จำนวน 3 ท่าน และรวบรวมจากเอกสารที่เกี่ยวข้องสามารถแบ่งรายละเอียดการนำเสนอออกเป็น 7 ส่วน ได้แก่

- 4.3.1 ความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์
- 4.3.2 บทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมทักษะ
- 4.3.3 บทบาทของสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ในการส่งเสริมทักษะ
- 4.3.4 แนวทางการพัฒนาทักษะของนักข่าวโทรทัศน์
- 4.3.5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก้าวหน้า
- 4.3.6 แนวทางการรับมือความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
- 4.3.7 ทิศทางอุตสาหกรรมข่าวโทรทัศน์ปี 2566

4.3.1 ความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์

ด้านความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่มีความต้องการฝึกทักษะด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาให้มีความน่าสนใจ รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ นอกจากนี้บางส่วนที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารงานข่าวต้องการฝึกทักษะความรู้ความเข้าใจด้านการตลาด และการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) ขณะที่ความรู้เกี่ยวกับ

กฎหมายและกฎระเบียบใหม่ ๆ ที่มีผลกับการปฏิบัติงานข่าวเป็นอีกเรื่องหลักที่นักข่าวส่วนใหญ่มีความต้องการส่งเสริมเช่นกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.3.1.1 ด้านการรายงานข่าว

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักข่าวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการเพิ่มทักษะด้านการรายงานข่าว ทั้งรายงานสด และรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์

“เรื่องนี้มีความสำคัญ ถ้าองค์กรฝึกให้ก็จะเป็นเรื่องที่ดี อย่างของบริษัทก็มีฝึกรอบรมให้ทุกปี ฝึกเรื่องการรายงานสดรูปแบบเดียวกับซีเอ็นเอ็นที่ยื่นรายงานสด โดยไม่ต้องอ่านมือถือเลย ก็อยากให้เป็นแบบนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“อยากให้มีการจัดคอร์สอบรมสอนการรายงานสดผ่านออนไลน์ อยากเรียนรู้ตรงนี้ ที่ผ่านมามีต้องเรียนรู้อะไรทำอย่างไรให้การรายงานฟังง่าย ไม่น่าเบื่อ บางทีเคยฟังการรายงานสดแล้วเหมือนแบบคนรายงานข่าวรายงานไปเรื่อย ๆ และด้วยความที่เราอยู่กับข้อมูลเศรษฐกิจ การรายงานต้องมีข้อมูลที่ถูกต้อง สามารถใส่ลูกเล่นที่เป็นเสน่ห์ของตัวเองเพื่อไม่ให้เกิดการรายงานสดน่าเบื่อ ทำให้ฟังง่าย ข้อมูลแบบย่ออย่างแล้วถูกต้องด้วย ก็เข้าใจได้ว่านักข่าวต้องทำหลายสาย อย่างเราทำหลายสายทำการเมือง รายงานสดมือถือน่าสนใจหรือถ้ามีไฟไหม้ก็ต้องไปทำได้หมด ก็เลยปรับได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

การรายงานสด และรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ จำเป็นต้องใช้ภาษาได้กระชับ ถูกต้อง ชัดเจน ตรงประเด็น และเข้าใจง่าย ดังนั้นการสื่อสารด้วยการพูด เป็นอีกทักษะสำคัญที่นักข่าวต้องการฝึกฝน

“อยากฝึกทักษะด้านการไลฟ์สด การรายงานข่าวออนไลน์ วิธีการพูด พูดอย่างไรให้น่าสนใจ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่านักข่าวโทรทัศน์ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเนื้อหาทั้งการรายงานสดและรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสารสังคมออนไลน์ ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งรูปแบบการรายงาน ระดับภาษาที่ใช้ และต้องใช้ภาษาได้กระชับ ถูกต้อง ชัดเจน ตรงประเด็น และเข้าใจง่าย จึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะความรู้ที่เหมาะสม โดยปัจจุบันทักษะด้านนี้องค์กรขนาดใหญ่จะมีการจัดการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะความรู้ให้กับบุคลากรอยู่แล้ว

4.3.1.2 ด้านการสื่อสาร

ด้านการสื่อสาร นักข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่าการเพิ่มทักษะด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

“ทักษะด้านภาษาสำคัญ ไม่ใช่ว่านักข่าวทุกคนพูดภาษาอังกฤษได้ ก็เป็นอุปสรรคกรณีมีประเด็นที่เกี่ยวกับต่างชาติหรือประเด็นที่เกิดขึ้นในต่างประเทศเราไม่สามารถไปได้จะเลือกคนที่ได้ภาษา แต่คนที่ได้ภาษาก็อาจไม่ได้ประเด็น ไม่มีทักษะการทำข่าวเหมือนคนที่ไม่ได้ภาษา” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“ในเรื่องภาษา ตัวนักข่าวก็ควรที่จะเพิ่มทักษะให้ตัวเอง โดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ทุกวันนี้แอปฯ ภาษาอังกฤษก็มีออกมาเยอะ ไม่ยากเลย ถ้าคิดจะฝึก หากจะพูดคุยสื่อสารได้คล่องก็อาจจะลงเรียนเป็นคอร์ส อย่างตัวเองก็ลงเรียนเป็นคอร์ส และฝึกผ่านแอปฯ ด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

“ก็ควรส่งเสริม โดยเฉพาะภาษาอังกฤษข่าวเศรษฐกิจใช้ค่อนข้างเยอะ บางทีเวลาแถลงข่าวก็จะมีแถลงของหน่วยงานต่างประเทศ ด้วยความที่ส่วนตัวเราเป็นคนรักและชอบด้านนี้ก็พยายามฝึกด้วยตัวเอง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า การสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษเป็นอีกทักษะที่นักข่าวต้องการฝึกฝน เพื่อนำมาใช้ประโยชน์กับการปฏิบัติงานข่าว ทั้งการเข้าถึงข้อมูลและการสัมภาษณ์

4.3.1.3 ด้านการใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว

ด้านการใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักข่าวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการฝึกฝนการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ การรายงานสดและรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์

“เทคโนโลยีเป็นสิ่งจำเป็นและโดยปกติเป็นคนที่ใช้เทคโนโลยีกับงานข่าวอยู่แล้ว สิ่งที่ยากเพิ่มคือเรื่องการไลฟ์สด การนำเทคโนโลยีมาต่อยอดพัฒนาตัวเองให้สามารถไลฟ์สดในเวลาที่ยากัด หรือในเวลาที่เราคิดว่าเหมาะสมแล้วทำให้คนมาสนใจตลอดช่วงเวลาที่เราไลฟ์เรื่องนี้สำคัญอยากทำให้ดีขึ้น ให้น่าสนใจขึ้น เพราะมีกรณีที่มีสถานการณ์ที่ต้องออกไปทำข่าวคนเดียว จึงคิดว่าการเพิ่มทักษะในเรื่องนี้ให้มีความน่าสนใจจึงมีความสำคัญ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้กับการรายงานสด อุปกรณ์ส่งสัญญาณ เป็นเรื่องทางเทคนิคที่เราไม่เคยรู้ว่าจะใช้งานยังไง ช่างภาพจะเป็นทำ นักข่าวจะไม่ทราบว่าจะต้องกดตรงไหนใช้งานอย่างไร ก็อยากจะเรียนรู้ตรงนี้ด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

“อยากให้มีโอกาสอบรมที่เกี่ยวกับการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้กับการรายงานข่าวออนไลน์ เพราะว่าเครื่องมือต่าง ๆ จะมีการอัปเดตและเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3)

นอกจากความต้องการส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีที่นำมาใช้กับการปฏิบัติงานข่าว ทั้งการรายงานสดและรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์แล้ว นักข่าวบางส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการฝึกฝนทักษะด้านการตัดต่อด้วยแอปพลิเคชันในสมาร์ทโฟน

“เทคโนโลยีสื่อสารส่วนใหญ่จะเรียนรู้ด้วยตัวเอง เพราะอยากรู้อยากทำได้ด้วยตัวเอง และคิดว่าถ้าฝึกทุกคนทำได้เหมือนกันทั้งหมดก็จะสามารถทำได้ในระดับเดียวกัน ซึ่งรวมทั้งการฝึกทักษะการใช้โปรแกรมต่าง ๆ ในโทรศัพท์มือถือ เช่น การตัดต่อ ซึ่งทักษะด้านนี้ไม่ได้หมายความว่าทำได้ทุกคน บางคนทำได้บางคนทำไม่ได้ บางคนตัดต่อจากโปรแกรมในคอมพิวเตอร์ แต่ไม่สามารถตัดต่อโดยใช้โปรแกรมในโทรศัพท์ก็มี” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

“อย่างการตัดต่อด้วยมือถือจริง ๆ ก็เรียนรู้และทำด้วยตัวเองได้ แต่ก็อยากให้มีการอบรมเทคนิคการตัดต่อด้วยมือถือ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3)

ขณะเดียวกัน ยังมีผู้สื่อข่าวบางท่านที่มีความคิดเห็นต้องการให้หน่วยงานต้นสังกัดจัดฝึกอบรมทักษะด้านการทำกราฟิก อีกด้วย

“การทำกราฟิก ก็อยากจะเรียนรู้ อยากให้มีคอร์สจัดฝึกอบรมด้านนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า นักข่าวโทรทัศน์ต้องการส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีที่นำมาใช้กับการปฏิบัติงานข่าว ทั้งการรายงานสดและรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งการใช้งานแอปพลิเคชันตัดต่อในสมาร์ทโฟน และการสรุปเนื้อหาออกมาในรูปกราฟิก เพื่อพัฒนาเนื้อหาที่น่าสนใจ ช่วยลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพิ่มความรวดเร็วทันต่อสถานการณ์

4.3.1.4 ด้านการถ่ายภาพ

ภาพคือหัวใจสำคัญของงานข่าวทั้งสื่อสังคมออนไลน์และข่าวโทรทัศน์ ดังทัศนะของผู้สื่อข่าวท่านนี้

“ข่าวที่วิสู้กันด้วยภาพ หรือแม้แต่ข่าวออนไลน์ก็เช่นกัน คือเราต้องเชื่อในความทรงพลังของภาพก่อนว่าเหตุใดยูทูบจึงเป็นแพลตฟอร์มที่คนทั่วโลกต้องเข้ามาดู เพราะเข้ามาดูคลิปดูภาพ สิ่งสำคัญที่สุดสำหรับนักข่าวคือเทคนิคการบันทึกภาพ นำคลิป นำภาพมาใช้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

จากความสำคัญดังกล่าว ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่ต้องการฝึกทักษะด้านการถ่ายภาพ

“อยากฝึกทักษะด้านการถ่ายภาพ ไม่ใช่ถ่ายจากโทรศัพท์มือถือเพียงอย่างเดียว จากการใช้อุปกรณ์ถ่ายภาพที่ใช้ร่วมกับอุปกรณ์ส่งสัญญาณ 4 จี ที่ใช้สำหรับไลฟ์สดด้วย ซึ่งจริง ๆ อาจจะไม่ใช่หน้าที่เราโดยตรง แต่ถ้าเรียนรู้ไว้หากมีเหตุฉุกเฉินก็สามารถช่วยทีมได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

“เรื่องภาพมีความสำคัญอย่างตอนนี้ที่ออฟฟิศก็ให้ช่างภาพมาสอนเทคนิคการถ่ายภาพให้กับนักข่าวมาเป็นโค้ชสอนเราว่าควรจะถ่ายภาพยังไงให้ภาพเล่าเรื่อง สื่อความหมาย เป็นทักษะแบบมัลติสกีล ที่ต้องมีหลาย ๆ ด้านไม่ใช่แค่ด้านเดียว” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3)

นอกจากนี้เมื่อนักข่าวบางท่าน ต้องการฝึกทักษะด้านการปฏิบัติงานข่าวแบบ Mobile Journalism

“อยากให้การฝึกอบรมแบบหนึ่งคนหนึ่งมือถือ สามารถผลิตชิ้นงานแบบสกูปได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า นักข่าวต้องการฝึกทักษะเทคนิคการถ่ายภาพทั้งภาพนิ่งและเคลื่อนไหว และนำภาพมาใช้กับงานผลิตข่าวทั้งภาพนิ่งและเคลื่อนไหวด้วยสมาร์ทโฟน รวมทั้งการถ่ายภาพ สำหรับการปฏิบัติงานข่าวแบบ Mobile Journalism โดยใช้สมาร์ทโฟน เป็นอุปกรณ์พื้นฐานในการสร้างและตัดต่อภาพนิ่ง เสียง และภาพเคลื่อนไหว เป็นทักษะที่นักข่าวต้องการฝึกฝนเพิ่ม สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการสร้างสรรค์เนื้อหาด้วยทักษะการทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills) และการผลิตข่าวโดยบุคคลเพียงคนเดียว จึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะอย่างเหมาะสม

4.3.1.5 ด้านความรู้เกี่ยวกับการตลาด

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่า นักข่าวบางท่านที่มีบทบาทด้านการบริหารงานข่าว ควบคู่กับปฏิบัติงานข่าว ต้องการส่งเสริมทักษะด้านความรู้ด้านการตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภค

“ผมมองว่า คนที่ทำงานข่าวในทุกวันนี้ นอกจากจะต้องมีทักษะด้านการรายงานข่าว ด้านวิชาชีพแล้วต้องมีทักษะด้านการตลาดด้วย เพราะสื่อคือธุรกิจ องค์กรอยู่ได้ด้วยเรตติ้ง รายได้ ต้องปรับนำเรื่องกลยุทธ์การตลาดเข้ามาใช้ว่าเราจะทำงานยังไงให้คนดูโอเคกับเรา ลูกค้าโอเคกับเรา ชื่อโฆษณากับเรา ไม่งั้นถ้าองค์กรอยู่ไม่ได้เราก็ออยู่ไม่ได้ ความรู้นี้จึงเป็นสิ่งจำเป็น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

จากข้อมูลสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า เนื่องจากงานผลิตเนื้อหาที่มีข่าวประชาสัมพันธ์ องค์กร เพื่อสร้างรายได้ทางธุรกิจ ผู้ที่รับผิดชอบด้านการบริหารงานข่าวต้องมีความรู้พื้นฐานทางด้านการตลาด เข้าใจแนวโน้ม การวิเคราะห์ และพฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อสามารถสร้างเนื้อหาที่ดึงดูดใจ และขายงานลูกค้าได้ ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับการตลาดจึงเป็นอีกทักษะที่ต้องการฝึกฝน

4.3.1.6 ด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking)

นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวบางท่าน มีความคิดเห็นว่า ต้องการส่งเสริมและพัฒนาเรื่องการตรวจสอบข้อเท็จจริง

“จำเป็นนะบางทีทำเหมือนมาก และด้วยความที่เราเป็นนักข่าวคนเห็นแล้วจะเชื่อเรา เชื่อถือเราจึงจะไม่ค่อยอยากแชร์ข่าวนอกเหนือจากข่าวที่ทำไปมาเอง เขียนเอง สรุปเอง หรือข่าวของช่องตัวเอง จะไม่ค่อยโพสต์ หรือแชร์อะไรที่ไม่ได้ทำมาเอง ก็เลยคิดว่าเรื่องนี้ต้องมีการสอนเหมือนกันเพราะมีบางครั้งที่นักข่าวเจด้วยตัวเอง มีแชร์ Fake News แล้วบางทีก็ไม่ได้มีการตรวจสอบ หรือบางเคสเคยมีนำข้อมูลมาต่อยอดไปใช้ในการทำข่าวต่อ แต่สรุปสุดท้ายเป็น Fake News” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า การตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) เป็นอีกทักษะที่นักข่าวต้องการฝึกฝนเนื่องจากความก้าวหน้าของนวัตกรรมที่เอื้อให้สามารถสร้างภาพมายาและกลลวงดิจิทัลได้อย่างแนบเนียน (Deep Fake) ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการผลิตข่าวปลอมทำให้จับผิดได้ยากและความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลบนโลกออนไลน์ที่เรียกกันว่าข่าวหลอกข่าวลวง (Fake News) ในปัจจุบัน

4.3.1.7 ด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและกฎระเบียบใหม่ ๆ

นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่ต้องการฝึกอบรมความรู้เรื่องกฎหมายและกฎระเบียบใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบกับการปฏิบัติงานข่าว

“อย่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิส่วนบุคคลต้องมีการอัปเดต ต้องมีการอัปเดตกันเรื่อย ๆ ซึ่งในส่วนของเราเรามีให้อยู่แล้วแต่บางทีเราไม่รู้ว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องเก่าหรือเรื่องใหม่ เป็นกฎหมายใหม่หรือเป็นกฎหมายเก่าที่คุณอยู่หรือไม่ บางทีเราไม่รู้ จนทางหน่วยงานกำกับออกมาบอกว่าไม่ได้ และเรียกผู้บริหารไปและผู้บริหารกลับมาถ่ายทอดก็ต้องกลับมาวางกรอบกันใหม่ว่าเรื่องไหนทำได้หรือไม่ได้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาพ ความรุนแรง ในเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น เหตุกราดยิง ซึ่งบางทีเราคิดว่าได้ แต่กฎหมายบอกไม่ได้ ก็มีบางเรื่องที่เราไม่รู้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“เรื่องกฎหมายสำคัญเพราะนักข่าวไม่รู้ทุกเรื่อง ไม่ได้เรียนกฎหมายมาโดยตรง การจะเขียนให้เข้าใจต้องเกิดจากความเข้าใจเรื่องนั้น ๆ ก่อน ทุกวันนี้ใช้วิธีครูปักหลักจำหา

ข้อมูลจากกุเกิล ไม่ได้มีการอบรมหรือให้ความรู้จริงจังว่ากฎระเบียบนี้ทำได้ หรือไม่ได้ แบบนี้ ผิดกฎ กสทช. หรือไม่ ส่วนใหญ่เรียนรู้อเอง หรือเรียนรู้จากสื่อ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

นักข่าวท่านเดิมให้ กล่าวต่อว่า สำหรับกฎหมายที่นักข่าวจำเป็นต้องรู้ เช่น กฎหมายแพ่ง อาญา รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่สื่อ

“ทุกวันนี้เรารู้แค่ว่าเป็นกฎหมายใหม่ เช่น กฎหมาย PDPA พอตีคดีขึ้นมาจึงจะรู้ว่าถ่ายไม่ได้หรือต้องถ่ายแบบไหน แต่ไม่ได้มีการอบรมว่าตอนนี้มีกฎหมายนี้ สื่อทำได้มากน้อยแค่ไหน อะไรที่ทำได้ หรือทำไม่ได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

นักข่าวอีกท่าน นำเสนอมุมมองที่แตกต่างเรื่องการส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายและกฎระเบียบใหม่ ๆ ควรจัดอบรมให้ครบทุกส่วนในทีมข่าว ทั้งผู้ช่วย ช่างภาพ และผู้สื่อข่าว

“ควรจะต้องตั้งผู้ช่วย ช่างภาพ และนักข่าว เพราะช่างภาพจะมีอาวุธในมือของเขาคือกล้อง อันนี้คือผิดง่ายมากเวลาไปยกกล้องถ่ายที่ไหน ต้องมีการอัปเดตกันอยู่เรื่อย ๆ โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิส่วนบุคคลเพื่อไม่ให้ละเมิด” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่า นักข่าวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและกฎระเบียบใหม่ ๆ ในฐานะที่นักข่าวเป็นนายประตู่ข่าวสาร หรือเป็นด่านแรกในการทำงานข่าว ควรจะต้องศึกษากฎหมาย และกฎเกณฑ์กฎระเบียบต่าง ๆ เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการละเมิด กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่สื่อ รวมทั้งกฎเกณฑ์และระเบียบใหม่ ๆ ที่ออกโดยหน่วยงานกำกับดูแล และปัจจุบันองค์กรขนาดใหญ่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้จะมีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์และระเบียบใหม่ ๆ ให้กับบุคลากรในองค์กรอยู่แล้ว

4.3.2 บทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมทักษะ

ด้านบทบาทมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมทักษะ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า จำเป็นต้องตระหนักถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมสื่อจากผลกระทบสถานการณ์เทคโนโลยีก่อกวน โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.3.2.1 การสร้างความเข้าใจกับผู้เรียนถึงโลกวิชาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นักวิชาการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงเร็ว การปรับหลักสูตรด้านการเรียนการสอนนิเทศศาสตร์ ซึ่งโดยปกติทำทุก ๆ 5 ปี

ไม่ทันความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ดังนั้น สิ่งจำเป็นคือการเตรียมความพร้อมผู้สอน เพื่อสร้างความเข้าใจกับผู้เรียนถึงโลกวิชาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป

“มหาวิทยาลัยต้องมีหลักสูตรที่ตอบโจทย์เรื่อง Digital Disruption ซึ่งหลายแห่งก็ตอบโจทย์ในระดับนี้ก็คือพยายามปรับหลักสูตรให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง ปรับหลักสูตรอย่างเดียวไม่พอ ต้องพัฒนาคนสอน เรื่องอาจารย์มีความสำคัญ เพราะต้องมีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ซึ่งทุก ๆ 5 ปี ถูกกำหนดให้ปรับหลักสูตรอยู่แล้ว จริง ๆ 5 ปี แทบจะไม่ทันความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีด้วยซ้ำ เพราะเกิดเร็วมาก แก่นหลักของหลักสูตรวิชาที่เกี่ยวกับดิจิทัล ออนไลน์ การเล่าเรื่องแบบใหม่ มีอยู่ในหลักสูตร แต่คนสอนต้องรู้ด้วย ความหมายคือคนสอนต้องเตรียมความพร้อมของตัวเองด้วยในการที่สอนไปไปถึงตรงนั้น วิธีการคือส่งอาจารย์ไปเรียนรู้ไปฟังตัวอยู่ตามสำนักข่าวต่าง ๆ เชิญผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ มาสอน และมีนโยบายให้อาจารย์รีเฟรชตัวเองให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“กระบวนการปรับหลักสูตรของสถาบันการศึกษามีมาตรฐานทางการศึกษากำกับให้ต้องใช้เวลามาจากเริ่มต้นที่จะปรับหลักสูตรจนถึงการใช้หลักสูตรที่จะต้องใช้อย่างน้อยสองปี พอผ่านไปสองปีดิจิทัลดิสรูปเปลี่ยนไปเยอะ เพราะฉะนั้นวิธีเดียวก็คือย้อนกลับมาปัจจัยภายในเป็นเรื่องกลยุทธ์ของอาจารย์ผู้สอนแต่ละคนในวิชานั้นๆ ด้วยการต้องเลือกนักวิชาชีพลงมาช่วยสอน แต่ข้อดีคือ อาจารย์นิเทศศาสตร์รู้ตัวขึ้นอยู่กับว่าแต่ละคนจะปรับตัวได้มากน้อยแค่ไหน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

นักวิชาการท่านนี้ยังระบุอีกถึงความเป็นที่ตรงมือกันระหว่างภาควิชาชีพกับสถาบันการศึกษาเนื่องจากยังมีช่องว่างระหว่างความรู้ในภาคการศึกษากับภาควิชาชีพ

“สำหรับผู้สอนการให้มารับผิดชอบเรื่องใหม่ ก็ไม่ง่าย ส่วนใหญ่เราจะมีผู้สอนที่จบนิเทศศาสตร์ วิธีเดียวคือผู้สอนต้องทำวิจัย ทำวิจัยก็จะเป็น Secondary ระดับหนึ่ง เพราะฉะนั้นต้องประสานกันระหว่างผู้เชี่ยวชาญกับภาควิชาการมาพัฒนาสิ่งเหล่านี้ มีการนำเด็กไปฝึกงาน เชิญนักวิชาชีพมาคุย การให้เด็กลองทำของจริง ทุกมหาวิทยาลัยตระหนักในเรื่องนี้ แต่ทำถึงความต้องการของตลาดแรงงานหรือไม่ อันนี้ยังมีช่องว่าง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

นักวิชาการท่านนี้ให้ข้อมูลต่อว่า สำหรับนักวิชาชีพที่เชิญมา มีหลากหลาย ตามประเด็นที่ต้องการสร้างความเข้าใจกับผู้เรียนเกี่ยวกับโลกวิชาชีพในสาขานั้น ๆ

“ขึ้นอยู่กับประเด็นของเรื่อง เอาคนทำเว็บมาคุย อย่างเช่นถ้าจะพูดเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือ Social Listening อาจารย์สอนเองไม่ได้เพราะไม่ได้ใช้เครื่องมือ Social Listening ก็ต้องไป

เชิญคนที่ทำเกี่ยวกับเรื่องการวิเคราะห์ข้อมูลโดยตรงมาคุย ซึ่งคนเหล่านี้ไม่ใช่พนักงานเสมอไป แต่มองได้ขึ้นอยู่กับหัวเรื่องที่จะพูด” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

นอกจากนี้ นักวิชาการอีกท่าน นำเสนอเพิ่มเติม จากความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น รวดเร็วหลักสูตรอาจปรับไม่ทันความเปลี่ยนแปลง ผู้สอนสามารถปรับแนวทางการสอนได้ด้วยตัวเอง เพื่อสร้างความเข้าใจกับผู้เรียนถึงโลกวิชาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป

“จริง ๆ มหาวิทยาลัยจะมีการปรับหลักสูตรทุก ๆ 5 ปี แต่ในตัววิชาถ้าจะรอปรับหลักสูตร อาจไม่ทันสถานการณ์ ผู้สอนสามารถปรับหลักสูตรในห้องได้เองให้ตรงกับสถานการณ์จริง โดยไม่ต้องรอปรับหลักสูตร ซึ่งขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละมหาวิทยาลัยด้วย ยกตัวอย่าง การผลิตรายการวิทยุ ถ้าสอนตามคำอธิบายรายวิชาก็คือวิทยุสมัยก่อนที่ไม่มีภาพ ไม่มีโซเซียล สามารถปรับให้ทันความเปลี่ยนแปลง โดยที่ยังอยู่ในโครงคำอธิบายวิชา ไม่ได้หลุดจากกรอบ เพียงแต่ยกเรื่องที่มาประยุกต์สอนเข้ากับสมัยใหม่ จริง ๆ เรื่องนี้ก็ต้องย้อนกลับมาที่บทบาทของมหาวิทยาลัย คนที่ผู้สอนในสถาบันการศึกษาก็ต้องปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้ทัน ต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาคมที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ ผู้ประกอบการ และคนในวงการคนที่เป็นโพรซูเมอร์มาถ่ายทอดความรู้ หรือการแลกเปลี่ยนให้คนที่เป็นอาจารย์เข้าไปทำงานร่วมกับสื่อหรือสื่อมาร่วมทำงานกับสถาบันการศึกษา ถ้าเด็กคนไหนมีศักยภาพ ไปฝึกงาน หรือถ้าหน่วยก้านดีก็รับสมัครเข้าทำงานได้ เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้กันโดยตรง เราเป็นอาจารย์ที่ไม่ได้ทำงานในวงการโดยตรงก็จะเห็นการทำงาน นำมาปรับแผนการสอนได้ ต้องทำแบบปีต่อปี” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3)

นักวิชาการอีกท่าน แสดงทัศนะเพิ่มเติม ต้องสร้างความรู้และความตระหนักให้ผู้เรียน เข้าใจว่าอุตสาหกรรมมีลักษณะอย่างไร ด้วยการพาผู้เรียนไปเปิดโลกทัศน์เรียนรู้ข้างนอก

“มีเรื่องที่ต้องทำอีก เช่น การเปิดโลกทัศน์ของเด็กให้เห็นว่าวิชาชีพเปลี่ยนไปอย่างไร อาจารย์ มาเล่าให้ฟังก็ได้แต่เพียงคำเล่าของอาจารย์ ก็มีทั้งพาไปเรียนรู้ข้างนอก กับแบบที่สองคือเชิญวิทยากรที่เป็นมืออาชีพมาถ่ายทอดองค์ความรู้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

จากข้อมูลสัมภาษณ์นักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญ ของบทบาทมหาวิทยาลัย ในการสร้างความเข้าใจกับผู้เรียนถึงโลกวิชาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยการ เตรียมความพร้อมผู้สอนทั้งการประสานความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมส่งผู้สอนไปเรียนรู้ เชิญผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานในอุตสาหกรรมมาถ่ายทอดองค์ความรู้

และกลยุทธ์ของผู้สอนเองสามารถปรับประยุกต์แนวทางการสอนได้ด้วยตัวเอง รวมทั้งการพาผู้เรียนไปเปิดโลกทัศน์ ไปเรียนรู้ข้างนอก ได้สัมผัสกับอุตสาหกรรมสื่อในโลกแห่งความจริงเป็นแบบใด

4.3.2.2 การสร้างความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับการทำงานด้วยทักษะที่หลากหลาย

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการเพิ่มทักษะที่จำเป็นที่หลากหลายในการเรียนสอนเป็นอีกบทบาทของมหาวิทยาลัย เพื่อเตรียมความพร้อมนักศึกษาบัณฑิตก่อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมสื่อ

“ก็ควรต้องใส่สิ่งที่พูดไปก่อนหน้านี้เรื่องทักษะที่นักศึกษาต้องมีเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง 1. Fact Checking การตรวจสอบข้อมูลที่มีความหลากหลายในโลกออนไลน์ซึ่งมีแนวโน้มที่จะปลอมเยอะขึ้น 2. ในกระบวนการทำงานต้องเพิ่มความหลากหลายในตัวคนเดียวลักษณะ Multitasking คือทำได้หลายอย่าง 3. เรื่องมุมมองด้านการตลาด เรื่องนี้มีความสำคัญต้องมีมุมมองเรื่องโมเดลธุรกิจ (Business Model) ด้วยเพราะตอนนี้ไม่ว่าจะทำสื่อประเภทไหนก็ต้องเข้าใจเรื่องความอยู่รอดของธุรกิจที่เห็นใกล้ตัวที่สุดถ้าเป็นโลกออนไลน์ ก็ต้องมี Engage หรือการมีส่วนร่วม เหมือนโทรศัพท์ต้องมีเรตติ้ง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

นักวิชาการท่านนี้ ย้ำว่า การสร้างความรู้และความตระหนักแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับทักษะจำเป็นที่หลากหลายต้องใช้เวลาและทำอย่างต่อเนื่อง

“การทำเรื่องนี้ต้องใช้คำว่าบ่มเพาะ ไม่ได้หมายความว่าทำครั้งเดียวแล้วจะเห็นผล ความหมายก็คือ ไม่ใช่ทำแล้วจบ เพราะเป็นเรื่องที่ 1. ต้องใช้กระบวนการ 2. ต้องต่อเนื่องจนเห็นผล ดูเหมือนจะง่ายแต่ก็ยาก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

นักวิชาการอีกท่าน นำเสนอประเด็นหลักสำคัญที่มหาวิทยาลัยควรบรรจุไว้ในการศึกษา คือทักษะการเล่าเรื่อง

“การเล่าเรื่อง มีความสำคัญมากมหาวิทยาลัยมีบทบาทในการลงเป็นวิชาได้ ให้ทำโปรเจกต์ไม่ได้สอนแบบความรู้ความจำ ไม่ต้องสอบ จะให้เล่าในสิ่งที่เรียนมาเป็นคลิปการพูด หรือเป็นลักษณะการเขียน อะไรก็ได้ที่ทำให้คนฟังรู้ว่ามีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ในแบบที่คนทั่วไปฟังแล้วเข้าใจง่าย หรืออาจจะทำเป็นนิทรรศการเผยแพร่เป็นคลิป เป็นการฝึกเด็ก ผู้สอนจะช่วยตรวจสอบ คัดกรอง ก่อนนำข้อมูลเผยแพร่” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

นอกเหนือจากทักษะด้าน Fact Checking การตรวจสอบข้อเท็จจริง การทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills) ความรู้เกี่ยวกับการตลาด การเล่าเรื่องแล้ว

นักวิชาการอีกท่าน นำเสนอทัศนะบทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะหน่วยงานที่ทำหน้าที่เตรียมบุคคลากรเข้าสู่ภาควิชาชีพ จำเป็นที่จะต้องพัฒนาความพร้อมผู้เรียนเรื่องทักษะการคิดวิเคราะห์

“เรื่องทักษะการคิดวิเคราะห์มีความสำคัญมากตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทางจะไปว่านักข่าวอย่างเดียวไม่ได้ เพราะต้นทางการศึกษาก็ไม่ได้เอื้ออำนวยให้นักศึกษามีทักษะการคิดวิเคราะห์ และในยุคโซเชียลมีเดียทุกวันนี้ยิ่งแย่งเข้าไปใหญ่ ไม่ได้หมายถึง Tik-Tok ไม่ดี แต่ที่เราไปหยิบฉวยเอาจาก TikToker เอามาใช้ในงานข่าวมากเกินไป โดยไม่ได้มีการวิเคราะห์สังเคราะห์ว่าถูกต้องไหม รวมทั้งความเหมาะสมเรื่องคำหยาบต่าง ๆ ซึ่งเรื่องนี้ต้องปลูกฝังตั้งแต่การเรียนนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ ตั้งแต่เรียนปี 1 และอย่างน้อยก่อนปี 4 ต้องมั่นใจว่านักศึกษามีทักษะนี้ที่ใช้การได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นความสำคัญของบทบาทของมหาวิทยาลัยด้านการสร้างทักษะที่จำเป็นควรบรรจุไว้ในการเรียนการสอน เพื่อเตรียมความพร้อมนักศึกษา บัณฑิตก่อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมสื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมสื่อ ได้แก่ ทักษะด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) การทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills) ความรู้เกี่ยวกับการตลาด การเล่าเรื่อง และการคิดวิเคราะห์

4.3.2.3 การประสานความร่วมมือระหว่างภาคการศึกษาและภาควิชาชีพ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการบางท่าน นำเสนอการพัฒนาทักษะที่จำเป็น การทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills) ต้องอาศัยการประสานร่วมมือกันระหว่างภาคการศึกษาและภาควิชาชีพ

“ส่วนใหญ่ทุกคนจะมีอุปกรณ์ส่วนตัวอยู่แล้ว มหาวิทยาลัยอย่างที่นี่จะมีบทบาทในการสนับสนุน ส่วนหนึ่งก็อาจจะต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกด้วย มีความร่วมมือกับบริษัทใหญ่ ยกตัวอย่างความร่วมมือกับบริษัทขนาดใหญ่ เวลาที่มีกองมาถ่ายงานเด็กสามารถลงไปเรียนรู้การใช้งานอุปกรณ์ระดับมืออาชีพ ก็คือองค์กรวิชาชีพกับมหาวิทยาลัย ต้องร่วมมือกันแล้วสร้างพื้นที่ตรงนี้ให้เด็กได้สัมผัสแบบซื่อต่อซื่อ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นถึงบทบาทของมหาวิทยาลัยด้านการพัฒนาทักษะ ต้องอาศัยการประสานความร่วมมือกันระหว่างภาคการศึกษาและภาควิชาชีพโดยการสร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ เพื่อเตรียมความพร้อมนักศึกษาและบัณฑิตก่อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมสื่อ

4.3.2.4 การสร้างความรู้และตระหนักถึงทิศทางอุตสาหกรรมสื่อในอนาคต

นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการบางส่วนให้มุมมองเรื่อง บทบาทมหาวิทยาลัยด้านการสร้างความรู้และความตระหนักให้ผู้เรียนเข้าใจว่าอุตสาหกรรมสื่อในอนาคตมีลักษณะอย่างไร โดยนักวิชาการท่านนี้ นำเสนอภาพอุตสาหกรรมสื่อว่า ความก้าวหน้าทางวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ และการปฏิวัติเทคโนโลยีการสื่อสารระบบดิจิทัลจะยังคงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสื่อในทศวรรษที่ 3 แห่งศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 2021-2030) โดยนวัตกรรมโครงสร้างการสื่อสารที่จะมีอิทธิพลต่อระบบนิเวศในธุรกิจและอุตสาหกรรมสื่อ ได้แก่ ระบบสื่อสารโทรคมนาคม 5G และปัญญาประดิษฐ์ (AI) จากความก้าวหน้าดังกล่าว องค์กรสื่อ สำนักข่าว นักวิชาชีพสื่อสารมวลชนจะใช้ประโยชน์และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตและเผยแพร่คอนเทนต์มากยิ่งขึ้น

“ปี 2572 จะเป็นปีสุดท้ายของทศวรรษที่ 3 แห่งศตวรรษที่ 21 จะเป็นช่วงเปลี่ยนของเทคโนโลยี ช่วงนั้นการใช้งาน AI จะเป็นเรื่องปกติจากที่เริ่มต้นแล้วในปัจจุบัน ในมิติอุตสาหกรรมอื่น ๆ รวมทั้งนวัตกรรมที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันก็จะเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง เหมือนที่เราเห็นกันตอนนี้เมื่อ 5 ก่อนผู้คนปฏิเสธเกี่ยวกับเรื่องการทำธุรกรรม แต่ทุกวันนี้ไทยเป็นประเทศนวัตกรรมของ LINE การขนส่ง สถาบันการศึกษาต้องมองภาพให้ออกว่าจะพัฒนาบัณฑิต มหาบัณฑิต และดุขภูภิบัณฑิตอย่างไร ยกตัวอย่างการใช้งาน AI จะมีรายละเอียดเยอะมาก สถาบันการศึกษาต้องมีการเรียนการสอนในรูปแบบวิทยาการข้อมูล หรือ Data Science เพื่อให้นักศึกษา หรือบัณฑิตในตลาดแรงงาน นำมาใช้ประโยชน์จัดการองค์ความรู้สร้างผลิตผลในเชิงงานข่าวที่มีประสิทธิภาพและมีคุณค่าในเชิงวารสารศาสตร์ เรื่องนี้ต่อไปจะเป็นพื้นฐาน การใช้งาน AI จะเป็นเรื่องปกติ เหมือนสมัยนี้ที่การใช้งานโปรแกรมตัดต่อเป็นเรื่องธรรมดา จากเมื่อก่อนที่ไม่เข้าใจการใช้งาน เพราะฉะนั้นต้องมองไปไกลกว่านั้นคือในเชิงวารสารศาสตร์ยังไม่มีการเรียนการสอนในรูปแบบวารสารศาสตร์เชิงข้อมูล หรือ Data Journalism ซึ่งก็ต้องเข้าใจเรื่องข้อจำกัดในระบบมหาวิทยาลัย ในหลายๆ ด้าน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

นักวิชาการท่านนี้ กล่าวต่อว่า ในส่วนวิทยาการข้อมูลเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากปัจจุบันการเรียบเรียงข่าว การเล่าเรื่อง หรือ Story Telling จะใช้นวัตกรรมมาใช้ในการผลิตและเผยแพร่มากยิ่งขึ้น โดยเห็นได้จากปัจจุบันสำนักข่าวใหญ่ ๆ ที่นำ AI มาใช้เรียบเรียงข่าว ขณะที่หากมีการเรียนการสอนเรื่องนวัตกรรมวิทยาการข้อมูลจะรองรับการปฏิบัติงานในตลาดแรงงานได้จนถึงปี 2572 และเมื่อถึงปี 2573 ที่ขึ้นทศวรรษใหม่เทคโนโลยีจะมีการปรับเปลี่ยนไปอีก หรือเทคโนโลยีจะเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ทศวรรษ

นอกจากปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI แล้วอีกเทคโนโลยีที่น่าสนใจสำหรับอุตสาหกรรมสื่อและจำเป็นต้องสร้างความรู้ให้แก่ผู้เรียน คือ ความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality Technology) หรือ AR และความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality) หรือ VR ตามทัศนะของนักวิชาการท่านนี้ “ยังมีเรื่อง AR และ VR อีกนะ เป็นสิ่งที่ต้องรู้ทัน คือต้องรู้เทรนด์ในอนาคตด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

จากข้อมูลสัมภาษณ์แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทมหาวิทยาลัยด้านการสร้างความรู้และตระหนักถึงทิศทางอุตสาหกรรมสื่อในอนาคตที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยี องค์กรสื่อสำนักข่าว นักวิชาชีพสื่อสารมวลชน จะใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าและนำเทคโนโลยีระบบสื่อสารโทรคมนาคม 5G การใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) รวมทั้งการใช้นวัตกรรมสร้างสรรค์เสมือนจริง (Virtual & Augmented Reality) มาใช้ในงานผลิตและเผยแพร่คอนเทนต์มากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องสร้างความรู้และเตรียมความพร้อมทักษะในอนาคต เช่น วิทยาการข้อมูล (Data Science) เพื่อนำความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตเนื้อหา ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมสื่อซึ่งปัจจุบันนี้สำนักข่าวใหญ่หลายแห่งได้นำ AI ใช้เรียบเรียงข่าวแล้ว รวมทั้งวารสารศาสตร์เชิงข้อมูล (Data Journalism) ในการรวบรวม จัดการ วิเคราะห์ และนำเสนอข่าวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

4.3.3 บทบาทของสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ในการส่งเสริมทักษะ

ด้านบทบาทของสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ในการส่งเสริมทักษะ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ตัวแทนสมาคมและองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน พบว่า มีความตระหนักในเรื่องการส่งเสริมและสนับสนุนตามตามภารกิจและหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน สมาคม องค์กร โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.3.3.1 บทบาทของสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย

ด้านบทบาทสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย คุณอภิสิทธิ์ บัวทอง นายกสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย แสดงความคิดเห็นว่า บทบาทสมาคมจะให้การส่งเสริมและสนับสนุนด้านการพัฒนาศักยภาพและยกระดับมาตรฐานวิชาชีพสื่อ ผ่านการจัดประกวดข่าว สารคดีวิทยุ-โทรทัศน์ส่วนกลางและท้องถิ่น รางวัลแสงชัย สุนทรวัฒน์ สำหรับนักวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชน และพัฒนาทักษะการผลิตข่าวรูปแบบนักข่าวสะพายเป้ (Backpack Journalist) รายงานข่าว ถ่ายภาพเล่าเรื่อง ผลิตและตัดต่อได้ด้วยตัวเอง ผ่านโครงการประกวดผลงานสารคดีเชิงข่าวทางวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ ภายใต้ชื่อรางวัล “สายฟ้าน้อย” สำหรับนักศึกษาที่เรียนด้านนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน สาขาวิทยุและโทรทัศน์ ขณะเดียวกันทางสมาคมฯ ยังเคยจัดโครงการ “นักวิชาการพบวิชาชีพ” โดยเปิดโอกาสให้อาจารย์ผู้สอนนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน ได้เรียนรู้

การปฏิบัติงานจริงในห้องข่าว ได้ร่วมสังเกตการณ์ประชุมกองบรรณาธิการข่าวของสถานีโทรทัศน์ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสบการณ์ด้านวิชาชีพสื่อมวลชนให้กับอาจารย์ ซึ่งโครงการนี้หยุดดำเนินการไปแล้วด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ

“ที่ทำมาต่อเนื่องคือจัดประกวดรางวัลสายฟ้าน้อย ซึ่งถือเป็นทักษะพื้นฐานที่จะนำไปพัฒนาต่อยอดก่อนออกสู่ตลาดวิชาชีพสื่อ ส่วนในวิชาชีพก็จะมีประกวดรางวัลแสงชัย สุนทรวัฒน์ ซึ่งที่ผ่านมาด้วยปัจจัยเรื่องทุนและสถานการณ์โควิดหยุดจัดไป 3 ปี และจะกลับมาจัดใหม่อีก ส่วนนี้จะส่งเสริมงานทักษะของมืออาชีพ หรืออย่าง Backpack Journalist นักข่าวสะพายเป้เราก็เคยจัดโดยเชิญ บิล เจนทิลย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านนี้มาเป็นวิทยากรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้นักข่าวเข้าร่วมฝึกอบรม ตั้งแต่วิธีคิด วิธีเขียน การถ่าย การตัด การลงเสียง ซึ่งประสบความสำเร็จแล้วมีหนังสือสมาคมนำมาแปล จัดพิมพ์ แล้วยังมีเชิญจากบีบีซี ซีเอ็นเอ็น อัลจาซีรา มาฝึกอบรม ซึ่งเราก็ทำ แต่ตรงนี้ยอมรับว่าสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยหาเงินยาก ที่ยากที่สุดคือการหาทุน ไม่ใช่เราไม่ทำนะ ตอนนี้จะใช้วิธีการแสวงหาความร่วมมือ เช่น ถ้าจะพูดเรื่องกฎหมายจะขอความร่วมมือจากอัยการ หรือสภาพนายความ ไม่ใช่เราทำเอง เพราะมีปัญหาเรื่องงบก็จะใช้ความร่วมมือ หรือถ้าเป็นเรื่องสวัสดิการก็จะพูดคุยกับบริษัทเอกชนเน้นแสวงหาความร่วมมือความเข้าใจ” (อิทธิพันธ์ บัวทอง, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2566)

จากข้อมูลสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นถึง บทบาทการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการพัฒนาทักษะของสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยมีความตระหนักในเรื่องการส่งเสริมและสนับสนุนนักวิชาชีพ แต่ด้วยจำกัดข้อจำกัดด้านงบประมาณจึงดำเนินการสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนาทักษะได้ตามทรัพยากรที่มีอยู่

4.3.3.2 บทบาทของสมาคมโทรทัศน์ระบบดิจิตอล (ประเทศไทย)

ด้านบทบาทสมาคมโทรทัศน์ระบบดิจิตอล (ประเทศไทย) ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอล ประเภทบริการทางธุรกิจระดับชาติ 15 ราย ประกอบด้วย ช่อง Thairath TV ช่อง PPTV HD ช่อง One 31 ช่อง GMM 25 ช่อง Nation TV ช่อง NEW 18 ช่อง 3HD ช่อง Mono29 ช่อง MCOT HD ช่อง Amarin TV HD 34 ช่อง TNN 16 ช่อง True4U ช่อง 7HD ช่อง 8 และช่อง Workpoint TV 27 มีพันธกิจส่งเสริม สนับสนุน ให้สมาชิกมีความเหมาะสมอยู่ในกรอบของจรรยาบรรณและจริยธรรมวิชาชีพ และกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง คุณภาพ คลื่นขยาย นายกสมาคมโทรทัศน์ระบบดิจิตอล (ประเทศไทย) แสดงความคิดเห็นว่า มุ่งเน้นบทบาทด้านการฝึกอบรมให้ความรู้กับสมาชิกด้านกฎหมาย และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในเรื่องที่เป็นประโยชน์ เพื่อสร้างความตระหนักให้มีความระมัดระวังมากขึ้น ในการผลิตและเผยแพร่ข่าว

“เราก็พยายามจะจัดอบรมให้ความรู้แต่ทำบ่อยไม่ได้เพราะคนปฏิบัติงานจะมีเวลาจำกัดจะยุ่งกับงานประจำ เพราะฉะนั้นถ้าไม่ใช่เรื่องสำคัญจริงๆ เราจะไม่เชิญมาเพื่อร่วมประชุมสัมมนา จะทำเป็นบางครั้งในจังหวะที่เหมาะสม เช่น สมาคมเคยร่วมกับกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ได้รับการสนับสนุนงบจัดอบรมเกี่ยวกับเรื่องกฎหมายใหม่ PDPA เชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาเล่าให้ฟังว่า อะไรทำได้ ทำไม่ได้ อะไรเผยแพร่ได้ เผยแพร่ไม่ได้ ก็เป็นประโยชน์แล้วก็เกิดความระมัดระวังมากขึ้น เหล่านี้เป็นต้น นี่คือน้ำที่ของสมาคมในการพัฒนาทักษะ พัฒนาความรู้พัฒนาบุคลากร” (สุภาพ คลีขจาย, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2566)

นอกจากบทบาทสมาคมแล้ว นายกสมาคมโทรทัศน์ระบบดิจิทัล (ประเทศไทย) ได้นำเสนอมุมมองเกี่ยวกับบทบาทในการส่งเสริมทักษะของผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล ว่า ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ มีการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาทักษะให้กับบุคลากร ในระดับหนึ่ง

“แต่ละช่องแต่ละสถานีโทรทัศน์ มีหน้าที่ในการเสริมสร้างทักษะ ให้ความรู้กับคนทำงานในช่องอยู่แล้ว เวลาเมื่อมีเรื่องใหม่ กฎหมายใหม่ ๆ มีกฎเกณฑ์ใหม่ ๆ มีสิ่งที่จะต้องทำใหม่ ๆ สถานีโทรทัศน์ก็จะให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับหนึ่งเพราะไม่เช่นนั้นแล้วก็มีปัญหาในเรื่องทักษะ” (สุภาพ คลีขจาย, สัมภาษณ์, 27 กุมภาพันธ์ 2566)

จากข้อมูลสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นถึงบทบาทของสมาคมโทรทัศน์ระบบดิจิทัล (ประเทศไทย) ในเรื่องการส่งเสริม สนับสนุน ให้ความรู้กับสมาชิกด้านกฎหมาย และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ เพื่อสร้างความตระหนักให้มีความระมัดระวังมากขึ้นในการผลิตและเผยแพร่ข่าว ขณะที่ผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลสมาชิกสมาคมได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริม สนับสนุน ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย และกฎเกณฑ์ใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเช่นกัน

4.3.3.3 บทบาทของกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

ด้านบทบาทของกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ดร.ธนกร ศรีสุขใส ผู้จัดการกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ แสดงความคิดเห็นว่า มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ครบวงจร อีกทั้งยังได้ขยายความไว้ในกฎหมายให้ครอบคลุมการส่งเสริมศักยภาพผู้ผลิตสื่อ ตั้งแต่สื่อมวลชน ผู้ประกอบวิชาชีพสื่ออิสระ นักสื่อสารชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังให้การส่งเสริมให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กเยาวชน และครอบครัวมีทักษะในการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ให้สามารถมีทัศนคติหรือประเมินสื่อที่มากกระทบได้อย่างถูกต้อง

“แนวทางการพัฒนาทักษะ คือ นำเรื่ององค์ความรู้ ประสบการณ์มาทำให้เกิดความชำนาญ เชี่ยวชาญ จากมือสมัครเล่น ไปสู่มืออาชีพ หลังจากมืออาชีพ สามารถต่อยอดที่จะสู้หรือ แข่งขันได้ รายการที่เน้นหรือกระตุ้นความรู้สึกก็ทำให้เกิดเป็นรายการส่งเสริมให้เกิดรายการ ที่เป็นการนำเสนอข้อเท็จจริงที่อยู่บนมาตรฐานวิชาชีพ” (ธนกร ศรีสุขใส, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2566)

ดร.ธนกร กล่าวต่อว่า ขณะเดี๋ยวยังมีโครงการพัฒนาบุคลากรในวิชาชีพสื่อ ซึ่งมีตั้งแต่ การทำงานร่วมกันกับสมาคมนักเขียน ซึ่งเราถือว่างานเขียนเป็นจุดเริ่มต้นของสื่อสร้างสรรค์ มีการ จัดการจัดกิจกรรมประกวดเรื่องนักเขียน ให้ทุนสนับสนุนเรื่องการเล่าเรื่องข้ามสื่อ อีกทั้งความร่วมมือ กับสมาคมนักเขียนนบละครโทรทัศน์จัดโครงการบ่มเพาะสร้างผู้ผลิตหน้าใหม่ โครงการล่านาศิลป์ พื้นที่ไทย ที่ให้ความสำคัญกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งรวมถึงดนตรีพื้นบ้าน และการละเล่น ท้องถิ่นในภูมิภาคต่าง ๆ รวมทั้งโครงการพัฒนาผู้ประกอบการสื่อรายใหม่ “Thai Media Fund Hackathon 2023” เพื่อพัฒนาสตาร์ทอัพด้านอุตสาหกรรมสื่อสำหรับผู้ผ่านการคัดเลือกจะได้รับเงิน ลงทุนจากการระดมทุนของบริษัทที่เข้าร่วมโครงการ เป็นต้น

“เราทำครบวงจร เพราะนิยามสื่อของเราไม่จำกัดเป็นสื่อใดสื่อหนึ่ง ครอบคลุมทุกอย่าง งาน วรรณกรรม เกม วิทยุโทรทัศน์ เพลง ภาพยนตร์ การแสดง การเต้น” (ธนกร ศรีสุขใส, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2566)

จากข้อมูลสัมภาษณ์สรุปได้ว่า กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ มีบทบาทในเรื่อง การส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ครบวงจร ตั้งแต่สื่อมวลชน ผู้ประกอบ วิชาชีพสื่ออิสระ นักสื่อสารชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการส่งเสริมให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก เยาวชน และครอบครัวมีทักษะในการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ส่งเสริมทักษะการ คิดวิเคราะห์ให้สามารถมีทัศนคติหรือประเมินสื่อที่มากระทบได้อย่างถูกต้อง

4.3.4 แนวทางการพัฒนาทักษะของนักข่าวโทรทัศน์

สำหรับแนวทางการพัฒนาทักษะของนักข่าวโทรทัศน์นั้น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักข่าว โทรทัศน์ นักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน และตัวแทนจากกลุ่มสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน มีความคิดเห็นพ้องกันว่า เป็นสิ่งจำเป็น สำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการส่งเสริมทักษะส่วนใหญ่มี ความคิดเห็นว่าเป็นว่า คือ องค์กรสื่อ และผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความคิดว่าไม่จำเป็นต้องตั้งหน่วยงาน ใหม่ขึ้นมาพัฒนาทักษะเนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งองค์กรวิชาชีพ สมาคม-องค์กรวิชาชีพ สื่อมวลชน มีความตระหนักในการส่งเสริม และสนับสนุนการพัฒนาทักษะให้กับบุคลากรและนัก

วิชาชีพอยู่แล้ว ส่วนการพัฒนาทักษะจำเป็นต้องมีเงินทุนสนับสนุน ดังนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนจึงมีความคิดเห็นว่า หน่วยงานรัฐน่าจะมีเหมาะสมเนื่องจากมีความพร้อมเรื่องงบประมาณ

“เรื่ององค์กรที่รับผิดชอบมอง 3 ส่วน หากจะให้เรียงว่าใครควรรับผิดชอบมากกว่า มองว่าน่าจะเป็นหน่วยงานรัฐ เพราะว่าหน่วยงานรัฐรับเงินจากโทรทัศน์ที่เป็นผู้รับใบอนุญาต คือ 1. กทปส. กสทช. และกองทุนสื่อ เงินที่ดำเนินการเป็นเงินที่เก็บจากสัมปทาน จะเขียนกฎหมายไว้อยู่แล้วนอกจากกำกับสื่อต้องมีบทบาทในการพัฒนาวิชาชีพด้วย ซึ่งจริง ๆ ทำอยู่นะ แต่ถามว่าตรงใจหรือไม่ตรงใจตรงเป้าหรือไม่ตรงเป้า ก็อีกเรื่อง 2. องค์กรวิชาชีพ 3. บริษัท องค์กรต้นสังกัดของสื่อมวลชน จริง ๆ ถ้ามองอีกมุมต้องรับผิดชอบกันเองก่อน แต่มองว่าเมื่อเก็บเงินช่องไปแล้วก็ควรจะมาดูแลด้วย ถามว่าทำไมคาดหวังองค์กรสภาวิชาชีพ เพราะคาดหวังว่าการรวมตัวไปต่อรองหรือคุยอะไรทำอะไรจะมีน้ำหนักมากกว่าทำเดี่ยว ขับเคลื่อนอะไรจะมีพลังมากกว่าแล้วบริษัทเองก็พัฒนาขึ้นเป็นการภายในอยู่แล้ว ควรให้ องค์กรวิชาชีพและหน่วยงานกำกับหน่วยงานรัฐมาเสริม เพราะเรื่องนี้ท้ายที่สุดก็จะเป็นประโยชน์กับผู้รับสารที่เป็นประชาชนโดยทั่วไป” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 1)

“องค์กรกำกับ ยกตัวอย่าง กสทช. มีกองทุน กทปส. คนที่อยู่ในแวดวงโทรทัศน์ที่เสียค่าใบอนุญาตไปแล้วพนักงานขององค์กรเหล่านั้นควรได้รับการพัฒนาวิชาชีพ และกองทุนสื่อสร้างสรรค์มีหน้าที่ในการพัฒนาทักษะเหมือนกัน และอย่าปล่อยให้สิ่งเหล่านี้เป็นหน้าที่ของฝ่ายรัฐหรือองค์กรกำกับดูแลแต่เพียงอย่างเดียว สมาคมวิชาชีพก็พยายามทำแต่ก็ต้องทบทวนด้วยเหมือนกัน เพราะมีเพื่อน ๆ นักข่าวต่างตั้งมาเหมือนกันว่าสัมมนานี้จัดทำไมไม่ได้ตอบใจเรื่องการพัฒนาทักษะวิชาชีพมากนัก (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 2)

“กสทช. มีกองทุน กทปส. มีเงินงบประมาณ บทบาทก็เขียนไว้ชัดเจนเป็นบทบาทที่ต้องทำในเรื่องการพัฒนาทักษะ การเขียนข่าว การเล่าเรื่องข้ามสื่อ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นที่ต้องพัฒนา” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนคนที่ 1)

นอกจากการสนับสนุนโดยภาครัฐแล้ว นักวิชาการบางท่านแสดงความคิดเห็นว่า การพัฒนาทักษะการตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งปัจจุบันแหล่งข้อมูลบนโลกออนไลน์ที่เรียกกันว่าข่าวลวงข่าวหลอก (Fake News) กำลังเป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของสื่อมวลชนจำเป็นต้องร่วมมือกันระหว่างองค์กรสื่อกับองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน

“กรณี Fake News เป็นเรื่องใหญ่ต้องประกอภกันทั้งองค์กรและสมาคมวิชาชีพไปคู่กัน ไม่ใช่แค่เฉพาะองค์กรทำ ถามว่าทำไมต้องสมาคมเพราะเป้าหมายของสมาคมคือการรวมตัวกัน

เพื่อขยับหรือพยายามคงมาตรฐานจริยธรรมจรรยาบรรณและความน่าเชื่อถือขององค์กรข่าวทั้งหมด ถ้าปล่อยให้เป็นเรื่องขององค์กรอย่างเดียว แต่สมาคมไม่เอาด้วยจะสร้างความน่าเชื่อถือและจริยธรรมของสมาชิกสภาวิชาชีพได้อย่างไร ตรงนี้สมาคมวิชาชีพกับองค์กรต้องช่วยกัน เพราะการแสดงให้เห็นว่าสมาคมและสภาวิชาชีพตระหนักถึงปัญหาเรื่องนี้ มีการพูดถึงเรื่องนี้เป็นระยะ ๆ ส่วนหนึ่งเป็นการสร้างภาพของวิชาชีพนี้ ขณะเดียวกันก็สร้างความมั่นใจให้กับคนทำงานในสายข่าวและคนที่ผู้บริโภคข่าวสารด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 3)

อย่างไรก็ตามผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่ไม่จำเป็นต้องตั้งหน่วยงานใหม่เนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความตระหนักในการส่งเสริม และสนับสนุนการพัฒนาทักษะให้กับบุคลากรและนักวิชาชีพอยู่แล้ว

“ไม่จำเป็น อย่าเลย ไม่ต้องตั้งเลย เพราะองค์กรวิชาชีพให้ความสำคัญอยู่แล้ว” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 3)

“ผมยังไม่เห็นความจำเป็นนะ ตั้งขึ้นมาแล้วจะทำยังไง แล้วจะมีวิธียังไงจัดอบรมได้ผลประโยชน์ใหม่ สื่อจริง ๆ ไปฟังไหม เพราะองค์กรสื่อแต่ละองค์กรก็มีหน้าที่พัฒนาศักยภาพบุคลากรของเขาอยู่แล้ว ฝ่ายเศรษฐกิจก็พัฒนาเรื่องศักยภาพด้านเศรษฐกิจ ฝ่ายการเมืองก็เชิญนักวิเคราะห์การเมือง นักรัฐศาสตร์มาให้ความรู้ ข่าวการศึกษา ข่าวทางด้านไอที มีหน้าที่ต้องพัฒนาศักยภาพให้กับบุคลากรอยู่แล้ว” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนคนที่ 2)

ขณะเดียวกัน ผู้ให้สัมภาษณ์จากกลุ่มสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนบางท่านมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาทักษะสถาบันการศึกษาก็ควรมีบทบาทในเรื่องนี้เช่นกัน

“เดี๋ยวนี้เราต้องการบัณฑิตที่จบออกมาแล้วส่งลงสนามได้ทันที ไม่ต้องเสียเวลามาฝึกมิฉะนั้น จะเสียเวลาฝึกงาน เพราะว่าวิชาการที่เรียนมากกับการปฏิบัติหน้าที่จริงของสื่อไม่สอดคล้องกัน วิชาการที่สอนกับในทางปฏิบัติไม่สอดคล้องกัน บัณฑิตที่จบออกมาทำงานยังสับสนว่าเรียนมาอย่างแต่พอมาเจอหัวหน้างานสั่งอีกอย่าง เป็นอย่างนี้มานานแล้ว เพราะฉะนั้นต้องคำนึงถึงทักษะความสามารถและความจริงของโลกสื่อให้มากกว่านี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนคนที่ 2)

นอกจากแนวทางการพัฒนาทักษะ โดยการสนับสนุนโดยองค์กรสื่อ หน่วยงานกำกับ และสถาบันการศึกษาแล้ว นักวิชาการอีกท่าน ยังให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนร่วมกันโดยมีการจัดลำดับเรื่องสำคัญ หรือ Milestone ที่ต้องทำก่อนหลังอย่างเป็นระบบ

“ทำแบบคู่ขนานไปพร้อม ๆ กันช่วยกันทำ ต้องช่วยกัน 3 ส่วน ช่วยกันทำงาน หนึ่งคุยกัน จัดความสำคัญรอบนี้จะทำอะไรก่อน ให้จบเป็นเรื่องๆ มีการจัดทำ Milestone เป้าหมาย 3 ส่วนที่ควรมานั่งคุยกัน บริษัทสนับสนุนเห็นความจำเป็น กสทช.กองทุนสื่อออกเงิน สมาคมเป็นผู้ออกรายในชื่ บริษัทส่งเด็ก ๆ เข้าอบรม แต่จะจัดอบรมเรื่องอะไร ต้องเกิดจากการทำแผนร่วมกัน ก็คือให้ 3 ส่วนมากำหนดทิศทางร่วมกันโดยจัดลำดับความสำคัญอะไรที่ทำก่อน ทำหลัง เพราะว่าเรามีปัญหาเยอะที่ต้องแก้” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนคนที่ 1)

สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์จากกลุ่มสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนบางท่านที่ให้ ความสำคัญเรื่องมาตรฐานความเป็นมืออาชีพและจรรยาบรรณ การพัฒนาทักษะจำเป็นต้องขับเคลื่อนไปพร้อมกันทั้งองค์ภาพพ ซึ่งจะขอสรุปความจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะ ดังนี้

“ข้อ 1 เปิดใจกว้าง ร่วมกันทำงาน เราจะต้องเปิดใจกว้างในการที่จะทำงานร่วมกัน วันนี้ความตั้งใจของ Stakeholders หรือผู้มีส่วนได้เสีย มีความตั้งใจ แต่วิธีการอาจจะปรับ เช่น สมาคมวิชาชีพอาจจะมีหลายสมาคม ถ้ายุบรวมกันได้แล้วมาทำงานร่วมกันก็ดี แต่ถ้ายุบรวมกันไม่ได้ทำให้เข้มแข็งขึ้นแล้วก็ไม่ต้องไปตั้งใหม่ มาทำงานร่วมกันทำให้โดดเด่นขึ้นเป็นที่รู้จัก เป็นที่จดจำแล้วเวลาไปติดต่อกับต่างประเทศจะได้ไม่สับสนว่ามีหลายสมาคม

ข้อ 2 หน่วยงานที่มีอยู่แล้วต้องหันหน้าเข้ามาทำงานร่วมกัน เรื่องการพัฒนาทักษะจริงๆ กสทช.ก็มีบทบาทสำคัญ วัตถุประสงค์กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ที่จะทำให้เกิดสื่อที่บริการสาธารณะก็มีความสำคัญ กองทุนสื่อเป็นองค์กรที่มีความพร้อม สมาคมวิชาชีพ รวมถึงมหาวิทยาลัย หน่วยงานในกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เป็นต้น แล้วก็ให้โอกาสภาคีเครือข่ายเหล่านี้ ร่วมกันทำงาน” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนคนที่ 3)

จากข้อมูลสัมภาษณ์สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาทักษะควรขับเคลื่อนไปพร้อมกันทุกภาคส่วนระหว่างหน่วยงานกำกับ สมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน และองค์กรวิชาชีพ โดยระดับภาคเอกชนสามารถจัดการพัฒนาบุคลากรกันเองเป็นภายใน สมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนให้การสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาทักษะ และน่าจะเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นหน่วยงานหลักในการจัด

อบรมและพัฒนาทักษะ ขณะทีภาครัฐ โดย สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ในฐานะหน่วยงานกำกับกิจการโทรทัศน์น่าจะมี ความเหมาะสมสุดในการสนับสนุนด้านทุนด้วยมีทั้งงบประมาณ และกองทุนที่มีพันธกิจด้านการ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทักษะบุคลากรด้านกิจการโทรทัศน์โดยตรง คือ กองทุนวิจัยและ พัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (กทปส.) ขณะเดียวกันกองทุน พัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก กทปส. น่าจะเป็นอีกหน่วยงานที่เข้ามา สนับสนุนด้านเงินทุน นอกจากนี้มหาวิทยาลัยน่าจะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะนักวิชาชีพ ก่อน เข้าสู่อุตสาหกรรมสื่อด้วยเช่นกัน

4.3.5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยี ก่อทวน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์ นักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน และตัวแทน จากกลุ่มสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่างค์กรวิชาชีพซึ่งปัจจุบันให้ ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาทักษะให้กับบุคลากรอยู่แล้ว ควรมีบทบาทในการส่งเสริมและ พัฒนาทักษะบุคลากรเพิ่มขึ้น ขณะที่นักวิชาชีพเองจำเป็นต้องมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตัวเอง อยู่เสมอ

“คือ 1. นักข่าวต้องรู้ว่าจะอยู่ในตลาดนี้ได้ต้องพัฒนาทักษะอยู่แล้ว ถ้าไม่มีความรู้ รอบตัว สู้เขาไม่ได้ เขาก็มีคนใหม่มาแทน คลื่นลูกใหม่มาแทนคลื่นลูกเก่า เพราะฉะนั้นนักข่าว รุ่นใหม่จะต้องแสวงหาความรู้ แสวงหาองค์ประกอบที่จะมาเป็นความรู้เพื่อจะเสริมการทำงาน ไม่ใช่เป็นน้ำที่เต็มแก้ว 2. องค์กรที่บริหารงานข่าวก็คือสถานีหรือเจ้าของสื่อก็ต้องให้ ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรอย่างเต็มที่เขาก็ทำกันแล้วอยู่ระดับหนึ่ง 3. องค์กร ควบคุมกำกับถ้าเป็นสื่อวิทยุโทรทัศน์ องค์กรควบคุมกำกับคือ กสทช. ก็ต้องมีทิศทาง การกำกับที่อยู่บนพื้นฐานความพอดี ถ้ามากำกับจุกจิกจู้จี้ก็ทำงานยาก 4. องค์กรที่ปฏิบัติหน้าที่ จะต้องรับผิดชอบให้มาก ถ้ารับผิดชอบมาก ก็ไม่ต้องมายุ่งมาก แต่ถ้ารับผิดชอบน้อยเขาก็มา ยุ่งกับคุณมาก ทั้งหมดนี้เราไม่อยากเห็นบรรยากาศระหว่าง กสทช. กับฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ สถานีโทรทัศน์จะต้องถูกเรียกไปอบรม ตักเตือน ปรับ ถูกเรียกไปคาดโทษ ก็ไม่ใช่บรรยากาศ ที่ควรจะเป็น” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนคนที่ 1)

“นักข่าวต้องปรับ Mindset ที่ว่าตัวเองต้องทำได้ทุกอย่าง ต้องพัฒนาทักษะเพื่อให้ แข่งขันกับคนอื่นได้เพื่อจะต่อยอดตัวเองให้เติบโตก้าวหน้าในวิชาชีพตัวเองได้ เพราะบางคนยังมี Mindset แบบเดิม ทำแค่นี้ พอแล้ว ไม่ทำแล้ว เพราะถ้าปรับ Mindset ได้ก็จะรู้สึกว่ามี

อยากจะพัฒนาตัวเองมากขึ้น ถ้าปรับไม่ได้ก็ยากที่จะเดินไปข้างหน้าในยุคดิจิทัล” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 1)

นอกจากนี้การพัฒนาทักษะจากมุมมองและความต้องการของบุคลากรในภาคธุรกิจสื่อ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า องค์กรควรมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะเพิ่มขึ้นจากเดิม

“ทุกวันนี้ทุกคนมุ่งสู่ออนไลน์ องค์กรปรับตัวก่อนแล้วส่งต่อมายังนักข่าว ควรสนับสนุนซึ่งกันและกัน เช่น การจัดฝึกอบรม หรือการสร้างนักข่าวให้มีตัวตนบนโลกออนไลน์ ถ้านักข่าวมีตัวตนในโลกออนไลน์เป็นที่รู้จัก จะส่งผลดีกับองค์กรด้วย ก็จะวินวินทั้งคู่” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 1)

“เมื่อก่อนเคยมีอบรมแบบ Backpack Journalist สามารถทำชิ้นงานแบบสำนักข่าวต่างประเทศ สนุกมาก มีโครงการแบบนี้บ่อย ตอนหลังไม่ค่อยมีแล้ว ขณะที่ความต้องการให้เป็น Multitasking มีเยอะขึ้น ก็อยากให้มีการอบรมลักษณะนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 2)

“องค์กรต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรของตัวเองสำหรับคนที่มีความคิดพร้อมปรับตัว แต่ไม่ได้มีคนเข้ามาช่วยเหลือหรือฝึกอบรม ทางสมาคมวิชาชีพจะจัดฝึกอบรมนำอินฟลูเอนเซอร์มาสอนโปรแกรมไลฟ์สด วิธีการไลฟ์สด การเล่าเรื่อง แต่งานเหล่านี้ควรจะถูกทำในองค์กร เพื่อนำไปต่อยอดงาน” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักข่าวโทรทัศน์คนที่ 3)

ขณะเดียวกัน นักวิชาการบางท่านที่ได้นำเสนอ แนวทางการพัฒนาทักษะโดยแนวทางขับเคลื่อนร่วมระหว่างหน่วยงานกำกับ สมาคมวิชาชีพ และองค์กรวิชาชีพ มีการจัดลำดับเรื่องสำคัญหรือ Milestone ที่ต้องทำก่อนหลังอย่างเป็นระบบ ตามที่ได้นำเสนอไปหัวข้อก่อนหน้านี้ โดยมีมุมมองเพิ่มเติมต้องให้ความสำคัญกับเรื่องทิศทางการขับเคลื่อนเนื้อหาข้อมูลข่าวสาร เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันกับผู้ให้บริการกระจายเสียงและโทรทัศน์ในรูปแบบดิจิทัลบนโครงข่ายอินเทอร์เน็ต หรือ OTT (Over-the-Top)

“การที่จะทำให้อุตสาหกรรมนี้ไปได้จำเป็นต้องกำหนดทิศทาง เช่น ต้องมีคอนเทนต์ดี ๆ เพื่อแข่งขันกับแพลตฟอร์มออนไลน์ และ OTT จากเมืองนอกที่บุกตลาดเข้ามา ซึ่งการผลิตคอนเทนต์ที่ดีก็ต้องมาจากการใช้ทักษะในการผลิตคอนเทนต์ ต้องเป็นคอนเทนต์ที่สนองพฤติกรรมผู้บริโภคที่ไม่จำกัดตลาดผู้ชมอยู่เฉพาะในประเทศไทย” (ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน)

กล่าวโดยสรุปข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ สนับสนุนบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะบุคลากรขององค์กรวิชาชีพที่จำเป็นต้องทำมากขึ้นและนักวิชาชีพเองจำเป็นต้องมีความ

กระตือรือร้นในการพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาทักษะระดับชาติ เพื่อเพิ่มศักยภาพอุตสาหกรรมสื่อโทรทัศน์แข่งขันกับกับผู้ให้บริการกระจายเสียงและโทรทัศน์ในรูปแบบดิจิทัลบนโครงข่ายอินเทอร์เน็ต หรือ OTT (Over-the-Top) ซึ่งเป็นบริการที่เป็นสินค้าทดแทนการรับชมโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลในปัจจุบัน โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาคอนเทนต์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานกำกับ สมาคมวิชาชีพ และองค์กรวิชาชีพ

4.3.6 แนวทางการรับมือความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ด้านแนวทางการรับมือความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่มีความตระหนักในเรื่องความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจสื่อต่อไปในอนาคต ดังนั้น จึงต้องมีพร้อมปรับตัวในทุกสถานการณ์

“คือถ้ามี Mindset ที่พร้อมปรับตัว จะผ่านเทคโนโลยีดีสิครับอีกก็รอบก็ได้ ดีสิครับครั้งนี้บางคนอยู่ไม่ได้ ต้องออกจากงาน ออกจากอาชีพไปเยอะเพราะปรับตัวไม่ได้ แต่ถ้าคนที่มี Mindset ที่พร้อมปรับตัวจะดีสิครับอีกก็ครั้งก็สามารถอยู่ในอาชีพได้เพราะปรับตัวได้ ถ้าคนไหนปรับตัวได้ดีก็อยู่รอด ไม่ต้องไปกังวลว่าวันข้างหน้าเทคโนโลยีจะเปลี่ยนหรือไม่ เทคโนโลยีต้องเปลี่ยนแน่นอน ใครจะคิดว่าอุตสาหกรรมทีวีที่คนเคยดูกันทั่วประเทศ มีผลกระทบมากออกไปแล้วคนจะได้รับข่าวสารเยอะ แต่วันนี้คนดูผ่านมือถือ วันข้างหน้าก็ต้องเปลี่ยนอีก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“อย่าง ChatGPT อันนี้ต้องปรับตัว เพราะเขียนข่าวแทนเราได้ โดยใช้ AI ไปรวบรวมข้อมูล และเขียนเป็นบทวิเคราะห์ก็ได้ ถ้าเป็นแบบนี้ต่อไปองค์กร อาจไม่ต้องมีนักข่าวก็ได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

นักข่าวส่วนใหญ่ มีมุมมองเรื่องความก้าวหน้าและพัฒนาของเทคโนโลยี ในอนาคตนั้นทักษะที่ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ยังไม่มีความสามารถ เข้ามาทดแทนมนุษย์ได้ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ซึ่งการรายงานข่าวเป็นเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกเช่นกัน

“ในเชิงข้อมูล สถิติ อาจประมวลผลได้ดีกว่า แต่ในเชิงความรู้สึก ซึ่งข่าวมีเรื่องความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้องยังไงก็สู้คนไม่ได้ คงต้องใช้เวลา ถ้ามว่าเทคโนโลยีน่ากลัวไหม ใช่แต่อาจไม่ใช่ 5 ปีข้างหน้า อาจจะเป็น 10 ปีขึ้นไป” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1)

“AI ออกไปทำงานไม่ได้ จริง ๆ สมอมมนุษย์ก็ยังสามารถคิดวิเคราะห์อะไรเพิ่มเติม แตกต่างจากที่ AI มี AI คงไม่สามารถเข้ามาแทนได้ทั้งหมด แต่อาจจะเขียนงานแทนเราได้ นี่คือสิ่งที่เราต้องเตรียมความพร้อมเพราะถ้าวันหนึ่ง AI สามารถทำแทนเราได้ทั้งหมด วันนั้นเราอาจจะไม่มีประโยชน์แล้วก็ได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

“เชื่อว่าต่อให้มี AI เข้ามา แต่ว่าระบบประมวลผลของสมองมนุษย์ หรือความคิด ก็ต้องพัฒนามากกว่าหุ่นยนต์ไม่สามารถพัฒนาได้ หากไม่นำความคิดไปใส่ให้” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 3)

นอกจากความตระหนักในเรื่องความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจสื่อต่อไปในอนาคตต้องมีพร้อมปรับตัวในทุกสถานการณ์แล้ว การเตรียมความพร้อมช่องทางสื่อสารของตัวเองในปัจจุบัน คือ อีกแนวทางการรับมือความเปลี่ยนแปลงในอนาคต

“ใช้ช่องทางเราได้ เรื่องนี้ก็จะย้อนกลับไปว่าเป็นหน้าที่ของเราที่ต้องพยายามศึกษาพยายามวางตัวเองให้มีตัวตนบนโลกออนไลน์” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2)

“ถ้ามีสิ่งเหล่านี้เข้ามาพื้นที่ในทีวีจะน้อยลง เพราะทุกวันนี้บางที่ก็ใช้ AI รายงานข่าวเราจะทำยังไงที่จะสนุกกับข่าวแล้วยังฝึกทักษะได้ พื้นที่ส่วนตัวของเราเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ Tik-Tok สามารถฝึกทักษะในช่องทางแบบนี้ได้ แต่ในช่องทางทีวีเราก็ก็น่าจะทำ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3)

จากข้อมูลสัมภาษณ์สรุปได้ว่า นักข่าวโทรทัศน์ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่จะมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสื่อในอนาคตต้องพร้อมปรับตัวในทุกสถานการณ์ รวมทั้งเตรียมความพร้อมด้านช่องทางสื่อสารปัจเจกบุคคลและการสร้างตัวตนบนโลกออนไลน์

4.3.7 ทิศทางอุตสาหกรรมข่าวโทรทัศน์ปี 2566

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับทิศทางอุตสาหกรรมข่าวโทรทัศน์ และทิศทางการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล พบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการณ์ ความท้าทาย ผลกระทบ และมีผลต่อการปรับตัว แนวทางการส่งเสริมพัฒนาและความต้องการในการส่งเสริมทักษะทางวิชาชีพที่สำคัญรายเอียดังนี้

4.3.7.1 ทิศทางการกำกับดูแลกับผลกระทบอุตสาหกรรมข่าวโทรทัศน์

พินิจ รามสูต (2566) กรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เปิดเผยถึงทิศทางของทีวีดิจิทัลกับภารกิจของ กสทช. จะเห็นการเปลี่ยนแปลง อย่างน้อย 5 แนวทาง ดังนี้ 1) คืนใบอนุญาต หรือการออกไปจากอุตสาหกรรมทีวีดิจิทัล แบ่งเป็นการยกเลิกใบอนุญาต 2 ช่องรายการ และอีก 7 ช่องที่ขอคืนใบอนุญาตตามเงื่อนไขของคำสั่งหัวหน้า คสช. ที่ 4/2562 2) ลดต้นทุน ทั้งปรับโครงสร้างองค์กร ลดจำนวนบุคลากร และลดต้นทุนด้านเนื้อหา มีการนำเนื้อหาจาก Social Media มาเล่าต่อ 3) ปรับตัวด้วยการพัฒนาด้านเนื้อหา มีการสร้างเนื้อหา Originals ที่มีคุณค่า สามารถขายลิขสิทธิ์รายการเป็นทรัพย์สินทางปัญญาให้กับผู้

ประกอบรายอื่น ๆ 4) ปรับตัวทางเทคโนโลยี เพิ่มช่องทางการเผยแพร่เนื้อหาไปสู่ออนไลน์ เช่น ใช้ Social Media และมีแพลตฟอร์มของตัวเอง และ 5) เพิ่มช่องทางการหารายได้จากธุรกิจอื่น เช่น การขายผลิตภัณฑ์ของตัวเองแล้วใช้สื่อโทรทัศน์ในการสร้างฐานลูกค้า

นอกจากนี้ การวางแผนทางกำกับดูแล OTT แพลตฟอร์ม มีการวางหลักเกณฑ์และดำเนินการสำหรับการประกอบกิจการที่ใช้คลื่นความถี่ในระดับชาติระดับภูมิภาค และกิจการที่ไม่ใช้คลื่นความถี่ คือ เคเบิล ดาวเทียม และไอพีทีวี แต่จุดที่ยังไม่ไปไม่ถึงคือระดับท้องถิ่น ซึ่งต้องมีการให้อนุญาตประเภทบริการชุมชน ปัจจุบันอุตสาหกรรมสื่อในไทย แบ่งได้เป็น Service, Network, Facility และ Application ซึ่งเราได้เห็นความท้าทายจาก Application หรือ OTT โดยเฉพาะ OTT ต่างชาติ คำถามคือจะทำอย่างไรให้กฎระเบียบต่าง ๆ เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงและเอื้อให้ผู้ประกอบการได้พัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ และสามารถแข่งขันได้อย่างเท่าเทียม ซึ่ง กสทช. กำลังศึกษาเพื่อดำเนินการในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม ด้วยอำนาจที่ กสทช. มีตามกฎหมายนั้น ยังไม่รวมไปถึง Internet และ OTT Platform ทำให้ผู้ประกอบการทีวีทั่วไปรู้สึกเสียเปรียบ และทำให้ผู้ประกอบการบางส่วนเสนอเรื่องแพลตฟอร์มแห่งชาติ (National Platform) สำหรับประชาชนในการเข้าถึงเนื้อหารายการทีวี

สำหรับการวางแผนทางส่งเสริมทีวีดิจิทัลในอนาคตนั้น แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นแนวทางส่วนตัวที่มีต่อการพัฒนากิจการโทรทัศน์ 4 แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) การกำกับดูแลเป็นแบบมีหลักฐานเชิงประจักษ์และมีข้อมูลรองรับ 2) การกำกับดูแลร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมการกำกับดูแลตนเอง/ดูแลกันเอง รวมถึงส่งเสริมความสามารถและรอบรู้ทางดิจิทัลของผู้ใช้สื่อ 3) การส่งเสริมอุตสาหกรรมและศักยภาพของผู้ประกอบการและผู้เล่นในภูมิภาค/เทคโนโลยีสื่อที่ปรับเปลี่ยน และ 4) การส่งเสริมความเท่าเทียมและเป็นธรรมทั้งเชิงโครงสร้าง การดำเนินการและเนื้อหาสื่อ

ส่วนที่สอง ภายใต้ 4 แนวทางได้บูรณาการเข้าเป็นส่วนหนึ่งในยุทธศาสตร์ กสทช. เกี่ยวกับการพัฒนากิจการโทรทัศน์ปรากฏอยู่ในแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ 2 ระหว่างปี 2563-2568 โดยเมื่อกลางเดือนมีนาคม 2566 กสทช. ได้เห็นชอบร่างประกาศปรับปรุงแผนฯ เพื่อนำไปปรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ นำเสนอยุทธศาสตร์ด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย การพัฒนากิจการโทรทัศน์ให้เข้าสู่มาตรฐานสากลสอดคล้องกับบริบทดิจิทัล ยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมโทรทัศน์ให้สามารถผลิตเนื้อหาที่มีคุณภาพ แข่งขันได้ในตลาดสากล ยุทธศาสตร์การส่งเสริมและกำกับดูแลด้านเนื้อหา โดยเตรียมออกประกาศ กสทช. เรื่องหลักเกณฑ์การสนับสนุนรายการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ คาดว่าปลายปีจะสามารถเปิดรับโครงการที่ขอรับการสนับสนุน เน้น 3 กลุ่มคือ รายการสำหรับเด็กและเยาวชน รายการที่ส่งเสริมความหลากหลายในสังคม และรายการที่มีศักยภาพในการผลิตร่วมกับต่างประเทศ ซึ่งจะเป็น

แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการผลิตของผู้ประกอบการไทยไปอีกขั้น และส่งเสริมการส่งออก เนื้อหาสื่อของไทยไปสู่ระดับสากล

โดยสรุป ข้อมูลเกี่ยวกับทิศทางของทีวีดิจิทัลกับภารกิจของ กสทช. จะเห็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการคืนใบอนุญาต การลดต้นทุน การปรับตัวด้านการพัฒนาเนื้อหา ปรับตัวทางเทคโนโลยี และเพิ่มช่องทางหารายได้จากธุรกิจอื่น ด้านทิศทางการกำกับดูแลจะมุ่งส่งเสริมอุตสาหกรรมโทรทัศน์ให้สามารถผลิตเนื้อหาที่มีคุณภาพ แข่งขันในตลาดสากล รวมทั้ง OTT แพลตฟอร์มที่ กสทช. อยู่ระหว่างการศึกษากฎระเบียบเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของผู้ประกอบการทีวีทั่วไป

4.3.7.2 ทิศทางการดำเนินงานสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล

สุรินทร์ กฤตยาพงศ์พันธุ์ (2566) กรรมการผู้อำนวยการ สายธุรกิจโทรทัศน์ บริษัท บีอีซี เวิลด์ จำกัด (มหาชน) ผู้บริหารทีวีดิจิทัลช่อง 33 (ช่อง 3) เปิดเผยว่า ที่ผ่านมาการถือใบอนุญาตทีวีดิจิทัล มีเพียงบางช่องที่ประสบความสำเร็จ จากจำนวนผู้เล่นที่เคยมี 24 ช่อง เหลือเพียง 15 ช่อง รวมถึงผลกำไรแต่ละช่องที่ถดถอยลงมา เช่นเดียวกับช่อง 3 แต่เริ่มกลับมามีผลกำไรในปี 2563-2564 หลังมีการคืนใบอนุญาตช่อง 13 และช่อง 28 ที่ทำให้ต้นทุนลดลง โดยปัจจุบันได้เปลี่ยนวิสัยทัศน์ในการทำธุรกิจใหม่ เพราะปัจจุบันเราไม่ใช่ธุรกิจทีวีอีกต่อไป แต่เราต้องการเป็นผู้นำด้านการผลิตคอนเทนต์ขนาดใหญ่อันดับ 1 ของประเทศทั้งละคร และข่าว ด้วยการใช้กลยุทธ์ Single content เพื่อหารายได้เพิ่มแบบไม่เพิ่มต้นทุนผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น YouTube, Facebook และ Netflix รวมถึงแพลตฟอร์มของตัวเองอย่าง 3+ และ 3+ Premium นอกจากนี้ ยังมีการส่งคอนเทนต์ โดยเฉพาะละครไปสู่ตลาดต่างประเทศ พร้อมกันนี้ ได้หันมาขยายธุรกิจต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งธุรกิจดิจิทัล แพลตฟอร์ม การทำภาพยนตร์ ทำเพลง และการบริหารจัดการศิลปินนักแสดงในสังกัด โดยมั่นใจว่าอีก 5 ปีจากนี้ บริษัท บีอีซี เวิลด์ จะมีรายได้จากธุรกิจทีวี 40% และธุรกิจอื่น ๆ 60%

ด้านพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป ถือเป็นความยากของการทำคอนเทนต์ในปัจจุบัน ที่ต้องมีความหลากหลายมากขึ้น โดยปัจจุบันกลุ่มแฟนประจำของช่อง 3 คือผู้ที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป ซึ่งการขยายแพลตฟอร์ม CH3+ และ CH3+ Premium จะเป็นตัวเชื่อมเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มผู้ชมรุ่นใหม่ ด้วยคอนเทนต์ที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้ชมกลุ่มนี้ได้เป็นอย่างดี ด้วยสเปเชียลคอนเทนต์ที่ปรับเปลี่ยนวิธีการเล่าเรื่อง เน้นความกระชับ รวดเร็ว เช่น การทำคลิปวิดีโอขนาดสั้น การทำคอนเทนต์แบบดูเป็นซีซั่น และการทำสื่อบันเทิง เป็นต้น เพื่อให้เข้าถึงผู้ชมรุ่นใหม่ที่รับชมผ่านระบบสตรีมมิ่ง

อดิศักดิ์ ลิ้มปรุงพัฒน์กิจ (2566) ที่ปรึกษาพิเศษ บริษัทเนชั่น กรุ๊ป (ไทยแลนด์) จำกัด (มหาชน) ผู้บริหารสถานีโทรทัศน์เนชั่นทีวี เปิดเผยถึงทิศทางของสื่อในยุคปัจจุบันว่า ด้วยผู้บริโภคมีสื่อทางเลือกเพื่อรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการทีวีดิจิทัลในขณะนี้ คือ มีตลาดสตรีมมิ่งมาแย่งคนดูไป จึงเป็นโจทย์ที่เราต้องกลับมาปรับแผนว่าทำอย่างไรจึงจะ

แย่งคนดูกลับมาได้ ซึ่งในส่วนของเนชั่น ทิวี่ ในฐานะช่องข่าวที่ต้องมีสัดส่วนของคอนเทนต์ข่าวไม่ต่ำกว่า 50% ตอนนี้อยู่ระหว่างศึกษาการปรับปรุงคอนเทนต์ โดยอยู่ระหว่างศึกษาการเปลี่ยนวิธีนำเสนอข่าวออกมาในรูปแบบสารคดี ซึ่งที่ผ่านมาเคยมีสำนักข่าวเอพี ทำคอนเทนต์ในรูปแบบนี้มาออกอากาศแล้ว โดยการถ่ายฟูตเทจเก็บไว้แล้วนำมาตัดต่อ อย่างไรก็ตาม การปรับตัวของผู้ประกอบการทีวีดิจิทัลในขณะนี้ ถือว่าไม่ได้สร้างรายได้ หรือเพิ่มเรตติ้งมากนัก เนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริโภคมีการเปลี่ยนไปจากเดิมคือหันมาเสฟสื่อ On-Demand และเชื่อ Influencer เพราะคนกลุ่มนี้หันมาทำคอนเทนต์ข่าวกันมากขึ้น

สำหรับกลยุทธ์ของเนชั่นทีวี ด้วยจุดเด่นของช่องคือการมีบุคลากรข่าวที่มีประสบการณ์ มีบรรณาธิการที่มากฝีมือและมีคอนเนกชันที่ดี และเพื่อให้ช่องทางเนชั่นทีวีมีความแตกต่างจากคู่แข่ง การกลับมาของนโยบาย “เนชั่น เวย์” ถือเป็นอีกกลยุทธ์ที่จะหันมาให้ความสำคัญ เพราะนโยบายดังกล่าวจะเป็นแนวทางปฏิบัติของคนในองค์กร ในฐานะสื่อต้องมีความน่าเชื่อถือสมกับสโลแกนที่ว่า “เราเป็นสถาบันสื่อมืออาชีพ” โดยผลประกอบการเนชั่นกรุ๊ป สามารถพลิกขาดทุนในปี 2564 มามีกำไรอย่างต่อเนื่องในปี 2565 ส่วนหนึ่งมาจากการปรับแผนธุรกิจตามยุทธศาสตร์ One Nation ผนึกธุรกิจสื่อในเครือ ทั้งเนชั่นทีวี เนชั่น ออนไลน์ กรุงเทพธุรกิจ คมชัดลึก สปริงนิวส์ ไทยนิวส์ เดอะเนชั่น (ภาษาอังกฤษ) โอเคเนชั่น ขอบสนาม และเดอะ พีเพิล เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและลดต้นทุนซ้ำซ้อน ทำให้องค์กรมีสถานะทางการเงินที่แข็งแกร่ง เพื่อนำพองค์กรเดินหน้าไปต่ออย่างมั่นคง ในฐานะสถาบันสื่อที่เก่าแก่และยิ่งใหญ่ที่สุดของประเทศ เป็นเบอร์ 1 ในด้านข่าวสารที่น่าเชื่อถือและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

วิลาสินี พิพิธกุล (2566) ผู้อำนวยการองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย หรือ ส.ส.ท. เปิดเผยว่า ในโอกาสครบรอบ 15 ปี การก่อตั้งไทยพีบีเอสในฐานะองค์กรสื่อสาธารณะที่ไม่แสวงหาผลกำไรแห่งแรกของประเทศไทย ได้มีส่วนสร้างมาตรฐานใหม่ให้แก่วิชาชีพสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา ไทยพีบีเอสให้ความสำคัญในการก้าวทันเทคโนโลยี โดยมีเป้าหมายเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ Digital First เชื่อมโยงองค์กรให้ทุกส่วนงานเป็นหนึ่งเดียวกัน ด้วยการพัฒนาระบบการทำงาน ทั้งการออกแบบและพัฒนาเนื้อหาแบบวัฒนธรรมไทย (Very Thai Project) พร้อมให้การทำงานในองค์กรเชื่อมต่อกันเป็น One Thai PBS นำเสนอเนื้อหาตามความสนใจของผู้ชมผู้ฟัง (Personalized Content) เพื่อรองรับการใช้งานที่ง่าย สะดวก และเพิ่มความรู้สึกผูกพัน โดยจะเดินหน้าทุ่มเท จริงจัง กับการเป็น Trusted Media โดยมีเป้าหมายภายใน 1 ปีจากนี้ที่จะต้องได้ใช้กลไก Fact Checking ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานของ IFCN (International Fact Checking Network) และสามารถนำระบบการบริหารสื่อแบบ Intellectual Property Management (IP) หรือการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา โดยเปลี่ยนวิธีบริหารสื่อจากที่เคยผลิตตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรร มาเป็นการผลิตโดยมีแผนบริหารจัดการ IP

นอกจากนี้ ยังมีเป้าหมายยกระดับมาตรฐานการมีส่วนร่วมของภาคพลเมือง ด้วย C-Site Application คำนึงถึงการนับรวม (Inclusiveness) ในการทำงานที่คำนึงถึงมิติเพศสภาพและสมรรถภาพทางกาย โดยจะเพิ่มสัดส่วนของบุคลากรเพศทางเลือก LGBTQ และคนพิการ เพิ่มขึ้น 4% - 8% ของจำนวนบุคลากรทั้งหมดภายใน 7 ปี และจะผลักดันให้เป็นองค์กรสื่อที่มีส่วนร่วมขับเคลื่อนประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอีกด้วย โดยกำหนดเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นศูนย์ (Net Zero) ภายในปี 2573

ผาดิยุทธ ใจสว่าง (2566) รองกรรมการผู้อำนวยการใหญ่ สายงานผลิตภัณฑ์ บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน) เปิดเผยถึงทิศทางการดำเนินธุรกิจจากนี้ว่า สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 MCOT HD วางโพสิชั่นตนเองเป็น “Trusted Content” ชูรายการข่าวเป็นรายการหลัก และสร้างความเป็นสถานีที่น่าเชื่อถือ และมีประโยชน์กับประชาชน สะท้อนได้จากความแข็งแกร่งของคอนเทนต์ของ อสมท. ไม่ว่าจะเป็นรายการข่าวจากสำนักข่าวไทย ซึ่งคงความเป็นเอกลักษณ์ที่น่าเชื่อถือ นำเสนอข่าวอย่างเป็นกลาง ด้วยข้อเท็จจริงเน้นการนำเสนอทั้งในมุมการเล่าข่าว ย่อยข่าวให้เข้าใจง่าย ตลอดจนวิเคราะห์เจาะลึก แม้กระทั่งรายการข่าวในรูปแบบความบันเทิง ซึ่งเป็นรายการที่สถานีผลิตขึ้นเองจากบุคลากรของ อสมท นอกจากนี้รายการประเภทข่าว ยังให้ความสำคัญในการเสริมทัพความบันเทิงมากขึ้น โดยจะเน้นความเป็น Smart Entertainment ที่ได้ทั้งความบันเทิงและสาระความรู้ไปพร้อม ๆ กัน

แนวทางที่ให้ความสำคัญคือการมีพันธมิตรที่หลากหลายเพิ่มเติมขึ้นทุกปี เพื่อเสริมความแข็งแกร่งซึ่งกันและกัน ด้วยการดึงศักยภาพความถนัดของพันธมิตรในการเดินเคียงคู่กันไป ไม่ว่าจะเป็นพันธมิตรบันเทิง หรือพันธมิตรกีฬาที่เข้ามาช่วยสร้างสีสันและกลุ่มผู้ชมให้สถานี โดยเปิดรับหลากหลายโมเดลธุรกิจ เพราะต้องยอมรับว่าต้นทุนในการทำรายการบันเทิงและกีฬามีต้นทุนค่อนข้างสูง จึงต้องหันมาใช้โมเดลธุรกิจแลกเปลี่ยนคอนเทนต์ระหว่างกัน หรือแบ่งรูปแบบการหารายได้กัน นอกจากนี้ ยังมีการขยายการเติบโตด้วยการร่วมทุนพาร์ทเนอร์รายอื่น ๆ ขายสินค้าหน้าจอ และผลิตคอนเทนต์บันเทิงในรูปแบบที่หลากหลาย รวมถึงการต่อยอดคอนเทนต์ที่มีอยู่ไปในช่องทางออนไลน์ หรือแม้กระทั่งแพลตฟอร์ม OTT พยายามสร้าง Single Content Multiple Platforms และ Evergreen Contents เป็นการสร้างรายได้ระยะยาว นอกจากนี้ อสมท มีแผนนำศักยภาพจุดแข็งด้านการผลิตข่าว โดยสำนักข่าวไทย และข่าวบันเทิง โดยไนน์เอ็นเตอร์เทน สู่การเป็น Content Creator ที่ตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้บริโภคในทุกช่องทาง มุ่งขยายไปยังแพลตฟอร์มต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศในอนาคต โดยคำนึงถึงการปรับปรุงแบบการนำเสนอให้เข้ากับแต่ละแพลตฟอร์ม เพื่อสามารถสื่อสารได้ตรงใจกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ได้มากขึ้น

วัชร วัชรพล (2566) ประธานเจ้าหน้าที่บริหารธุรกิจ บริษัท ทริปเปิล วี บรอดคาสท์ จำกัด เปิดเผยถึงแผนธุรกิจของไทยรัฐทีวีจากนี้ว่า ยังคงให้ความสำคัญกับคอนเทนต์รายการข่าว

เหมือนที่ผ่านมา โดยวีคเดย์มีสัดส่วนข่าวประมาณ 70% วีคเอนด์สัดส่วนข่าวประมาณ 55% ส่วนที่เหลือจะกระจายไปที่คอนเทนต์วาไรตี้ และคอนเทนต์ใหม่ ๆ ของช่อง คือละครในช่วงเวลาไพรม์ไทม์ ในวีคเอนด์ เพื่อสร้างความน่าสนใจและหลากหลายของรายการในสถานี และเพื่อหารายได้เพิ่ม รวมถึงขยายฐานกลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ ซึ่งที่ผ่านมาเคยทดลองรายการวาไรตี้หลากหลายรูปแบบ โดยยังคงมีรายการข่าว เป็นหัวใจหลักและจะมีการพัฒนาข่าวในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการ Test & Trial ที่เป็นเหมือนอาหารจานหลักเสิร์ฟให้กับผู้ชม นอกจากการหาคอนเทนต์ใหม่ ๆ มาออกอากาศแล้ว ตอนนี้ก็มีหลายคนที่พยายามขยายช่องทางของคอนเทนต์ไปยังช่องทาง (จอ) อื่น ๆ แต่ในส่วนของคอนเทนต์ข่าวพบว่า ไม่ค่อยเหมาะที่จะขายต่อ เราจึงพยายามให้รับชมสดบนช่องทางออนไลน์หรือสามารถชมย้อนหลังได้

สำหรับภาพรวมการแข่งขันของธุรกิจทีวีดิจิทัลจากนี้ เชื่อว่าจะรุนแรงต่อเนื่อง เพราะปัจจุบันไม่เพียงแข่งขันกันในเรื่องทีวีดิจิทัลเท่านั้น แต่ยังคงแข่งขันกับแพลตฟอร์มอื่น ๆ ที่พยายามเข้ามาแย่งผู้ชมด้วย อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการแข่งขันจะรุนแรงแต่ช่องไทยรัฐทีวี ยังคงมีฐานคนดูที่แข็งแกร่ง โดยกลุ่มฐานคนดูกรุงเทพฯ ไทยรัฐทีวีอยู่ในอันดับที่ 4 ขณะที่เรตติ้งทั่วประเทศยังสามารถครองเรตติ้งอยู่ในอันดับ Top 6 มาโดยตลอด และปีนี้เป้าหมายที่จะอยู่ในอันดับ Top 5 โดยมีรายการไทยรัฐ นิวส์โชว์ ครองเรตติ้งสูงสุด โดยขณะนี้ถือว่าช่องประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง จากนี้ก็ยังเดินหน้าเพิ่มคอนเทนต์ด้านอื่น ๆ ที่ไม่แค่ข่าวอย่างเดียว เพื่อเพิ่มความจดจำที่ถูกปากถูกใจผู้ชมในมิติอื่น ๆ

โดยสรุป ข้อมูลเกี่ยวกับทิศทางการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลประเภทบริการทางธุรกิจ สถานีไทยทีวีสีช่อง 3 สถานีโทรทัศน์เนชั่นทีวี สถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี จะเห็นว่ามุ่งเน้นนำเสนอคอนเทนต์ด้านข่าวสารผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ และ OTT แพลตฟอร์ม เพื่อสนองตอบพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป เน้นนำเสนอบนความถูกต้อง เป็นกลาง มีความน่าเชื่อถือ ส่วนสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ประเภทบริการสาธารณะ มุ่งเน้น Digital First การใช้กลไก Fact Checking ที่ได้มาตรฐาน และความเป็น Trusted Media ซึ่งทิศทางนี้ มีผลต่อการปรับตัว ทักษะที่จำเป็นหลัก-รอง แนวทางการพัฒนาและความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักวิชาชีพทั้งแบบทางการและไม่ทางการ ซึ่งผู้วิจัยจะนำไปอภิปรายผลต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การปรับตัวและทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อกวน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับตัวของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อกวน ทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อกวน และความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อกวน ซึ่งจากผลการวิจัยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคลากรที่เกี่ยวข้องในแวดวงอุตสาหกรรมโทรทัศน์ 13 ท่าน ประกอบด้วย นักข่าวโทรทัศน์ 5 ท่าน นักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชน 5 ท่าน และตัวแทนจากกลุ่มสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน 3 ท่าน โดยได้ทำการศึกษาร่วมกับการวิจัยเชิงเอกสาร สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 การปรับตัวของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อกวน

จากผลการวิจัยสามารถแบ่งการปรับตัวของนักข่าวโทรทัศน์ ออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ด้านกรอบความคิด (Mindset) ด้านกระบวนการสื่อข่าว ด้านการเล่าเรื่อง และด้านช่องทางการสื่อสาร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1.1.1 ด้านกรอบความคิด (Mindset)

ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านตระหนักเรื่องผลกระทบของสถานการณ์เทคโนโลยีก่อกวนต่อการปฏิบัติงานข่าวและมีความคิดเห็นว่าเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและความเปลี่ยนแปลงนโยบายองค์กรต้นสังกัด สามารถแบ่งเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

1) ทำความเข้าใจแพลตฟอร์มและพฤติกรรมผู้รับสารที่เปลี่ยนแปลงไป

จากผลการวิจัยพบว่า จำเป็นต้องที่จะต้องศึกษา เรียนรู้ คุณลักษณะสื่อสังคมออนไลน์แต่ละประเภทที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตผู้คนด้านการสื่อสาร และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เปลี่ยนไปจากสื่อโทรทัศน์

2) หมั่นเรียนรู้ ฝึกฝน ด้วยตัวเอง

ผลการวิจัยพบว่า หัวใจสำคัญของการปรับตัว คือ กรอบความคิดของปัจเจกบุคคล ที่เชื่อในลักษณะและคุณลักษณะของตนเองว่าสามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีได้ด้วยการเรียนรู้ และฝึกฝน ด้วยตนเอง

3) ทำความเข้าใจกับโมเดลธุรกิจ (Business Model)

ผลการวิจัยพบว่า นักข่าวต้องทำความเข้าใจกับโมเดลธุรกิจ เพื่อปรับการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับโมเดลธุรกิจ

4) ยืดหยุ่นให้กับองค์กรและรูปแบบงานใหม่

ผลการวิจัยพบว่า จำเป็นที่ต้องพร้อมยืดหยุ่นให้กับองค์กรและรูปแบบการทำงานใหม่ ๆ เช่น การปฏิบัติงานหลากหลายหน้าที่ด้วยคนเดียว

5.1.1.2 ด้านกระบวนการสื่อข่าว

จากผลการวิจัยพบว่า จากสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนก่อให้เกิดผลกระทบต่อกระบวนการสื่อข่าวทุกขั้นตอน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ถึงปลายน้ำ นักข่าวโทรทัศน์จำเป็นต้องปรับตัว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) แหล่งข้อมูลและกระบวนการแสวงหาข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า การหาข่าวหรือการรวบรวมข้อมูลปรับเปลี่ยนไปตามความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ผู้สื่อข่าวปรับวิธีการแสวงหาข้อมูลโดยใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งข้อมูล ควบคู่ไปกับการใช้แหล่งข้อมูลข่าวสารจากแหล่งเดิม รวมทั้งใช้ประโยชน์จากช่องทางออนไลน์ต่อยอดประเด็นข่าว

2) การปฏิบัติงานข่าว

ผลการวิจัยพบว่า นักข่าวต้องทำงานหลายอย่าง หลายสายงานข่าว รายงานข่าวทั้งสื่อสังคมออนไลน์และสื่อโทรทัศน์ ปรับการเขียนข่าว การส่งข่าว จากขึ้นเดียว ส่งช่องทางเดียว เป็นหลายขึ้น นำส่งหลากหลายช่องทาง สามารถใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติงานข่าว ทั้งการส่งภาพ ส่งข่าว รวมถึงเครื่องมือ อุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำมาใช้รายงานข่าว และรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยเทคนิคการทำงานสามารถทำทุกอย่างได้ด้วยตัวเอง (Multi Skill) ถ่ายภาพ ถ่ายคลิป โดยโทรศัพท์มือถือแล้วนำไปตัดต่อวิดีโออัพโหลดลง Tik-Tok ยูทูป แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตผู้คนด้านการสื่อสารในยุคปัจจุบัน

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการปรับตัว แบ่งเป็น 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยภายในองค์กรที่มีผลต่อการบริหารงานข่าวสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล เช่น ด้านการจัดการ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไป 2 ลักษณะ คือ องค์กรที่ทำเพื่อประโยชน์สาธารณะและองค์กรธุรกิจ โครงสร้างองค์กร

เครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่จะนำมาใช้เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มศักยภาพการผลิต และบุคลากร และ 2) ปัจจัยภายนอกองค์กร ที่มีผลต่อการบริหารงานชาวสถานีวิจัยเทคโนโลยี ซึ่งจะมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี พฤติกรรมผู้บริโภค ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ รายได้จากผู้โฆษณา และการแข่งขันเรื่องความเร็วในอุตสาหกรรมสื่อ

3) การเผยแพร่ข่าว

ผลการวิจัยพบว่า มีการปรับเปลี่ยนโดยการจัดการคุณภาพเนื้อหาข่าวโทรทัศน์ให้มีความแตกต่างจากข่าวที่นำเสนอสื่อสังคมออนไลน์

5.1.1.3 ด้านการเล่าเรื่อง

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ปรับวิธีการเล่าเรื่องแบบหลากหลายสื่อ โดยขยายการเล่าเรื่องให้มีการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ควบคู่กับการเล่าเรื่องผ่านโทรทัศน์

5.1.1.4 ด้านช่องทางการสื่อสาร

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สื่อข่าวปรับขยายช่องทางการสื่อสารให้สอดคล้องกับการขยายช่องทางการสื่อสารขององค์กร ที่ปรับตัวโดยการขยายช่องทางทางสื่อสารร่วมให้บริการกับดิจิทัลแพลตฟอร์ม และขยายช่องทางการสื่อสารโดยให้บริการดิจิทัล แพลตฟอร์มของตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์

5.1.2 ทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน

จากผลกระทบสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนที่ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ต้องปรับตัวหลายด้านตามที่กล่าวไปข้างต้นและจำเป็นต้องเพิ่มทักษะการปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถจำแนกทักษะที่จำเป็นออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) ทักษะด้านการทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills) ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว ทักษะด้านการเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ ทักษะด้านวิชาชีพสื่อมวลชน ทักษะด้านความเป็น Specialist และทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1.2.1 ทักษะด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking)

จากกระบวนการสื่อข่าวที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี นักข่าวปรับกระบวนการค้นหาข้อมูลข่าว แหล่งข่าวที่ต่างไปจากเดิม รวมทั้งใช้ช่องทางสื่อออนไลน์ให้เป็นประโยชน์กับการทำงานมากขึ้น ผลการวิจัยพบว่า จำเป็นต้องเพิ่มทักษะการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) ก่อนนำเสนอข้อมูลข่าวสู่ประชาชนผู้บริโภค โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ความถูกต้อง

ผลการวิจัยพบว่า การตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อยืนยันความถูกต้องก่อนนำข้อมูลข่าวสารเผยแพร่สู่ประชาชนผู้บริโภคเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำมากขึ้นกว่าในอดีต เนื่องจาก

แหล่งข้อมูลและแหล่งข่าวในโลกออนไลน์มีหลากหลาย และการปฏิบัติงานข่าวหลากหลายแพลตฟอร์มที่ต้องแข่งกับเวลาและคู่แข่งทางธุรกิจ อาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการรายงานข่าวได้ง่าย

2) การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

ผลการวิจัยตามข้อเสนอของนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนพบว่า บทบาทการตรวจสอบข้อเท็จจริง หรือ Fact Checking จะต้องเริ่มต้นที่สื่อมวลชน ต้องมีความรู้เท่าทันในฐานะผู้ผลิตสื่อ ช่วยผู้เสพสื่อประเมินความน่าเชื่อถือของข่าวสารและข้อมูล ได้มากกว่าผู้บริโภคสื่อแบบโปรซูเมอร์

5.1.2.2 ทักษะด้านการทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills)

ผลการวิจัยพบว่า การทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills) ความสามารถในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ได้หลายอย่างในคนเดียว ถ่ายภาพ เขียนข่าว รายงานข่าว ตัดต่อ ผลิตเนื้อหาได้หลากหลายแพลตฟอร์มสื่อเป็นทักษะจำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานข่าวในยุคปัจจุบัน

5.1.2.3 ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว

ผลการวิจัยพบว่า การใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีนำเครื่องมือ อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้ในการปฏิบัติงานข่าวคืออีกทักษะจำเป็นที่ต้องฝึกฝนเรียนรู้ ซึ่งสามารถจำแนกทักษะด้านนี้ออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ขั้นพื้นฐาน และขั้นสูง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ขั้นพื้นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานข่าว จำเป็นต้องรู้เทคนิคการใช้งานเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีในปัจจุบันให้เหมาะสมกับธรรมชาติ และคุณลักษณะพิเศษของแต่ละแพลตฟอร์มสื่อ เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการผลิตเนื้อหา

2) ขั้นสูง

ผลการวิจัยตามข้อเสนอของนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนพบว่า จำเป็นต้องมีความเข้าใจเรื่องการนำเทคโนโลยีมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์ (Engagement) สื่อสังคมออนไลน์ สามารถวิเคราะห์ อ่าน และเข้าใจความหมายข้อมูลหลังบ้าน เข้าใจเทคนิคการเล่าเรื่องข้ามสื่อ (Transmedia Storytelling) สำหรับนักข่าวระดับปฏิบัติงาน และการใช้เครื่องมือ Social Listening สำหรับระดับบริหารงานข่าว รวมทั้งจำเป็นต้องรู้เท่าทันเทคโนโลยีเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงนโยบายชุมชนสื่อสังคมออนไลน์

5.1.2.4 ทักษะด้านการเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ

ผลการวิจัยพบว่า การเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ คืออีกทักษะจำเป็นและต้องปรับไปตามทิศทางการขยายช่องทางสื่อสารองค์กรต้นสังกัด และพฤติกรรมผู้รับสาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) เข้าใจแพลตฟอร์ม

ผลการวิจัยพบว่า การเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับธรรมชาติและคุณลักษณะพิเศษของแพลตฟอร์มนั้น ๆ เพื่อให้สามารถออกแบบวิธีการเล่าเรื่องได้อย่างเหมาะสมกับแพลตฟอร์ม สามารถตอบโจทย์การเข้าถึงและตรงตามการใช้งานในแต่ละแพลตฟอร์ม

2) เข้าใจพฤติกรรมผู้รับสาร

ผลการวิจัยพบว่า หัวใจสำคัญของการเล่าเรื่องต้องเข้าใจพฤติกรรมผู้รับสาร เพื่อออกแบบเนื้อหาได้ตรงตามความสนใจ และไลฟ์สไตล์การใช้ชีวิตของผู้ใช้งานแต่ละแพลตฟอร์ม

3) เข้าใจการใช้งานเทคโนโลยี

ผลการวิจัยพบว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเล่าเรื่อง เช่น เทคนิคเกี่ยวกับภาพ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของงานข่าวจะช่วยให้เนื้อหามีความน่าสนใจมากขึ้น

5.1.2.5 ทักษะด้านวิชาชีพสื่อมวลชน

ผลการวิจัยพบว่า ทักษะด้านวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นสิ่งจำเป็นทุกยุคสมัยไม่ว่าจะในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนหรือก่อนสถานการณ์เทคโนโลยีก่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ทักษะการคิดวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า การคิดวิเคราะห์ มีความจำเป็นมากยิ่งขึ้นในยุคปัจจุบันที่ผู้บริโภคข่าวสามารถผลิตข่าวเองได้มากขึ้น เนื้อหาสื่อมีหลากหลายและมีอยู่ในสื่อมากมาย เพื่อพัฒนาเนื้อหาเพิ่มเติมรายละเอียดของข่าวหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อให้ลึกและรอบด้านมากขึ้น

2) ทักษะการสัมภาษณ์และตั้งคำถามแหล่งข่าว

ผลการวิจัยพบว่า การสัมภาษณ์มีความจำเป็น เพื่อพัฒนาเนื้อหาให้มีความแตกต่างจากข่าวที่นำเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทั่วไป

3) ทักษะด้านการสื่อสาร

ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถด้านการสื่อสารทั้งการสื่อสารด้วยการพูด และการสื่อสารด้วยการเขียนเป็นอีกทักษะพื้นฐานจำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานข่าวหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ ด้านการสื่อสารด้วยการพูด ผลการวิจัยพบว่า การรายงานข่าว จำเป็นต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาได้กระชับ ถูกต้อง ชัดเจน ตรงประเด็น และเข้าใจง่าย ส่วนการสัมภาษณ์ จำเป็นต้องตั้งคำถามที่ถูกต้อง ชัดเจน จำเป็นต้องใช้ทักษะนี้เช่นกัน รวมทั้งความสามารถด้านการใช้

ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เพื่อนำมาประยोजน์กับการปฏิบัติงานข่าว ส่วนการสื่อสารด้วยการเขียน ผลการวิจัยพบว่า จำเป็นสำหรับการผลิตเนื้อหาข่าวสื่อสังคมออนไลน์ ด้วยข้อความกระชับ ได้ใจความ สื่อสารครบประเด็น เข้าใจง่าย เลือกใช้คำได้เหมาะสม ส่วนการผลิตข่าวโทรทัศน์บทข่าวเล่าเรื่องด้วยภาพ นำภาพมาผูกกับบท กระชับเข้าใจง่าย ต้องใช้ทักษะการเขียนเช่นกัน

5.1.2.6 ทักษะด้านความเป็น Specialist

ผลการวิจัยตามข้อเสนอของนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนพบว่า ความเป็น Specialist นักวิชาชีพที่มีคุณสมบัติด้านสืบค้นข้อมูลเชิงลึก วิเคราะห์ปัจจัยที่มา ผลกระทบ เรื่องที่มีผลกระทบกับผู้คน รวมทั้งสามารถคิดวิเคราะห์ กลั่นกรองข้อมูล รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยี ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นอีกทักษะที่จำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์

5.1.2.7 ทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์

ผลการวิจัยตามข้อเสนอของนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนพบว่า ความสามารถในการบริหารจัดการอารมณ์ เพื่อช่วยจัดการอารมณ์และควบคุมจิตใจที่เกิดจากการทำงาน คืออีกทักษะจำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์ในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อกวนนี้

5.1.3 ความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อกวน

จากผลการวิจัยสามารถแบ่งรายละเอียดออกเป็น 7 ส่วน ได้แก่ ความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ บทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมทักษะ บทบาทของสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ในการส่งเสริมทักษะ แนวทางการพัฒนาทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อกวน แนวทางการรับมือความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และทิศทางอุตสาหกรรมข่าวโทรทัศน์ปี 2566 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1.3.1 ความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์

ผลการวิจัยพบว่า นักข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่มีความต้องการฝึกทักษะด้านการรายงานข่าว การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสาร การใช้งานเทคโนโลยี รวมทั้งการใช้งานแอปพลิเคชันตัดต่อในสมาร์ทโฟน และการสรุปเนื้อหาให้เข้าใจง่ายด้วยกราฟิก การถ่ายภาพทั้งภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหว นอกจากนี้บางส่วนต้องการฝึกทักษะความรู้ความเข้าใจด้านการตลาด การตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) ขณะที่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและกฎระเบียบใหม่ ๆ เป็นอีกเรื่องหลักที่นักข่าวส่วนใหญ่ต้องการส่งเสริมเช่นกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านการรายงานข่าว

ผลการวิจัยพบว่า การรายงานข่าว ทั้งรายงานสดและรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เป็นอีกทักษะที่นักข่าวต้องการฝึกฝน

2) ด้านการสื่อสาร

ผลการวิจัยพบว่า การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เป็นอีกทักษะที่นักข่าวต้องการฝึกฝน

3) ด้านการใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว

ผลการวิจัยพบว่า นักข่าวโทรทัศน์ต้องการส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีที่นำมาใช้กับการปฏิบัติงานข่าว ทั้งการรายงานข่าวและรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ รวมทั้งการใช้งานแอปพลิเคชันตัดต่อในสมาร์ตโฟน การสรุปเนื้อหาออกมาในรูปแบบกราฟิก

4) ด้านการถ่ายภาพ

ผลการวิจัยพบว่า เทคนิคการถ่ายภาพและนำภาพมาใช้กับงานผลิตข่าวทั้งภาพนิ่งและเคลื่อนไหวด้วยสมาร์ตโฟน รวมทั้งเทคนิคการถ่ายภาพด้วยการปฏิบัติงานแบบ Mobile Journalism ใช้สมาร์ตโฟน เป็นอุปกรณ์พื้นฐานในการสร้างและตัดต่อภาพนิ่ง เสียง และภาพเคลื่อนไหว เป็นอีกทักษะที่นักข่าวต้องการฝึกฝน

5) ด้านความรู้เกี่ยวกับการตลาด

ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการตลาดเป็นอีกทักษะที่นักข่าวที่มีบทบาทบริหารงานข่าวควรมุ่งเน้นการปฏิบัติงานข่าวต้องการส่งเสริม

6) ด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking)

ผลการวิจัยพบว่า เนื่องจากความก้าวหน้าของนวัตกรรมที่เอื้อให้สามารถสร้างภาพมาตาและกลลวงดิจิทัลได้อย่างแนบเนียน (Deep Fake) ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการผลิตข่าวปลอมทำให้จับผิดได้ยากและความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลบนโลกออนไลน์ที่เรียกกันว่าข่าวหลอกข่าวลวง (Fake News) การตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) เป็นอีกทักษะที่นักข่าวต้องการฝึกฝน

7) ด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและกฎระเบียบใหม่ ๆ

ผลการวิจัยพบว่า เนื่องจากนักข่าวต้องปรับตัวเข้ากับรูปแบบการทำงานใหม่บนแพลตฟอร์มสื่อหลากหลาย จึงต้องการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย กฎเกณฑ์ และกฎระเบียบต่าง ๆ เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการละเมิด กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่สื่อ รวมทั้งกฎเกณฑ์และระเบียบใหม่ ๆ ที่ออกโดยหน่วยงานกำกับดูแล เพื่อไม่ให้มีผลกระทบกับการปฏิบัติงาน

5.1.3.2 บทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมทักษะ

จากผลกระทบสถานการณ์เทคโนโลยีก่อความที่มีต่อกระบวนการสื่อข่าวตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น จากผลการวิจัยพบว่า นักวิชาการส่วนใหญ่ตระหนักถึงผลกระทบสถานการณ์

เทคโนโลยีก่อความเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อสาร การปฏิบัติงานข่าว ดังนั้น บทบาทสถาบันการศึกษาจำเป็นต้องสร้างความตระหนักกับนักเรียนถึงโลกวิชาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป และเพิ่มทักษะการทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย เพื่อเตรียมความพร้อมนักศึกษา บัณฑิตก่อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมสื่อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การสร้างความเข้าใจกับนักเรียนถึงโลกวิชาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป

จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของมหาวิทยาลัยในการสร้างความเข้าใจกับนักเรียนถึงโลกวิชาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมผู้สอนด้วยการประสานความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมส่งผู้สอนไปเรียนรู้ เชิญผู้เชี่ยวชาญมาถ่ายทอดองค์ความรู้ ปรับประยุกต์แนวทางการสอน รวมทั้งการพาผู้เรียนไปเปิดโลกทัศน์เรียนรู้ข้างนอก

2) การสร้างความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับการทำงานด้วยทักษะที่

หลากหลาย

จากผลการวิจัยพบว่า ทักษะที่ควรบรรจุไว้ในการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมนักศึกษา บัณฑิต ก่อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมสื่อ ได้แก่ ทักษะด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) การทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills) ความรู้เกี่ยวกับการตลาด การเล่าเรื่อง และการคิดวิเคราะห์

3) การประสานความร่วมมือระหว่างภาคการศึกษาและภาควิชาชีพ

จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของมหาวิทยาลัยในการเตรียมพร้อมนักศึกษา บัณฑิต ก่อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมสื่อ จำเป็นต้องอาศัยการประสานความร่วมมือกันระหว่างภาคการศึกษาและภาควิชาชีพโดยการสร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ

4) การสร้างความรู้และตระหนักถึงทิศทางอุตสาหกรรมสื่อในอนาคต

จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของมหาวิทยาลัยในเรื่องการสร้างความรู้และตระหนักถึงทิศทางอุตสาหกรรมสื่อในอนาคต จำเป็นต้องสร้างความรู้และเตรียมความพร้อมทักษะในอนาคตตามทิศทางอุตสาหกรรมสื่อในอนาคตจะเปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยี องค์กรสื่อ สำนักข่าวนักวิชาชีพสื่อสารมวลชน จะใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตและเผยแพร่คอนเทนต์มากขึ้น

5.1.3.3 บทบาทของสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ในการส่งเสริมทักษะ

จากผลการวิจัยพบว่า ทุกสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน มีความตระหนักเรื่องส่งเสริม สนับสนุน และการพัฒนาทักษะ ตามภารกิจและหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน โดยสามารถแบ่งบทบาทในการส่งเสริมทักษะ ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ บทบาทของสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย บทบาทของสมาคมโทรทัศน์ระบบดิจิทัล (ประเทศไทย) และบทบาทของกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) บทบาทของสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย

จากผลการวิจัยพบว่า มีความตระหนักในเรื่องการส่งเสริม สนับสนุนและ พัฒนาทักษะนักวิชาชีพ ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานด้วยคนเดียว แต่ด้วยจำกัด ข้อจำกัดด้านงบประมาณจึงดำเนินการสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนาทักษะได้ตามทรัพยากรที่มีอยู่

2) บทบาทของสมาคมโทรทัศน์ระบบดิจิทัล (ประเทศไทย)

จากผลการวิจัยพบว่า มีตระหนักในเรื่องบทบาทการส่งเสริม สนับสนุน ให้ความรู้กับสมาชิกด้านกฎหมาย และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ เพื่อสร้างความตระหนักเรื่อง ความระมัดระวังในการผลิตและเผยแพร่ข่าว

3) บทบาทของกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

จากผลการวิจัยพบว่า มีความตระหนักในเรื่องการส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ครบวงจร ตั้งแต่สื่อมวลชน ผู้ประกอบวิชาชีพสื่ออิสระ นักสื่อสาร ชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการส่งเสริมให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก เยาวชน และ ครอบครัวมีทักษะในการรู้เท่าทันและเฝ้าระวังสื่อ ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ให้สามารถมีทัศนคติ หรือประเมินสื่อที่มากกระทบได้อย่างถูกต้อง

5.1.3.4 แนวทางการพัฒนาทักษะของนักข่าวโทรทัศน์

จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะนักข่าวโทรทัศน์ในสถานการณ์ เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า นั้น ควรร่วมมือกันทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานกำกับดูแล โดย สำนักงาน คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) สมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน องค์กรวิชาชีพ และมหาวิทยาลัย

5.1.3.5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะนักข่าวโทรทัศน์ในยุค เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า

จากผลการวิจัยพบว่า องค์กรวิชาชีพจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะ บุคลากรเพิ่มมากขึ้น นักวิชาชีพต้องพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ และต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะ ระดับชาติเพื่อสร้างศักยภาพอุตสาหกรรมสื่อแข่งขันกับผู้ให้บริการกระจายเสียงและโทรทัศน์ใน รูปแบบดิจิทัลบนโครงข่ายอินเทอร์เน็ต หรือ OTT (Over-the-Top) โดยขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนา คอนเทนต์ร่วมกันระหว่างภาครัฐ สมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน และองค์กรวิชาชีพ

5.1.3.6 แนวทางการรับมือความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ผลการวิจัยพบว่า นักข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่มีความตระหนักในเรื่องความ เปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่จะมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสื่อในอนาคต จึงต้องมีพร้อมปรับตัวในทุก สถานการณ์ รวมทั้งเตรียมความพร้อมด้านช่องทางสื่อสารปัจเจกบุคคล และการสร้างตัวตนบนโลก ออนไลน์

5.1.3.7 ทิศทางอุตสาหกรรมข่าวโทรทัศน์ปี 2566

ผลการวิจัยพบว่า ทิศทางอุตสาหกรรมข่าวโทรทัศน์ยังมีทิศทาง สภาพการณ์ ความท้าทาย และผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี รวมทั้งแนวทางการกำกับดูแล โดยหน่วยงานกำกับ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) และมีผลต่อการปรับตัว แนวทางการส่งเสริมพัฒนาและความต้องการในการส่งเสริมทักษะทางวิชาชีพที่สำคัญ รายละเอียดดังนี้

1) ทิศทางการกำกับดูแลกับผลกระทบอุตสาหกรรมข่าวโทรทัศน์

ผลการวิจัยพบว่า ทิศทางของทีวีดิจิทัลกับภารกิจ กสทช. จะเห็นการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการคืนใบอนุญาต การลดต้นทุน การปรับตัวด้านการพัฒนาเนื้อหา ปรับตัวทางเทคโนโลยี และเพิ่มช่องทางหารายได้จากธุรกิจอื่น ด้านทิศทางการกำกับดูแลมุ่งส่งเสริมอุตสาหกรรมโทรทัศน์ให้สามารถผลิตเนื้อหาที่มีคุณภาพ แข่งขันในตลาดสากล รวมทั้ง OTT แพลตฟอร์มที่ กสทช. อยู่ระหว่างการศึกษากฎระเบียบเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของผู้ประกอบกิจการทีวีทั่วไป

2) ทิศทางการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล

ผลการวิจัยพบว่า ทิศทางการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลประเภทบริการทางธุรกิจ สถานีไทยทีวีสีช่อง 3 สถานีโทรทัศน์เนชั่นทีวี สถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี สถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี มุ่งเน้นนำเสนอคอนเทนต์ด้านข่าวสารผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ และ OTT แพลตฟอร์ม เพื่อสนองตอบพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป เน้นนำเสนอบนความถูกต้อง เป็นกลาง มีความน่าเชื่อถือ ส่วนสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ประเภทบริการสาธารณะ มุ่งเน้น Digital First การใช้กลไก Fact Checking ที่ได้มาตรฐาน และความเป็น Trusted Media

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การปรับตัวและทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยี ก่อทวน” สามารถแบ่งการอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ การปรับตัวของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยี ก่อทวน ทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยี ก่อทวน และความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยี ก่อทวน

5.2.1 การปรับตัวของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยี ก่อทวน

5.2.1.1 ด้านกรอบความคิด (Mindset) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการปรับตัวเริ่มจากกรอบความคิด (Mindset) ของปัจเจกบุคคลที่พร้อมจะปรับตัว ทำความเข้าใจแพลตฟอร์มและพฤติกรรมผู้รับสารที่เปลี่ยนแปลงไป มีทัศนคติต่อสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีเป็น

โอกาสเรียนรู้ ผักผ่อนตนเอง ทำความเข้าใจกับโมเดลธุรกิจ (Business Model) และพร้อมยืดหยุ่นให้กับองค์กรและรูปแบบงานใหม่ ด้านการทำความเข้าใจกับคุณลักษณะของสื่อสังคมออนไลน์แต่ละประเภท และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เปลี่ยนไปจากสื่อโทรทัศน์สอดคล้องกับงานวิจัยของพฤกษา เกียรติเมธา (2564) ที่พบว่า แนวทางการปรับตัวระดับบุคคลจากผลกระทบเทคโนโลยีก่อความวุ่นวายกับการสร้างสรรค์ภาพยนตร์โฆษณาในยุค Digital Disruption เริ่มจากการทำความเข้าใจกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไป โดยการเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างการทำภาพยนตร์โฆษณาโทรทัศน์และออนไลน์ รูปแบบลักษณะเฉพาะของสื่อออนไลน์ประเภทต่าง ๆ รวมถึงพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของผู้บริโภคจะสามารถช่วยลดผลกระทบในขั้นตอนสร้างสรรค์เนื้อหาและการผลิตภาพยนตร์โฆษณาได้ นอกจากนี้แล้วข้อค้นพบจากงานวิจัย นักข่าวส่วนใหญ่ที่สังกัดสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลประเภทบริการทางธุรกิจ ไม่ใช่ประเภทบริการสาธารณะ ทำความเข้าใจเรื่องโมเดลธุรกิจสื่อองค์กรต้องพึงพิงรายได้จากผู้โฆษณานำไปสู่การปฏิบัติงานข่าวในรูปแบบข่าวประชาสัมพันธ์ลูกค้าเพิ่มเติมจากงานในหน้าที่หลักที่ได้รับหมายประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการองค์กรสื่อ เดนิส แมคเคเวล การปฏิบัติงานของผู้สื่อข่าวต้องรับนโยบายการปฏิบัติงานจากบรรณาธิการตามนโยบายแต่ละองค์กรสื่อต้องเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกตลอดเวลา (พีระจิระโสภณ, 2551) ปัจจัยภายนอกที่มีผลกับองค์กรข่าวได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้โฆษณา ผู้ผลิตต้องสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้โฆษณาเพื่อให้ได้มาซึ่งแหล่งเงินและรายได้ (สุรสิทธิ์ วิฑารัฐ, 2565) รวมทั้งการยืดหยุ่นให้กับองค์กรและรูปแบบงานใหม่ที่ต้องปฏิบัติงานข่าวหลายหน้าที่ด้วยคนเดียว และมีมุมมองต่อสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีเป็นโอกาสในการเรียนรู้ ผักผ่อนตนเอง ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ด้วยทัศนคติที่เปิดกว้างนี้ จะส่งผลให้บุคลากรไม่เกิดความรู้สึกต่อต้านและเปิดใจยอมรับต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนำไปสู่การปรับตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของชนากานต์ สุวรรณรัตน์ศรี และคณะ (2562) ได้นำเสนอคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคลากรในยุคประเทศไทย 4.0 ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี บุคลากรต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและพร้อมปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมใหม่ โดยบุคลากรที่สามารถรับการเปลี่ยนแปลงได้ จะสร้างศักยภาพในการแข่งขันและสร้างโอกาสให้แก่บุคลากรและองค์กร ด้วยคุณลักษณะพึงประสงค์นี้ทำให้นักข่าวโทรทัศน์ที่มีอายุงานเกิน 10 ปีจัดอยู่ในกลุ่มผู้อพยพดิจิทัล (Digital Immigrant) เกิดและเติบโตก่อนยุคดิจิทัลไม่ได้เติบโตมาพร้อมอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เหมือนกลุ่มดิจิทัลโดยกำเนิด (Digital Native) สามารถปรับตัวได้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในช่วงระหว่างปี 2558-2562 ที่มีการปรับโครงสร้างและปรับลดพนักงานของกิจการโทรทัศน์ดิจิทัล มีพนักงานกิจการโทรทัศน์ดิจิทัลถูกเลิกจ้างไปแล้วไม่น้อยกว่า 1,000 คน (Positioningmag, 2562) ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับโครงสร้างองค์กรใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปโดยนำสื่อออนไลน์เข้ามาหลอมรวมกับสื่อดั้งเดิม ซึ่งเป็นแนวทางการปรับตัวขององค์กรข่าวในยุคดิจิทัล (สกุลศรี ศรีสารคาม, 2554) และทำให้องค์กรสื่อเริ่มมองหานักข่าวที่

คุณสมบัติทำงานซ้ำได้หลายหน้าที่พร้อมกัน (Multitasking) จากงานยุคดั้งเดิมที่เน้นทักษะเฉพาะด้าน เช่น งานเขียน การรายงานข่าว สัมภาษณ์ ซึ่งคุณลักษณะนี้ท้าทายต่อลักษณะและคุณลักษณะนักข่าวมืออาชีพยุคดั้งเดิม อาจเป็นหนึ่งในหลายปัจจัยที่ทำให้นักข่าวมืออาชีพจำนวนมากถูกเลิกจ้างในช่วงที่ผ่านมา ย้ำให้เห็นถึงคุณลักษณะพึงประสงค์การพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง ด้วยกรอบความคิดพร้อมปรับตัวมีความสำคัญกับการรับมือความเปลี่ยนแปลงพลิกผันที่จะเกิดขึ้นในอุตสาหกรรมสื่อในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนทวนพลิกผันนี้ สอดคล้องกับงานวิจัย พิมพ์มาส รัตนาวัฒน์วรณา (2545) ที่พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักข่าวข้ามสื่อ คือ ความสามารถในการปรับตัว

5.2.1.2 ด้านกระบวนการสื่อข่าว จะเห็นว่าในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนทวนองค์กรข่าวต้องพึ่งพาเทคโนโลยีในกระบวนการสื่อข่าวใหม่ที่มีการนำเสนอรูปแบบใหม่ทางออนไลน์เกิดการหลอมรวมสื่อ (Convergence) (รุ่งลักษณ์ นาคพงษ์ และคณะ, 2561) การเปลี่ยนผ่านจากแอนะล็อกสู่ดิจิทัล ส่งผลให้กระบวนการผลิตข่าวโทรทัศน์มีการปรับตัวโดยการเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อำนวยความสะดวกในทุกขั้นตอน (พรชัย ฉันทวีเศษลักษณ์, 2559) และเป็นปัจจัยที่เข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ก่อทวน หรือสิ่งที่นักข่าวถูกดัดสรุ้เป็นรูปธรรม ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ นักข่าวที่ต้องปรับตัวอย่างมาก ทั้งการหาข่าว แหล่งข่าว การรายงานข่าว เทคนิคการปฏิบัติงาน การเขียนข่าว และการนำเสนอรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับแต่ละแพลตฟอร์ม รวมทั้งรูปแบบการเผยแพร่ข่าวที่แตกต่างไปจากอดีต สอดคล้องกับแนวคิด สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ (2565) ที่กล่าวว่า การหลอมรวมสื่อและใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ยุคสื่อดิจิทัลแห่งทศวรรษ 21 ได้ส่งผลต่องานข่าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่การทำข่าวและรายงานข่าว งานข่าวในยุคสื่อดิจิทัลสามารถนำเสนอได้หลากหลายแพลตฟอร์มแตกต่างจากในอดีต สื่อดิจิทัลที่เกิดขึ้นจึงมีบทบาททั้งเป็นแหล่งข้อมูลข่าวช่องทางการนำเสนอไปพร้อมกันนักข่าวยุคดิจิทัลจึงต้องรู้จักปรับใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ รวมถึงวารสารศาสตร์เชิงข้อมูล (Data Journalism)

1) แหล่งข้อมูลและกระบวนการแสวงหาข้อมูล จากผลวิจัยพบว่า ผู้สื่อข่าวปรับวิธีการรวบรวมข้อมูลข่าว สื่อสังคมออนไลน์แพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมจากคนไทยอย่าง Tik-Tok เฟซบุ๊ก แอปพลิเคชันไลน์ ทวิตเตอร์ กลายเป็นข้อมูลข่าวแหล่งข่าว เพิ่มโอกาสการเข้าถึงข้อมูล ทำให้ผู้สื่อข่าวสามารถเข้าถึงข้อมูลได้หลากหลายแหล่งมากขึ้น ควบคู่กับการใช้ข้อมูลจากแหล่งเดิม รวมทั้งใช้ประโยชน์จากสื่อออนไลน์ต่อยอดประเด็นข่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของสกุลศรี ศรีสารคาม (2554) ที่มีข้อค้นพบว่า เมื่อใช้สื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าวการได้มาซึ่งข้อมูลข่าว แหล่งข่าวที่กว้างขึ้น หลากหลายขึ้น และมีมุมมองที่มากขึ้นกว่าเดิมจากเดิมข่าวมาจากผู้สื่อข่าวลงพื้นที่ สัมภาษณ์ ค้นคว้ามารายงาน ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนทวนการเกิดขึ้นของสื่อใหม่เอื้อให้ผู้รับสารสร้างผลิตเนื้อหาและเผยแพร่ได้ด้วยตัวเอง (กาญจนา แก้วเทพ และ

นิคม ชัยขุนพล, 2555) ปัจจุบันผู้บริโภครู้มีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้ข้อมูล ผลิตเนื้อหา และรับข่าว บทบาทการกำหนดวาระข่าวสารไม่ได้จำกัดแค่สื่อมวลชน แต่ประชาชนผู้บริโภครู้มีบทบาทในการ กำหนดวาระข่าวสารเช่นกัน (มานะ ตริรยาภิวัฒน์, 2564) จำเป็นต้องปรับให้สอดคล้องกับระบบนิเวศ สื่อดิจิทัลที่นักข่าวควรใช้ช่องทางสื่อออนไลน์ ให้เป็นประโยชน์กับการทำงานมากขึ้น

2) ด้านการปฏิบัติงานข่าว ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ นักข่าวปรับการ รายงานข่าวหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อทั้งสื่อสังคมออนไลน์และสื่อโทรทัศน์ ด้วยเทคนิคการทำงาน ทำทุกอย่างด้วยตัวเอง (Multi Skill) ถ่ายภาพ รายงานข่าว รายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคม และติดต่อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาคาร ธนาเกียรติภิญโญ (2563) ที่ศึกษาวิธีการปรับตัวของ สื่อสาธารณะในยุค Digital Transformation พบว่า ประสิทธิภาพของบุคลากรที่องค์กรต้องการต้องมี Multi-skills สามารถทำงานได้หลากหลายในลักษณะของ One-man สามารถทำงานคนเดียวได้ นอกเหนือจากการรายงานข่าว เขียนและเรียบเรียงประเด็นข่าวแล้ว ต้องการคนที่มีทักษะเล่าเรื่อง ถ่ายภาพ ตัดต่อได้ ต้องมีความสามารถในการผลิตงานทั้ง On Air และ Online ในมิติการทำงานด้วย ความสามารถหลากหลาย (Multitasking) ทำทุกอย่างด้วยตัวเอง (Multi Skills) นั้นเป็นมิติสำคัญที่ ผู้วิจัยเห็นว่าควรดึงความสำคัญมาอภิปรายไว้ในที่นี้ เนื่องจากหากพิจารณาแนวทางการบริหารจัดการ สื่อโทรทัศน์ในยุคดิจิทัลหลอมรวมตามข้อค้นพบของฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน (2559) อธิบายไว้ว่า อุปสรรคและความท้าทายหลักที่ผู้บริหารองค์กรสื่อต้องพบคือช่องว่างด้านความรู้และทักษะทาง เทคโนโลยีที่แตกต่างกันระหว่างบุคลากรรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ผู้บริหารใช้สองแนวทางในการจัดการ บริหาร ด้วยการเลือกสรรบุคลากรใหม่ ๆ ที่มีความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาร่วมงาน อบรมเทคโนโลยีใหม่ ๆ ให้กับพนักงานเก่าที่มีอยู่เดิม บุคลากรที่ไม่สามารถปรับตัวจะมอบหมายงาน ด้านอื่น ๆ ที่เหมาะสมให้ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า เมื่อเทคโนโลยีเข้ามาเปลี่ยนการทำงานข่าว อีกทั้งผู้ สัมภาษณ์หลายท่านได้แสดงความเห็นองค์กรสื่อยุคปัจจุบันต้องการนักข่าวที่มีคุณลักษณะทำงานได้ หลากหลายสื่อทำได้ทุกอย่างจบครบในคนเดียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Kelly (2015, อ้างถึงใน สุนันทา แยมทัพ, 2565) ที่กล่าวว่า ในโลกสื่อหลอมรวมที่รับรู้ข่าวสารได้ทุกที่ นักข่าวถูกคาดหวังจาก บริษัท เจ้าขององค์กรสื่อให้มีทักษะรอบด้าน ทำข่าวได้หลากสื่อมากขึ้น ดังนั้นนักข่าวที่มีอายุงานเกิน 10 ปี จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดด้วยการขยายขีดความสามารถทำงานหลากหลายหน้าที่ (Multitasking) หลากหลายสื่อ ทำทุกอย่างจบครบด้วยตัวเอง (Multi Skills) เพื่อสนองตอบต่อแนว ทางการบริหารจัดการสื่อโทรทัศน์ยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพฤษภา เกียรติเมธา (2564) ที่พบว่า แนวทางการปรับตัวระบบบุคคลจากผลกระทบเทคโนโลยีก่อวนกับกระบวนการสร้างสรรค์ ภาพยนตร์โฆษณาการทำงานเพียงขอบเขตงานทั่วไปของหน้าที่ตนเอง ไม่เพียงพอต่อรูปแบบการ ทำงานในปัจจุบัน บุคลากรจำเป็นต้องขยายขีดความสามารถในการทำงาน และพัฒนาศักยภาพการ ทำงานเพิ่มเติมจากที่เคยทำ เพื่อนำมาปรับใช้และยังให้เป็นที่ต้องการขององค์กร

สำหรับปัจจัยที่ทำให้นักข่าวโทรทัศน์ต้องปรับตัว ข้อค้นพบจากงานวิจัย มาจากปัจจัยภายในองค์กรที่มีผลต่อการบริหารงานข่าวสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล เช่น ด้านการจัดการ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันออกไป 2 ลักษณะ คือ องค์กรที่ทำเพื่อประโยชน์สาธารณะและองค์กรธุรกิจ ซึ่งมีผลกับการปรับตัวและการเรียนรู้เพิ่มทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการองค์กรสื่อ McQuail (2005, อ้างถึงใน สมสุข หินวิมาน และคณะ, 2554) ปัจจัยภายในด้านผู้ส่งสาร ในเรื่องเป้าหมายองค์กร เนื่องจากองค์กรสื่อวิทยุและโทรทัศน์มีลักษณะที่แตกต่างกันหลากหลายทั้งเป้าหมายเพื่อทำรายได้ กำไร หรือทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ ดังนั้นแต่ละลักษณะจะมีเป้าหมาย นโยบายทิศทาง หรือวิธีปฏิบัติตนของบุคลากรที่เฉพาะของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยจะอภิปรายเพิ่มเติมในประเด็นนี้ในหัวข้อที่ 5.2.3.7 รวมทั้ง การนำเครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำมาใช้เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มศักยภาพการผลิต และบุคลากร ส่งผลให้นักข่าวต้องปรับตัว โดยการเรียนรู้ เพิ่มทักษะ การใช้งานเทคโนโลยี เพื่อนำเทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว

ด้านปัจจัยภายนอกองค์กร ที่ทำให้นักข่าวโทรทัศน์ต้องปรับตัว ข้อค้นพบจากงานวิจัย ปัจจัยภายนอกองค์กร ที่มีผลต่อการบริหารงานข่าวสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ที่เป็นตัวขับเคลื่อนสื่อโทรทัศน์ และในปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร เหตุการณ์ต่าง ๆ สู่กลุ่มเป้าหมายหลากหลายรูปแบบ หรือที่เรียกว่าหมู่บ้านโลกเดียวกัน (กมลรัฐ อินทรทัศน์, 2550, น. 25) ไม่ว่าจะเป็น OTT แพลตฟอร์ม การถ่ายทอดสดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสามารถรับชมได้พร้อมกันทั่วโลก ปัจจัยในเรื่องพฤติกรรมผู้รับสาร ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันที่จำนวนรายการข่าวทางโทรทัศน์มีจำนวนช่องมากขึ้น การขยายตัวของสถานีข่าว ผู้บริโภคมีสิทธิเลือกชมข่าวจากสถานีที่ตนเองพอใจมากที่สุด (สมสุข หินวิมาน และคณะ, 2554, น. 59) ประกอบกับผู้บริโภคมีทางเลือกในการรับข้อมูลข่าวสาร ผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต โน้ตบุ๊ก และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถรับชมได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่มีข้อจำกัด ปัจจัยด้านเศรษฐกิจรายได้จากผู้โฆษณา ในฐานะของอุตสาหกรรมชนิดหนึ่ง กลไกทางเศรษฐกิจจึงมีแนวโน้มจะเข้าไปกำกับควบคุมสื่อโทรทัศน์ ทั้งเนื้อหาและวิธีการทำงานของสื่อ (สมสุข หินวิมาน และคณะ, 2554, น. 91) และการแข่งขันในอุตสาหกรรมสื่อที่รุนแรงมากขึ้น เนื่องจากสื่อมีรายได้หลักจากการขายโฆษณาถ้ารายการผลิตไม่สามารถที่จะหารายได้เพื่อเลี้ยงตัวเองได้ ก็จะส่งผลกระทบต่อการเงินของบริษัทหรือสถานีในท้ายที่สุด (กมลรัฐ อินทรทัศน์, 2550, น. 23) จะเห็นว่าจากปัจจัยที่กล่าวมามีผลต่อการปรับตัวขององค์กรสื่อและนำมาซึ่งการปรับตัวของนักข่าวโทรทัศน์ ทั้งในด้านการเล่าเรื่อง การขยายช่องทางการสื่อสาร ให้สอดคล้องกับทิศทางขององค์กร การปฏิบัติงานข่าวในรูปแบบข่าวประชาสัมพันธ์ลูกค้า และการทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย ทำทุกอย่างจบครบในคนเดียว เพื่อสนองต่อการแข่งขันความเร็วในอุตสาหกรรมสื่อ และพฤติกรรมผู้รับสารที่เปลี่ยนแปลงไป

3) ด้านการเผยแพร่ข่าว จากข้อค้นพบงานวิจัยนี้ ผู้สื่อข่าวปรับรูปแบบการเผยแพร่ข่าวที่จะนำเผยแพร่ผ่านสื่อโทรทัศน์ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับข่าวที่นำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มีความปรับเปลี่ยนต่อยอดประเด็นข่าว เพื่อความสดใหม่ทันต่อสถานการณ์ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ผู้สื่อข่าวปรับตัวได้ดี แสดงให้เห็นถึงความตระหนักถึงผลกระทบสถานการณ์เทคโนโลยี ก่อความต่อความเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อ จะเห็นว่าแหล่งข่าวและข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลข่าวตามข้อค้นพบในงานวิจัยนี้กระจายอยู่ในแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์แพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยมจากคนไทยอย่าง Tik-Tok เฟซบุ๊ก แอปพลิเคชันไลน์ ทวิตเตอร์ การพัฒนาต่อยอดเนื้อหาให้มีความแตกต่างจากเนื้อหาที่ผลิตโดยประชาชนซึ่งสามารถนำเผยแพร่ได้ตลอดเวลา จึงมีความจำเป็น สอดคล้องกับแนวคิด จูตินัน บุญภาพ คอมมอน (2559) ที่กล่าวว่า เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้ผู้ชมหรือผู้ใช้สื่อเปลี่ยนสภาพมาเป็นผู้ผลิตหรือร่วมผลิตได้ พลังของผู้ในยุคดิจิทัลหลอมรวมมีมากขึ้น ผู้ผลิตต้องเรียนรู้เข้าใจ นำมาปรับใช้ประยุกต์ในการบริหารจัดการ ด้านคุณภาพเนื้อหาให้แตกต่างและอยู่ในระดับมาตรฐานวิชาชีพที่เหนือกว่าเนื้อหาที่ผลิตโดยภาคประชาชน

5.2.1.3 ด้านการเล่าเรื่อง จากปัจจัยภายนอกด้านความสนใจและความต้องการผู้รับสารมีผลกระทบมากที่สุด มีผลต่อการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารงานข่าว (รุ่งลักษณ์ นาคพงษ์ , 2561) องค์กรสื่อปรับตัวด้วยการขยายช่องทางการสื่อสารนำเสนอผ่านทางสื่อออนไลน์ แพลตฟอร์ม OTT ควบคู่กับการออกอากาศทางโทรทัศน์ และเป็นปัจจัยที่ทำให้นักข่าวต้องปรับตัว หรือสิ่งที่ถูกดิสรพ์ จากค้นพบงานวิจัยนี้ ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ปรับวิธีการเล่าเรื่องหลากหลายสื่อ โดยขยายการเล่าเรื่องให้มีการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ควบคู่กับการเล่าเรื่องผ่านโทรทัศน์ ปรับเทคนิคการทำงานในขั้นตอนวางแผนข่าวที่ทำร่วมกันระหว่างผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการข่าว ออกแบบการวิธีการนำเสนอเนื้อหาและภาพ ไร่หลาย ๆ รูปแบบ เพื่อนำเสนอทั้งช่องทางสื่อสังคมออนไลน์และสื่อโทรทัศน์ สอดคล้องกับแนวคิด Mitchelstein and Boczkowski, (2009, อ้างถึงใน สกุลศรี ศรีสารคาม, 2554) เครื่องมือบนโลกออนไลน์ทำให้นักข่าวต้องต้องผสมผสานเทคนิคในการเล่าเรื่องผ่านสื่อและช่องทางต่าง ๆ ให้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการปรับตัวในการตอบสนองของผู้รับสารที่เปลี่ยนไปในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อความรับสื่อหลายช่องทาง ทั้งการรับชมผ่านเครื่องโทรทัศน์แบบเดิม และการรับชมผ่านสื่อใหม่ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ ด้วยการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลตอบสนองของกลุ่มผู้รับสารที่มีความแตกต่างกันในแต่ละช่องทาง

5.2.1.4 ด้านช่องทางการสื่อสาร จากการที่องค์กรสื่อปรับตัวด้วยการขยายช่องทางการสื่อสารนำเสนอผ่านทางสื่อออนไลน์ แพลตฟอร์ม OTT ควบคู่กับการออกอากาศทางโทรทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้สื่อข่าวปรับขยายช่องทางการสื่อสารให้สอดคล้องกับการขยายช่องทางการสื่อสารขององค์กร ที่ปรับตัวโดยการขยายช่องทางทางสื่อสารร่วมให้บริการกับดิจิทัล แพลตฟอร์ม และขยายช่องทางการสื่อสารโดยให้บริการดิจิทัล แพลตฟอร์มของตนเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งผู้วิจัย

มีความเห็นว่า การขยายช่องทางการสื่อสารนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่สื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตของผู้คนด้านการสื่อสาร เนื่องจากปัจจุบันพฤติกรรมการรับชมโทรทัศน์เปลี่ยนไปรับชมผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น สอดคล้องกับผลสำรวจ Nielsen บริษัทวิจัยการตลาดที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับมากที่สุดในโลกที่พบว่า บริบทของการดูทีวีได้เปลี่ยนไป คนไทยดูคอนเทนต์ออกอากาศตามผังรายการที่วันน้อยลง แต่ไปดูรายการย้อนหลัง และดูรายการผ่านดิจิทัลในรูปแบบสตรีมมิ่งมากขึ้น (มาร์เก็ตเทียร์, 2565) อีกทั้งในสถานการณ์เทคโนโลยีที่ก้าวไกลที่เปลี่ยนแปลงไปคือพฤติกรรมผู้บริโภค ผู้รับสารยุคดิจิทัลมีบทบาทเชิงรุก (Active Audience) เลือกรับข้อมูลข่าวสาร และช่องทางการสื่อสารตามที่ต้องการ (ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์, 2560) ส่งผลให้องค์กรสื่อปรับตัวโดยการขยายช่องทางการสื่อสาร จึงต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางองค์กร

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การปรับตัวของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีที่ก้าวไกล ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวหนด แนวคิดของนักวิชาการกลุ่มสำนักโทรอนโตที่เชื่อว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสามารถที่จะชี้นำสังคมและวัฒนธรรมได้ เมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเปลี่ยนแปลงไป ระบบการสื่อสารของสังคมโดยเฉพาะสื่อมวลชนก็จะปรับเปลี่ยนตัวเองเข้าสู่โลกเทคโนโลยีสารสนเทศไปด้วย แต่ยังทำหน้าที่และบทบาทหลักของตนเอง (กมลรัฐ อินทรทัศน์, 2556) และปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้าไปกำหนดการปฏิบัติงานขององค์กรข่าว และงานข่าว หากพิจารณาความสำคัญของเทคโนโลยีในเชิงข่าวสาร ตามทัศนะของสำนักโทรอนโต ทุกครั้งที่เทคโนโลยีเปลี่ยนจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการด้านข่าวสารและสนเทศของมนุษย์เสมอ (กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน, 2551, น. 127) เช่น การก้าวสู่สังคมเทคโนโลยีดิจิทัล ได้ส่งผลกระทบต่อการจัดการข่าวสาร สะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงได้มากมายมหาศาลทุกที่ทุกเวลา ในมิติขององค์กรข่าว เทคโนโลยีได้เข้ามากำหนดวิธีการทำงานของสื่อ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการสื่อข่าว โดยการหลอมรวมเทคโนโลยีสื่อจากเดิมทำข่าวรองรับการนำเสนอสื่อหลักเดียว เปลี่ยนไปสู่วารสารศาสตร์สื่อดิจิทัลที่ผสมผสานโทรทัศน์เข้ากับออนไลน์ และการหลอมรวมธุรกิจสื่อ ที่องค์กรข่าวปรับโครงสร้างองค์กรใหม่ เน้นกลุ่มงานในกระบวนการผลิตเกิดรูปแบบใหม่ในการจัดการองค์กรการทำงานเพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตเนื้อหา มีการหลอมรวมกองบรรณาธิการหรือการหลอมรวมความเป็นมืออาชีพ (สุนันทา แยมทัพ, 2565, น. 197-198) นำไปสู่ความคาดหวังขององค์กรข่าวกับผู้ปฏิบัติงานข่าวมากขึ้น ต้องการนักข่าวที่มีคุณสมบัติทำงานได้หลายงานพร้อมกันจากเดิมเน้นทักษะด้านใดด้านหนึ่ง และส่งผลต่อวิถีคิด การปรับตัวของนักข่าวรุ่นกลางที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการให้ข้อมูลครั้งนี้ด้วยการปฏิบัติงานด้วยความสามารถหลากหลาย หรือในมิติการผลิตเทคโนโลยีเข้ามากำหนดวิธีการทำงานของสื่อ เช่น การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการรายงานข่าวแทนการใช้รถไอพี ทำให้ใช้คนในการปฏิบัติงานน้อยลง นักข่าวทำงานได้สะดวกมากขึ้น การทำงานของนักข่าวก็ปรับตามไปด้วย ใช้คนทำงานน้อยลงหรือใช้ความสามารถในการทำงานคน

เดียว และทำงานได้รวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์ ในมิติของการบริโภคสื่อ ความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีมีผลต่อลักษณะการรับสาร ผ่านสมาร์ตโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถรับชมได้ทุกที่ทุกเวลา ได้เข้ามากำหนดการทำงานของสื่อส่งผลต่อนโยบายองค์กรข่าวขยายช่องทางการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และนักข่าวต้องปรับขยายช่องทางการสื่อสารนำเสนอข่าวทั้งสื่อสังคมออนไลน์ สื่อโทรทัศน์ และการเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ เพื่อสนองตอบพฤติกรรมผู้รับสาร จะเห็นว่าเทคโนโลยีกำหนดที่เป็นสาเหตุหลักที่เข้าไปกำหนดวิถีการทำงานขององค์กรสื่อ มีผลต่อวิถีคิด วิถีปฏิบัติงานของสื่อและส่งผลให้ต้องปรับตัวในหลาย ๆ ด้านตามที่ได้นำเสนอไว้ในงานวิจัยนี้

5.2.2 ทักษะที่จำเป็นต่อนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน

5.2.2.1 ทักษะด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) ผลการวิจัยพบว่าจากการที่นักข่าวปรับกระบวนการค้นหาข้อมูลข่าว แหล่งข่าวที่ต่างไปจากเดิม ใช้ช่องทางสื่อออนไลน์ให้เป็นประโยชน์กับการทำงานมากขึ้น จำเป็นต้องเพิ่มทักษะการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) เพื่อยืนยันความถูกต้องก่อนนำข้อมูลข่าวสารเผยแพร่สู่ประชาชนผู้รับสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของวัฒน์ ภูวทิศ (2560) ที่พบว่าข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์มีความน่าเชื่อถือปานกลาง เพราะไม่ผ่านการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการข่าว ต้องตรวจสอบด้วยการส่งผู้สื่อข่าวลงพื้นที่ซ้ำหรือวิเคราะห์ข้อมูลออนไลน์ว่ามีบริบทแวดล้อมสร้างข้อมูลขึ้นเอง จะเห็นว่าการตรวจสอบข้อเท็จจริงถือเป็นทักษะสำคัญลำดับแรกที่นักข่าวโทรทัศน์ต้องมี ข้อค้นพบจากวิจัยนี้สอดคล้องกับทักษะระดับอุตสาหกรรมตามข้อเสนอสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทยร่วมกับกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรทักษะนักข่าวในยุคดิจิทัล โดย วิไลวรรณ จงวิไลเกษม (2564) นำเสนอแนวคิดการตรวจสอบข้อเท็จจริงมาตรวจสอบข่าวปลอมในบทบาทนักตรวจสอบข้อเท็จจริง หรือ Fact Checker ที่ใช้ในห้องข่าวต่างประเทศ ขณะที่กองบรรณาธิการข่าว 7 สถานีโทรทัศน์ไทยไม่มีตำแหน่ง Fact Checker แต่ละสถานีมีกระบวนการตรวจสอบข่าวปลอมแตกต่างกันออกไป เช่น ใช้วิธีการโทรศัพท์สอบถามจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเรื่องนั้น ๆ นักข่าวต้องมีทักษะของการตรวจสอบที่มาของข้อมูล เป็นต้น ย้ำให้เห็นความสำคัญของการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่มีความจำเป็นต้องทำมากขึ้น จากข้อพึงระวังและสิ่งที่อาจผิดพลาดจากการใช้ UGC คือเรื่องคุณภาพ ความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากสื่อออนไลน์ซึ่งมีจำนวนมาก และถูกนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตัดต่อ ดัดแปลง ให้ข้อมูลเพียงบางส่วน และมีทัศนคติความรู้สึกปะปนมาบางข้อมูลอาจมีเป้าหมายบางอย่างในการสื่อสารประเด็นเพื่อกลุ่มหรือการขับเคลื่อนเฉพาะเรื่อง สื่อมวลชนต้องรู้เท่าทันข้อมูล UGC และสามารถคัดกรองได้ (กสทช., 2559) ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนการเกิดขึ้นของสื่อใหม่ได้เปลี่ยนภูมิทัศน์การสื่อสารมาเป็นปฏิสัมพันธ์ผ่านการสื่อสารแบบใหม่ที่เปลี่ยนให้คนทั่วไปสามารถเป็นผู้สื่อข่าวหรือนำเสนอการรายงานสดได้ทันที รวมถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ของผู้บริโภคจากแพลตฟอร์มใหม่ที่เกิดขึ้น ทำให้ต้องระมัดระวังเรื่องการสร้างข่าวลวง (พิจิตรา ศุภสวัสดิ์กุล, 2565) นอกจากการตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนนำเสนอข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชนผู้รับสารแล้ว สื่อมวลชนจะต้องช่วยผู้เสพสื่อตรวจสอบข้อมูลข่าวสาร ต้องรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) จากข้อค้นพบงานวิจัย ตามข้อเสนอของนักวิชาการบทบาทการตรวจสอบข้อเท็จจริง หรือ Fact Checking จะต้องเริ่มต้นที่สื่อมวลชน ต้องมีความรู้เท่าทันในฐานะผู้ผลิตสื่อ ช่วยผู้เสพสื่อประเมินความน่าเชื่อถือของข่าวสารและข้อมูล ได้มากกว่าผู้บริโภคสื่อแบบโพรซูเมอร์ สอดคล้องกับแนวคิดมานะ ตรียาภิวัฒน์ (2564) ที่นำเสนอเรื่องบทบาทและหน้าที่สื่อในยุค Digital Disruption และ COVID Disruption ควรเน้นแสดงบทบาทหน้าที่ในการเลือกและคัดกรองข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ท่วมท้นโลกออนไลน์ให้กับผู้เสพสื่อ ด้วยการนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงที่หลากหลายรอบด้านมากที่สุด อีกทั้งยังต้องช่วยผู้เสพสื่อตรวจสอบ (Verify) ข้อมูลข่าวสารว่าอันไหนคือข้อมูลจริง อันไหนคือข่าวปลอม การตรวจสอบข้อมูลข่าวสารเหล่านี้จำเป็นต้องใช้ทักษะของสื่อมวลชนมืออาชีพ เพราะสามารถเข้าถึงแหล่งข่าวและตรวจสอบผ่านแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่ายกว่าคนธรรมดาที่ใช้สื่อ ย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำมากขึ้นที่ในสถานการณ์ก่อนตามบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งลักษณ์ นาคพงษ์ (2561) ที่พบว่าบทบาทหน้าที่ของการเป็นสื่อมวลชนที่ต้องมีการปรับตัวในยุคที่ภูมิทัศน์สื่อมีการเปลี่ยนแปลงหรือการเป็นสื่อในยุคดิจิทัลสื่อยังคงมีบทบาทหน้าที่เดิม คือ สื่อต้องทำหน้าที่ในการนำเสนอข่าวที่ถูกต้อง มีข้อเท็จจริงที่สามารถอ้างอิงแหล่งข่าวได้

5.2.2.2 ทักษะด้านการทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking skills)

ผลการวิจัยพบว่า การทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking) รายงานข่าวหลากหลายแพลตฟอร์มข่าว สามารถใช้เครื่องมืออุปกรณ์ได้หลายอย่าง ผลิตงานได้หลากหลายแพลตฟอร์มสื่อเป็นอีกทักษะจำเป็น สอดคล้องกับการศึกษาของญาดาภา แซ่ลิ้ม (2564) ที่พบว่า ผู้สื่อข่าวยุคดิจิทัลจะต้องมีความรอบรู้และมีทักษะ Multitasking ในการทำงาน เช่น สามารถเขียนข่าว รายงานข่าวพร้อมทั้งถ่ายภาพและตัดต่อได้ในเวลาเดียวกัน เนื่องจากต้องการลดต้นทุนในการผลิตข่าวจึงต้องใช้คนจำนวนน้อยแต่ยังคงคุณภาพการผลิตข่าวเช่นเดิม ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ทักษะจำเป็นที่จะช่วยทำให้นักข่าวโทรทัศน์ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่รอดได้ในสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนคือ การทำงานด้วยความสามารถหลากหลายใช้เครื่องมืออุปกรณ์ได้หลายอย่างในคนเดียวมีความสามารถในการเขียนข่าว รายงานข่าว รายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสังคมออนไลน์ ถ่ายภาพตัดต่อ ตลอดจนการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในสื่อสังคมออนไลน์ ทำงานจบครบได้ด้วยตัวเอง เพื่อตอบโจทย์ความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี การแข่งขันด้านความเร็วในอุตสาหกรรมสื่อ รวมทั้งการบริหารจัดการองค์กรสื่อในยุคปัจจุบันที่คำนึงการบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการแข่งขันใน

ตลาดแรงงานมีนักข่าวรุ่นใหม่จำนวนมากให้เลือกสรร ผู้ที่ทักษะโดดเด่น ทำงานได้หลากหลาย แพลตฟอร์มสื่อด้วยความสามารถหลากหลาย จึงจะได้รับเลือกและมีโอกาสได้รับการจ้างงาน

5.2.2.3 ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว จากข้อค้นพบงานวิจัยนี้ ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าวมีสองชั้น คือ ชั้นพื้นฐาน และชั้นสูง

1) ชั้นพื้นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้กับการปฏิบัติงานข่าว จำเป็นต้องรู้เทคนิคการใช้งานเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีในปัจจุบันให้เหมาะสมกับธรรมชาติ และคุณลักษณะพิเศษของแต่ละแพลตฟอร์มสื่อ เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการผลิตเนื้อหา สอดคล้องกับงานวิจัย รุ่งลักษณ์ นาคพงษ์ (2561) ที่พบว่า คุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ของการเป็นสื่อมวลชนที่ต้องมีการปรับตัวในยุคที่ภูมิทัศน์สื่อมีการเปลี่ยน ต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี นำเสนอข่าว ผู้วิจัยมีความความคิดเห็นว่า เนื่องจากธุรกิจสื่อต้องพึ่งพาเทคโนโลยีด้านการผลิต นักข่าวโทรทัศน์ต้องมีทักษะเชิงเทคนิคและใช้งานเทคโนโลยีเป็นเพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ผลิตเนื้อหา

2) ชั้นสูง

ผลการวิจัยพบว่า จำเป็นต้องมีความเข้าใจเรื่องการนำเทคโนโลยีมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์ (Engagement) สื่อสังคมออนไลน์ สามารถวิเคราะห์ที่อ่าน และเข้าใจความหมายข้อมูลหลังบ้าน เข้าใจเทคนิคการเล่าเรื่องข้ามสื่อ (Transmedia Storytelling) สำหรับนักข่าวระดับปฏิบัติงาน และการใช้เครื่องมือ Social Listening รวมทั้งทักษะด้านการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับระดับบริหารงานข่าวสอดคล้องกับแนวคิด ฮาม เชื้อสถาปนศิริ (2558, อ้างถึงใน พิชรินทร์ รักสัจย์, 2560) ที่กล่าวถึงคุณสมบัติผู้สื่อข่าวในยุคดิจิทัล ต้องมีทักษะการเล่าเรื่องข้ามสื่อ ออกแบบการเล่าเรื่องให้มีเสน่ห์ที่น่าสนใจ เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาส่งไปถึงมือผู้รับสารให้มาก และตรงที่สุด รวมทั้งใช้เครื่องมือทางการตลาดเพื่อเก็บรวบรวมสถิติ ความนิยม การพูดถึงการค้นหา การเข้าถึง ระยะเวลาเข้าชม การเข้าชม การแสดงความคิดเห็น การกดแชร์ รวมถึงการพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นที่รับชมมาปรับใช้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการใช้งานเทคโนโลยี นอกจากทักษะขั้นพื้นฐานด้านการใช้งานโดยนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลมีอยู่ในปัจจุบันมาใช้ในการปฏิบัติงานข่าว เพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพิ่มความรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ เพื่อสนองตอบพฤติกรรมผู้บริโภคข่าวสารผ่านหลากหลายช่องทางสื่อของผู้บริโภค ต้องมีความเข้าใจเรื่องการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อใหม่ เข้าใจเทคนิคการเล่าเรื่องข้ามสื่อ (Transmedia Storytelling) เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างแพลตฟอร์มสื่อ สามารถ วิเคราะห์ อ่านเข้าใจความหมายข้อมูลหลังบ้าน เพื่อสร้างโอกาสในเชิงการหารายได้ทางธุรกิจ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการหารายได้ของสื่อทีวีดิจิทัล โดยปัจจุบันสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลแต่ละแห่งต่างพยายามเชื่อมแพลตฟอร์มต่าง ๆ ทั้งทีวี

ออนไลน์ ออฟไลน์ เข้าด้วยกัน เพื่อเป็นการสร้างโมเดลการหารายได้ใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น (รณชัย แก้วดู และมนวิภา วรจุจระ, 2563) ส่วนทักษะด้านการใช้เครื่องมือ Social Listening เหตุที่ผู้วิจัยนำมาเสนอไว้ด้วยนั้นเนื่องจากกลุ่มเป้าหมายนักข่าวโทรทัศน์ที่ใช้สัมภาษณ์บางส่วนมีหน้าที่รับผิดชอบด้านการบริหารงานข่าวควบคู่กับการปฏิบัติงานข่าวภาคสนาม ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการใช้เครื่องมือ Social Listening ในการรวบรวมการมีส่วนร่วมต่าง ๆ บนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสามารถสะท้อนความต้องการผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อนำมาวางแผนกำหนดกลยุทธ์สื่อสาร เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมกับคอนเทนต์ที่ตรงกับความต้องการของผู้ชม สอดคล้องกับทักษะการสร้างคอนเทนต์ด้วยข้อมูล ทักษะที่จำเป็นสำหรับนักข่าวดิจิทัล รวบรวมและนำเสนอโดยสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย ทักษะด้านนี้ จารุวัส หนูทอง (2564) นำเสนอแนวทางการใช้ข้อมูลเพื่อสร้างคอนเทนต์ ด้วยขั้นตอน 1) การตั้งคำถาม 2) กำหนดประเภทข้อมูล 3) การรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือ เช่น การใช้งาน Google Trend สำหรับวิเคราะห์คำสำคัญ (Keyword) การใช้ Social Listening Tools เครื่องมือที่มีความสามารถในการค้นหา รวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมบนโซเชียลมีเดียบนแพลตฟอร์มเฟซบุ๊ก ยูทูบ อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ จะรวบรวมกิจกรรมการมีส่วนร่วมต่าง ๆ เช่น Search, Click, Like, View, Comment, Share และ Follow สามารถสะท้อนความต้องการของผู้คนที่ใช้งานโซเชียลมีเดีย ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลขนาดใหญ่ที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากสำหรับการผลิตคอนเทนต์ในปัจจุบัน นอกจากนี้การใช้งานเทคโนโลยีในเชิงสร้างมูลค่าเศรษฐกิจจำเป็นต้องรู้ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับนโยบายชุมชนเรื่องการปรับอัลกอริทึม (Algorithm) ของสื่อสังคมออนไลน์ แพลตฟอร์มยอดนิยมที่จะมีการปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ เพื่อประโยชน์การปฏิบัติงานข่าวทั้งในเรื่องเพิ่มประสิทธิภาพชิ้นงานและไม่ให้มีผลกระทบกับการปฏิบัติงานข่าวตามที่นักวิชาการบางท่านนำเสนอไว้ในงานวิจัยนี้ ซึ่งจำเป็นต้องมีแนวทางการสื่อสารร่วมกันระหว่างกองบรรณาธิการกับนักข่าวระดับปฏิบัติงาน เพื่อแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวสำคัญนี้ ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอไว้ในข้อเสนอแนะต่อไป

5.2.2.4 ทักษะด้านการเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ ผลการวิจัยพบว่าการเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ คืออีกทักษะจำเป็นที่ต้องเรียนรู้และปรับไปตามทิศทางกรขยายช่องทางสื่อสารองค์กรต้นสังกัด สอดคล้องกับงานวิจัย ฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน (2560) ที่มีข้อค้นพบเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นของนักวิชาชีพในยุคสื่อหลอมรวมต้องมีทักษะความรู้ด้านการผลิตเนื้อหาและความคิดสร้างสรรค์สามารถออกแบบเนื้อหาข้ามสื่อและแพลตฟอร์ม เพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการออกแบบสร้างสรรค์งานที่ต้องทำงานทั้งในรูปแบบเดิมและรูปแบบออนไลน์ จากข้อค้นพบงานวิจัยนี้ ทำให้เห็นว่านักข่าวโทรทัศน์มีความตระหนักในเรื่องการออกแบบสร้างสรรค์งานที่มีความแตกต่างกันไปตามคุณลักษณะแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์และสื่อโทรทัศน์ ปรับวิธีคิดวางแผนตั้งแต่นั้นโดยเตรียมบทหลักสำหรับข่าวโทรทัศน์และคิดเนื้อหาต่อยอดสำหรับการเล่าเรื่องแพลตฟอร์ม

ออนไลน์ เนื่องจากผู้บริโภคมีพฤติกรรมที่เสพสื่อหลายช่องทางการเล่าเรื่องจำเป็นต้องเล่าหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อให้สอดคล้องกับขยายช่องทางสื่อสารและพฤติกรรมผู้รับสารในยุคดิจิทัล

5.2.2.5 ทักษะด้านวิชาชีพสื่อมวลชนจากข้อค้นพบบางงานวิจัยนี้ ทักษะที่จำเป็นมี 3 ด้านคือ การคิดวิเคราะห์ การสัมภาษณ์และตั้งคำถามแหลมข่าวด และทักษะด้านการสื่อสารด้วยการพูดและการเขียน สอดคล้องกับงานวิจัย พัชรินทร์ รักสัตย์ (2560) ที่พบว่า ในยุคหลอมรวมสื่อ ผู้สื่อข่าวต้องสามารถนำศาสตร์ด้านวารสารศาสตร์ในขั้นตอนการสื่อข่าว การหาข้อมูล การใช้ภาษาข่าวในการเขียนบทข่าว วาทศิลป์การพูดคุย การจับใจความประเด็นข่าวมาใช้จะเห็นว่า แม้การทำงานของนักข่าวจะเปลี่ยนไปตามความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี นักข่าวปรับตัวและเรียนรู้ทักษะการทำงานใหม่ ๆ หลายด้านตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น แต่ด้านทักษะพื้นฐานสื่อมวลชนไม่ได้เปลี่ยนตาม ในมิติทักษะวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยจะดึงความสำคัญมาอภิปรายเพิ่มเติมโดยมีความคิดเห็นว่าการหลอมรวมสื่อและสื่อใหม่ที่เอื้อให้ทุกคนผลิตเนื้อหาสื่อได้เอง เนื้อหาสื่อมีอยู่หลากหลายและมีอยู่สื่อมากมายจำเป็นต้องพัฒนาเนื้อหาเพิ่มเติมรายละเอียดของข่าวหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อให้ลึกและรอบด้านมากขึ้น ด้วยการคิดวิเคราะห์ ตามลักษณะพื้นฐานหรือคุณลักษณะสำคัญของผู้สื่อข่าว ต้องเป็นผู้มีความคิดเป็นเหตุเป็นผล พร้อมกับมีมุมมองเชิงวิพากษ์วิจารณ์ จะทำให้ตั้งคำถามกับสิ่งต่าง ๆ โดยไม่เชื่อสิ่งใดง่าย (กวี จงกิจถาวร และสุระชัย ชูผงกา, 2554) ถือเป็นเรื่องท้าทายในสถานการณ์การปัจจุบันที่นักข่าวต้องทำหน้าที่หลายอย่างมากขึ้น ทำให้ทักษะจำเป็นด้านนี้ขาดหายไป ในยุคปัจจุบัน ตามที่นักวิชาการบางท่านได้ให้สัมภาษณ์ไว้ในงานวิจัยนี้ เช่นเดียวกับทักษะการสัมภาษณ์ มีความสำคัญสำหรับงานข่าวถือเป็นหัวใจของนักการสื่อสารระดับมืออาชีพ ที่ต้องเกี่ยวข้องกับการรวบรวมและการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ต้องฝึกฝนศิลปะการสัมภาษณ์ ตั้งคำถามด้วยคำถามที่ฉลาดแหลมจนได้ข้อมูลข่าวสารที่มีความสำคัญและมีความน่าสนใจมานำเสนอต่อผู้รับสาร (สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, 2565) และจำเป็นมากขึ้นเพื่อพัฒนาเนื้อหาให้มีความแตกต่างในสถานการณ์เทคโนโลยี ก่อทวน จะเห็นว่าการแถลงข่าวในลักษณะสื่อสารทางเดียว คือการส่งข่าวแถลง (Press Release) ให้กับสื่อต่าง ๆ หรือแถลงผ่านโซเชียลมีเดีย (นิภาวรรณ แก้วรากมุกข์, 2565) ถูกนำมาใช้มากขึ้น หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ผลิตสื่อเองแล้วนำเสนอให้สื่อผ่านทางกรู๊ปไลน์ ตามที่นักข่าวได้ให้ข้อมูลไว้ในงานวิจัยนี้ ส่วนทักษะด้านสื่อสารด้วยการพูด ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ ความสามารถด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เป็นอีกทักษะจำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อกวน สอดคล้องกับงานวิจัย รุ่งนภา เฟ่งรุ่งเรืองวงศ์ (2562) ที่พบว่า ความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศหนึ่งหรือสองภาษาขึ้นไปเป็นหนึ่งในแนวทางพัฒนาคุณลักษณะของแรงงานในยุคที่มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมว่า คุณลักษณะนี้จำเป็นสำหรับการใช้สืบค้นข้อมูล และสัมภาษณ์แหล่งข่าว เพื่อนำมาใช้ประโยชน์กับงานข่าว ด้านการสื่อสารด้วยการเขียน จากข้อค้นพบวิจัยนี้ การเขียนเป็นอีก

ทักษะจำเป็น การผลิตเนื้อหาข่าวสื่อสังคมออนไลน์ต้องใช้ทักษะการเขียนด้วยข้อความกระชับ ได้ใจความ สื่อสารครบประเด็น เข้าใจง่าย เลือกใช้คำได้เหมาะสม ส่วนการผลิตข่าวโทรทัศน์บทข่าวเล่าเรื่องด้วยภาพ นำภาพมาผูกกับบท ต้องกระชับเข้าใจง่ายเช่นกัน จะเห็นว่าเป็นทักษะที่ต่อยอดมาจากทักษะสื่อมวลชนดั้งเดิมเช่นกันสื่อมวลชนต้องมีคุณสมบัติพื้นฐาน มีความสามารถในการเลือกใช้ภาษา เพื่อการอธิบายความได้ง่ายสอดคล้องกับกลุ่มผู้รับสาร (กวี จงกิจถาวร และสุระชัย ชูพกา, 2554) และมีความจำเป็นมากขึ้นสำหรับการรายงานข่าวหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ ต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาได้กระชับ ถูกต้อง ชัดเจน ตรงประเด็น และเข้าใจง่าย เนื่องจากพฤติกรรมผู้รับสารเน้นอ่านข่าวจากโทรศัพท์มือถือ และต้องอ่านให้จบในเวลาสั้นและรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิด สุนันทา แยมทัฬ (2565) ที่กล่าวว่า การเขียนข่าวออนไลน์ต้องการข้อความสั้น กระชับ จบเร็ว ทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสารจึงจำเป็น ในทวิตเตอร์ได้พิสูจน์ให้เห็นว่า การเขียนที่สั้นกระชับ ถูกต้องชัดเจนด้วยคำเพียงไม่กี่คำ เป็นเรื่องท้าทายมากกว่าการเขียนข้อเท็จจริงข่าว Cover Story แบบยาว

5.2.2.6 ทักษะด้านความเป็น Specialist จากผลการวิจัยพบว่า ความเป็น Specialist นักวิชาชีพที่มีคุณสมบัติด้านสืบค้นข้อมูลเชิงลึก วิเคราะห์ปัจจัยที่มา ผลกระทบ เรื่องที่มีผลกระทบกับผู้คน รวมทั้งสามารถคิดวิเคราะห์ กลั่นกรองข้อมูล รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นอีกทักษะที่จำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์ ตามข้อเสนอของ ดร.สิขเรศ ศิระกานต์ นักวิชาการด้านสื่อดิจิทัลและสื่อใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในงานวิจัยนี้ เนื่องจากมีความคิดเห็นว่าอุตสาหกรรมสื่อขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ตามมุมมองของ สิขเรศ ศิระกานต์ (2564) นวัตกรรมการสื่อสาร ตลอดจนวิวัฒนาการ ความก้าวหน้าทางวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ และการปฏิวัติเทคโนโลยีสื่อสารระบบดิจิทัลจะยังคงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสื่อต่อเนื่อง เช่นการเข้ามามีบทบาทของ ChatGPT รวมทั้งปัญญาประดิษฐ์ หรือไอเอ ที่จะนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในอนาคต ตลอดจนข่าวลวง (Fake News) ที่นวัตกรรมแห่งทศวรรษใหม่เอื้อให้สร้างภาพมายาและกลลวงดิจิทัลได้อย่างแนบเนียน (Deep Fake) ด้วยเหตุนี้จำเป็นต้องมีนักวิชาชีพที่มีคุณสมบัติด้านการตรวจสอบและกลั่นกรองข้อมูล เพื่อให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

5.2.2.7 ทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์ ผลการวิจัยตามข้อเสนอของนักวิชาการในแวดวงสื่อสารมวลชนพบว่า ความสามารถในการบริหารจัดการอารมณ์ เพื่อเข้าช่วยจัดการอารมณ์และควบคุมจิตใจที่เกิดจากการทำงาน คืออีกทักษะจำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์ในสถานการณ์เทคโนโลยีที่ก้าวหน้านี้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอทักษะด้านนี้ไว้ในงานวิจัย โดยมีความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานข่าวของนักข่าวโทรทัศน์ในสถานการณ์ที่ก้าวหน้าโดยรายงานข่าวหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ ต้องรวดเร็วเพื่อตอบสนองการแข่งขันในอุตสาหกรรมสื่อ และพฤติกรรมกรับสารผู้บริโภคที่ทำ

ได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งความเร็วอาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการรายงานข่าวอาจทำให้เกิดประเด็น
 ติงรามาที่ย้อนกลับมาสู่ผู้ปฏิบัติงานได้ สิ่งที่จะช่วยบริหารจัดการทางอารมณ์ที่เกิดจากผลกระทบการ
 ปฏิบัติงาน คือ ความฉลาดทางอารมณ์

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า หากพิจารณาจากข้อค้นพบวิธีคิดทักษะที่จำเป็นจากงานวิจัย
 นี้ จะเห็นความแตกต่างวิธีคิดเรื่องทักษะวิชาชีพวารสารศาสตร์และสื่อสารสื่อมวลชน ระหว่างรุ่นเก่า
 และรุ่นใหม่ ก่อนและหลังสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนวัน ดังรายละเอียดภาพที่ 5.1



ภาพที่ 5.1 วิธีคิดทักษะวิชาชีพวารสารศาสตร์และสื่อมวลชนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ก่อนและหลัง
 สถานการณ์เทคโนโลยีก่อนวัน

จากภาพที่ 5.1 ผู้วิจัยจะขอสรุปรายละเอียดวิธีคิด เพื่อให้เห็นภาพความแตกต่างในแต่ละส่วน
 รายละเอียดดังนี้

1) Head (หัว) หรือวิธีคิดในเชิง Critical Thinking หรือวิธีคิดเชิงการสื่อสาร
 (Communication) ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของสื่อมวลชนทุกยุคสมัยไม่ว่าจะมีหรือไม่มีสถานการณ์
 เทคโนโลยีก่อนวัน เป็นทักษะพื้นฐานของสื่อมวลชนที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามความเปลี่ยนแปลง
 เทคโนโลยี ได้แก่ การตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) การสื่อสารด้วยการพูดและการเขียน
 การสัมภาษณ์และตั้งคำถามแหล่งข่าว และการคิดวิเคราะห์

2) Hand (มือ) หรือการปฏิบัติงานข่าวนิ้วมือ หมายถึง ทักษะวิชาชีพวารสารศาสตร์และสื่อมวลชนแบบดั้งเดิมก่อนสถานการณ์เทคโนโลยีก่อวน โดยปฏิบัติงานข่าวแบบเน้นทักษะด้านใดด้านหนึ่ง เช่น เขียนข่าว รายงานข่าว สัมภาษณ์ และถ่ายภาพ ส่วนมือขวา หมายถึง การปฏิบัติงานข่าวแบบใหม่ ที่ใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานเปลี่ยนเป็นการปฏิบัติงานข่าวด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills) ทั้งถ่ายภาพ ถ่ายคลิป เขียนข่าว รายงานข่าว รายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ และการติดต่อ รวมทั้งการเล่าเรื่องข้ามสื่อ การใช้เครื่องมือ Social Listening ซึ่งมีความสำคัญกับการรวบรวมการมีส่วนร่วมต่าง ๆ บนสื่อสังคมออนไลน์ นำมาวางแผนกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารให้ตรงกับความต้องการของผู้รับสาร และการเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อทั้งโทรทัศน์ สื่อสังคมออนไลน์แพลตฟอร์มที่เป็นนิยม Tik-Tok Facebook YouTube

3) Foot (ฐาน) หรือสิ่งที่ต้องมีเพิ่มขึ้น มีทั้งเรื่องความรู้ด้านธุรกิจ การตลาด ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและกฎระเบียบ ที่มีผลกับการปฏิบัติงานข่าว เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล หรือ PDPA กฎเกณฑ์และระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) กฎหมายอาญา หมิ่นประมาท ละเมิดพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ซึ่งผู้วิจัยจะอภิปรายเรื่องนี้ต่อไปในหัวข้อต่อไป

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า วิธีคิดแบบใหม่ ยังเป็นวิธีคิดที่ขาดหัวใจ หรือ Heart แบบเดิม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องจริยธรรมสื่อมวลชน ซึ่งยุคดิจิทัลได้ส่งผลกระทบต่องานข่าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในแง่ของการทำงานและการรายงานข่าว จะส่งผลกระทบต่อจิตใจทางจริยธรรมของนักข่าว ดังนั้น องค์กรวิชาชีพควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุน โดยการจัดการฝึกอบรมในเรื่องหลักจริยธรรมของนักข่าวในยุคสื่อดิจิทัล เพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องหลักจริยธรรมสื่ออยู่เสมอ

5.2.3 ความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อวน

5.2.3.1 ความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์

จากข้อค้นพบงานวิจัย นักข่าวโทรทัศน์ต้องการฝึกทักษะด้านการรายงานข่าว การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสาร การใช้งานเทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าวทั้งการรายงานข่าวและรายงานสด (Live) ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ การใช้งานแอปพลิเคชันติดต่อในสมาร์ทโฟน การสรุปเนื้อหาในรูปแบบกราฟิก การถ่ายภาพทั้งภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหว รวมทั้งเทคนิคการถ่ายภาพด้วยการปฏิบัติงานแบบ Mobile Journalism ความรู้ความเข้าใจด้านการตลาดสำหรับนักข่าวที่มีบทบาทบริหารงานข่าวควบคู่กับการปฏิบัติงานข่าว การตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและกฎระเบียบใหม่ ๆ สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักเรื่องความต้องการในการพัฒนา

เนื้อหาที่น่าสนใจดึงดูดผู้รับสาร ผู้ฟัง ผู้ชม และรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ ด้วยทักษะการทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย จึงต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนพัฒนาทักษะอย่างเหมาะสมจากองค์กรวิชาชีพ และสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน จะเห็นว่านอกจากการพัฒนาเนื้อหาแล้วสิ่งที่นักข่าวส่วนใหญ่ต้องการส่งเสริมและสนับสนุน คือความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและกฎระเบียบใหม่ที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบกับการปฏิบัติงานข่าว โดยเฉพาะกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการละเมิด กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่สื่อ รวมทั้งกฎเกณฑ์และระเบียบใหม่ ๆ ที่ออกโดยหน่วยงานกำกับดูแล ตามที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้ ซึ่งเป็นส่วนใหม่ที่เพิ่มขึ้นมาในส่วน Foot หรือ ฐานจากการปฏิบัติงานข่าวที่เปลี่ยนไปจากเดิมรายงานข่าวหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อทั้งโทรทัศน์และสื่อสังคมออนไลน์ ในฐานะที่นักข่าวเป็นนายประตู่ข่าวสารหรือเป็นด่านแรกในการทำงานข่าว ต้องเป็นคนตัดสินใจคัดเลือกข่าวและภาพ อาจไม่ผ่านขั้นตอนการพิจารณาจากกองบรรณาธิการเหมือนการปฏิบัติงานของนักข่าวรุ่นเก่า จึงต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนความรู้ด้านกฎหมาย และกฎระเบียบต่าง ๆ ที่มีผลกับการปฏิบัติงานข่าวอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้มีผลกระทบกับการปฏิบัติงาน ส่วนความรู้เกี่ยวกับตลาดนั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเนื่องจากงานผลิตเนื้อหาสื่อ มีข่าวประชาสัมพันธ์องค์กรเพื่อสร้างรายได้ทางธุรกิจ ผู้ที่รับผิดชอบด้านการบริหารงานข่าวต้องมีความรู้พื้นฐานด้านการตลาด เข้าใจแนวโน้ม การวิเคราะห์ และพฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อสามารถสร้างเนื้อหาที่ดึงดูดและขายงานลูกค้าได้ ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับการตลาดจึงเป็นอีกทักษะที่องค์กรวิชาชีพควรส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาอย่างเหมาะสม ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การส่งเสริมทักษะการตรวจสอบข้อเท็จจริง นั้น เนื่องจากความก้าวหน้าของนวัตกรรมที่เอื้อให้สามารถสร้างภาพมายาและกลลวงดิจิทัลได้อย่างแนบเนียน (Deep Fake) ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการผลิตข่าวปลอมทำให้จับผิดได้ยากและความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลบนโลกออนไลน์ที่เรียกกันว่าข่าวหลอกข่าวลวง (Fake News) ในปัจจุบันเป็นปัญหาที่สั่นคลอนความเชื่อมั่นสื่อมวลชน ดังนั้น นอกจากตัวนักข่าวเองที่ต้องตระหนักเรื่องนี้มากขึ้น ควรประสานความร่วมมือกันอย่างเป็นรูปธรรมระหว่างสมาคม-องค์กรวิชาชีพ สื่อมวลชน และองค์กรวิชาชีพ เพื่อยกระดับการตรวจสอบข้อเท็จจริง อย่างไรก็ตาม ความต้องการส่งเสริมทักษะด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง และความรู้เกี่ยวกับตลาด จะเป็นชุดทักษะที่ทางมหาวิทยาลัย ควรบรรจุไว้ในการเรียนการสอน เพื่อเตรียมความพร้อมนักศึกษา บัณฑิต ก่อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมสื่อ ซึ่งผู้วิจัยจะอภิปรายในหัวข้อถัดไป

ผู้วิจัยขอสรุปแนวทางการเสริมพลัง (Empowerment) ในส่วนทักษะที่ต้องการส่งเสริมออกเป็น 3 แนวทาง คือ การพึ่งตนเอง และองค์กรวิชาชีพ รวมทั้ง สมาคม-องค์กรวิชาชีพ สื่อมวลชน และมหาวิทยาลัย เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาทักษะ รายละเอียดดังนี้

ทักษะที่ต้องการส่งเสริม	การพึ่งตนเอง	องค์กรวิชาชีพ	สมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน	มหาวิทยาลัย
1 ด้านการรายงานข่าว		✓		
2 ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร	✓	✓		
3 การใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว (รายงานข่าว รายงานสด (Live) ติดต่อ กราฟิก)	✓	✓	✓	
4 การถ่ายภาพ - Mobile Journalism		✓	✓	
5 ความรู้เกี่ยวกับการตลาด		✓		✓
6 การตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking)	✓	✓	✓	✓
7 ความรู้กฎหมาย - กฎระเบียบใหม่ๆ		✓	✓	

ภาพที่ 5.2 แนวทางการเสริมพลัง (Empowerment) ทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในสถานการณ์เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาตามคุณลักษณะทางวิชาชีพ เกณฑ์ที่ใช้วัดลักษณะความเป็นวิชาชีพของสื่อสารมวลชนอย่างวิทยุโทรทัศน์ คือ การมีทักษะที่ผ่านการฝึกฝนมาอย่างดี เช่น การสั่งสมประสบการณ์ของคนทำงาน หรือการสั่งสมทุนความรู้จากการเรียนในสถาบันการศึกษาด้านการสื่อสารมวลชนมาก่อน (McQuail, 2005, อ้างถึงใน สมสุข หินวิมาน และคณะ, 2554, น. 48) หมายถึงต้องมีการฝึกอบรมพัฒนาทักษะ หากไม่มีการอบรมพัฒนาทักษะอาจหมายถึงตกขบวนและต้องออกจากวิชาชีพ ดังที่กล่าวไปก่อนหน้านี้ ช่วงระหว่างปี 2558-2562 มีพนักงานกิจการโทรทัศน์ดิจิทัลถูกเลิกจ้างไปแล้วไม่น้อยกว่า 1,000 คน ดังนั้นการ Empowerment จึงมีความสำคัญ และสิ่งท้าทายคือการ Empowerment ในแนวทางแบบนี้อาจจะไม่สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลง ในบริบทที่อุตสาหกรรมสื่อโทรทัศน์ขับเคลื่อนโดยเทคโนโลยี และเทคโนโลยีจะยังคงปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องเพิ่มแนวทางการพัฒนาทักษะในหลาย ๆ ด้านทั้งระดับหน่วยงานกำกับดูแลระดับอุตสาหกรรม ระดับองค์กรวิชาชีพ และระดับสถาบันการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอไว้ในข้อเสนอแนะต่อไป

5.2.3.2 บทบาทของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมทักษะ

จากข้อค้นพบงานวิจัย บทบาทมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องตระหนักถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมสื่อในด้านผู้สอน เนื่องจากเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงเร็ว การปรับหลักสูตรด้านการเรียนการสอนนิเทศศาสตร์ซึ่งทำทุก ๆ 5 ปี อาจไม่ทันความเปลี่ยนแปลง การสร้างความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับการทำงานด้วยทักษะที่หลากหลาย โดยทักษะที่ควรบรรจุ

ไว้ใน การเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมนักศึกษา บัณฑิต ก่อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมสื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมสื่อตามข้อเสนอแนะวิชาการ ได้แก่ ทักษะด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) การทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills) ความรู้เกี่ยวกับการตลาด การเล่าเรื่อง และการคิดวิเคราะห์ การประสานความร่วมมือระหว่างภาคการศึกษาและภาควิชาชีพโดยการสร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ เพื่อเตรียมความพร้อมนักศึกษาและบัณฑิตก่อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมสื่อ รวมทั้งการสร้างความรู้และตระหนักถึงทิศทางอุตสาหกรรมสื่อในอนาคต จะใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าและนำเทคโนโลยี ระบบสื่อสารโทรคมนาคม 5G การใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (AI) รวมทั้งการใช้นวัตกรรมสร้างสรรค์เสมือนจริง (Virtual & Augmented Reality) มาใช้ในงานผลิตและเผยแพร่คอนเทนต์มากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องสร้างความรู้และเตรียมความพร้อมทักษะในอนาคต เช่น วิทยาการข้อมูล (Data Science) เพื่อนำความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตเนื้อหา ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมสื่อซึ่งปัจจุบันนี้สำนักข่าวใหญ่หลายแห่งได้นำ AI ใช้เรียบเรียงข่าวแล้ว รวมทั้งวารสารศาสตร์เชิงข้อมูล (Data Journalism) ในการรวบรวม จัดการ วิเคราะห์ และนำเสนอข่าวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา สอดคล้องกับงานวิจัย ฐิตินันท์ บุญภาพ คอมมอน (2560) ที่พบว่า บทบาทมหาวิทยาลัย คือหน่วยงานที่ทำหน้าที่เตรียมบุคลากรเข้าสู่ภาควิชาชีพ จึงมีความจำเป็นต้องตระหนักถึงสภาพความเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมสื่อ ต้องสร้างความตระหนักแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นหลากหลาย ซึ่งการมีทักษะหลากหลายถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างการเติบโตในการทำงาน บทบาทสำคัญคือการลดช่องว่างทางความรู้และทักษะระหว่างภาคการศึกษาและอุตสาหกรรม โดยต้องสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนเข้าใจว่าอุตสาหกรรมสื่อในอนาคตมีลักษณะอย่างไร ผู้เรียนต้องพบกับโลกความจริงแบบใด ทักษะวิชาชีพสื่อในอนาคตประกอบด้วยคุณสมบัติใดบ้าง การพัฒนาทักษะต้องอาศัยการประสานร่วมมือกันระหว่างภาคการศึกษาและภาควิชาชีพ สถานการณ์ที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน ความรู้ในภาคการศึกษายังตามหลังภาควิชาชีพสื่อ ดังนั้นการประสานความร่วมมือระหว่างสองภาคส่วนเป็นเรื่องจำเป็น โดยต้องมีการสร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ นอกจากนี้ควรมีการสร้างพื้นที่ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษาและภาคธุรกิจสื่อเพื่อสร้างพื้นที่ในการถกเถียงแลกเปลี่ยนและระดมความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน

5.2.3.3 บทบาทของสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ในการส่งเสริมทักษะ

ข้อค้นพบจากงานวิจัย ทุกสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ที่ให้ข้อมูลในครั้งนี้ ประกอบด้วย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมโทรทัศน์ระบบดิจิทัล (ประเทศไทย) และกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ มีความตระหนักเรื่องส่งเสริม สนับสนุน และการพัฒนาทักษะ ตามภารกิจและหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า สมาคม-องค์กร

วิชาชีพสื่อมวลชน สามารถส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาทักษะได้ตามข้อจำกัดของเงินงบประมาณ ซึ่งบทบาทการสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาทักษะ ควรจะเป็นหน้าที่ขององค์กรวิชาชีพ ซึ่งปัจจุบัน องค์กรสื่อขนาดใหญ่ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและการอบรมให้ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและกฎระเบียบใหม่ที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบกับการปฏิบัติงานข่าวใน ระดับหนึ่ง ส่วนทักษะที่องค์กรสื่อจำเป็นต้องสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนาให้กับบุคลากรเพิ่มเติมจะ นำเสนอในข้อเสนอแนะต่อไป

5.2.3.4 แนวทางการพัฒนาทักษะของนักข่าวโทรทัศน์

จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาทักษะนักข่าวโทรทัศน์ในสถานการณ์ เทคโนโลยีก่อนหน้านั้น ควรร่วมมือกันทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานกำกับดูแล โดย สำนักงาน คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) สมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน องค์กรวิชาชีพ และมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการพัฒนา ทักษะนั้นควรมีหน่วยงานที่เป็นแม่ข่ายที่สนับสนุนงบประมาณ ในส่วนภาคเอกชนสามารถที่จะจัดการ พัฒนาบุคลากรกันเองเป็นการภายใน และเนื่องจากธุรกิจเป็นคู่แข่งกัน ขณะที่สมาคม-องค์กร วิชาชีพสื่อมวลชน มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ดังนั้น ภาครัฐโดยสำนักงานคณะกรรมการกิจการ กระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ในฐานะหน่วยงานกำกับ กิจการโทรทัศน์ น่าจะมีความเหมาะสมที่สุดในการสนับสนุนด้านทุนในการจัดอบรมและพัฒนาทักษะที่ จำเป็นภายใต้บริบทดิจิทัลด้วยมีทั้งงบประมาณ และกองทุนที่มีพันธกิจด้านการส่งเสริมและสนับสนุน การพัฒนาทักษะบุคลากรด้านกิจการโทรทัศน์โดยตรง คือ กองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (กทปส.) ขณะเดียวกันกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและ สร้างสรรค์ ซึ่งได้รับการสนับสนุน จาก กทปส. น่าจะเป็นอีกหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนด้านเงินทุน นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยในฐานะหน่วยงานผลิตนักวิชาชีพเข้าสู่ภาควิชาชีพสื่อเข้ามามีส่วนร่วมใน การพัฒนาทักษะนักวิชาชีพ ก่อนเข้าสู่อุตสาหกรรมสื่อด้วยเช่นกัน

5.2.3.5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะนักข่าวโทรทัศน์ในยุค เทคโนโลยีก่อน

จากผลการวิจัยพบว่า องค์กรวิชาชีพจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร เพิ่มมากขึ้น นักวิชาชีพต้องพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ และต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะ ระดับชาติเพื่อสร้างศักยภาพอุตสาหกรรมสื่อแข่งขันกับผู้ให้บริการกระจายเสียงและโทรทัศน์ใน รูปแบบดิจิทัลบนโครงข่ายอินเทอร์เน็ต หรือ OTT (Over-the-Top) โดยขับเคลื่อนแนวทางพัฒนา คอนเทนต์ร่วมกันระหว่างภาครัฐ สมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน และองค์กรวิชาชีพ ซึ่งผู้วิจัยมี ความคิดเห็นว่า OTT ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน เช่น YouTube Netflixe เป็นบริการที่สามารถเข้า มาทดแทนการรับชมโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระดับดิจิทัลได้ ประกอบกับพฤติกรรมการใช้งาน

อินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคในปัจจุบันที่มุ่งใช้งานเพื่อความบันเทิง และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถหลอมรวมสื่อได้หลากหลายในสถานการณ์เทคโนโลยีก้าวหน้าทำให้ตลาด OTT มีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้นจากปี 2022 สูงถึง 26.42% ในปี 2030 โดยมีมูลค่าตลาดสูงถึง 1,241.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามที่ได้นำเสนอไปก่อนหน้านี้ ดังนั้นควรเน้นการส่งเสริมผู้ประกอบการ OTT ภายในประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในทั้งในและนอกประเทศ

5.2.3.6 แนวทางการรับมือความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ผลการวิจัยพบว่า นักข่าวโทรทัศน์ส่วนใหญ่มีความตระหนักในเรื่องความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่จะมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสื่อในอนาคต จึงต้องมีพร้อมปรับตัวในทุกสถานการณ์ รวมทั้งเตรียมความพร้อมด้านช่องทางสื่อสารปัจเจกบุคคล และการสร้างตัวตนบนโลกออนไลน์ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทิศทางอุตสาหกรรมสื่อขับเคลื่อนโดยเทคโนโลยีและสถานการณ์เทคโนโลยีก้าวหน้าเพิ่งเริ่มต้นเท่านั้น ยังมีปัจจัยอีกหลายด้านที่จะส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงพลิกผันตามที่ สีขเรศ ศิราภานต์ (2564) วิเคราะห์ไว้ ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ความเปลี่ยนแปลงพลิกผันทางเศรษฐกิจ 2) ความเปลี่ยนแปลงพลิกผันทางสังคม 3) ความเปลี่ยนแปลงพลิกผันทางการเมือง 4) ความเปลี่ยนแปลงพลิกผันทางวัฒนธรรม 5) ความเปลี่ยนแปลงพลิกผันทางเทคโนโลยีสื่อสาร และ 6) ความเปลี่ยนแปลงพลิกผันจากโควิด-19 และโดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงพลิกผันทางด้านเทคโนโลยีที่จะส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรม การหลอมรวมสื่อจะยังคงมีวิวัฒนาการต่อเนื่อง เทคโนโลยีมีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นักข่าวโทรทัศน์ต้องความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ปรับตัว และฝึกฝนเทคโนโลยีใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งคุณลักษณะพึงประสงค์นี้ สอดคล้องกับงานวิจัย รุ่งนภา เพ่งรุ่งเรืองวงศ์ (2562) ได้นำเสนอเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของแรงงานในยุคที่มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยี การสื่อสาร และการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต หรือที่เรียกว่า ยุค 4.0 ต้องมีความสามารถในการปรับตัวในความไม่แน่นอน ต้องยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับลักษณะของงานในสภาวะต่าง ๆ รวมถึงมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่โอกาสใหม่ ๆ

5.2.3.7 ทิศทางอุตสาหกรรมข่าวโทรทัศน์ปี 2566

ผลการวิจัยพบว่า ทิศทางอุตสาหกรรมข่าวโทรทัศน์ยังมีทิศทาง สภาพการณ์ ความท้าทาย และผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในเรื่องหลักที่เกี่ยวกับการลดต้นทุน ปรับโครงสร้างองค์กร ลดจำนวนบุคลากร ลดต้นทุนด้านเนื้อหา รวมทั้งปรับตัวทางเทคโนโลยี เพิ่มช่องทางการเผยแพร่เนื้อหาไปสู่ออนไลน์ ทั้งการใช้สื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มของตัวเอง และทิศทางการดำเนินงานของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล ซึ่งจำแนกออกได้ 2 กลุ่ม ตามองค์กรสื่อสังกัดกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ในครั้งนี้ คือ ประเภทบริการทางธุรกิจ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 สถานีโทรทัศน์เนชั่นทีวี สถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี และสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี มุ่งเน้นนำเสนอคอนเทนต์ด้านข่าวสารผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ และแพลตฟอร์ม OTT เพื่อสนองตอบ

พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป เน้นนำเสนอบนความถูกต้อง เป็นกลาง มีความน่าเชื่อถือ และประเภทบริการสาธารณะ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส มุ่งเน้น Digital First การใช้กลไก Fact Checking ที่ได้มาตรฐานกับการเป็น Trusted Media ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า หากพิจารณาตามทิศทางอุตสาหกรรมข่าวโทรทัศน์ที่จะยังคงมีการปรับโครงสร้างองค์กร ลดจำนวนบุคลากร การปรับตัวทางเทคโนโลยี เพิ่มช่องทางการเผยแพร่เนื้อหาไปสู่ออนไลน์ ทั้งการใช้ Social Media และแพลตฟอร์มของตัวเองจะเห็นว่า การปรับตัว และการเรียนรู้เพิ่มทักษะสำคัญที่จะให้นักข่าวปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่รอดได้ในสถานการณ์เทคโนโลยีที่ก้าวไกล คือ ทักษะที่พร้อมปรับตัว การให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข้อเท็จจริง การปฏิบัติงานด้วยความสามารถหลากหลาย การใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว การเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ และทักษะสื่อมวลชนดั้งเดิม การสื่อสารด้วยการพูดและการเขียน การสัมภาษณ์และตั้งคำถามแหล่งข่าว และการคิดวิเคราะห์ที่มีความจำเป็นที่ต้องต่อยอดมาใช้เพื่อพัฒนาเนื้อหาให้มีความแตกต่าง

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาปัจจัยด้านผู้ส่งสาร จากคุณลักษณะของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลที่มีความแตกต่างกันในเรื่องเป้าหมาย ทั้งเป้าหมายเพื่อทำรายได้ กำไร และเป้าหมายทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งเป้าหมายองค์กรที่ต่างกัน ก็จะกำหนดนโยบายและบรรทัดฐานการทำงานที่แตกต่างกัน จะส่งผลต่อการปรับตัวและทักษะที่จำเป็นของนักข่าวโทรทัศน์ในสถานการณ์เทคโนโลยีที่ก้าวไกลแตกต่างกัน ตามที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้ โดยผู้วิจัยจะขอจำแนกทักษะที่จำเป็นหลัก-รองสำหรับนักข่าวโทรทัศน์สื่อโทรทัศน์กลุ่มเป้าหมายที่ให้สัมภาษณ์ในแต่ละสังกัดประเภทบริการ ดังนี้

ทักษะที่จำเป็น		หลัก	รอง
1	ทักษะการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking)	✓	
2	ทักษะการทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking skills)	✓	
3	ทักษะการใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว	✓	
4	ทักษะการเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ	✓	
5	ทักษะด้านวิชาชีพสื่อมวลชน	✓	
6	ทักษะด้านความเป็น Specialist		✓
7	ทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์	✓	

ภาพที่ 5.3 ทักษะที่จำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์สังกัดสื่อโทรทัศน์ประเภทบริการทางธุรกิจ

จากภาพที่ 5.3 จะเห็นว่าทักษะที่จำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์สังกัดสื่อโทรทัศน์ดิจิทัลประเภทบริการทางธุรกิจ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 สถานีโทรทัศน์เนชั่นทีวี สถานีโทรทัศน์ไทยรัฐทีวี และสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการจัดลำดับความสำคัญทักษะการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) อันดับหนึ่ง สอดคล้องกับนโยบายมุ่งเน้นคอนเทนต์ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ และ OTT แพลตฟอร์ม ความน่าเชื่อถือจึงถือเป็นหัวใจสำคัญ และมีทักษะสำคัญหลักด้านอื่น ๆ สำหรับการปฏิบัติงานในระบบนิเวศวิทยาสื่อดิจิทัล คือ ทักษะการทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills) ทักษะการใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว ทักษะการเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ ทักษะด้านวิชาชีพสื่อมวลชน และทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์ ขณะที่ผู้วิจัยได้จัดทักษะด้านความเป็น Specialist เป็นทักษะรอง เนื่องจากอาจมีข้อจำกัดเรื่องโครงสร้างองค์กร ในเรื่องเป้าหมายทางธุรกิจที่อาจจะไม่เอื้อกับการสร้างนักข่าวที่มีความเป็น Specialist ที่อาจต้องใช้ทั้งเวลา และค่าตอบแทนที่สูง รวมทั้งปัจจุบันพฤติกรรมกระแสเปลี่ยนแปลงการรับข้อมูลข่าวสารรับชมคอนเทนต์ข้อมูลข่าวสารในลักษณะย่อยข่าวให้เข้าใจง่าย ธุรกิจก็ต้องปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการของผู้บริโภค เพื่อสร้างความนิยมต่อผู้รับชม ตามเป้าหมายองค์กรด้าน

สื่อสารมวลชนวิทยุและโทรทัศน์ คือ ความคาดหวังเรื่องรายได้และผลกำไรสูงสุดขององค์กร และการดึงยอดผู้ชม หรือการจัดเรตติ้งผู้ฟัง ผู้ชม ให้สูงกว่าสถานีอื่น (McQuail, 2005, อ้างถึงใน สมสุข หินวิมาน และคณะ, 2554, น. 48) ซึ่งในส่วนสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์ทีวี แม้จะเป็นองค์กรที่มีผู้ถือหุ้นใหญ่เป็นภาครัฐ แต่ก็ต้องพึ่งพารายได้จากโฆษณาเช่นเดียวกันช่องอื่นในกลุ่มนี้

ด้านทักษะที่จำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์สังกัดสื่อโทรทัศน์ดิจิทัลประเภทบริการสาธารณะจะมีความแตกต่างในรายละเอียดจากนักข่าวโทรทัศน์สังกัดสื่อโทรทัศน์ดิจิทัลประเภทบริการทางธุรกิจ รายละเอียดดังนี้



ทักษะที่จำเป็น		หลัก	รอง
1	ทักษะการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking)	✓	
2	ทักษะการทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking skills)	✓	
3	ทักษะการใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว	✓	
4	ทักษะการเล่าเรื่องหลากหลายแพลตฟอร์มสื่อ	✓	
5	ทักษะด้านวิชาชีพสื่อมวลชน	✓	
6	ทักษะด้านความเป็น Specialist	✓	
7	ทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์	✓	

ภาพที่ 5.4 ทักษะที่จำเป็นสำหรับนักข่าวโทรทัศน์สังกัดสื่อโทรทัศน์ดิจิทัลประเภทบริการสาธารณะ

จากภาพที่ 5.4 จะเห็นว่า ทักษะที่จำเป็นสำหรับนักข่าวนักข่าวโทรทัศน์สังกัดสื่อโทรทัศน์ดิจิทัลประเภทบริการสาธารณะ สิ่งสำคัญที่ต้องมีลำดับแรกคือ การตรวจสอบข้อเท็จจริง เช่นเดียวกับกลุ่มแรก ซึ่งนอกจากทักษะด้านนี้มีความสำคัญมากขึ้นเพื่อตรวจสอบความถูกต้องในสภาวะการณ์ที่ข้อมูลท่วมท้นโลกออนไลน์ ยังเป็นไปตามนโยบายขององค์กรที่ประกาศเปลี่ยนผ่านองค์กรสู่ Digital First และให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารโดยใช้ระบบการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact Checking) ที่มีมาตรฐาน และมีทักษะสำคัญหลักด้านอื่น ๆ สำหรับการ

ปฏิบัติงานในระบบนิเวศวิทยาสื่อดิจิทัล คือ ทักษะการทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills) ทักษะการใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติงานข่าว ทักษะการเล่าเรื่องหลากหลาย แพลตฟอร์มสื่อ ทักษะด้านวิชาชีพสื่อมวลชน และทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์ และจะเห็นว่า ผู้วิจัยได้จัดความสำคัญทักษะด้านความเป็น Specialist เป็นทักษะหลักสำหรับนักวิชาชีพสังกัด สถานีโทรทัศน์ดิจิทัลประเภทบริการสาธารณะเนื่องจากเป้าหมายขององค์กรเป็นหน่วยงานที่ไม่แสวงหากำไร มีพันธกิจดำเนินการผลิตรายการให้บริการข่าวสาร ความรู้ โดยยึดประโยชน์สาธารณะ ได้รับเงินงบประมาณอุดหนุนจากภาษีที่เก็บจากสุราและยาสูบตามกฎหมายว่าด้วยสุราและกฎหมายว่าด้วยยาสูบ ไม่ต้องพึ่งพารายได้จากแหล่งเงินโฆษณา เอื้อกับการสร้างนักข่าวที่มีความเป็น Specialist ที่อาจต้องใช้ทั้งเวลา และผลตอบแทนที่สูง มากกว่ากลุ่มประเภทบริการทางธุรกิจ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากการวิเคราะห์และอภิปรายผลการศึกษากลับมาเกี่ยวกับการปรับตัวและทักษะที่จำเป็น รวมทั้งความต้องการในการส่งเสริมทักษะของนักข่าวโทรทัศน์ในยุคเทคโนโลยีก่อน ทำให้ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับใช้รับมือสถานการณ์เทคโนโลยีก่อนของภาคส่วนต่าง ๆ ดังนี้

5.3.1.1 ระดับหน่วยงานกำกับดูแล

ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะระดับชาติเพื่อสร้างศักยภาพอุตสาหกรรมสื่อแข่งขันกับผู้ให้บริการกระจายเสียงและโทรทัศน์ในรูปแบบดิจิทัลบนโครงข่ายอินเทอร์เน็ต หรือ OTT (Over-the-Top) โดยขับเคลื่อนแนวทางพัฒนาคอนเทนต์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานกำกับดูแล สมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน และองค์กรวิชาชีพ

5.3.1.2 ระดับอุตสาหกรรม

1) การใช้งานข้อมูลจากสื่อออนไลน์ (User-generated Content) ยังมีประเด็นปัญหาเรื่องความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ข่าวลอก ข่าวลวง (Fake News) ที่ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของสื่อมวลชนในปัจจุบัน และปัญหาเรื่องจริยธรรมในวิชาชีพสื่อยังถูกตั้งคำถามอยู่เสมอ ควรใช้กลไกกำกับกันเองโดยการรวมกลุ่มผู้ประกอบการร่วมร่างกฎหรือมาตรฐาน และบังคับใช้ให้มีการปฏิบัติตามแนวทางที่ออกร่วมกัน ร่วมกับมาตรการขององค์กรวิชาชีพสื่อ ควรมีการตั้งทีมงานตรวจสอบความถูกต้องเนื้อหาข่าว (Fact Checker) ก่อนเผยแพร่ เพื่อสร้างความเชื่อถือจากประชาชน

2) เนื่องจากเทคโนโลยีที่เป็นตัวขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสื่อมีการปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาพัฒนาทักษะตามพันธกิจของแต่ละสมาคม-องค์กรวิชาชีพสื่อมวลชน ควรตระหนักถึงการพัฒนาลักสูตรฝึกอบรมภายใต้บริบทสื่อดิจิทัลที่มีความก้าวหน้าทันความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอยู่เสมอ

5.3.1.3 ระดับองค์กรวิชาชีพ

1) องค์กรข่าวสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลควรมีการจัดฝึกอบรมพัฒนาทักษะบุคลากรอยู่เสมอ การจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะต่าง ๆ ต้องอยู่ภายใต้บริบทสื่อดิจิทัล มีแนวทางการบริหารจัดการที่ดี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเรื่องระดับชั้นในการทำงาน เนื่องจากนักข่าวโทรทัศน์รุ่นใหม่มีความรู้ทางเทคโนโลยีมากกว่านักข่าวโทรทัศน์รุ่นเก่า การพัฒนาทักษะควรมุ่งเน้นพัฒนาทักษะที่ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ เช่น เทคนิคการสร้างปฏิสัมพันธ์ในสื่อสังคมออนไลน์ การใช้เครื่องมือการตลาดประเภทต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อนำมาใช้พัฒนาเนื้อหาให้ตรงตามต้องการผู้บริโภค รวมทั้งการอัปเดตนโยบายชุมชนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นที่นิยมกับนักข่าวระดับปฏิบัติงานอยู่เสมอ

2) องค์กรข่าวสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลควรคำนึงเรื่องผลตอบแทนบุคลากรในระดับที่เหมาะสม เนื่องจากคุณลักษณะใหม่ของนักข่าวในยุคปัจจุบันนั้น ถูกเรียกร้องจากองค์กรสื่อให้สามารถทำงานได้หลายทักษะ ทำทุกอย่างจบครบในคนเดียว นักข่าวต้องทำงานหนัก และมีชั่วโมงการทำงานที่ยาวนานกว่าเดิม

5.3.1.4 ระดับสถาบันการศึกษา

1) ต้องปรับแนวทางการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงอุตสาหกรรมสื่อ โดยเพิ่มทักษะที่จำเป็น เช่น การตรวจสอบข้อเท็จจริง การทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills) การเล่าเรื่อง การคิดวิเคราะห์ รวมทั้งโมเดลธุรกิจ (Business Model) เนื่องจากสื่อโทรทัศน์ประเภทบริการธุรกิจต้องพึ่งพารายได้จากผู้โฆษณา เพื่อเตรียมความพร้อมนักศึกษาและบัณฑิตก่อนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมสื่อ

2) ต้องสร้างความตระหนักกับผู้เรียนเรื่องทิศทางอุตสาหกรรมสื่อที่จะมีการเปลี่ยนตามเทคโนโลยี องค์กรสื่อ สำนักข่าว นักวิชาชีพจะใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าและนำเทคโนโลยีมาใช้ผลิตและเผยแพร่มากขึ้น โดยสร้างความรู้และเตรียมความพร้อมทักษะในอนาคตเช่น วิทยาการข้อมูล (Data Science) รวมทั้งวารสารศาสตร์เชิงข้อมูล (Data Journalism)

5.3.1.5 ระดับปัจเจกบุคคล

1) นักข่าวโทรทัศน์ต้องเพิ่มความเข้มข้นในการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากแหล่งข่าวที่มีความน่าเชื่อถือ ขยายประเด็นเพิ่มก่อนนำเสนอข่าวสู่ประชาชนผู้รับสาร เพื่อดำรงความเป็นสื่อกระแสหลัก

ที่จะอยู่ได้ต่อไปอย่างมั่นคงด้วยความถูกต้องและน่าเชื่อถือ พัฒนาการเล่าเรื่องที่น่าสนใจและดูเป็นมืออาชีพมากขึ้น เนื่องจากคนทำสื่อมืออาชีพกำลังเจอความท้าทายจากผู้คนในโลกออนไลน์ที่มีความสามารถในการเล่าเรื่องได้เก่งกว่า รวมทั้งตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีที่มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์สื่อ ภูมิทัศน์งานข่าว ต้องมีความกระตือรือร้นก้าวทันความเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี หมั่นเรียนรู้ และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ

2) นักข่าวโทรทัศน์ ต้องเน้นพัฒนาทักษะการทำงานด้วยความสามารถหลากหลาย (Multitasking Skills) ผลงานได้หลากหลายสื่อ ทำทุกอย่างจบครบด้วยตัวเอง (Multi Skills) เพื่อให้อยู่รอดได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงพลิกผันเทคโนโลยีที่จะมีขึ้นอย่างต่อเนื่องนับจากนี้ไป และใช้เป็นโปรไฟล์ขายงานตัวเองเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย

1) การวิจัยครั้งนี้ครั้งนี้มุ่งศึกษาการปรับตัว และทักษะที่จำเป็น รวมทั้งความต้องการในส่งเสริมทักษะ โดยผู้ให้สัมภาษณ์เป็นนักข่าวที่มีประสบการณ์การทำงานเกิน 10 ปี ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปผู้ที่สนใจอาจเพิ่มเติมเฉพาะเจาะจงกลุ่มนักข่าวที่เป็นคนรุ่นใหม่ เพื่อจะได้มีมุมมองที่แตกต่าง นำไปใช้เป็นแนวทางจัดทำนโยบาย กลยุทธ์การพัฒนาและฝึกอบรมทักษะนักข่าวโทรทัศน์ได้ครอบคลุมทุกกลุ่ม

2) การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้ได้ผลการศึกษาข้อมูลเชิงลึกแต่จากจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ 13 ท่าน อาจทำให้ข้อมูลที่ได้มีข้อจำกัด ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปผู้ที่สนใจอาจนำกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยครั้งนี้ไปทำการวิจัยแบบกลุ่ม (Focusing Group) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จะได้ข้อมูลที่หลากหลายและกว้างขึ้น เพื่อนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาทักษะนักวิชาชีพอุตสาหกรรมโทรทัศน์ในภาพรวมต่อไป

บรรณานุกรม

- กมลพร กัลยามมิตร. (2564). ทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/256756>
- กมลรัฐ อินทรทัศน์. (2550). เอกสารชุดวิชาการผลิตรายการโทรทัศน์เบื้องต้น. หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- กมลรัฐ อินทรทัศน์. (2556). เทคโนโลยีสารสนเทศและทฤษฎีการสื่อสาร. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- กวี จงกิจถาวร, และสุระชัย ชูผกา. (2554). การข่าวเบื้องต้น หน่วยที่ 6 หน้าที่และบทบาทของผู้สื่อข่าว. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- กาญจนา แก้วเทพ, และนิคม ชัยขุนพล. (2555). คู่มือสื่อใหม่ศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ, และสมสุข หินวิมาน. (2551). สายธารนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- จารุวิศ หนูทอง. (2564). การสร้างสรรค์คอนเทนต์ด้วยข้อมูล. ใน วิไลวรรณ จงวิไลเกษม (บก.), *ทักษะนักข่าวในยุคดิจิทัล* (น. 49-75). สืบค้นจาก https://www.thaibja.org/?attachment_id=5310
- ชนิดา รอดใหญ่. (2563). ข่าวในยุคสื่อดิจิทัล. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 33(2), 17-33.
- ชนิดา รุ่งเรือง และเสรี ชัดเข้ม. (2559). กรอบความคิดเติบโต: แนวทางใหม่แห่งการพัฒนาศักยภาพมนุษย์. *วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*, 14(1), 1-13.
- ชนากานต์ สุวรรณรัตน์ศรี, ฉัตรมณี บั้ววรรณ, และชุตินกร ปรงเกียรติ. (2562). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคลากรในยุคประเทศไทย 4.0. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6 ประจำปี พ.ศ. 2562 "สังคมผู้สูงอายุ: โอกาสและความท้าทายของอุดมศึกษา*. สืบค้นจาก http://journal.nmc.ac.th/th/admin/Journal/2562Vol10No1_30.pdf
- ญาดาภา แซ่ลิ้ม. (2564). *กระบวนการผลิตข่าวในยุค New normal ของสำนักข่าวออนไลน์ The Reporters* (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ฐิตินัน บัญญาพ คอมมอน. (2559). *การบริหารจัดการสื่อโทรทัศน์ในยุคดิจิทัลหลอมรวม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- ฐิตินัน บัญญาพ คอมมอน. (2560). *ทีวีโปรดิเวเซอร์: สถานะ บทบาท และการพัฒนาทักษะสำคัญในยุคดิจิทัลสร้างสรรค์* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ณัฐกานต์ แก้วขำ และยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. (2564). บทบาทของอุตสาหกรรมสื่อโทรทัศน์ในภูมิภาคของ
สื่อใหม่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจดิจิทัล. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 39(1), 107-114.

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jcomm/article/view/244229/167918>

ดรุณี หิรัญรักษ์ และคณะ. (2558). *จริยธรรมสื่อ*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

ธนาคาร ธนาเกียรติปริญญา. (2563). *การปรับตัวขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่ง
ประเทศไทยในยุค Digital Transformation และ COVID-19* (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.

ชาม เชื้อสถาปนศิริ. (2557). *สื่อโทรทัศน์ในยุคดิจิทัล เรื่อง 7Cs ความท้าทายคนโทรทัศน์ในยุคดิจิทัล
กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์*.

ชาม เชื้อสถาปนศิริ. (2558). เล่าเรื่องข้ามสื่อ (Transmedia : Story-Telling). *วารสารนิเทศศาสตร์และ
นวัตกรรม นิต้า*, 2(1), 59-88.

ธิดา แซ่ซัน และทัศนัย หมอสอน. (2559). *การรู้ดิจิทัล: นิยาม องค์ประกอบ และสถานการณ์ ใน
ปัจจุบัน*. สืบค้นจาก [https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jiskku/article/
download/81049/74940/239154](https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jiskku/article/download/81049/74940/239154)

นงลักษณ์ อัจฉนปัญญา. (2566). เป็นแรงงานยุคนี้ต้องมีทักษะอะไรบ้าง *สภาเศรษฐกิจโลกเผย 4 ทักษะ
การทำงานที่จำเป็นสำหรับโลกอนาคต*. สืบค้นจาก [https://www.eef.or.th/news-4-skills-
need-in-future-250123](https://www.eef.or.th/news-4-skills-need-in-future-250123)

นฤมล ปิ่นโต. (2559). *การผลิตรายการข่าวโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

นิภาวรรณ แก้วรามภักดิ์. (2565). *รู้ทันสื่อได้อย่างไรใน ปี 2565*. สืบค้นจาก
<https://www.presscouncil.or.th/6969>

นิษฐา หุ่นเกษม. (2564). ผู้รับสาร:แนวทางการศึกษาและใช้ประโยชน์สำหรับห้องข่าวยุคดิจิทัล. ใน
วิไลวรรณ จงวิไลเกษม (บก.), ทักษะนักข่าวในยุคดิจิทัล (น. 122-157). สืบค้นจาก
https://www.thaibja.org/?attachment_id=5310

แบรนด์บัฟเฟต์. (2561). *สถิติผู้ใช้ดิจิทัลทั่วโลก “ไทย” เสพติดเน็ตมากสุดในโลก*. สืบค้นจาก
<https://www.brandbuffet.in.th/2018/02/global-and-thailand-digital-report-2018/>

ปรัชญา เป็ยมการุณ. (2564). การเล่าเรื่อง Storytelling. ใน *วิไลวรรณ จงวิไลเกษม (บก.), ทักษะ
นักข่าวในยุคดิจิทัล* (น. 158-186). สืบค้นจาก [https://www.thaibja.org/?
attachment_id=5310](https://www.thaibja.org/?attachment_id=5310)

ผาดิยทุธ ใจสว่าง. (2566). *ช่อง 9 MCOT HD ย้ำความน่าเชื่อถือ เสริมทัพด้วย Smart Entertainment
ลูคิ์ทวิวิดิิจิทัล*. ใน *อังกูล บุญดี (บก.), ครึ่งทางทีวีดิจิทัล สู่สมรรถนะแข่งเดือดข้ามแพลตฟอร์ม*.
กรุงเทพฯ บริษัท ริกโค จำกัด

- พฤกษา เกียรติเมธา .(2564). การปรับตัวของกระบวนการสร้างสรรค์ภาพยนตร์โฆษณาในยุค Digital disruption (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- พรชนิตร์ ลีนาราช. (2560). ทักษะการรู้ดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้. สืบค้นจาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tla_bulletin/article/view/109391/86063
- พรชัย ฉันทวิเศษลักษณ์. (2559). เมื่อเทคโนโลยีก้าวสู่ยุคดิจิทัล ย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการนำเสนอข่าว โทรทัศน์. วารสารศาสตร์, 9(3), 117-118.
- พวงชมพู โจนส์. (2559). การสร้างกระบวนการทางความคิด (Mindset) สำหรับบุคลากรใน สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา. Business Review Journal, 8(1), 1-9.
- พัชรินทร์ รักสัตย์. (2560). กระบวนการสื่อข่าวของรายการข่าวบันเทิงทางโทรทัศน์ในยุคหลอมรวมสื่อ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป์). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.
- พิจิตรา ศุภสวัสดิ์กุล. (2562). Fact-checking ทักษะตรวจสอบข้อเท็จจริง. สืบค้นจาก <https://www.chula.ac.th/cuinside/24541/>
- พิชญานี ภูตระกูล. (2549). การใช้ประโยชน์จากการหลอมรวมสื่อและเครือข่ายบนเวปไซด์เว็บใน รายการอะคาเดมี่ แฟนเทเชีย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พิมพ์มาส รัตนวิวัฒน์วรรณ. (2545). การปรับตัวของนักข่าวกรณีการขยายธุรกิจข้ามสื่อในกลุ่ม เดอะเนชั่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พีระ จิระโสภณ. (2551). เอกสารการสอนวิชาทฤษฎีการสื่อสารมวลชน. นนทบุรี: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เพียร์พาวเวอร์. (2562). Digital disruption การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว. สืบค้นจาก <https://www.peerpower.co.th/blog/digital-disruption>
- โพสิชันนิง (2562). วิชากรรมคนสื่อ “ทีวีดิจิทัล” 5 ปี เลิกจ้างกว่า 1,000 คน. สืบค้นจาก <https://positioningmag.com/1230548>
- มติชน. (2564). Digital Disruption คืออะไร และเราต้องเตรียมรับมืออย่างไร?. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/publicize/news_2936990
- มานะ ตริยาภิวัฒน์. (2564). Media disruption the series เพราะ โลก ‘สื่อ’ เปลี่ยน. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- มาร์เก็ตติ้ง อูปลส์. (2565). ทดสอบ ChatGPT เขียนบทความภาษาไทยทำได้ดีแค่ไหน และนักการตลาด ใช้ประโยชน์อะไรได้อีกบ้าง. สืบค้นจาก <https://www.marketingoops.com/how-to-4/chatgpt-ai-chatbot-openai-how-to/>
- มาร์เก็ตติ้ง. (2565). TV-Streaming 2022 กับบริบทผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป. สืบค้นจาก

<https://marketeeronline.co/archives/244532>

- รณชัย แก้วดู และมนวิภา วงรุจิระ. (2563). การบริหารรายได้ของสื่อทีวีดิจิทัลท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์สื่อ. *วารสารนิเทศศาสตร์ มสธ.*, 10(1), 68-85.
- รุ่งนภา เฟ่งรุ่งเรืองวงษ์. (2562). คุณลักษณะของแรงงานไทย 4.0 ตามทัศนะของผู้ประกอบการในจังหวัดนครปฐม. สืบค้นจาก <https://publication.npru.ac.th/handle/123456789/766>
- รุ่งลักษณ์ นาคพงษ์. (2561). ปัจจัยในการบริหารงานข่าวของสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล และการปรับตัวในยุคที่ภูมิทัศน์สื่อมีการเปลี่ยนแปลง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.
- วัชร วัชรพล. (2566). ไทยรัฐทีวีย้ายครอง Top 5 เสริมคอนเทนต์ใหม่ทุกมิติขยายฐานผู้ชม. ใน อังกุล บุญดี (บก.), *ครึ่งทางทีวีดิจิทัล สู่มารภูมิแห่งเดิสด้านแพลตฟอร์ม*. กรุงเทพฯ บริษัท ริกโค จำกัด
- วัฒน์ ภูวทิศ. (2560). ผู้สื่อข่าวกับการใช้ประโยชน์และความน่าเชื่อถือของข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อรายงานข่าวสาร. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 9(17), 135-144. สืบค้นจาก <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/swurd/article/view/9019>
- วาสนา ศรีอัครลาภ และจรรยาพรณ คงคล้าย. (2559). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรแห่งยุคสารสนเทศ สื่อองค์การยุคใหม่ในอนาคต. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9(2), 1901-1911.
- วิลาสินี พิพิธกุล. (2566). 15 ปี Thai PBS คุณค่าที่ยึดโยงกับประชาชน พร้อมยกระดับ Digital First สู่อองค์กรสื่อแห่งอนาคต. สืบค้นจาก <https://org.thaipbs.or.th/content/5302>
- วิไลวรรณ จงวิไลเกษม (บก.). (2564ก). *ทักษะนักข่าวในยุคดิจิทัล Journalists' survival guide in digital age*. กรุงเทพฯ: กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ และสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย. สืบค้นจาก <https://www.thaibja.org/wp-content/uploads/2022/11/หนังสือคู่มือนักข่าวยุคดิจิทัล-2565.pdf>
- วิไลวรรณ จงวิไลเกษม. (2564ข). Fake news-Fact checking-Fact checkers. ใน วิไลวรรณ จงวิไลเกษม (บก.). *ทักษะนักข่าวในยุคดิจิทัล Journalists' survival guide in digital age*. กรุงเทพฯ: กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ และสมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย. สืบค้นจาก <https://www.thaibja.org/wp-content/uploads/2022/11/หนังสือคู่มือนักข่าวยุคดิจิทัล-2565.pdf>
- ศรีบวร เอี่ยมวัฒน์. (2561). *แนวโน้มของ Disruptive technology และความเป็นไปได้ของรูปแบบธุรกิจในอนาคตของเครื่องถ่ายเอกสารในประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- ศักดิ์เครศ ประกอบผล. (2564). การเข้าใจดิจิทัลกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์. *ครุศาสตร์สาร*, 15(1), 1-12. สืบค้นจาก <https://edujournal.bsru.ac.th/download-file/media/1761>
- ศุภศิลาป์ กุลจิตต์เจือวงศ์. (2560). การวิเคราะห์ผู้รับสารในยุคดิจิทัล. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*, 34(1), 168-187.
- เศรษฐพงศ์ มะลิสวรรณ. (2561). *The year of disruption*. สืบค้นจาก http://tct.or.th/images/article/special_article/25610110/198410_Disruption.pdf
- สกุลศรี ศรีสารคาม. (2554). *สื่อสังคม (Social Media) กับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าว* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สมควร กวียะ, และมาลี บุญศิริพันธ์. (2531). *หลักการทำหนังสือพิมพ์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: ปรกษาปริก.
- สมสุข หินวิมาน และคณะ. (2554). *ความรู้เบื้องต้นทางวิทยุและโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมสุข หินวิมาน และคณะ. (2557). *ความรู้เบื้องต้นทางวิทยุและโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.). (2559). *คู่มือแนวปฏิบัติและมาตรฐานจริยธรรมในการใช้ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าว*. สืบค้นจาก <https://broadcast.nbtc.go.th/data/academic/file/601100000005.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.). สำนักส่งเสริมการแข่งขันและกำกับดูแลกันเอง. (2565). *รายงานวิเคราะห์พฤติกรรมการแข่งขันในกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการที่เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กสทช. สืบค้นจาก <https://broadcast.nbtc.go.th/data/academic/file/650900000005.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2566). *Digital literacy คืออะไร*. สืบค้นจาก <https://www.ocsc.go.th/DLProject/mean-dlp>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2561). *กรอบคิดที่ดี, ชุดความคิด (mindset)*. สืบค้นจาก https://web.facebook.com/RatchabanditThai/posts/1897231787001574/?_rdc=1&_rdr
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). *การสำรวจการมีเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2565 (ไตรมาส 2)*. สืบค้นจาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/>

DocLib13/ด้านICT/เทคโนโลยีในครัวเรือน/2565/full_report_q2_65.pdf

สิขเรศ ศิราภานต์. (2564). *Media Disruption the Series เพราะ โลก ‘สื่อ’ เปลี่ยน*. กรุงเทพฯ:

อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สุนันทา แยมทัฬ. (2565). *งานข่าวในยุคดิจิทัล: นักข่าวและการทำงานข่าวในศตวรรษที่ 21*. เชียงใหม่

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุนันทา แยมทัฬ และอรัญญา ศิริผล. (2563). *ข่าวปลอมกับการทำงานของนักข่าวในยุคดิจิทัล*. สืบค้น

จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jcmag/article/view/249214>

/168498

สุภาพรณ อนุตรกุล. (2564). *ทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital literacy)*. สืบค้นจาก

<https://erp.mju.ac.th/acticleDetail.aspx?qid=1246>

สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. (2565). *งานข่าว: หลักการและเทคนิค*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัย

ราชภัฏสวนสุนันทา.

สุรินทร์ กฤตยาพงศ์พันธุ์. (2566). ช่อง 3 ประกาศกร้าว นั่งอันดับ 1 ผู้ผลิตคอนเทนต์ในไทย. ใน อังกุล

บุญดี (บก.), *ครึ่งทางที่วิถีดิจิทัล สู่มรรภูมิแห่งเดียดข้ามแพลตฟอร์ม*. กรุงเทพฯ: ริกโค.

องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. (2564). *Media Disruption the*

Series เพราะ โลก ‘สื่อ’ เปลี่ยน. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

อดิศักดิ์ ลิ้มปุ่นพัฒน์กิจ. (2566). เนชั่นทีวีเตรียมลุยสารคดีข่าว Based on true story ยึดอายุคอน

เทนต์ข่าว. ใน อังกุล บุญดี (บก.), *ครึ่งทางที่วิถีดิจิทัล สู่มรรภูมิแห่งเดียดข้ามแพลตฟอร์ม*.

กรุงเทพฯ: ริกโค.

อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2561). *สื่อศาสตร์ หลักการ แนวคิด นวัตกรรม*. ปทุมธานี: นาคกร.

อินไซต์เอรา. (2566). *สรุปข้อมูลที่ควรรู้ Digital 2023 Thailand จาก We are social และ*

meltwater. สืบค้นจาก <https://www.insightera.co.th/digital-2023-thailand/>

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2550). *สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม*. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Burnett, R., & Marshall, D. (2004). *Web theory: An introduction*. London: Routledge.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล นางสาวนันทนา แสงมิตร
ประวัติการศึกษา ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ. 2538
ประสบการณ์การทำงาน พ.ศ. 2538-2541
ผู้สื่อข่าวเศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ
พ.ศ. 2541-2557
ผู้สื่อข่าวการเมือง-เศรษฐกิจ หนังสือพิมพ์มติชน
พ.ศ. 2557-2561
บรรณาธิการข่าวเศรษฐกิจ สถานีโทรทัศน์ นิว 18
พ.ศ. 2562-ปัจจุบัน
นักประชาสัมพันธ์อิสระ ด้านสื่อสารงานประชาสัมพันธ์องค์กร
บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย